

વસંત 'મુદ્રણાલય'માં ચીમનલાલ ર્શ્વરલાલ મ્હેતાણ છાપી.
ઢે. સીવીલ હોસ્પીતાલ સામે પાનાભાઈની વાડી,
અમદાવાદ.

सूचना.

- १ जो महाशय पुस्तक मंगावे वे अपना ठिकाना पत्ता हिन्दी और अंग्रेजी दोनों अक्षरोंमें गाँवके नाम, पोस्टऑफिस और जील्हा साफ अक्षरों [हफ़ों] में लिखे। जिनका साफ अक्षरोंमें पत्र नहीं होगा और पूरा पत्ता नहीं होगा उसको पुस्तक नहीं भेज सकेंगे।
- २ अपने गाँवमें जो संतमुनिराज या महासतियांजी जिस समुदायका हो उस समुदायका नाम और संतमुनिराज या महासतियांजीका नाम लिखनेकी कृपा करे।
- ३ जिस गाँवमें जैनज्ञानभंडार, जैनपुस्तकालय [लायब्रेरी] जैनपाठशाला हो तो उसका नाम तथा ठिकाना कृपा करके लिखें।
- ४ यदि किसी सज्जन के पास ज्ञानबोधक शुद्ध सूत्रसिद्धान्त, बोल थोकडा, छंद, चउपाई, स्तवन, सज्जाय आदि हो तो कृपाकर ज्ञानवृद्धिके लिये हमको भेजनेकी कृपा करे, कार्य होनेबाद उसको मूलप्रत वापीस भेज दी जायगी।
- ५ सेठिया जैन विद्यालयमें बालकों को अंग्रेजी, हिन्दी, महा-जनी [वाणीका], धार्मिक, संस्कृत और प्राकृत आदि विषयोंका अभ्यास अवैतनिक रूपसे करवाया जाता है। संस्कृतविद्यार्थियोंको न्याय, व्याकरण और साहित्य का आ-चार्य या तीर्थतक पढ़ाया जाता है। और निराधार जैन-घालकों को विद्याभ्यासके लिये सब तरहके बंदोबस्त है।

- ६ सेठिया जैनग्रन्थालयमें हस्तलिखित जैनशास्त्र और मुद्रित संस्कृत, प्राकृत, हिन्दी, गुजराती और अंग्रेजी पुस्तकों का संग्रह किया गया है जिससे सार्वजनिक लाभ हो सकता है। और इसी स्थानसे दीक्षाभिलाषी सज्जन [वैरागीभाई या वैरागन बाई] को वस्त्र, प्राश्न, रजोहरण आदी दीक्षाके उपकरण, और हस्तलिखित दशवैकालिक, उत्तराध्ययन, नंदी, सुखविपाक आदि सूत्र मूलपाठ विद्वानोंसे शुद्ध कराया हुआ विनामूल्य मिल सकता है, कइएक छपी हुई पुस्तकें भी तय्यार हैं वह दीक्षाके अवसर पर मंगवा लें।

निवेदक—

अगरचंद भैरोदान सेठिया,

बीकानेर [राजपूताना]

गणितानुयोग जैन आगमનો एक उपयोगी भाग છે. તે દ્રવ્યાનુયોગની માફક ગહન અને વિચારણીય છે, ઘટલુંજ નહીં પણ તે સૌ કરતાં વધારે ચોક્કસ રૂપ છે. કોઈ પણ દેશના કોઈ પણ માણસને ઘુછશો કે વે ને વે કેટલા ? તો તેનો एकज जवाब मलशे के चार. कौइ पण गहन सिद्धांत सूक्ष्मपणाने लीधे मगजमां उतरतो-न होय पण ते गणितशैलीथी समजाव-नार होय तो तरत समजी शकाय.

जैन आगमोमां जीवाभिगम जंबुद्वीपपन्नति सूर्यपन्नति पञ्च-वणा भगवती वगेरे सूत्रोमां जुदे जुदे प्रकारे गणितानुयोगनुं प्रतिपादन करेल છે. पण ते वधामां વધારે ગહન ભગવતીસૂત્રના નવમા શતકના ૩૨ મા ઉદ્દેશામાં દર્શાવેલ ગાંગેય અણગારના માંગા છે. ગાંગેય અણગાર ૨૩ મા તીર્થંકર પાર્શ્વનાથ ભગવાનના શિષ્યાનુશિષ્ય હતા. મહાવીર સ્વામીની તીર્થંકર અવસ્થામાં તે વિચ્ચમાન હતા. एक वखते महावीर स्वामीનો તેમને સમાગમ થતાં મહાવીર સ્વામી સર્વજ્ઞ છે કે કેમ તેની પરીક્ષા કરવાને ગાંગેય અણગારે જીવના ઉત્પત્તિસ્થાન અને તે સ્થાનના સયો-ગથી થતા વિકલ્પ-માંગા સર્વંધી પ્રશ્નો કર્યા. મહાવીર સ્વામીએ તે પ્રશ્નોનો સવિસ્તર જુલાસો આપ્યો. જેનો સઘળો હકીકત ભગવતીસૂત્રના નવમા શતકના ૩૨ મા ઉદ્દેશામાં ઉપલબ્ધ છે. આ જુલાસાથી ગાંગેય અણગારને મહાવીરસ્વામિની સર્વજ્ઞતા વિષે ખાત્રી થઈ છે અને તેમણે મહાવીર પ્રભુ પાસે ચાર મહાવ્ર-તરૂપ ધર્મમાંથી પાંચ મહાવ્રતરૂપ ધર્મનો સ્વીકાર કર્યો છે. આ

માંગા પટલા ગહન છે કે તેનું વિસ્તૃત વર્ણન ન હોય તો સંમત જાય નહીં. આ લેખકે આજથી ૨૨ વર્ષ અગાઉ પંડિતવર્ય શ્રી ઉત્તમચંદ્રજી સ્વામી પાસે જ્યારે આ માંગાનો અભ્યાસ કર્યો, ત્યારેજ આ માંગાના અંગે અંગ છુટા પાડી ક્રમવદ્ધ યોજવાની ઇચ્છા થતાં પંડિત મહારાજની મદદથી પ્રકરણવદ્ધ પુસ્તક રૂપે યોજના કરી હતી. આમાં નવ પ્રકરણ પાઢવામાં આવ્યા છે.

માંગાનું પૃથક્કરણ કરીય તો તેમાંથી પદ અને વિકલ્પ એવા બે અંગ નીકળે છે. પદ એ સ્થાનના પ્રસ્તારની સંજ્ઞા છે અને વિકલ્પ એ જીવના પ્રસ્તારની સંજ્ઞા છે. જીવ અને તેનાં ઉત્પત્તિસ્થાન એ બેનો પોતપોતાનો સંયોગ વિચારવાથી પદ અને વિકલ્પ નીપજે છે અને બેનો પરસ્પરનો સંયોગ ચિંતવાથી માંગાની ઉત્પત્તિ થાય છે. તેથી માંગાના સ્પષ્ટીકરણ માટે પહેલા બે પ્રકરણમાં પદ અને વિકલ્પની હકીકત દર્શાવી છે. તેમાં પળ સ્થાન એ સ્થાયી અને જીવ આગંતુક હોવાથી વિકલ્પ પહેલા પદનું ચિંતવન કર્યું છે. પદ પ્રકરણમાં અસંયોગી, ત્રિક-સંયોગી આદિ એકેક સંયોગિના કેટલા કેટલા પ્રસ્તાર થાય, તેમજ એકંદર પ્રસ્તારની કેટલી સંખ્યા થાય અને તે પ્રસ્તાર કેવી રીતે લખાય તેના નિયમો યંત્રો અને ઉદાહરણ સહિત વિસ્તારથી વિવેચન છે. બીજા પ્રકરણમાં પળ તેવી રીતે વિકલ્પ-જીવના પ્રસ્તારનું ચિંતન કરવામાં આવેલ છે. સામાન્ય રીતે પદના અને માંગાના પ્રસ્તારને પળ વિકલ્પ કહી શકાય, પળ એ બન્નેને જુદા જુદા ઓલખાવવા માટે આ ગ્રંથમાં માત્ર જીવના પ્રસ્તારનીજ વિકલ્પ સંજ્ઞા રાખવામાં આવી છે. જીવના પ્રસ્તાર જુદી જુદી રીતે પળ લખી શકાય છે તેથી તે પ્રકરણમાં પ્રસ્તાર લખવાની જુદી જુદી રીતો પળ દર્શાવી છે. છતાં મુખ્ય તો પહેલીજ રીત છે. પટલે નષ્ટ ઉદ્દિષ્ટ પતાકા વગેરે પહેલી રીતે ઉપરજ રચાયેલા યોજ્યા છે.

માંગાના પ્રસ્તારમાં અસંયોગી ત્રિકસંયોગી આદિ એકેક સંયોગીની સંખ્યા કેટલી કેટલી થાય તે જાણવા માટે ત્રીજું શુચિકા પ્રકરણ છે. માંગાની સંખ્યા જુદી જુદી રીતે નીકળી શકે છે. તેથી તેમાં જુદી જુદી રીતોનું પળ નિદર્શન કરેલું છે.

૧. ચોથા પ્રકરણમાં સ્થાન અને જીવના જોડાણથી જેટલા જેટલા પ્રસ્તાર થાય તે ભાંગાના પ્રસ્તાર દર્શાવ્યા છે. શીખનારના મગજમાં તેનું સ્વરૂપ બરાબર ઠસી જાય તેટલા માટે ઉદાહરણ તરીકે એકથી માંડી સાત જીવ અને સાત સ્થાન સુધીના ભાંગાના પ્રસ્તાર દર્શાવ્યા છે. તે પ્રસ્તારમાં આંકડા અને શૂન્ય આવે છે તેનું શું તાત્પર્ય છે તે પણ પ્રકરણને અંતે જણાવવામાં આવેલ છે.

પાંચમા પ્રકરણમાં પદ વિકલ્પ અને ભાંગાના પ્રસ્તારનો નષ્ટ વિધિ દર્શાવેલ છે. નષ્ટ પટલે પ્રસ્તારમાંનું કોઈ પણ નષ્ટ થઈ ગયું હોય, खोवाइ ગયું હોય કે કોઈ તરફથી પુછવામાં આવે કે અમુક નંબરનું રૂપ કેવું થાય તે રૂપ વધા પ્રસ્તાર લખ્યા વિના શોધી કાઢવાની રીતને નષ્ટ કહેવામાં આવે છે, પદ અને ભાંગાના નષ્ટ એકેક રીતે અને વિકલ્પના નષ્ટ બે રીતે શોધી શકાય છે તેથી વિકલ્પના નષ્ટની બંને રીતો નિયમ અને વિસ્તૃત ઉદાહરણ સહિત જણાવવામાં આવેલ છે.

છઠા પ્રકરણમાં ઉક્ત ધ્રુવે પ્રકારના પ્રસ્તારના ઉદ્દિષ્ટનું સ્વરૂપ છે, ઉદ્દિષ્ટ પટલે પ્રસ્તારનું ગમે તે રૂપ લખાવી તે રૂપ કયા નંબરનું છે એમ કોઈ તરફથી પુછવામાં આવે તો તે રૂપની સંખ્યા શોધી કાઢવાની રીતને ઉદ્દિષ્ટ કહેવામાં આવે છે.

સાતમા પ્રકરણમાં પદ વિકલ્પ અને ભાંગાનો મેરુવિધિ વતાવ્યો છે. મેરુથી અસયોગી દ્વિકસંયોગી આદિની સંખ્યા અને સર્વ સંખ્યા નીકળે છે તેમજ આશંક અને અંત્ય અંક એકઠા વગડા આદિના પ્રસ્તારમાં કેટલાં કેટલાં રૂપ છે તે પણ મેરુથી જણાય છે. આ યંત્રનો આકાર મેરુ પર્વત જેવો થાય છે માટે તેનું નામ મેરુ પાઢશમાં આવ્યું છે.

આઠમા પ્રકરણમાં પતાકાવિધિ જણાવેલ છે, પદ અને ભાંગાની પતાકા કદાચ થઈ શકતી હશે પણ તે જાણવામાં ન હોવાથી. માત્ર વિકલ્પનીજ પતાકા દર્શાવી છે. પતાકાથી વિકલ્પના તે તે સયોગીના સ્થાનનો નિર્દેશ થાય છે અને તેનો

ઉપયોગ વિકલ્પના નષ્ટ શોધવામાં થાય છે. વિકલ્પના સંયોગીની અને એકંદર સંખ્યા પણ પતાકાથી નીકળે છે. આ યંત્રનો આકાર પતાકા-ધ્વજાને આકારે થાય છે માટે તેનું નામ પતાકા પાઢવામાં આવ્યું છે.

નવમા પ્રકરણમાં મર્કટી જેનું નામ સારણી છે તેનું સ્વરૂપ દર્શાવવામાં આવ્યું છે. મર્કટીયંત્રથી પદ વિકલ્પ અને ભાંગા પ યંત્રેના અસંયોગી દ્વિકસંયોગી આદિની સંખ્યા, તેમજ એકંદર સંખ્યા નીકળે છે. મર્કટીના ચઢની માફક ત્રિછી લાઇનના વલે કોઠાના સરવાળાથી એકેક કોઠો મર્કટી યંત્રનો પુરવામાં આવે છે તેથી તેનું નામ મર્કટી રાખવામાં આવ્યું છે. આ નવ પ્રકરણમાં ગાંગેય અળગારના, ભાંગાનો, પ્રથમ ગ્રંથ, સમાપ્ત થાય છે.

ત્યારપછી શ્રાવકવ્રતભંગદીપિકા નામનો વીજો ગ્રંથ આવે છે. આનું મૂલ ધર્મસંગ્રહ નામના ગ્રંથમાં તેમજ શ્રાવકવ્રતભંગાવચ્ચુરિનામે એક યંત્ર પાનાના સંસ્કૃત પુસ્તકમાં જોવામાં આવ્યું. ગ્રંથની ભાષા પ્રાકૃત અને સંસ્કૃત; તેમાં પણ સંક્ષિપ્ત વર્ણન. પટલે તે ઉપરથી ભાંગા જેવી ગહન વાવત સામાન્ય લોકો ન સમજી શકે. જનસમાજ માટે લોકભાષામાં વિસ્તારથી ઉદાહરણ સાથે આ વિષય યોજવામાં આવે તો વધારે ઉપયોગી થાય એવો સંકલ્પ થતાં સંવત્ ૧૯૬૪ ના ચાતુર્માસ્યમાં થાનગઢ મુકામે ગુરુ મહારાજ શ્રી ગુલાબચંદ્રજી સ્વામીની પ્રેરણાથી ઉક્ત ગ્રંથની યોજના કરવામાં આવી પણ તેની એકજ નકલ થવાથી તે એક પોથીની સાથે ગુમ થઈ પટલે વીજીવાર સંવત્ ૧૯૭૬ ના વૈશાખ માસમાં ઉમરડા મુકામે તે ગ્રંથ લખવામાં આવ્યો. તેમાં છ પ્રકરણ પાઢવામાં આવ્યાં છે. ગાંગેય અળગારનાં નવ પ્રકરણમાંના પહેલાં છ પ્રકરણ પ્રમાણેજ આનાં છ પ્રકરણો છે. ફેર માત્ર પહેલાં બે પ્રકરણના ક્રમમાં છે. તેમાં પદ પ્રકરણ પહેલું અને વિકલ્પ પ્રકરણ વીજુ છે ત્યારે આમાં વિકલ્પ પ્રકરણ પહેલું અને પદ પ્રકરણ વીજુ છે. ગાંગેય અળગારના, પદ અને શ્રાવકવ્રતનાં પદની રચનામાં કઈ ફેર નથી. બેની રચના એક સરખીજ છે. પણ તેની મૂલ વસ્તુમાં ફેર છે. ગાંગેય અળગારનાં પદ સ્થાન આશ્રિત છે ત્યારે શ્રાવકવ્રતનાં પદ વ્રત આશ્રિત છે.

અર્થાત્ શ્રાવકનાં એક વ્રતથી. માંડી વાર વ્રત સુધીનાં સંયોગથી પદની રચના થાય છે. ગાંગેય અળગારના વિકલ્પ કરતાં શ્રાવક વ્રતના વિકલ્પની રચના વિલક્ષણ છે. આના ષટ્ભંગી આદિ ભંગીઓના જીઢાળથી નિપજે છે. તે ભંગીઓનું સ્વરૂપ અને તેના પ્રસ્તાર પહેલા પ્રકરણમાં આપવામાં આવ્યા છે વ્રતોના સંયોગથી નિષ્પન્ન થતા પદનું સ્વરૂપ વીજા પ્રકરણમાં વિકલ્પ અને પદના યોગથી જે ભાંગાની નંદ્યા નીકળે છે તેની સૂચિકા આપવામાં આવી છે. આ સૂચિકાના ચંત્રની રચના દેવકુલને આકારે થવાથી તેનું નામ દેવકુલિકા આપવામાં આવ્યું છે. ષટ્ભંગી આદિ પાંચ ભંગીઓનું સંહ અને અસંહ એવી પાંચ દેવકુલિકા આ પ્રકરણમાં દર્શાવેલ છે.

ચોથા પ્રકરણમાં વિકલ્પ અને પદના યોગથી થતા ભાંગાના પ્રસ્તારનું સ્વરૂપ અને તેનું તાત્પર્ય દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

પાંચમા પ્રકરણમાં વિકલ્પ અને ભાંગાના નટની રીત દર્શાયા છે. પદના નટની રીત ગાંગેય અળગારના પદ નટની માફક છે પદલે આંહિ જુદી દર્શાવી નથી.

છઠા પ્રકરણમાં વિકલ્પ અને ભાંગાના હ્રિષ્ટની રીત બતાવેલી છે. એકંદર છ પ્રકરણમાં આ ગ્રંથ સમાપ્ત થાય છે. શ્રાવક વ્રતના ભાંગા સમજવાને દૃષ્ટાન્તર માણસમાટે આ ગ્રંથ અંધારામાં મટકતા માણસને દીવાની માફક ઉપકારક થવાનો સંભવ હોવાથી આનું નામ શ્રાવકવ્રતભગદીપિકા રાખવામાં આવ્યું છે.

ત્યારપછી ત્રીજો ગ્રંથ અનુપૂર્વના ભાંગા સંવંધી છે. તેમાં પાંચ પ્રકરણ છે. પહેલા પ્રકરણમાં ભાંગાની સંદ્યા જાણવાની રીત, વીજા પ્રકરણમાં ભાંગાના પ્રસ્તાર લખવાની રીત, ત્રીજા પ્રકરણમાં નટ વિધિ, ચોથા પ્રકરણમાં હ્રિષ્ટ વિધિ અને પાંચમા પ્રકરણમાં ભાંગાના સર્વ અંકોના સરવાળાના વિધિ દર્શાવેલ છે. ભાંગાના અંકોનું તાત્પર્ય અને દરેકના વિસ્તૃત ઉદાહરણો પણ આપવામાં આવ્યાં છે.

ત્યારપછી ચોથો ગ્રંથ પૂર્વાનુપૂર્વી અથવા દ્રવ્યના સંયોગથી થતા ભાંગાના પ્રસ્તાર સંવંધી છે. તેમાં ત્રણ પ્રકરણ પાડવામાં

આવ્યાં છે. પહેલા પ્રકરણમાં ભાંગાની સહ્યા જાણવાની રીત, વીજામાં પ્રસ્તાર લખવાની રીત અને ત્રીજામાં પ્રસ્તારના આઘક અંત્ય અંક શોધક મેરુવિધિ વતાવેલ છે.

પ્રકંદર ચાર ગ્રંથોનાં ૬+૬+૫+૩=૨૩ ત્રેવીશ પ્રકરણોથી આ ગ્રંથ સમાપ્ત થાય છે.

ચારે ગ્રંથોમાં ભાંગાના પ્રસ્તાર પ મુખ્ય વસ્તુ છે તેથી ચારેના સંગ્રહનું નામ 'પ્રસ્તાર રત્નાવલિ' પડું રાખવામાં આવ્યું છે. આમાં દર્શાવેલ રીત પ્રમાણે જેટલા પ્રસ્તાર વનાવવા હોય અને તેમાં જેટલો સમય ગાલવો હોય તેટલો ગાલી શકાય, પટલે સામાયિક પૌષ્ઠ કે સવરના સમયમાં મનની પ્રકાશતા સાધવી હોય અને વૃત્તિઓને સ્થિર કરવી હોય ત્યારે આ ગણિત વહુ ઉપયોગી થઈ પડવાનો સંભવ છે જેથી પ્રકાશતા સાધવા ઇચ્છનારે ધ્યાન કરીને આનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ.

પિંગલ શાસ્ત્રમાં પણ છંદના પ્રસ્તાર, નષ્ટ, ઉદિષ્ટ મેરુ, પતાકા, મર્કટી વગેરે દર્શાવેલ છે તેની રચના કેટલેક અંશે આને મળતી છે.

લીલાવતી ગણિતમાં પણ એક સ્થળે આવા ભાંગોની થોડી દ્રશ્યીકત છે. પણ ભાંગાના પ્રસ્તાર સંવધી જૈન સાહિત્યમાં જેટલો વિસ્તાર છે તેટલો વીજે જોવામાં નથી આવતો. આ ઉપરાંત વીજા પણ વર્ણગદ્ય રસ અને સ્પર્શના ભાંગા, ચરમ અચરમના ભાંગા, ક્રોધ માન માયા અને લોભના ભાંગા, સપ્રદેશી અપ્રદેશીના પ્રમ અનેક ભાંગાઓની રચના જૈનસૂત્રોમાં છે. ઉક્તગ્રંથના અભ્યાસથી આ સઘળા ભાંગાઓની રચના જાણવી વહુ સરલ થઈ પડે છે. પટલા માટે જિજ્ઞાસુઓના હિતાર્થે આ ગ્રંથ યોજવામાં આવ્યો છે.

આ ગ્રંથના ગણિતવિભાગમાં પ્રસ્તાર યંત્રો વગેરેના આંકડા તપાસવામાં મુનિશ્રી સુશાલચંદ્રજીએ ઘણી સહાયતા કરી છે તેથી તેનો આભાર માનવામાં આવે છે.

ૐ શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

સંવત ૧૯૮૦ પોષ
શુકલ પૂર્ણિમા.

}

મુનિશ્રી રત્નચંદ્ર

अनुक्रमणिका.

विषय	पृष्ठ
१ मंगलाचरण...	१

ग्रंथ १ लो.

श्री गंगेय अणगारना भांगा

प्रकरण १ जुं—पद	२
२ पदना प्रस्तार	४
३ पदना प्रस्तारनुं रहस्य	६
प्रकरण २ जुं—विकल्प	६
४ जीवना प्रस्तार	८
५ विकल्प लखवानो आम्नाय	१०
६ विकल्प लखवानी वीजी रीत.	११
७ जीवना प्रस्तारनुं तात्पर्य.	११
प्रकरण ३ जुं.	११
८ शुचिका	१२
९ भांगानी संख्या जाणवानी वीजी रीत.	१५
१० भांगाना संवेधयंत्रनुं तात्पर्य.	१५
११ भांगानी संख्या जाणवानी वीजी रीत	१५
प्रकरण ४ थुं—भांगा...	१७
१२ भांगाना प्रस्तार	१७
१३ भांगाना प्रस्तारनुं तात्पर्य	१८
१४ भांगाना प्रस्तार लखवानी वीजीरीत...	१८
१५ भांगाना प्रस्तारानी वीजीरीत...	१८
१६ भांगाना प्रस्तारानी चौथीरीत	१९

प्रकरण ५ मुं—नष्ट विधि
१७ पदना नष्ट विधि	६२
१८ विकल्पना नष्टविधि	७१
१९ विकल्पना नष्टनी बीजीरीत	७६
२० उलटणीना अंकनं तात्पर्य	९७
२१ भांगानो नष्ट विधि	९८
प्रकरण ६ तुं—उद्दिष्ट
२२ पदना उद्दिष्ट	११२
२३ विकल्पना उद्दिष्ट	११४
२४ भांगाना उद्दिष्ट	११७
प्रकरण ७ मुं—मेरु
२५ पदना मेरु विधि	११९
२६ पदना प्रस्तारमां आद्यन्त अंक काढवानी आभाय	१२०
२७ आद्यंक तथा अन्त्यांक शोधक मेरु विधि	१२२
२८ विकल्पनो मेरुविधि	१२४
२९ मेरु लखवानी बीजीरीत	१२६
३० विकल्पनो आद्यन्त अंक शोधक मेरुविधि	१२७
३१ भांगानो मेरुविधि	१२८
३२ भांगानो आद्यन्त अंक शोधक मेरुविधि	१३०
प्रकरण ८ मुं—पताका
३३ पताका करणविधि	१३३
३४ पताकानुं रहस्य	१४०
प्रकरण ९ मुं—मर्कटी
३५ मर्कटी करणविधि	१४०

ग्रंथ २ जो.

श्रावकव्रतभंगदीपिका

प्रकरण १ लुं—विकल्प
३६ षट् भंगीनुं स्वरूप	१४७
३७ विकल्पना प्रस्तारना आंकडानुं तात्पर्य	१५९
प्रकरण २ लुं
३८ पद	१५९

प्रकरण ३ जुं...शुचिका.
३९ षट्भंगी देवकुलिका...	१६८
४० नवभंगी देवकुलिका	१७६
४१ २१ भंगी देवकुलिका.	१८२
४२ ४९ भंगी देवकुलिका.	१८९
४३ १४७ भंगी देवकुलिका.	१९५
४४ देवकुलिकानुं तात्पर्य.	२०२
प्रकरण ४ थुं.
४५ सिद्ध भांगाना प्रस्तार.	२०३
४६ सिद्ध भांगाना प्रस्तार लखवानी बीजीरीत	२१३
४७ सिद्ध भांगाना प्रस्तारनुं तात्पर्य.	२२३
प्रकरण ५ मुं—नष्टविधि.
४८ भांगानो नष्टविधि.	२२४
४९ विकल्पनो नष्टविधि.	२२८
प्रकरण ६ तुं—उद्दिष्टविधि.
५० सिद्ध भांगानो उद्दिष्टविधि.	२३२
५१ विकल्पनो उद्दिष्टविधि.	२३८

ग्रंथ ३ जो.

अनुपूर्वीना भांगा.

प्रकरण १ लु.
५२ प्रस्तारनो संख्या.	२४०
प्रकरण २ जुं.
५३ प्रस्तार लखवानी रीत	२४२
५४ प्रस्तारना अंकनुं तात्पर्य.	२४६
प्रकरण ३ जुं.
५५ अनुपूर्वीना प्रस्तारनो नष्टविधि.	२४६

प्रकरण ४. शुं.
५६ अनुपूर्वीना प्रस्तारता उद्दिष्ट.	२४९
प्रकरण ५. मुं.
५७ अनुपूर्वीना प्रस्तारता अंकोना सरवाळानो विधि	२५०

ग्रंथ ४ थो.

पूर्वानुपूर्वीना भांगा

प्रकरण १. लुं.
५८ प्रस्तार संख्या	२५२
५९ संयोगी संवेध यंत्र	२५२
६० पूर्वानुपूर्वीना संयोगी भांगानो विधि	२५३
प्रकरण २. जुं.
६१ पूर्वानुपूर्वी भांगा लखवानी रीत	२५४
प्रकरण ३. जुं.
६२ पूर्वानुपूर्वीना संयोगी भांगा काढवानो मेरु विधि.	२५६
६३ पूर्वानुपूर्वी भांगाना आद्यअंक शोधक मेरुविधि	२५६
६४ ग्रंथ प्रशस्ति	२५७

शुद्धिपत्र.

पृष्ठ.	पंक्ति
उपो० १	११
२	२
६	१
७	९
१०	८
१०	३२
"	"
१२	९
१२	१८
१३	१७
१८	१९
१८	२४
६२	१२
६५	१४
६८	२
६९	१
७२	२
७२	१०
९७	१८
१०६	८
"	"
११५	१५
१२४	६
१३०	७
१३८	१७

अशुद्ध
उद्देशमां
गांगिय
सप्तम
विकल्प
जमणी
२२२
१११२२१
असंयोगीनां
५२६
२२२५
तेना
पहली
यत्र
काढता
३५
संयोगी
उपर
करता
बे

४	१०
---	----

१३ मुं
विकल्प
विकल्पना
भांगाना
७३

शुद्ध. :

उद्देशमां
गांगेय
सप्त-सं-१
विकल्प
जमणी
१२२२
११२२१
असंयोगीनां
५२५
१९२५
तेनी
पहली
यत्र
काढतां
३६
संयोगी
०
करतां
चार

३	९
---	---

६ हुं
विकल्प
विकल्पनो
भांगानो
१००

१५०	२३
१६०	९
१६५	७
१६७	१०
१६७	१५
१८३	१७
१८४	१२
१८५	१०
२०१	५
२०२	९
२०७	२१
२२४	१०
२२७	१
२३९	१६
२५३	४

१६

जाणमि	जाणामि
वेय	वेये
प्रिक	त्रिक
व्रत	व्रत
पस्तार	प्रस्तार
म.	मै.
५२६१	९२६१
७२०१	७८२०१
५००७	५०७
वतना	व्रतना
१२९४	१२९६
भांगाना	भांगाना
उमेरता	उमेरता
अन	अने
तन	तेने

परिशिष्ट शुद्धिपत्रक.

पृ.	पं.	अशुद्ध.	शुद्ध.
		७-९	७-१
१५	५	आपवामां.	०
७७	१५	१३	१२
१६२	१७	६६	३६
२१०	१०	११११६६०	०
२११	५	३३	२३
२३५	९	"	"
"	२०	७९	४९
२३७	१४	४८२३६०९	४९४१२५८
"	१६	"	"
२३८	१	४९०६०१६	५०२३६६५
"	"	४९०६०१७	५०२३६६६
"	२	५२१३४
२४३	१९		

श्रीवीतरागाय नमः

श्रीप्रस्तार-रत्नावलि.

मंगलाचरणम्—

शार्दूलविक्रीडितवृतम्—

नत्वा शासननायकं जिनवरं श्रीवर्द्धमानं प्रभुं,
स्मृत्वा चोत्तमचन्द्रजिद्वुधवरं भङ्गादिविद्यागुरुम् ।
भङ्गानां गहनां गतिं ज्ञपयितुं जिज्ञासुवर्गं सुखं,
भाषायां रचयामि विस्तृततया प्रस्ताररत्नावलिम् ॥१॥

अर्थ—वर्त्तमान शासनना नायक तीर्थंकर महाराज
श्रीमहावीर प्रभुने नमस्कार करीने, गंगीयाना भांगा वगेरे शिखं-
नार पंडितश्रीउत्तमचंद्रजी स्वामीनुं स्मरण करीने, गंगीयाना भांगा,
श्रावक्रत्रतना भांगा अने अनुपूर्वी वगेरेना भांगा के जेनी शैली
गहन छे ते शैली जिज्ञासुवर्ग सुखे सुखे जाणी शके तेदला माटे
“ श्रीप्रस्ताररत्नावलि ” नामनुं पुस्तक लोकभाषामां-
गुजराती भाषामां रचुं छुं १

અંથ ૧ લો.

શ્રીગાંગિયઅણગારના ભાંગા. ૧.

પ્રસ્તાવ-

દુહો- પદ-વિકલ્પ શૂચિ પ્રતર, નષ્ટ અને ઉદ્દિષ્ટ;

મેરુ પર્તાકા મર્કટી, પ્રકરણ નવ એ ઇટ ॥૧॥

શ્રીભગવતીસૂત્રના નવમા શતકના ૩૧ મા ઉદ્દેશામાં શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનના શિષ્યાનુશિષ્ય ગંગીયા નામના અણગારે શ્રી મહાવીરસ્વામિને પ્રશ્નો પુચ્છ્યા છે કે અમુક સંખ્યાના જીવ અમુક ઠામે જાય તેનાં કેટલા ભાંગા થાય ભાંગા એટલે વિકલ્પ--પદ--પ્રસ્તાર; મહાવીરસ્વામિયે તેના જવાબ આપ્યા છે અને ભાંગાની સંખ્યા જણાવી છે; તે ભાંગા કેવી રીતે અને કેટલે પ્રકારે વને છે તેનો આંદિ વિચાર કરીએ. સામાન્ય રીતે પદ અને વિકલ્પના યોગથી ભાંગા વને છે. પદ એટલે સ્થાન--ઠામના પ્રસ્તાર અને વિકલ્પ એટલે જીવના પ્રસ્તાર, તેથી ભાંગા સમજવા માટે પ્રથમ પદ અને વિકલ્પ સમજવાની જરૂર છે. એટલું જ નહિ. પણ તેની સંખ્યા વગેરે જાણવા માટે શૂચિકા નષ્ટ ઉદ્દિષ્ટ વગેરે જાણવાની પણ જરૂર છે. તેથી ઉપર સંખ્યા દોહા પ્રમાણે ભાંગાના નવ અંગ જાણવાની આવશ્યકતા છે માટે ક્રમસર એકેક અંગનો એકેક પ્રકરણમાં વિચાર કરવામાં આવશે.

પ્રકરણ ૧ હું; પદ--સ્થાનપ્રસ્તાર.

ભાંગાનો અંગોમાં પ્રથમ અંગ પદ-સ્થાનપ્રસ્તાર છે માટે પ્રથમ પદનો વિચાર કરીએ. જીવ મરીને કોઈ પણ સ્થાને જાય, તે સ્થાન એક કરતો વધારે હોય- એટલે તેના સંયોગથી પ્રસ્તાર થાય.

જેમ નરકમાં જાય તો નરક સાત છે. દેવલોકમાં જાય તો દેવલોક વાર છે, એટલે સાત કે વાર ઠામના પરસ્પર સંયોગથી પ્રસ્તાર થાય. એક વે ત્રણ આદિ ઠામના કેટલા કેટલા પ્રસ્તાર થાય તે જાણવાનો વિધિ આ પ્રમાણે છે;—

જેટલા ઠામ હોય તેટલીવાર વ્રમણા વ્રમણા કરી એકેક મેલવતાં જડે તો પ્રસ્તારની સંખ્યા નીકલે. જેમ એક ઠામ હોય તો એક પદ, બે ઠામ હોય તો ત્રણ પદ, ત્રણ ઠામ હોય તો સાત પદ, ચાર ઠામ હોય તો ૧૫ પદ, અને સાત ઠામ હોય તો ૧૨૭ પદ. તેનો યંત્ર નીચે મુજબ—

ઠામ—	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
પદ—	૧	૩	૭	૧૫	૩૧	૬૩	૧૨૭

એમ સાત ઠામના ૧૨૭ પદ થાય. હવે તેમાં અસંયોગીનાં કેટલાં ? દ્વિકસંયોગીનાં કેટલાં ? એમ કોઈ પૂછે તો જેટલા ઠામનાં પદ કાઢવાં હોય એટલા કોઠા કરવા અને ત્રણ કોઠા આઢા કરવા, તેમાં સાત ઠામના અસંયોગીના સાત, માટે મધ્યની પંક્તિના પહેલા કોઠામાં ૭ નો અંક મુકવો, પછી ઉપરની પંક્તિમાં એક કોઠો સ્વાલી મુકી વીજા કોઠામાં એક ઓછો કરી છ નો અંક મુકવો, એમ એક એક ઘટાડતાં પહેલી પંક્તિના સાતમા કોઠામાં એકનો અંક આવે । હવે નીચેની પંક્તિમાં એક કોઠો મુકી વીજામાં બેનો અંક મુકવો, પછી એક એક વધારતાં સાતમા કોઠામાં સાતનો અંક આવે. પછી ઉપરની પંક્તિયે ગુણવા અને નીચેની પંક્તિયે ભાગવા, જે અંક આવે તેથી મધ્યપંક્તિના કોઠા ભરવા । જેમકે—અસંયોગીના સાત છે તેને છયે ગુણી બેયે ભાગતાં ૨૧ આવે તે દ્વિકસંયોગીના જાણવા, પછી એકવીસને પાંચે ગુણી ત્રણે ભાગતાં ૩૫ આવે તે ત્રિક સંયોગીના જાણવા । એમ સાત સંયોગીનો એક જા-

जवो, अने मध्य पंक्तिना वधा अंकनो सरवालो करीए तो ते तेदला ठामना कुलपद जाणवां। तेनी यंत्रनी स्थापना—

गुणक	६	५	४	३	२	१	सर्वमली
७	२१	३५	३५	२१	७	१	
भाजक	२	३	४	५	६	७	१२७

पदना प्रस्तार.

उपर बतावेल यंत्र प्रमाणे सात ठामना पदनी संख्या '१२७' नीकळी; पण तेना प्रस्तारनी रचना केवी रीते करवी ते बतावे छे. प्रथम असंयोगिनां सात पद थाय ए सात ठामना यंत्रमां बताव्युं. ते असंयोगी छे माटे तेमां वीजो अंक जोडाय नहि एटले एकथी एकेक नंबर च्हडता सात अंको लखवा. जेम-१-२-३-४-५-६-७. पछी द्विकसंयोगीना २१. ते द्विकसंयोग माटे वव्वे ठामनो जोड करवो. जेम पहेलुं ने वीजुं एटले १२, पछी पहेलुं ने वीजुं एटले १३, पछी पहेलुं ने चोथुं एटले १४, एम सात ठाम छे माटे सात सुधी च्हडवुं. १७ नो अंक आवे एटले एकडाने मुकी देवो. तेनी जग्याए वेनो अंक राखवो. २७ आवे एटले वेने मुकी तेनी जग्याए त्रणनो अंक राखवो. एम परिवर्त्तन करतां ६७ आवशे एटले द्विकसंयोगीनां २१ पद पुरां थशे. पछी त्रिकसंयोगीनां ३५, त्रिकसंयोग छे माटे त्रण त्रण आंकडानो योग करवो. जेम-१२३-१२४ इत्यादि सात सुधी च्हडनि वेना अंकने ठेकाणे त्रणनो अंक मुकवो. एम परिवर्त्तन करतां १६७ सुधी पडोच्या पछी प्रथम अंक एकडाने मुकी तेने ठेकाणे वगडो राखवो. एम २६७ सुधी गया पछी वगडाने ठेकाणे त्रणडो मुकवो. एवी रीते परिवर्त्तन करतां ५६७ ए प्रस्तार आवशे एटले त्रिक संयोगनां ३५ पद पुरां थशे. एवी रीते

चउकसंयोगीनां ३५, पांचसंयोगीनां २१, छसंयोगीनां ७ अने सात संयोगीनुं एक लखवुं. जेम सात ठामनां पद बताव्यां तेवीज रीते जेठलां ठामनां लखवां होय तेठलां लखवां, जेठलां ठाम होय ते अंक सुधी परावर्त्तन थाय. आठ-ठामनां लखवां होय तो आठडा सुधी चहडता अंको लखायां पछी आगला अंकनुं परिवर्त्तन थाय.

उदाहरण तरीके सात ठामनां १२७ पद-प्रस्तार थाय ते लखी बतावाय छे—

असंयोगी--७	३६	१५६	च. सं. ३५
१	३७	१५७	१२३४
२	४५	१६७	१२३५
३	४६	२३४	१२३६
४	४७	२३५	१२३७
५	५६	२३६	१२४५
६	५७	२३७	१२४६
७	६७	२४५	१२४७
पंच ७	पंच-२१	२४६	१२५६
ॐ	ॐ	२४७	१२५७
द्विक--२१	त्रिकसं--३५	२५६	१२६७
१२		२५७	१३४५
१३	१२३	२६७	१३४६
१४	१२४	३४५	१३४७
१५	१२५	३४६	१३५६
१६	१२६	३५६	१३५७
१७	१२७	३६७	१३६७
२३	१३४	४५६	१४५६
२४	१३५	४५७	१४६७
२५	१३६	४६७	२३४५
२६	१३७	५६७	२३४६
२७	१४५		२३४७
३४	१४६	पंच ३५	२३५६
३५	१४७		२३५७

૨૩૬૭	૧૨૩૪૭	૨૪૫૬૭	સુક્ષ્મ
૨૪૫૬	૧૨૩૫૬	૩૪૫૬૭	૧૨૩૪૫૬૭
૨૪૫૭	૧૨૩૬૭		
૨૪૬૭	૧૨૩૬૭	પદ ૨૧	
૨૫૬૭	૧૨૪૫૬		પદ ૧
૩૪૫૬	૧૨૪૫૭		
૩૪૫૭	૧૨૪૬૭	૧.સં. ૭	સર્વમંત્રી
૩૪૬૭	૧૨૫૬૭		૧૨૭
૩૫૬૭	૧૩૪૫૬	૧૨૩૪૫૬	પ્રસ્તાર થયા
૪૫૬૭	૧૩૪૫૭	૧૨૩૪૬૭	
	૧૩૪૬૭	૧૨૩૫૬૭	
પદ ૩૫	૧૩૫૬૭	૧૨૪૫૬૭	
	૧૪૫૬૭	૧૩૪૫૬૭	
૧૫. સં. ૨૧	૨૩૪૫૬	૨૩૪૫૬૭	
૧૨૩૪૫	૨૩૪૬૭		
૧૨૩૪૬	૨૩૫૬૭	પદ ૭	

પદના પ્રસ્તારનું રહસ્ય.

સાત ઠામના પ્રસ્તારમાં પ્રથમ અસંયોગીનાં સાત પદ છે. તેનું રહસ્ય એ કે કોઈ જીવ પહેલે ઠામે-પહેલી નરકે જાય. કોઈ વીજીએ, કોઈ ત્રીજીએ, કોઈ ચોથીએ, કોઈ પાંચમીએ, કોઈ છઠીએ, અને કોઈ સાતમીએ જાય. દ્વિકસંયોગમાં પ્રથમ ૧૨ નો અંક છે. તે કોઈ જીવ પહેલી ને વીજીએ જાય, ૬૭ નો અંક હોય તો કોઈ જીવ છઠી ને સાતમીએ જાય. ત્રિકસંયોગમાં પ્રથમ અંક ૧૨૩ છે તે કોઈ જીવ પહેલી વીજી અને ત્રીજીએ જાય. એમ દર્શાવે છે. ૫૬૭ નો અંક હોય તો કોઈ પાંચમી, છઠી અને સાતમીએ જાય એમ દરેક પ્રસ્તારનું રહસ્ય સમજવું.

પ્રકરણ ૨ જું=વિકલ્પ--જીવ પ્રસ્તાર.

જેટલા જીવના વિકલ્પ કરવા હોય તેટલી વાર એકથી ચઢતા વમણા કરવા, એક જીવનો એક વિકલ્પ, બે જીવનાં બે, ત્રણ

જીવના ચાર, એમ વમળા કરતાં સાત જીવના ૬૪ વિકલ્પ થાય તેનો યંત્ર—

જીવ—	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
વિકલ્પ—	૧	૨	૪	૮	૧૬	૩૨	૬૪

તેમાં અસંયોગીના કેટલા ? દ્વિકસંયોગીના કેટલા ? એમ કોઈ પુછે તો જેટલા જીવના વિકલ્પ કાઢવા હોય તેટલા હાથા કોઠા કરવા અને આઠા કોઠા ત્રણ કરવા, પછી મધ્યની પંક્તિના પહેલા કોઠામાં સાત જીવના અસંયોગીનો એક વિકલ્પ થાય માટે એકનો અંક મુકવો, પછી ઉપરની પંક્તિમાં સાત જીવના વિકલ્પ છે માટે પહેલો કોઠો खाली મુકી વીજા કોઠામાં છ મુકવા, પછી એક એક ઘડાડતાં છેલ્લા કોઠામાં એક અંક મુકવો । હવે નીચેની પંક્તિમાં પહેલો કોઠો खाली મુકી વીજા કોઠામાં એક મુકવો, ત્રીજામાં બે, એમ એક એક વધારતાં જવું. પછી ઉપરની પંક્તિયે ગુણવા અને નીચેની પંક્તિયે ભાગવા । જેમ એકને છયે ગુણી એકે ભાગતાં છ આવે, તે મધ્યની પંક્તિના વીજા કોઠામાં મુકવો અને તે દ્વિકસંયોગીના વિકલ્પ જાણવા. પછી છને પાંચે ગુણી વેચે ભાગતાં ૧૫ આવે તે ત્રીજા કોઠામાં મુકવા, અને તે ત્રિકસંયોગીના વિકલ્પ જાણવા । એમ કરતાં સાત સંયોગીનો એક વિકલ્પ આવે. બલી મધ્યની પંક્તિનો સરવાલો કરિયે તો તેટલા જીવના વિકલ્પની સંખ્યા થાય । તેની યંત્ર સ્થાપના—

ગુણક—	૬	૫	૪	૩	૨	૧	સર્વમલી
૧	૬	૧૫	૨૦	૧૫	૬	૧	
ભાજક—	૧	૨	૩	૪	૫	૬	

વિકલ્પ લખવાનો આમ્નાય—

સાત જીવના દ્વિકસંયોગીના છ વિકલ્પ થાય, તેમાં દ્વિક-સંયોગી છે માટે વે અંકજ આવે, તેમાં પહેલા વિકલ્પમાં પ્રથમ એકઢો લખવો, પછી સાત જીવ છે તેમાંથી એક લખાઈ ગયો વાકી છ રહ્યા તે મુકવા એટલે ‘૧૬’ આવું રૂપ થયું, પછી અન્યના અંકમાંથી એક કાઢી આગલામાં મેલવવો, જેમ છમાંથી એક કાઢી આગલનો એક અંક છે તેમાં મેલવતાં ૨૫ થયા. એમ ઉપરમાંથી એક એક કાઢી આગલામાં મેલવતાં છેલ્લું રૂપ ‘૬૧’ એ પ્રકારનું થયું । હવે ત્રિક-સંયોગીના વિકલ્પ ૧૫ થાય છે, તેમાં ત્રણ અંકજ આવે, પ્રથમ વે એકઢા મુકવા, પછી સાતમાંથી વે કાઢતાં પાંચ રહ્યા તે ત્રીજે સ્થાને મુકવા એટલે ‘૧૧૫’ આવું રૂપ થયું, પછી અન્યમાંથી એક કાઢી પૂર્વલામાં નાંખતાં ‘૧૨૪’ એવું રૂપ થયું, પછી વીજામાંથી એક કાઢી તેના આગલામાં નાંખતાં ‘૨૧૪’ એવું રૂપ થયું । પછી પહેલામાં એક વધારતાં વે થયા । તેથી આગલ વીજો અંક નથી માટે તેમાંથી એક કાઢવો અને અન્યનો ચારનો અંક છે તેમાંથી એક કાઢવો અને વચ્ચેનો ૧ મેલવવો એટલે ત્રણ થયા તે વચમાં મુકવો તેથી ‘૧૩૩’ આવું રૂપ થયું, પછી વચલા સ્થાનામાં ત્રણનો અંક છે તેમાંથી એક કાઢી આગલા સ્થાનામાં મેલવતાં ‘૨૨૩’ આવું રૂપ થયું. વલી પળ વીજા સ્થાનામાંથી એક કાઢી પહેલા સ્થાનામાં નાંખતાં ‘૩૧૩’ આવું રૂપ થયું, પછી પહેલા સ્થાનામાં ૩ નો અંક છે તેમાં એક રાખવો વાકી વે વધે તે અને એક છેલ્લા સ્થાનામાંથી લેવો અને એક વધારાનો એટલે ચાર થયા, તે વીજા સ્થાનામાં મુકતાં ‘૧૪૨’ આવું રૂપ થયું. એમ ઉપલામાંથી ઘટાડતાં જવું અને તેના આગલના સ્થાનામાં નાંખતાં જવું અને પહેલામાં વધારે થાય ત્યારે તેમાં એક અંક રાખવો ને વાકીના કાઢવા, અને એક છેલ્લામાંથી કાઢવો ને

एक वधारानो नाखवो, जे थाय ते छेलाथी पूर्वलामो नाखवो जेवुं
पहेलुं रूप होय तेथी उलटुंज छेल्लुं रूप आवे एटले समाप्त थयुं जा-
णवुं । जेम चउकसंयोगीना २० विकल्प थाय तेमां पहेलुं '१११४'
एवुं रूप थयुं तो छेल्लुं रूप '४१११' आववुं जोडये, एवी रीति वधा
विकल्प लखवा । तेना प्रस्तार नीचे मुजव—

७ जीवना ६४ विकल्प
थाय तेमां असं० १

४२१
५११

११२१२
१२११२

७

एवं. १५

एवं. १

चउकसं० २०

द्विक सं० ६

१६

१११४

११२१२

२५

११२३

१२११२

३४

१२१३

१२२११

४३

२११३

२१२११

५२

११३२

१३१११

६१

१२२२

२२१११

२१२२

३११११

१३१२

एवं. १५

एवं. ६

२२१२

उसं० ६

३११२

११११६२

११४१

११११२१

त्रिकसं० १५

११५

१२३१

१३१२११

१२४

२१३१

१२२१११

२१४

२२२१

१२११११

१३३

३१२१

१२११११

२२३

१४११

२२११११

३१३

२३११

एवं. ६

१४२

३२११

सप्तसं० १

२३२

४१११

११३३१११

३२२

एवं. २०

११३३१११

४१२

पंचसं० १५

एवं. १

१५१

११११३

सर्वमली ६४

२४१

१११२२

३३१

अथ विकल्प लखवानी बीजी रीत.

पहेली रीतमां असंयोगी द्विकसंयोगी वगेरे जुदा जुदा लखाय छे अने आ बीजी रीतमां वधा भेगा लखाय छे ते आ प्रमाणे—

प्रथम जेटला जीवना विकल्पना प्रस्तार करवा होय ते अंक मुकवो, पछी ते सर्व गुरु अंकने क्रमे क्रमे लघु करतां करतां त्यां सुधी करवुं के तेना सर्व लघु अर्थात् वधा एकडा थइ जाय, एटलु ख्यालमां राखवुं के वे अंक के तेथी वधारे अंक होय त्यारे प्रथम आदि गुरुने लघु करवो, तेनी जभणी वाजु उपर प्रमाणेनो अंक मुकवो अने शेष वधे ते डावी तरफ मुकवो ।

जेमके सात जीवना ६४ विकल्प—

७	२१२२	३१२१
१६	१११२२	१२१२१
२५	४१२	२११२१
११५	१३१२	११११२१
३४	२२१२	५११
१२४	११२१२	१४११
२१४	३११२	२३११
१११४	१२११२	११३११
४३	२१११२	३२११
१३३	१११११२	१२२११
२२३	६१	२१२११
११२३	१५१	१११२११
३१३	२४१	४१११
१२१३	११४१	१३१११
२११३	३३१	२२१११
११११३	१२३१	११२१११
५२	२१३१	३११११
१४२	१११३१	१२११११
२३२	४२१	२१११११
११३२	१३२१	१११११११
३२२	२२२१	
२२२	१११२२१	यव ६४

વિકલ્પ-જીવના પ્રસ્તારનું તાત્પર્ય.

સાત જીવના દ્વિકસંયોગીનો પહેલો વિકલ્પ '૧૬' થાય છે. આમાં એક અને છ એ વે આંકનો સંયોગ છે. તે એક જીવ એક ઠામે અને છ જીવ વીજે ઠામે જાય એમ સૂચવે છે. વીજો વિકલ્પ '૨૫' છે. તેમાં વે જીવ એક ઠામે અને પાંચ જીવ વીજે ઠામે જાય. એમ દરેક વિકલ્પના આંકનું રહસ્ય સમજવું.

પ્રકરણ ૩ જું=શૂચિકા.

ભાંગાની સંખ્યા તથા તેના સંયોગીની સંખ્યા જાણવાને શૂચિકાયંત્ર વનાવવો જોઈએ. પ્રથમ પદ અને વિકલ્પના સંયોગી પ્રસ્તાર જાણવા માટે આગલ કહ્યા પ્રમાણે સંવેધયંત્ર વનાવી પદ વિકલ્પના તે તે સંયોગીની સંખ્યા જાણવી. જેમ કોઈ પૂછે કે સાત જીવ સાત ઠામે જાય તેની શૂચી કરો, તો સાત જીવના વિકલ્પનો સંવેધયંત્ર કરવો તે આ પ્રમાણે—

ગુણક—	૬	૫	૪	૩	૨	૧	
૧	૬	૧૫	૨૦	૧૫	૬	૧	સર્વ મઠ્ઠી ૬૪
ભાજક—	૧	૨	૩	૪	૫	૬	

सात ठामना पदना संकेतयंत्र—						
भाजक—	२	३	४	५	६	७
७	२१	३५	४५	२१	७	१
गुणक—	६	५	४	३	२	१

पंच मन्त्री
१२७

पछी असंयोगीनां पद प्रथम कवचां, तेनी नामे असंयोगीना विकल्प कवचा. एम द्विकसंयोगीनां पद कच्ची तेनी नामे द्विकसंयोगीना विकल्प कवचा. एम यावन जेठ्या संयोगीनां पद होय तेठ्या संयोगीना विकल्प कवचा. पछी मांहीमांही गुणवा, असंयोगीना पदने असंयोगीना विकल्पनी साथे गुणनां जे आवे ते असंयोगीनां भांगा समजवा। एम द्विकसंयोगीनां पदने द्विकसंयोगीना विकल्पनी साथे गुणतां जे आवे ते द्विकसंयोगीना भांगा समजवा। जेय सात जीव सात ठेकाणे जाय तेना भांगा केठ्या थाय। अने असंयोगी द्विकसंयोगीना केठ्या? एम पूछे तो उपरनी रीति प्रमाणे यंत्र नीचे सुजव—

सात जीव सात ठेकाणे जाय तेनी गृही—

सात ठामनां पद	सात जीवना विकल्प	असंयोगादिकना भांगा
असंयोगी	३ असंयोगीना वि.	१ असं. भांगा ७
द्विकसंयोगी	२१ द्विकसं. वि.	६ द्विकसं. भांगा १२६
त्रिकसंयोगी	३५ त्रिकसं. वि.	१५ त्रिकसं. भांगा ५२५
चउसंयोगी	३५ चउसं. वि.	२० चउसं. भांगा ७००
पंचसंयोगी	२१ पंचसं. वि.	१५ पंचसं. भांगा ३१५
छसंयोगी	७ छसं. वि.	६ छसं. भांगा ४२
नानसंयोगी	१ नानसं वि.	१ नानसं. भां. १
कुल पद—	१२७	कुल विकल्प—६४
		कुल भांगा— १७१६

દશ જીવ સાત ઠામે જાય તેની શુચી—			૧૨ જીવ ૧૦ ઠામે જાય તેની શુચી—		
પદ	વિકલ્પ	માંગા	પદ	વિકલ્પ	માંગા
અસં. ૭	૧	૭	અસં. ૧૦	૧	૧૦
હિ. સં. ૨૧	૯	૧૮૯	હિ. સં. ૪૫	૧૧	૪૯૫
ત્રિ. સં. ૩૫	૩૬	૧૨૬૦	ત્રિ. સં. ૧૨૦	૫૫	૬૬૦૦
ચ. સં. ૩૫	૮૪	૨૯૪૦	ચ. સં. ૨૧૦	૧૬૫	૩૪૬૫૦
પં. સં. ૨૧	૧૨૬	૨૬૪૬	પ. સં. ૨૫૨	૩૩૦	૮૩૧૬૦
છ. સં. ૭	૧૨૬	૮૮૨	છ. સં. ૨૧૦	૪૬૨	૯૭૦૨૦
સા. સં. ૧	૮૪	૮૪	સા. સં. ૧૨૦	૪૬૨	૫૫૪૪૦
			આ. સં. ૪૫	૩૩૦	૧૪૮૫૦
			ન. સં. ૧૦	૧૬૫	૧૬૫૦
			દ. સં. ૧	૫૫	૫૫
કુલ. ૧૨૭	૪૬૬	૮૦૦૮	કુલ. ૧૦૨૩	૨૦૩૬	૨૯૩૯૩૦

૧૨ જીવ ૭ ઠામે જાય તેની શુચી—			૧૩ જીવ ૭ ઠામે જાય તેની શુચી—		
પદ	વિકલ્પ	માંગા	પદ	વિકલ્પ	માંગા
અ. સં. ૭	૧	૭	અ. સં. ૭	૧	૭
હિ. સં. ૨૧	૧૧	૨૩૧	હિ. સં. ૨૧	૧૨	૨૫૨
ત્રિ. સં. ૩૫	૫૫	૨૯૨૫	ત્રિ. સં. ૩૫	૬૬	૨૩૧૦
ચ. સં. ૩૫	૧૬૫	૫૭૭૫	ચ. સં. ૩૫	૨૨૦	૭૭૦૦
પ. સં. ૨૧	૩૩૦	૬૯૩૦	પ. સં. ૨૧	૪૯૫	૧૦૩૯૫
છ. સં. ૭	૪૬૨	૩૨૩૪	છ. સં. ૭	૭૯૨	૫૫૪૪
સા. સં. ૧	૪૬૨	૪૬૨	મા. સં. ૧	૯૨૪	૯૨૪
કુલ ૧૨૭	૧૪૮૬	૧૮૫૬૪	કુલ ૧૨૭	૨૫૧૦	૨૭૧૩૨

भांगानी संख्या जाणवानी बीजी रीत.

पद अने विकल्पना संवेधयंत्रनी पेटे भांगानो पण त्रण पंक्तिवालो संवेधयंत्र वनाववो । जेटला जीव अने ठाम होय तेटला आडा कोठा वनाववा । पहेली पंक्तिमां जेटला ठाम होय ते आंकथी शरू करीने च्हडता आंक लखवा । बीजी पंक्तिमां एकथी च्हडता आंक लखवा । पहेली पंक्तिना आंक गुणक तरीके अने बीजी पंक्तिना आंक भाजक तरीके वताववाने मुख आगल गुणक अने भाजक एवा वे शब्द लखवा । पली पहेला कोठाना गुणकने पहेला कोठाना भाजक अंकथी भागी वचली पंक्तिनो पहेलो कोठो भरवो । ते अंकने बीजा कोठाना गुणकथी गुणी बीजा कोठाना भाजक अंकथी भागी वचली पंक्तिनो बीजा कोठो भरवो । एही रीते वचली पंक्ति पूरी भरवी. वचली पंक्तिना लब्धांको भांगानी संख्या दर्शवनारा छे.

जेमके एकथी मांडीने सात जीव सात ठामे जाय तेना संवेधयंत्र:-

गुणक	७	८	९	१०	११	१२	१३
७	२८	८४	२१०	४६२	९२४	१७१६	
भाजक	१	२	३	४	५	६	७

एकथी मांडीने आठ जीव आठ ठामे जाय तेना भांगानी संवेधयंत्र:-

गुणक	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
८	३६	१२०	३३०	७९२	१७१६	३४३२	६४३५	
भाजक	१	२	३	४	५	६	७	८

भांगाना संवेधयंत्रनु तात्पर्य.

પ્રથમ યંત્રની મધ્ય પંક્તિના પહેલા કોઠામાં ૭ નો અંક છે, તે એક જીવ સાત ઠામે જાય તેના ભાંગાની સંખ્યા દર્શાવે છે । વીજા કોઠામાં ૨૮ નો અંક છે, તે બે જીવ સાત ઠામે જાય તેના ભાંગાની સંખ્યા દર્શાવે છે । છઠ્ઠા કોઠામાં ૧૨૪ નો અંક છે તે છ જીવ સાત ઠામે જાય તેના ભાંગાની સંખ્યા દર્શાવે છે. એમ સર્વત્ર સમજી લેવું ।

भांगानी संख्या जाणवानी त्रीजी रीत,

ભાંગામાં જેટલા ઠામ હોય તેનો આદિ અને અન્ત્ય અંક મુકી વીજા અંક ક્રમસર એક પંક્તિમાં લખવા, જેમકે સાત ઠામ હોય તો એક અને સાત એ બે અંક સિવાય વાકીના ક્રમસર લખવા. પછી ભાંગામાં જેટલા જીવ હોય તેમાં એક ઝમેરીને ચઢતા અંક ક્રમસર ત્રીજી પંક્તિમાં લખવા । તેમાં ઠામના અંક હોય તેનાથી એક અંક વધારે લખવો । પછી તે ત્રણેનું પરસ્પર અપવર્તન કરી લઘુત્તમ અંક કાઢવા. જેનું જેનું અપવર્તન થયું હોય તેના ઉપર ‘૧’ આવું એક ચિહ્ન કરવું । પછી જીવના અંકમાં જે અપવર્તન સિવાય રહ્યા હોય તેનો તથા લઘુત્તમ અંકનો પરસ્પર ગુણાકાર કરવો અને ઠામના અંકમાં જે અપવર્તન સિવાયના અંક રહ્યા હોય તેનો પરસ્પર ગુણાકાર કરી તેનાથી પ્રથમ આવેલ સંખ્યાને ભાગવી, ભાગતાં જે સંખ્યા આવે તે તેટલા જીવ તેટલે ઠામે જાય તેના ભાંગાની સંખ્યા સમજવી. જેમકે સાત જીવ સાત ઠામે જાય તેના ભાંગાની સંખ્યા જાણવાને નીચે પ્રમાણે અપવર્તન યંત્ર બનાવવો—

સાત જીવ સાત ઠામે જાય તેના ભાંગાનો અપવર્તન યંત્ર.

૨	૩	૪	૫	૬	
૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
૪	૩	૨		૨	

આમાં વેથી આઠનું, ત્રણથી નવનું, ચારથી છઠ્ઠામ ચારનું, પાંચથી દશનું, છથી વારનું અપવર્તન થયું. શેષ અંક $૩ \times ૨ \times ૨ \times ૧૧ \times ૧૩$ એ પાંચ અંકોનો પરસ્પર ગુણાકાર ૧૭૧૬ થાય છે, તે સાત જીવ સાત ઠામે જાય તેના ભાંગાની સંખ્યા જાણવી.

આઠ જીવ આઠ ઠામે જાય તેના ભાંગાનો અપવર્તન યંત્ર:—

				૨		
૨	૩	૪	૫	૬	૭	
૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫
૩	૫		૩		૨	૩

શેષ અંક $૩ + ૫ + ૩ + ૧૧ + ૧૩$ એનો પરસ્પર ગુણાકાર ૬૪૩૫ થાય. તે આઠ જીવ આઠ ઠામે જાય તેનાં ભાંગાની સંખ્યા જાણવી.

પ્રકરણ ૪ થું=ભાંગાના પ્રસ્તાર

ભાંગાના પ્રસ્તાર લખવામાં પ્રથમ જેટલા જીવ જેટલે ઠામે જાય તેના અસંયોગાદિક પદ અને વિકલ્પ ધ્યાનમાં રાખવા, પછી જે સંયોગીના ભાંગા લખવા હોય તે સંયોગીના પહેલા પદમાં જે અંક હોય તે અંકને સ્થાને ક્રમથી વિકલ્પના અંક મુકવા અને જે खाली रहे ત્યાં શૂન્ય મુકવી, પછી વીજા પદના અંકને સ્થાને પહેલા વિકલ્પના જે અંક મુકવા અને खाली स्थानે શૂન્ય મુકવી ।

એમ જ્યાં સમશ્રેણી એટલે સાત ઠામે જાય તેના ભાંગા હોય તો પદમાં સાતનો અંક જ્યાં આવે ત્યાં મુધી એકજ પહેલો વિકલ્પ આવે અને શ્રેણી પૂરી થાય ત્યારે વીજો વિકલ્પ લેવો । પછી વીજો વિકલ્પ પળ પહેલી શ્રેણીના પદને સ્થાને મુકવો, એમ તે સંયોગીના તમામ વિકલ્પ પહેલી શ્રેણી સાથે જોડવા. વિકલ્પ પૂરા થયા પછી વીજી શ્રેણીનાં પદ લઈ તેને સ્થાને પાછા પહેલા વિકલ્પના અંક મુકવા. એમ વધા વિકલ્પો વીજી શ્રેણી સાથે જોડવા. એમ વધા ભાંગાના પ્રસ્તાર લખવા. જેમ સાત જીવ સાત ઠામે જાય તેના ત્રિક સંયોગીના ભાંગાના પ્રસ્તાર લખવા હોય તો ત્રિક સંયોગીનું પહેલું પદ ‘૧૨૩’ અને ત્રિક સંયોગીનો પહેલો વિકલ્પ ‘૧૧૫’ તે પહેલા પદનો પહેલો આંકડો એક છે માટે પહેલે સ્થાને વિકલ્પનો પહેલો અંક એકડો મુકવો અને વીજે સ્થાને પણ વિકલ્પનો વીજો અંક એકડો મુકવો, પછી પદનો ત્રીજો અંક ત્રણ છે માટે ત્રીજે સ્થાને વિકલ્પનો ત્રીજો અંક પાંચડો મુકવો અને ઉપરનાં ચાર સ્થાન खाली रह્યાં ત્યાં મિઠાં મુકવાં. એટલે ૧૧૫૦૦૦૦ આવું રૂપ થયું. પછી વીજું પદ ‘૧૨૪’ અને વિકલ્પ તો સમશ્રેણી

સુધી પહેલોજ આવે માટે પહેલે વીજે અને ચોથે સ્થાને પહેલાં વિકલ્પના ક્રમથી અંક મુકવા, જેમકે ૧૧૦૫૦૦૦ । આમાં ત્રીજું સ્થાન ખાલી રહ્યું ત્યાં મિડું મુક્યું છે, અને ઉપરનાં ત્રણ સ્થાન ખાલી રહ્યાં ત્યાં પળ મિડાં મુક્યાં છે । પછી ત્રીજું પદ '૧૨૫' ત્યાં પહેલો વિકલ્પ મુકવો, ૧૧૦૦૫૦૦ । આમાં ત્રીજું ચોથું છઠ્ઠું અને સાતમું સ્થાન ખાલી રહ્યું ત્યાં મિડાં મુક્યાં છે, પછી ચોથું પદ '૧૨૬' ત્યાં પહેલો વિકલ્પ મુકવો, ૧૧૦૦૦૫૦ । આમાં પહેલે વીજે એક એક અને છઠ્ઠે સ્થાને પાંચનો અંક મુક્યો છે અને વાકીનાં, ખાલી સ્થાને મિડાં મુક્યાં છે, પછી પાંચમું પદ '૧૨૭' ત્યાં પહેલો વિકલ્પ મુકતાં ૧૧૦૦૦૦૫ આ પ્રકારનો પ્રસ્તાર થયો । અહિં સાત ઠામના પદમાં સાતનો અંક આવ્યો માટે સમશ્રેણી પાંચ પદની પૂરી થઈ માટે હવે વીજો વિકલ્પ લેવો અને તે પાંચ પદની પહેલી શ્રેણી સાથે જોડવો એટલે પહેલું પદ '૧૨૨' અને વિકલ્પ વીજો '૧૨૪' તે પહેલા પદના સ્થાને મુકતાં ૧૨૪૦૦૦૦ આવું રૂપ થયું. પછી ત્રીજું પદ '૧૨૪' અને વિકલ્પ વીજો પળ '૧૨૪' માટે પહેલે વીજે અને ચોથે સ્થાને વિકલ્પના અંક એક લે અને ચાર મુકવા, ત્રીજું સ્થાન અને ઉપરનાં વાકી ખાલી રહ્યાં ત્યાં મિડાં મુકતાં ૧૨૦૪૦૦૦ આવું રૂપ થયું એમ યાવત્ સમશ્રેણીનું છેલ્લું પાંચમું પદ '૧૨૭' તેના સાથે વીજો વિકલ્પ '૧૨૪' જોડતાં પહેલે વીજે અને સાતમે સ્થાને અનુક્રમે એક લે અને ચાર મુકતાં '૧૨૦૦૦૦૪' આવું રૂપ થયું. શ્રેણી પૂરી થઈ માટે હવે ત્રીજો વિકલ્પ '૨૧૪' લેવો, તે પળ સમશ્રેણીનાં પાંચ પદની સાથે મુકવો । એમ ચોથો પાંચમો યાવત્ પંદરે વિકલ્પ સમશ્રેણીના પહેલા પાંચ પદની સાથે મુકવા । એમ પહેલી શ્રેણીના પાંચ પદની સાથે પંદર વિકલ્પ જોડતાં ૭૫ ભાંગા થાય । હવે પાંચમું પદ '૧૨૭' તે પછી છઠ્ઠું પદ '૧૩૪' આવે, તેની સાથે પાછો પહેલો વિકલ્પ

‘૧૧૫’ મુકતાં ‘૧૦૧૫૦૦૦’ આવું રૂપ થાય. આમાં પહેલે ત્રીજે સાથે સ્થાને એક એક અને પાંચ મુકતાં વીજું પાંચમું છટું અને સાતમું સ્થાન રાલી રહ્યું, ત્યાં મિંડાં મુક્યાં છે, પછી સાતમું પદ ‘૧૩૫’ તેની સાથે પહેલો વિકલ્પ ‘૧૧૫’ મુકતાં ‘૧૦૧૦૫૦૦’ આવું રૂપ થયું । પછી આઠમું પદ ‘૧૩૬’ એની સાથે પહેલો વિકલ્પ જોડતાં ‘૧૦૧૦૦૫૦’ પછી નવમું પદ ‘૧૩૭’ તેની સાથે પહેલો વિકલ્પ મુકતાં ‘૧૦૧૦૦૦૫’ આવું રૂપ થયું. આમાં પહેલે ત્રીજે અને સાતમું સ્થાને એક એક અને પાંચ મુકતાં રાલી સ્થાને મિંડાં મુક્યાં છે. અહીં સાતનો અંક આવ્યો માટે વીજી શ્રેણી ચાર પદની પૂરી થઈ. તેની સાથે જેમ પહેલો વિકલ્પ જોડ્યો તેમ પંદરે વિકલ્પ વીજી શ્રેણીના ચાર પદની સાથે જોડતાં ૬૦ ભાંગા થયા, તેમાં ૭૫ પહેલી શ્રેણીના મેલવતાં ૧૩૫ પ્રસ્તાર થયા । પછી ત્રીજી શ્રેણીનું પહેલું પદ ‘૧૪૫’ તેની સાથે પહેલો વિકલ્પ ‘૧૧૫’ જોડતાં ‘૧૦૦૧૫૦૦’ આવું રૂપ થયું. એમ ‘૧૪૬ અને ૧૪૭’ એ ત્રણ પદની ત્રીજી શ્રેણી થઈ, તે પછી પૂર્વની પેઠે પંદર વિકલ્પની સાથે જોડતાં ૪૫ પ્રસ્તાર થયા । ત્રણે શ્રેણીના ૧૮૦ ભાંગા થયા । એમ ત્રિક સંયોગીનાં ૩૫ પદ સાથે ત્રિક સંયોગીના પંદર વિકલ્પ ઉપર કહેલી શ્રેણી-બંધ રીતપ્રમાણે ક્રમથી જોડતાં ૫૨૫ ભાંગા ત્રિક સંયોગીના થાય. એમ જેટલા સંયોગીના ભાંગા લખવા હોય તેટલા એવી રીતે લખવા ।

भांगाना प्रस्तार

एक जीव ७ नरके जाय
तेना असंयोगीना
७ भांगा-

१००००००
०१०००००
००१००००
०००१०००
००००१००
०००००१०
००००००१

एव. ७

त्रे जीव ७ नरके जाय
तेना भांगा २८ तेमां
असंयोगीना ७ भांगा-

२००००००
०२०००००
००२००००
०००२०००
००००२००
०००००२०
००००००२

एव. ७

द्विकसंयोगीना-२१

११०००००
१०१००००
१००१०००
१०००१००
१००००१०

१०००००१
०११००००
०१०१०००
०१००१००
०१०००१०
०१००००१
००११०००
००१०१००
००१००१०
००१०००१
०००११००
०००१०१०
०००१००१
०००१०००
०००१००१
०००१०००
०००१००१
०००१०००
०००१००१
०००१०००
०००१००१
०००१०००
०००१००१
०००१०००

एव २१. सर्व
मली २८

त्रण जीव सात नरके
जाय तेना भांगा ८४
असंयोगीना-७

३००००००
०३०००००
००३००००
०००३०००
००००३००
०००००३०
००००००३

एव. ७

द्विक संयोगीना ४२

१२०००००
१०२००००
१००२०००
१०००२००
१००००२०
१०००००२
२१०००००
२०१००००
२००१०००
२०००१००
२००००१०
२०००००१
०१२००००
०१०२०००
०१००२००
०१०००२०
०२१००००
०२०१०००
०२००१००
०२०००१०
०२००००१
००१२०००
००१०२००
००१००२०
००१०००२
००२१०००
००२०१००
००२००१०
००२०००१
०००१२००
०००१०२०
०००१००२
०००२१००
०००२०१०

००००००१
०००००१००
०००००१०२
०००००२१०
०००००२०१
०००००१०२
००००००२१

एवं ४२

त्रिकसंयोगीना - ३५

१११००००
११०१०००
११००१००
११०००१०
११००००१
१०११०००
१०१०१००
१०१००१०
१०१०००१
१००११००
१००१०१०
१००१००१
१०००११०
१०००१०१
१०००१००
१००००११
०१११०००
०११०१००
०११००१०
०१००११०
०१०००११
०१००००१

०१०००११
००१११००
००११०१०
००११००१
००१०११०
००१०१०१
००१००११
०००१११०
०००११०१
०००१०११
००००१११

एवं ३५

चार जीवसात न-
रके जाय तेना
भांगा २१०

असंयोगी--७

४००००००
०४०००००
००४००००
०००४०००
००००४००
०००००४०
००००००४

एवं-७

द्विक संयोगीना ६३

१३०००००
१०३००००
१००३०००
१०००३००
१००००३०
१०००००३
२२०००००
२०२००००
२००२०००
२०००२००
२००००२०
२०००००२
३१०००००
३०१००००
३००१०००
३०००१००
३००००१०
३०००००१
०१३००००
०१०३०००
०१००३००
०१०००३०
०१००००३
०२२००००
०२०२०००
०२००२००
०२०००२०
०२००००२
०३१००००
०३०१०००
०३००१००
०३०००१०
०३००००१
००१३०००
००१०३००
००१००३०

२१.२०००
१.१.०२००
२२.००२०

[illegible]

००२१००१
००१०१२०
००१०१०२
००१०२१०
००१०२०१
००२०११०
००२०१०१
००१००१२
००१००२१
००२००११
०००११२०
०००११०२
०००१२१०
०००१२०१
०००२११०
०००२१०१
०००१०१२
०००१०२१
०००२०११
००००११२
००००२११
००००२११

एव १०५

चउक संयोगीना-३५

११११०००
१११०१००
१११००१०
१११०००१
११०१०००
११०१०१०
११०१००१
११००११०
११००१०१
११०००११
१०१११००

२३

१०११०१०
१०११००१
१०१०११०
१०१०१०१
१०१००११
१००१११०
१००११०१
१००१०११
१०००१११
०११११००
०१११०१०
०१११००१
०११०११०
०११०१०१
०११००११
०१०११०१
०१०१०११
०१००१११
००११११०
००१११०१
००११०११
००१०१११
०००११११

एव ३५

सर्व मली २१०

पांच जीव ७ नरके
जाय तेना
भांगा ४६२

असंयोगीना-७ भांगा

५००००००
०५०००००
००५००००
०००५०००

००००५००
०००००५०
००००००५

एव-७

द्विक संयोगीना-८४

१४०००००
१०४००००
१००४०००
१०००४००
१००००४०
१०००००४
२३०००००
२०३००००
२००३०००
२०००३००
२००००३०
२०००००३
३२०००००
३०२००००
३००२०००
३०००२००
३००००२०
३०००००२
४१०००००
४०१००००
४०००१००
४००००१०
४०००००१
०१४००००
०१०४०००
०१००४००
०१०००४०
०१००००४
०२३००००
०२०३०००

०२००३००
०२०००३०
०२००००३
०३२००००
०३०२०००
०३००२००
०३०००२०
०३००००२
०४१००००
०४०१०००
०४००१००
०४०००१०
०४००००१
००१४०००
००१०४००
००१००४०
००२३०००
००२०३००
००२००३०
००२०००३
००३२०००
००३०२००
००३००२०
००३०००२
००४१०००
००४०१००
००४००१०
००४०००१
०००१४००
०००१०४०
०००१००४
०००२३००
०००२०३०
०००२००३
०००३२००
०००३०२०
०००३००२
०००३०००
०००४१००
०००४०१०
०००४००१
०००४०००

०००४००१
००००१४०
००००१०४
००००२३०
००००२०३
००००३२०
००००३०२
००००४१०
००००४०१
०००००१४
०००००२३
०००००३२
०००००४१
०००००४१

पञ्च-८४

त्रिकसंयोगीना-२१०

११३००००
११०३०००
११००३००
११०००३०
११००००३
१२२००००
१२०२०००
१२००२००
१२०००२०
१२००००२
२१२००००
२१०२०००
२१००२००
२१०००२०
२१००००२
२१०००००
२१०००००
२१०००००
२१०००००
२१०००००

१३०००१०
१३००००१
२२१००००
२२०१०००
२२००१००
२२०००१०
२२००००१
३११००००
३१०१०००
३१००१००
३१०००१०
३१००००१
३०१३०००
३०१०३००
३०१००३०
३०२२०००
३०२०२००
३०२००२०
३०२०००२
२०१२०००
२०१०२००
२०१००२०
१०३१०००
१०३०१००
१०३००१०
२०२१०००
२०२०१००
२०२००१०
२०२०००१
३०११०००
३०१०१००
३०१००१०
३०१०००१
१००१३००
१००१०३०
१००१००३
१००२२००

१००२०२०	०११३०००	०२०१००२
१००२००२	०११०३००	०१०३१००
२००१२००	०११००३०	०१०३०१०
२००१०२०	०११०००३	०१०३००१
२००१००२	०१२२०००	०२०२१००
१००३१००	०१२०२००	०२०२०१०
१००३०१०	०१२००२०	०२०२००१
१००३००१	०१२०००२	०३०११००
२००२१००	०२१२०००	०३०१०१०
२००२०१०	०२१०२००	०३०१००१
२००२००१	०२१००२०	०१००१३०
३००११००	०२१०००२	०१००१०३
३००१०१०	०१३१०००	०१००२२०
३००१००१	०१३०१००	०१००२०२
१०००१३०	०१३००१०	०२००१०२
१०००१०३	०१३०००१	०१००३१०
१०००२२०	०२२१०००	०१००३०१
१०००२०२	०२२०१००	०२००२१०
२०००१२०	०२२००१०	०२००२०१
२०००१०२	०२२०००१	०३००११०
१०००३१०	०३११०००	०३००१०१
१०००३०१	०३१०१००	०१०००१३
२०००२१०	०३१००१०	०१०००२२
२०००२०१	०३१०००१	०२०००१२
३०००११०	०१०१३००	०१०००३१
३०००१०१	०१०१०३०	०२०००२१
१००००१३	०१०१००३	०३०००११
१००००२२	०१०२२००	००११३००
२००००१२	०१०२०२०	००११०३०
१००००३१	०१०२००२	००११००३
२००००२१	०२०१२००	००१२२००
३००००११	०२०१०२०	

००१२०२०	०००११३०	१११००२०
००१२००२	०००११०३	१११०००२
००२१२००	०००१२००	११२१०००
००२१०२०	०००१२०२	११२०१००
००२१००२	०००२१२०	११२००१०
००१३१००	०००२१०२	११२०००१
००१३०१०	०००१३१०	१२११०००
००१३००१	०००१३०१	१२१०१००
००२२१००	०००२२१०	१२१००१०
००२२०१०	०००२२०१	१२१०००१
००२२००१	०००३११०	२१११०००
००३११००	०००३१०१	२११०१००
००३१०१०	०००१०१३	२११००१०
००३१००१	०००१०२२	२११०००१
००१०१३०	०००२०१२	११०१२००
००१०१०३	०००१०३१	११०१०२०
००१०२२०	०००२०२१	११०१००२
००१०२०२	०००३०११	११०२१००
००२०१२०	००००११३	११०२०१०
००२०१०२	००००१२२	११०२००१
००१०३१०	००००२१२	१२०११००
००१०३०१	००००१३१	१२०१०१०
००२०२१०	००००२२१	१२०१००१
००२०२०१	००००३११	२१०११००
००३०११०		२१०१०१०
००३०१०१	एवं २१०	२१०१००१
००१००१३		११००१२०
००१००२२	चउक संयोगीना-१४०	११००१०२
००२००१२		११००२१०
००१००३१		११००२०१
००२००२१	१११२०००	१२००११०
००३००११	१११०२००	१२००१०१

२१००११०
 २१००१०१
 ११०००१२
 ११०००२१
 १२०००११
 २१०००११
 १०११२००
 १०११०२०
 १०११००२
 १०१२०१०
 १०१२००१
 १०२११००
 १०२१०१०
 १०२१००१
 २०१११००
 २०११०१०
 २०११००१
 १०१०१२०
 १०१०१०२
 १०१०२१०
 १०१०२०१
 १०२०११०
 १०२०१०१
 २०१०११०
 २०१०१०१
 १०१००१२
 १०१००२१
 १०२००११
 २०१००११
 १००११२०
 १००११०२

१००१२१०
 १००१२०१
 १००२११०
 १००२१०१
 २००१११०
 २००११०१
 १००१०१२
 १००१०२१
 १००२०११
 २००१०११
 १०००११२
 १०००१२१
 १०००२११
 २०००१११
 ०१११२००
 ०१११०२०
 ०१११००२
 ०११२१००
 ०११२०१०
 ०११२००१
 ०१२११००
 ०१२१००१
 ०२१११००
 ०२११००१
 ०११०१००
 ०२११००१
 ०११०१०२
 ०११०१०२
 ०११०२१०
 ०११०२०१
 ०१२०११०
 ०१२०१०१

०२१०११०
 ०२१०१०१
 ०११००१२
 ०११००२१
 ०१२००११
 ०२१००११
 ०१०११२०
 ०१०११०२
 ०१०१२१०
 ०१०१२०१
 ०१०२११०
 ०१०२१०१
 ०२०१११०
 ०२०११०१
 ०१०१०१२
 ०१०१०२१
 ०१०२०११
 ०२०१०११
 ०१००१११
 ०१००२११
 ०२००१११
 ००१११२०
 ००१११०२
 ००११२१०
 ००११२०१
 ००१२११०
 ००१२१०१
 ००२१११०
 ००२११०१
 ००११०१२
 ००११०२१

००१२०११
००२१०११
००१०११२
००१०१२१
००१०२११
००२०१११
०००१११२
०००११२१
०००१२११
०००२१११

पव. १४०

१०१०१११
१००११११
०१११११०
०११११०१
०१११०११
०११०१११
०१०११११
००१११११
००१११११

एवं २१
सर्व मली

४६२ भांगा थया ।

द्विकसंयोगीना १०५

१५०००००
१०५००००
१००५०००
१०००५००
१००००५०

१०००००५
२४०००००
२०४००००
२००४०००
२०००४००
२००००४०

२०००००४
३३०००००
३०३००००
३००३०००
३०००३००

३००००३०
३०००००३
३०००००३
४२०००००
४०२००००
४००२०००
४०००२००
४००००२०
४०००००२

५१०००००
५०१००००
५००१०००
५०००१००

पंच संयोगीना
२१ भांगा

छ जीव ७ नरके जाय
तेना भांगा ९२४ तेमां
असंयोगीना ७ भांगा-

१११११००
११११०१०
११११००१
१११०११०
१११०१०१
१११००११
११०१११०
११०११०१
११०१०११
११००१११
१०११११०
१०१११०१
१०११०११

६००००००
०६०००००
००६००००
०००६०००
००००६००
०००००६०
००००००६
००००००६

एवं ७

—

५००००१०
 ५०००००१
 ०१५००००
 ०१०५०००
 ०१००५००
 ०१०००५०
 ०१००००५
 ०२४००००
 ०२०४०००
 ०२००४००
 ०२०००४०
 ०२००००४
 ०३३००००
 ०३०३०००
 ०३००३००
 ०३०००३०
 ०३००००३
 ०४२००००
 ०४०२०००
 ०४००२००
 ०४०००२०
 ०५१००००
 ०५०१०००
 ०५००१००
 ०५०००१०
 ०५००००१
 ००१५०००
 ००१०५००
 ००१००५०
 ००१०००५
 ००२४०००

००२०४००
 ००२००४०
 ००२०००४
 ००३३०००
 ००३०३००
 ००३००३०
 ००३०००३
 ००४२०००
 ००४०२००
 ००४००२०
 ००४०००२
 ००५१०००
 ००५०१००
 ००५००१०
 ००५०००१
 ००६१०००
 ००६०१००
 ००६००१०
 ००६०००१
 ००७१०००
 ००७०१००
 ००७००१०
 ००७०००१
 ००८१०००
 ००८०१००
 ००८००१०
 ००८०००१
 ००९१०००
 ००९०१००
 ००९००१०
 ००९०००१
 ०१०१०००

००००२४०
 ००००२०४
 ००००३३०
 ००००३०३
 ००००४२०
 ००००४०२
 ००००५१०
 ००००५०१
 ०००००१५
 ०००००२४
 ०००००३३
 ०००००४२
 ०००००५१

एवं १०५

त्रिकसंयोगीना ३५०

११४००००
 ११०४०००
 ११००४००
 ११०००४०
 ११००००४
 १२३००००
 १२०३०००
 १२००३००
 १२०००३०
 २१३००००
 २१०३०००

੨੧੦੦੩੦੦	੩੨੦੦੦੦੧	੧੦੪੧੦੦੦
੨੧੦੦੦੩੦	੪੧੧੦੦੦੦	੧੦੪੦੧੦੦
੨੧੦੦੦੦੩	੪੧੦੧੦੦੦	੧੦੪੦੦੧੦
੧੩੨੦੦੦੦	੪੧੦੦੧੦੦	੧੦੪੦੦੦੧
੧੩੦੨੦੦੦	੪੧੦੦੦੧੦	੨੦੩੧੦੦੦
੧੩੦੦੨੦੦	੪੧੦੦੦੦੧	੨੦੩੦੧੦੦
੧੩੦੦੦੨੦	੧੦੧੦੦੦੦	੨੦੩੦੦੧੦
੧੩੦੦੦੦੨	੧੦੧੦੦੦੦	੨੦੩੦੦੦੧
੨੨੨੦੦੦੦	੧੦੧੦੦੦੦	੩੦੨੧੦੦੦
੨੨੦੨੦੦੦	੧੦੧੦੦੦੦	੩੦੨੦੧੦੦
੨੨੦੦੨੦੦	੧੦੨੦੦੦੦	੩੦੨੦੦੧੦
੨੨੦੦੦੨੦	੧੦੨੦੦੦੦	੩੦੨੦੦੦੧
੨੨੦੦੦੦੨	੧੦੨੦੦੦੩	੪੦੧੧੦੦੦
੩੧੨੦੦੦੦	੧੦੨੦੦੦੩	੪੦੧੦੧੦੦
੩੧੦੨੦੦੦	੨੦੧੧੦੦੦	੪੦੧੦੦੧੦
੩੧੦੦੨੦੦	੨੦੧੦੦੩੦	੪੦੧੦੦੦੧
੩੧੦੦੦੨੦	੨੦੧੦੦੩੦	੧੦੦੧੦੪੦
੧੪੧੦੦੦੦	੨੦੧੦੦੩੦	੧੦੦੧੦੦੪
੧੪੦੦੧੦੦	੧੦੩੨੦੦੦	੧੦੦੨੦੩੦
੧੪੦੦੦੧੦	੧੦੩੦੨੦੦	੧੦੦੨੦੦੩
੧੪੦੦੦੦੧	੧੦੩੦੦੨੦	੨੦੦੧੧੩੦੦
੨੩੧੦੦੦੦	੧੦੩੦੦੦੨	੨੦੦੧੦੦੩
੨੩੦੧੦੦੦	੨੦੨੨੦੦੦	੨੦੦੧੦੦੩
੨੩੦੦੧੦੦	੨੦੨੦੨੦੦	੧੦੦੩੨੦੦
੨੩੦੦੦੧੦	੨੦੨੦੦੨੦	੧੦੦੩੦੧੦
੨੩੦੦੦੦੧	੨੦੨੦੦੦੨	੧੦੦੩੦੦੨
੩੨੧੦੦੦੦	੩੦੧੧੨੦੦	੨੦੦੨੨੦੦
੩੨੦੧੦੦੦	੩੦੧੦੨੦੦	੨੦੦੨੦੨੦
੩੨੦੦੧੦੦	੩੦੧੦੦੨੦	੨੦੦੨੦੦੨
੩੨੦੦੦੧੦	੩੦੧੦੦੦੨	੩੦੦੧੨੦੦

०२०१०३०
०२०१००३
०१०३२००
०१०३०२०
०१०३००२
०२०२२००
०२०२०२०
०२०२००२
०३०१२००
०३०१०२०
०३०१००२
०१०४१००
०१०४०१०
०१०४००१
०२०३१००
०२०३०१०
०२०३००१
०३०२१००
०३०२०१०
०३०२००१
०४०११००
०४०१०१०
०४०१००१
०१००१४०
०१००१०४
०१००२३०
०१००२०३
०२००१३०
०२००१०३
०१००३२०
०१००३०२
०२००२२०

०२००२०२
०३००१२०
०३००१०२
०१००४१०
०१००४०१
०२००३१०
०२००३०१
०३००२१०
०३००२०१
०४००११०
०४००१०१
०१०००१४
०१०००२३
०२०००१३
०१०००३२
०२०००२२
०३०००१२
०१०००४१
०२०००३१
०३०००२१
०४०००११
००११४००
००११०४०
००११००४
००१२३००
००१२०३०
००१२००३
००२१३००
००२१०३०
००२१००३
००३२०००
००३२००२
००३२०००

००१३००२
००२२०००
००२२०२०
००२२००२
००३१२००
००३१०२०
००३१००२
००१४१००
००१४०१०
००१४००१
००२३१००
००२३०१०
००२३००१
००३२१००
००३२०१०
००३२००१
००४११००
००४१०१०
००४१००१
००१०१४०
००१०१०४
००१०२३०
००१०२०३
००२०१३०
००२०१०३
००१०३२०
००१०३०२
००२०२२०
००२०२०२
००३०१२०
००३०१०२
००१०४१०

୫୧୦୦୦୨୦	୧୦୨୦୫୦୦	୫୦୧୦୨୦୦
୫୧୦୦୦୦୨	୧୦୨୦୦୫୦	୫୦୧୦୦୨୦
୧୫୧୦୦୦୦	୧୦୨୦୦୦୫	୫୦୧୦୦୦୨
୧୫୦୧୦୦୦	୨୦୧୫୦୦୦	୧୦୫୧୦୦୦
୧୫୦୦୧୦୦	୨୦୧୦୫୦୦	୧୦୫୦୧୦୦
୧୫୦୦୦୧୦	୨୦୧୦୦୫୦	୧୦୫୦୦୧୦
୧୫୦୦୦୦୧	୨୦୧୦୦୦୫	୧୦୫୦୦୦୧
୨୫୧୦୦୦୦	୧୦୩୩୦୦୦	୨୦୫୧୦୦୦
୨୫୦୧୦୦୦	୧୦୩୦୩୦୦	୨୦୫୦୧୦୦
୨୫୦୦୧୦୦	୧୦୩୦୦୩୦	୨୦୫୦୦୧୦
୨୫୦୦୦୧୦	୨୦୨୩୦୦୦	୩୦୩୧୦୦୦
୩୫୧୦୦୦୦	୨୦୨୦୩୦୦	୩୦୩୦୧୦୦
୩୫୦୧୦୦୦	୨୦୨୦୦୩୦	୩୦୩୦୦୧୦
୩୫୦୦୧୦୦	୩୦୧୩୦୦୦	୫୦୨୧୦୦୦
୩୫୦୦୦୧୦	୩୦୧୦୩୦୦	୫୦୨୦୧୦୦
୩୫୦୦୦୦୧	୩୦୧୦୦୩୦	୫୦୨୦୦୧୦
୫୨୧୦୦୦୦	୩୦୧୦୦୦୩	୫୦୨୦୦୦୧
୫୨୦୧୦୦୦	୧୦୫୨୦୦୦	୫୦୧୦୧୦୦
୫୨୦୦୧୦୦	୧୦୫୦୨୦୦	୫୦୧୦୦୧୦
୫୨୦୦୦୧୦	୧୦୫୦୦୨୦	୫୦୧୦୦୦୧
୫୨୦୦୦୦୧	୧୦୫୦୦୦୨	୫୦୧୦୦୦୧
୫୨୧୦୦୦୦	୨୦୩୨୦୦୦	୧୦୦୧୫୦୦
୫୨୦୧୦୦୦	୨୦୩୦୨୦୦	୧୦୦୧୦୫୦
୫୨୦୦୧୦୦	୨୦୩୦୦୨୦	୧୦୦୧୦୦୫
୫୨୦୦୦୧୦	୨୦୩୦୦୦୨	୧୦୦୧୦୦୦
୫୨୦୦୦୦୧	୩୦୨୨୦୦୦	୧୦୦୧୦୦୦
୧୦୧୫୦୦୦	୩୦୨୦୨୦୦	୧୦୦୧୦୦୦
୧୦୧୦୫୦୦	୩୦୨୦୦୨୦	୧୦୦୧୦୦୦
୧୦୧୦୦୫୦	୩୦୨୦୦୦୨	୧୦୦୧୦୦୦
୧୦୧୦୦୦୫	୩୦୨୦୦୦୨	୧୦୦୧୦୦୦
୧୦୧୦୦୦୦	୫୦୧୨୦୦୦	୧୦୦୧୦୦୦

[illegible]

हैदरअली और उसका बेटा टीपू सुल्तान, विदेशी-बे-अग्नेज और फ्रासीसी । सदी के पहले आधे हिस्से में ऐसा जान पड़ता था कि इन्हीं से मराठे सारे हिंदुस्तान पर हुकूमत कायम कर लेंगे और मुगल सल्तनत के उत्तराधिकारी बन जायेंगे । सन् १७३७ में ही उनकी फौजें दिल्ली के फाटको तक पहुँच गई थी, और कोई ताकत इतनी मजबूत न रह गई थी कि उनका मुकाबला कर सके ।

ठीक उस वक्त (१७३६ में) एक नई त्रवा आई । पच्छिमोत्तर से ईरान का नादिरशाह दिल्ली पर टूट पड़ा; उसने बड़ी मार-काट और लूट मचाई, और यहाँ से बेशुमार खजाना और 'तहत ताऊस' ले गया । उसके लिए यह धावा कोई मुश्किल काम न था, क्योंकि दिल्ली के हाकिम कमजोर और नामर्द हो चुके थे, लड़ाई के आदी न रह गए थे, और मराठों से नादिरशाह का सामना न हुआ । एक मानी में, उसके धावे ने मराठों का काम आसान कर दिया था, जो कि बाद के सालों में पजाब में भी फैल गए । दुबारा ऐसा जान पड़ा कि हिंदुस्तान मराठों के हाथ में चला जायगा ।

नादिरशाह के हमले के दो नतीजे हुए । एक तो यह कि दिल्ली के मुगल हाकिमों का अधिकार का रहा-सहा दावा खत्म हो गया, अब से वह घुँघली परछाईं जैसे और नाम के हाकिम बन गए, और जिस किसी के हाथ में ताकत हो उनकी कठपुतली होते । बहुत हद तक नादिरशाह के आने से कबल भी उनकी यह हालत हो चुकी थी, उसने इस सिलसिले को पूरा कर दिया । फिर भी परंपरा और कायम-शुदा रिवाजों का ऐसा जोर होता है कि अग्नेजी ईस्ट इंडिया कंपनी और दूसरे लोग भी उनके पास प्लासी की लड़ाई के कबल तक नज़र और खिराज भेजते रहे; और उसके बाद भी बहुत दिनों तक कंपनी अपनी हैसियत दिल्ली के बादशाह के मुल्तार की समझती रही और १८३५ तक उसी के नाम में सिक्के डलते रहे ।

नादिरशाह के हमले का दूसरा नतीजा यह हुआ कि अफगानिस्तान हिंदुस्तान से अलहदा हो गया । अफगानिस्तान, जो मुदतों से हिंदुस्तान का हिस्सा रह चुका था, अब जुदा होकर नादिरशाह की सल्तनत का हिस्सा बन गया । कुछ दिनों बाद, एक मुकामी विद्रोह की वजह से, नादिरशाह को उसी के अफसरों ने कत्ल कर दिया, और अफगानिस्तान खुद मुल्तार-रियासत बन गया ।

नादिरशाह की वजह से मराठों पर कोई आंच न आई थी; और वह पजाब में फैलते रहे । लेकिन १७६१ में, एक अफगान, हमलावर, अहमदशाह दुरानी, ने उन्हें बुरी तरह से हराया । यह उस वक्त अफगानिस्तान का हाकिम था । इस आफत में मराठों की फौज के चुने हुए लोग काम आए और कुछ

वक्त के लिए उनका सल्तनत कायम करने का सपना मिट गया। रपुता-रफता उन्होंने अपने को सँभाला, और मराठों की सल्तनत कई खुद मुल्तार रियासतों में बंट गई। पूना के पेशवा की सरपरस्ती में इनका एक गूढ़ अलवत्ता कायम रहा। बड़ी रियासतों के सरदारों में ग्वालियर के सिंधिया, इंदौर के होलकर और बडोदा के गायकवाड़ थे। पच्छिमी और मध्य हिंदुस्तान के एक बड़े हिस्से पर इस गूढ़ का अब भी प्रभाव था, लेकिन पाप्नीपत में अहमदशाह के जरिये मराठों की हार ने उन्हें बहुत कमजोर कर दिया था और ठीक उसी वक्त अंग्रेजी कंपनी हिंदुस्तान में एक महत्त्वपूर्ण हुकूमत की हैसियत से सिर उठा रही थी।

बगाल में, क्लाइव ने, जालसाजी और बगावत को बढ़ावा देकर, और बहुत कम लड़ाई लड़कर, १७५७ में प्लासी का युद्ध जीत लिया, यह ऐसी तारीख है जिससे कि अक्सर हिंदुस्तान में अंग्रेजी साम्राज्य की शुरुआत मानी जाती है। यह एक बदमजा शुरुआत थी और उसका यह तल्ख जायका कुछ बराबर ही बना रहा। जल्द ही सारा बगाल और बिहार अंग्रेजों के हाथ में आ गया और उनकी हुकूमत के शुरू के नतीजों में यह भी था कि १७७० में दोनों सूबों में एक भयानक अकाल पड़ा, जिसने कि इस हरे-भरे और खूब आबाद इलाके की तिहाई आबादी साफ कर दी।

दक्खिन में, अंग्रेजों और फरासीसियों के बीच जो लड़ाई हो रही थी, वह उन दोनों के बीच होने वाले लोक-व्यापी युद्ध का हिस्सा थी। इसमें अंग्रेज कामयाब हुए और फरासीसी करीब-करीब हिंदुस्तान से अलग कर दिए गए।

फरासीसियों के खतम हो जाने से अब तीन ताकतें बाकी रही, जिनमें कि हिंदुस्तान में अधिकार हासिल करने के लिए भगबा था—यानी मराठों का गूढ़, दक्खिन में हैदरअली, और अंग्रेज। बावजूद इसके कि प्लासी में उनकी जीत हुई थी और वह बगाल और बिहार में फैल गए थे, हिंदुस्तान में शायद ही कोई यह खयाल करता रहा हो कि ब्रिटिश यहां की सबसे बड़ी ताकत बन जायेंगे। देखने वाला अब भी मराठों को पहली जगह देता। यह लोग पच्छिमी और मध्य हिंदुस्तान में सब जगह यहां तक कि दिल्ली तक फैले हुए थे और इनके साहस और युद्ध करने के गुणों की बोहरत थी। हैदरअली और टीपू सुल्तान जवदस्त विरोधी थे, जिन्होंने कि अंग्रेजों को बुरी तरह हराया और ईस्ट इंडिया कंपनी की ताकत को करीब-करीब खतम कर दिया। लेकिन यह लोग दक्खिन तक महद्द रहे और सारे हिंदुस्तान में जो कुछ होता था उस पर उनका कोई सीबा असर न था। हैदरअली एक अद्भुत आदमी था और हिंदुस्तान के इतिहास का एक प्रधान पुरुष। उसका एक तरह का कौमी आदर्श

४३

०१३०००३
०२२३०००
०२२०३००
०२२००३०
०२२००३०
०३१३०००
०३१३०००
०३१००३०
०३१०००३
०१४२०००
०१४०२००
०१४०००२
०२३२०००
०२३०२००
०२३००२०
०२३०००२
०३२२०००
०३२०२००
०३२००२०
०३२०००२
०४१२०००
०४१०२००
०४१००२०
०१५००००
०१५०००१
०२४१०००
०२४०१००
०२४००१०

०२४०००१
०३३१०००
०३३०१००
०३३००१०
०३३०००१
०४२१०००
०४२०१००
०४२००१०
०५११०००
०५१०१००
०५१००१०
०५१०००१
०१०१५००
०१०१०५०
०१०१००५
०१०२४००
०१०२०४०
०१०२००४
०२०१४००
०२०१०४०
०२०१००४
०१०३३००
०१०३०३०
०१०३००३
०२०२३००
०२०२०३०
०२०२००३
०३०१३००
०३०१०३०
०३०१००३
०३०१००३

०१०४०२०
०१०४००२
०२०३२००
०२०३०२०
०३०२००२
०३०२२००
०३०२०२०
०३०२००२
०४०१२००
०४०१०२०
०१०५१००
०१०५०१०
०१०५००१
०२०४१००
०२०४०१०
०२०४००१
०३०३१००
०३०३०१०
०४०२१००
०४०२०१०
०५०११००
०५०१०१०
०५०१००१
०१००१५०
०१००१०५
०१००२४०
०१००२०४
०२००१४०
०२००१०४

107 00022

[illegible][illegible]

चउक संयोगीना
भांगा-७००

१११४०००

१११०४००

१११००४०

१११०००४

११२३०००

११२०३००

११२००३०

१२१३०००

१२१०३००

१२१००३०

१२१०००३

२११३०००

२११०३००

२११००३०

२११०००३

११३२०००

११३०२००

११३००२०

१२२३०००

१२२०२००

१२२००२०

१२२०००२

२१२२०००

२१२०२००

२१२००२०

२१२०००२

२१२०००२

१३१२०००

१३१०२००

१३१००२०

१३१०००२

२२१२०००

२२१०२००

२२१००२०

२२१०००२

३११२०००

३११०२००

३११००२०

३११०००२

११४१०००

११४०१००

११४००१०

११४०००१

१२३१०००

१२३०१००

१२३००१०

१२३०००१

२१३१०००

२१३०१००

२१३००१०

२१३०००१

१३२१०००

१३२०१००

१३२००१०

१३२०००१

२२२१०००

२२२०१००

२२२००१०

२२२०००१

३१२१०००

३१२०१००

३१२००१०

३१२०००१

१४११०००

१४१०१००

१४१००१०

१४१०००१

२३११०००

२३१०१००

२३१००१०

२३१०००१

३२११०००

३२१०१००

३२१००१०

३२१०००१

४१११०००

४११०१००

४११००१०

४११०००१

११०१४००

११०१०४०

११०१००४

११०२३००

११०२०३०

११०२००३

१२०१३००

१२०१०३०

१२०१००३

२१०१३००

୨୧୦୧୦୩୦	୨୨୦୨୧୦୦	୧୩୦୦୧୨୦
୨୧୦୧୦୦୩	୨୨୦୨୦୧୦	୧୩୦୦୧୦୨
୧୧୦୩୨୦୦	୨୨୦୨୦୦୧	୨୨୦୦୧୨୦
୧୧୦୩୦୨୦	୩୧୦୨୧୦୦	୨୨୦୦୧୦୨
୧୧୦୩୦୦୨	୩୧୦୨୦୧୦	୩୧୦୦୧୨୦
୧୨୦୨୨୦୦	୩୧୦୨୦୦୧	୩୧୦୦୧୦୨
୧୨୦୨୦୨୦	୧୫୦୧୧୦୦	୧୧୦୦୫୧୦
୧୨୦୨୦୦୨	୧୫୦୧୦୧୦	୧୧୦୦୫୦୧
୨୧୦୨୨୦୦	୧୫୦୧୦୦୧	୧୨୦୦୩୧୦
୨୧୦୨୦୨୦	୨୩୦୧୧୦୦	୧୨୦୦୩୦୧
୨୧୦୨୦୦୨	୨୩୦୧୦୧୦	୨୧୦୦୩୧୦
୧୩୦୧୨୦୦	୨୩୦୧୦୦୧	୨୧୦୦୩୦୧
୧୩୦୧୦୨୦	୩୨୦୧୧୦୦	୧୩୦୦୨୧୦
୧୩୦୧୦୦୨	୩୨୦୧୦୧୦	୧୩୦୦୨୦୧
୨୨୦୧୨୦୦	୩୨୦୧୦୦୧	୨୨୦୦୩୧୦
୨୨୦୧୦୨୦	୫୧୦୧୧୦୦	୨୨୦୦୨୦୧
୨୨୦୧୦୦୨	୫୧୦୧୦୧୦	୩୧୦୦୨୧୦
୩୧୦୧୨୦୦	୫୧୦୧୦୦୧	୩୧୦୦୨୦୧
୩୧୦୧୦୨୦	୧୧୦୦୧୫୦	୧୫୦୦୧୧୦
୩୧୦୧୦୦୨	୧୧୦୦୧୦୫	୧୫୦୦୧୦୧
୧୧୦୫୧୦୦	୧୧୦୦୨୩୦	୨୩୦୦୧୧୦
୧୧୦୫୦୧୦	୧୧୦୦୨୦୩	୨୩୦୦୧୦୧
୧୧୦୫୦୦୧	୧୨୦୦୧୦୩	୩୧୦୦୧୧୦
୧୨୦୩୧୦୦	୧୨୦୦୧୦୨	୩୧୦୦୧୦୧
୧୨୦୩୦୧୦	୨୧୦୦୧୦୩	୫୧୦୦୧୧୦
୧୨୦୩୦୦୧	୨୧୦୦୧୦୨	୫୧୦୦୧୦୧
୨୧୦୩୧୦୦	୧୧୦୦୩୨୦	୧୧୦୦୦୧୫
୨୧୦୩୦୧୦	୧୧୦୦୩୦୨	୧୧୦୦୦୧୩
୨୧୦୩୦୦୧	୧୨୦୦୩୨୦	୧୨୦୦୦୧୩
୧୧୦୩୧୦୦	୧୨୦୦୩୦୨	୨୧୦୦୦୧୩
୧୧୦୩୦୧୦	୨୧୦୦୩୨୦	୧୧୦୦୦୩୨
୧୧୦୩୦୦୧	୨୧୦୦୩୦୨	୧୧୦୦୦୧୩

૧૦૨૦૩૧૦	૨૦૨૦૦૨૧	૧૦૦૩૨૧૦
૧૦૨૦૩૦૧	૩૦૧૦૦૨૧	૧૦૦૩૨૦૧
૨૦૧૦૩૧૦	૧૦૪૦૦૧૧	૨૦૦૨૨૧૦
૨૦૧૦૩૦૧	૨૦૩૦૦૧૧	૨૦૦૨૨૦૧
૧૦૩૦૨૧૦	૩૦૨૦૦૧૧	૩૦૦૧૨૧૦
૧૦૩૦૨૦૧	૪૦૧૦૦૧૧	૩૦૦૧૨૦૧
૨૦૨૦૨૧૦	૧૦૦૧૧૪૦	૧૦૦૪૧૧૦
૨૦૨૦૨૦૧	૧૦૦૧૧૦૪	૧૦૦૪૧૦૧
૩૦૧૦૨૧૦	૧૦૦૧૨૩૦	૨૦૦૩૧૧૦
૩૦૧૦૨૦૧	૧૦૦૧૨૦૩	૨૦૦૩૧૦૧
૧૦૪૦૧૧૦	૧૦૦૨૧૩૦	૩૦૦૨૧૧૦
૧૦૪૦૧૦૧	૧૦૦૨૧૦૩	૩૦૦૨૧૦૧
૨૦૩૦૧૧૦	૨૦૦૧૧૩૦	૪૦૦૧૧૧૦
૨૦૩૦૧૦૧	૨૦૦૧૧૦૩	૪૦૦૧૧૦૧
૩૦૨૦૧૧૦	૧૦૦૧૩૨૦	૧૦૦૧૦૧૪
૩૦૨૦૧૦૧	૧૦૦૧૩૦૨	૧૦૦૧૦૨૩
૪૦૧૦૧૧૦	૧૦૦૨૨૨૦	૧૦૦૨૦૧૩
૪૦૧૦૧૦૧	૧૦૦૨૨૦૨	૨૦૦૧૦૧૩
૧૦૧૦૦૧૪	૨૦૦૧૨૨૦	૧૦૦૧૦૩૨
૧૦૧૦૦૨૩	૨૦૦૧૨૦૨	૧૦૦૨૦૨૨
૨૦૧૦૦૧૩	૧૦૦૩૧૨૦	૨૦૦૧૦૨૨
૧૦૧૦૦૩૨	૧૦૦૩૧૦૨	૧૦૦૩૦૧૨
૧૦૨૦૦૨૨	૨૦૦૨૧૦૨	૨૦૦૨૦૧૨
૨૦૧૦૦૨૨	૩૦૦૧૧૨૦	૩૦૦૧૦૧૨
૧૦૩૦૦૧૨	૩૦૦૧૧૦૨	૧૦૦૧૦૪૧
૨૦૨૦૦૧૨	૧૦૦૧૪૧૦	૧૦૦૨૦૩૧
૩૦૧૦૦૧૨	૧૦૦૧૪૦૧	૨૦૦૧૦૩૧
૧૦૧૦૦૪૧	૧૦૦૨૩૧૦	૧૦૦૩૦૨૧
૧૦૨૦૦૩૧	૧૦૦૨૩૦૧	૨૦૦૨૦૨૧
૨૦૧૦૦૩૧	૨૦૦૧૩૧૦	૩૦૦૧૦૨૧
૧૦૩૦૦૨૧	૨૦૦૧૩૦૧	૧૦૦૪૦૧૧

୧୦୨୦୩୧୦	୨୦୨୦୦୨୧	୧୦୦୩୨୧୦
୧୦୨୦୩୦୧	୩୦୧୦୦୨୧	୧୦୦୩୨୦୧
୨୦୧୦୩୧୦	୧୦୫୦୦୧୧	୨୦୦୨୨୧୦
୨୦୧୦୩୦୧	୨୦୩୦୦୧୧	୨୦୦୨୨୦୧
୧୦୩୦୨୧୦	୩୦୨୦୦୧୧	୩୦୦୧୨୧୦
୧୦୩୦୨୦୧	୫୦୧୦୦୧୧	୩୦୦୧୨୦୧
୨୦୨୦୨୧୦	୧୦୦୧୧୫୦	୧୦୦୫୧୧୦
୨୦୨୦୨୦୧	୧୦୦୧୧୦୫	୧୦୦୫୧୦୧
୩୦୧୦୨୧୦	୧୦୦୧୧୨୦	୨୦୦୩୧୧୦
୩୦୧୦୨୦୧	୧୦୦୧୧୦୩	୨୦୦୩୧୦୧
୧୦୫୦୧୧୦	୧୦୦୨୧୩୦	୩୦୦୨୧୧୦
୧୦୫୦୧୦୧	୧୦୦୨୧୦୩	୩୦୦୨୧୦୧
୨୦୩୦୧୧୦	୨୦୦୧୧୩୦	୫୦୦୧୧୧୦
୨୦୩୦୧୦୧	୨୦୦୧୧୦୩	୫୦୦୧୧୦୧
୩୦୨୦୧୧୦	୧୦୦୧୩୨୦	୧୦୦୧୧୦୫
୩୦୨୦୧୦୧	୧୦୦୧୩୦୨	୧୦୦୧୧୦୩
୫୦୧୦୧୧୦	୧୦୦୨୨୨୦	୧୦୦୨୦୧୩
୫୦୧୦୧୦୧	୧୦୦୨୨୦୧	୨୦୦୧୦୧୩
୧୦୧୦୦୧୫	୨୦୦୧୨୨୦	୧୦୦୧୦୩୨
୧୦୧୦୦୨୩	୨୦୦୧୨୦୧	୧୦୦୨୦୨୨
୧୦୨୦୦୧୩	୧୦୦୩୧୦୨	୨୦୦୧୦୨୨
୧୦୧୦୦୩୨	୨୦୦୨୧୨୦	୧୦୦୩୦୧୨
୧୦୨୦୦୨୨	୨୦୦୨୧୦୧	୩୦୦୧୦୧୨
୨୦୧୦୦୨୨	୩୦୦୧୧୨୦	୧୦୦୧୦୫୧
୧୦୩୦୦୧୨	୩୦୦୧୧୦୧	୧୦୦୨୦୩୧
୨୦୨୦୦୧୨	୧୦୦୧୫୧୦	୨୦୦୧୦୩୧
୩୦୧୦୦୧୨	୧୦୦୧୫୦୧	୧୦୦୩୦୨୧
୧୦୧୦୦୫୧	୧୦୦୨୩୧୦	୨୦୦୨୦୨୧
୧୦୨୦୦୩୧	୧୦୦୨୩୦୧	୩୦୦୧୦୨୧
୨୦୧୦୦୩୧	୨୦୦୧୩୧୦	୧୦୦୫୦୧୧
୧୦୩୦୦୨୧	୨୦୦୧୩୦୧	୨୦୦୩୦୧୧

००२०१२२	०००३२११	१२१२१००
००१०३१२	०००४१११	१२१२०१०
००२०२१२	—	१२१२००१
००३०११२	यत् ७००	२११२१००
००१०१४१	—	२११२०१०
००१०२३१		२११२००१
००२०१३१	पंचसंयोगीना	११३११००
००१०३२१	भांगा-३१५	११३१०१०
००२०२२१		११३१००१
००३०१२१		१२२११००
००१०४११		१२२१०१०
००२०३११	११११३००	१२२१००१
००३०२११	११११०३०	२१२११००
००४०१११	११११००३	२१२१०१०
०००१११४	१११२२००	२१२१००१
०००११२३	१११२०२०	१३१११००
०००१२१३	१११२००२	१३११०१०
०००२११३	११२१२००	१३११००१
०००११३२	११२१०२०	२२१११००
०००१२२२	११२१००२	२२११०१०
०००२१२२	१२११२००	२२११००१
०००१३१२	१२११०२०	३११११००
०००२२१२	१२११००२	३१११०१०
०००३११२	२१११२००	३१११००१
०००११४१	२१११०२०	१११०१३०
०००१२३१	२१११००२	१११०२०३
०००२१३१	१११३१००	१११०२२०
०००१३२१	१११३०१०	१११०२०२
०००२२२१	१११३००१	११२०१२०
०००३१२१	११२२१००	१२१०१२०
०००१४११	११२२०१०	१२१०१२०
०००२३११	११२२००१	१२१०१२०

૨૧૧૧૦૧૧
 ૧૧૧૦૧૧૨
 ૧૧૧૦૧૨૧
 ૨૧૧૦૨૧૧
 ૧૧૨૦૧૧૧
 ૧૨૧૦૧૧૧
 ૨૧૧૦૧૧૧
 ૧૧૦૧૧૧૨
 ૧૧૦૧૧૨૧
 ૧૧૦૧૨૧૧
 ૧૧૦૨૧૧૧
 ૧૨૦૧૧૧૧
 ૨૧૦૧૧૧૧
 ૧૦૧૧૧૧૨
 ૧૦૧૧૧૨૧
 ૧૦૧૨૧૧૧
 ૧૦૨૧૧૧૧

૨૦૧૧૧૧૧
 ૦૧૨૧૧૧૨
 ૦૧૧૧૧૨૧
 ૦૨૧૧૨૧૧
 ૦૧૧૨૧૧૧
 ૦૧૨૧૧૧૧
 ૦૨૧૧૧૧૧

एवं. ૪૨

સાત સંયોગીનો
 भांगो ૧.

૧૧૧૧૨૨૧

एवं. ૧

અસંયોગીના ૭

દ્વિકસંયોગીના ૧૨૬

ત્રિકસંયોગીના ૬૨૫

ચતુકસંયોગીના ૭૦૦

પંચસંયોગીના ૩૧૫

છસંયોગીના ૪૨

સાતસંયોગીનો ૧

एवं सर्व मली

૧૭૧૬ भांगा થયા ।

भांगाना प्रस्तारनुं तात्पर्य.

પદ અને વિકલ્પના જોડાણથી भांगा વને છે, દાખલા તરીકે સાત જીવ સાત ઠામે જાય તેના ત્રિક સંયોગીનો સત્તરમો भांगો ' ૧૩૦૩૦૦૦ ' આ છે, આમાં ૧-૩-૩ એ વિકલ્પનું રૂપ છે, તે भांगામાં પહેલે વીજે અને ચોથે સ્થાને લખાયેલ છે, માટે ૧-૨-૪ એ પદનું રૂપ થયું, છટલે ત્રિક સંયોગીના ' ૧૩૩ ' એ ચોથા વિકલ્પથી અને ' ૧૨૪ ' એ ત્રિક સંયોગીના વીજા પદથી ઉપરનો भांगો વન્યો । ત્રીજું પાંચમું છઠ્ઠું અને સાતમું એ શૂન્ય સ્થાન છે; ઉક્ત भांगામાં પહેલે સ્થાને ૧ છે, ને સાત જીવમાંનો એક જીવ પહેલે સ્થાને (પહેલી

નરકે) જાય એમ સૂચવે છે; વીજે સ્થાને ૩ છે તે સાત જીવમાના ત્રણ જીવ વીજી નરકે જાય એમ જણાવે છે, ચોથે સ્થાને ૩ છે તે સાત જીવમાના ત્રણ જીવ ચોથી નરકે જાય, એમ બતાવે છે । ત્રીજું પાંચમું છઠ્ઠું અને સાતમું સ્થાન શૂન્ય છે ત્યાં કોઈ ન જાય । એમ દરેક પ્રસ્તારનું તાત્પર્ય સમજી લેવું ।

॥ અથ ભાંગાના પ્રસ્તાર લખવાની વીજી રીત ॥

પ્રથમ જેટલા જીવ હોય તેટલા લઘુ આંક લખવા, પછી જેટલા ઢામ હોય તેટલા સુધી અનત્ય અંકની નીચે ક્રમે ક્રમે ગુરુ કરતાં જવું અને ઢાવી તરફ ઉપર પ્રમાણે અંક લખવો. એવા ક્રમથી સર્વ ગુરુ થાય ત્યાં સુધી લખવું । જેમકે ત્રણ જીવ સાત સ્થાનકે ઉપજે તેના ૮૪ ભાંગાના પ્રસ્તાર—

૧૧૧	૧૩૭	૨૩૩	૩૩૫
૧૧૨	૧૪૪	૨૩૪	૩૩૬
૧૧૩	૧૪૫	૨૩૫	૩૩૭
૧૧૪	૧૪૬	૨૩૬	૩૩૮
૧૧૫	૧૪૭	૨૩૭	૩૩૯
૧૧૬	૧૫૫	૨૪૪	૩૪૬
૧૧૭	૧૫૬	૨૪૫	૩૪૭
૧૧૮	૧૫૭	૨૪૬	૩૪૮
૧૧૯	૧૫૮	૨૪૭	૩૪૯
૧૨૦	૧૬૭	૨૫૫	૩૫૬
૧૨૧	૧૬૮	૨૫૬	૩૫૭
૧૨૨	૧૬૯	૨૫૭	૩૫૮
૧૨૩	૧૭૭	૨૬૫	૩૬૬
૧૨૪	૧૭૮	૨૬૬	૩૬૭
૧૨૫	૧૭૯	૨૬૭	૩૬૮
૧૨૬	૨૨૨	૨૬૭	૩૬૭
૧૨૭	૨૨૩	૨૬૮	૩૬૭
૧૨૮	૨૨૪	૨૬૭	૪૪૪
૧૨૯	૨૨૫	૨૭૭	૪૪૫
૧૩૦	૨૨૬	૩૩૩	૪૪૬
૧૩૧	૨૨૭	૩૩૪	૪૪૭

૪૫૬	૪૭૭	૪૮૭	૭૭૭
૪૫૬	૫૫૬	૫૭૭	—
૪૫૭	૫૫૬	૬૬૬	૮૪
૪૬૬	૫૫૭	૬૬૭	—
૪૬૭	૫૬૬	૬૭૭	—

સાત જીવ ત્રણ સ્થાનકે જાય તેના ૩૬ ભાંગા

થાય તેનો પ્રસ્તાર

૧૧૧૧૧૧	૧૧૧૨૩૩૩	૧૨૩૩૩૩૩
૧૧૧૧૧૨	૧૧૧૩૩૩૩	૧૩૩૩૩૩૩
૧૧૧૧૧૩	૧૧૨૨૨૨૨	૨૨૨૨૨૨૨
૧૧૧૧૧૨૨	૧૧૨૨૨૨૩	૨૨૨૨૨૨૩
૧૧૧૧૧૨૩	૧૧૨૨૨૩૩	૨૨૨૨૨૩૩
૧૧૧૧૧૩૩	૧૧૨૨૩૩૩	૨૨૨૨૩૩૩
૧૧૧૧૨૨૨	૧૧૨૩૩૩૩	૨૨૨૩૩૩૩
૧૧૧૧૨૨૩	૧૧૩૩૩૩૩	૨૨૩૩૩૩૩
૧૧૧૧૨૩૩	૧૨૨૨૨૨૨	૨૩૩૩૩૩૩
૧૧૧૧૩૩૩	૧૨૨૨૨૨૩	૩૩૩૩૩૩૩
૧૧૧૨૨૨૨	૧૨૨૨૨૩૩	—
૧૧૧૨૨૨૩	૧૨૨૨૩૩૩	૫૧ ૩૬
૧૧૧૨૨૩૩	૧૨૨૩૩૩૩	—

આ પ્રસ્તારમાં ભાંગાની સંખ્યા ઇટલીની ઇટલીજ થાય છે, ફક્ત પદ અને વિકલ્પની જોડણીના ક્રમમાં ફેર પડે છે. આંક-ઢાંતું તાત્પર્ય એ છે કે સાત જીવના ત્રણ સ્થાનકનો ત્રીજો ભાંગો ૧૧૧૧૧૨૨ આ છે, આમાં પાંચ એકઢા ઇટલે પાંચ જીવ પહેલે ઠામે જાય, બે વગઢા ઇટલે બે જીવ ત્રીજે ઠામે જાય । પહેલું

અને વીજું ઠામ દટલે '૧૨' એ પદ થયું, '૫૨' આ વિકલ્પ નીકલ્યો, ત્રણ જીવના સાત સ્થાનકનો '૫૫૬' આ એક ભાંગો છે, આમાં ત્રે પાંચમે અને એક છઠ્ઠે ઠામે જાય દટલે '૫૬' એ પદ, અને '૨૧' એ વિકલ્પ નીકલ્યો દટલે સાત ઠામના દ્વિક સંયોગીનું ૧૯ મું પદ અને ત્રણ જીવના દ્વિક સંયોગીનો વીજો વિકલ્પ નીકલ્યો, આવી રીતે પદ વિકલ્પની યોજના કરી ભાંગા વનાવવા અને ભાંગા ઉપરથી પદ વિકલ્પ ઓલખવા. ।

॥ અથ ભાંગના પ્રસ્તારની ત્રીજી રીત ॥

ત્રણ જીવ સાત સ્થાનકે જાય તેના ૮૪ ભાંગા થાય, તેના પ્રસ્તારનું ઉદાહરણ—

૧૧૧	૧૧૫	૩૭૭	૬૬૭
૨૨૨	૧૧૬	૩૩૪	૧૨૩
૩૩૩	૧૧૭	૩૩૫	૧૨૪
૪૪૪	૨૩૩	૩૩૬	૧૨૫
૫૫૫	૨૪૪	૩૩૭	૧૨૬
૬૬૬	૨૫૫	૪૫૫	૧૨૭
૭૭૭	૨૬૬	૪૬૬	૧૩૪
૧૨૨	૨૭૭	૪૭૭	૧૩૫
૧૩૩	૨૨૩	૪૪૫	૧૩૬
૧૪૪	૨૨૪	૪૪૬	૧૩૭
૧૫૫	૨૨૫	૪૪૭	૧૪૫
૧૬૬	૨૨૬	૫૬૬	૧૪૬
૧૭૭	૨૨૭	૫૭૭	૧૪૭
૧૧૨	૩૪૪	૫૫૬	૧૫૬
૧૧૩	૩૫૫	૫૫૭	૧૫૭
૧૧૪	૩૬૬	૬૭૭	૧૬૭

૨૩૪	૨૪૭	૩૪૭	૪૬૭
૨૩૫	૨૫૬	૩૫૬	૫૬૭
૨૩૬	૨૫૭	૩૫૭	—
૨૩૭	૨૬૭	૩૬૭	પર્વ ૮૪
૨૪૫	૩૪૫	૪૫૬	
૨૪૬	૩૪૬	૪૫૭	

॥ અથ ભાંગાના પ્રસ્તારની ચોથી રીત ॥

પદનો ક્રમ પહેલી રીત પ્રમાણે પણ વિકલ્પમાં પરિવર્તન કરવાથી આ રીત પહેલી રીત કરતાં જુદી પડે છે । ઉદાહરણ—સાત જીવ ત્રણ ઠામે જાય તેના ૩૬ ભાંગા—

૭૦૦	૩૦૪	૦૧૬	૨૧૪
૦૭૦	૨૫૦	૫૧૧	૧૫૧
૦૦૭	૨૦૫	૪૨૧	૧૪૨
૬૧૦	૧૬૦	૪૧૨	૧૩૩
૬૦૧	૧૦૬	૩૩૧	૧૨૪
૫૨૦	૦૬૧	૩૨૨	૧૧૫
૫૦૨	૦૫૨	૩૧૩	—
૪૩૦	૦૪૩	૨૪૧	પર્વ ૩૬
૪૦૩	૦૩૪	૨૩૨	
૩૪૦	૦૨૫	૨૨૩	

આ સિવાય વીજી રીતે પણ ભાંગા લખી શકાય. એટલું જાણવું જોઈએ કે જે રૂપ એક વાર આવે તે વીજી વાર ન આવે જોઈએ, તેમ સંબંધિત કોઈ પણ રૂપ અવશિષ્ટ ન રહે જોઈએ, ગમે તે રીતે લખે પણ એકંદર સંખ્યા વધી રીતમાં એકજ આવે જોઈએ, એટલે સાત જીવ સાત સ્થાનકે જાય તેના ભાંગા ૧૭૧૬ થાય, તે વધી રીતમાં એટલાજ થવા

જોડ્યે ૧૭૧૫ નહીં, તેમાં ૧૭૧૭ પણ નહીં, કિંતુ ગમે તે રીતે લખતાં ૧૭૧૬ પુરા થવા જોડ્યે, શરૂઆતમાં પદ વિકલ્પનો જે ક્રમ લીધો હોય તે ક્રમેજ પુરા કરવા જોડ્યે ॥

પ્રકરણ ૫મું.—નષ્ટવિધિ.

અર્થ પદનો નષ્ટ વિધિ.

પદ વિકલ્પ કે ભાંગાના પ્રસ્તારમાં અમુક નંબરનો પ્રસ્તાર કેવા પ્રકારનો થાય તે જાણવું હોય તો પહેલેથી પ્રસ્તાર લખ્યા વિના પણ નષ્ટ વિધિથી જાણી શકાય છે. તેમાં પ્રથમ પદના નષ્ટની રીતિ આ પ્રમાણે છે.

જે સંયોગીના પદનો પ્રસ્તાર જાણવો હોય તે સંયોગીનું પહેલું પદ લખવું. પછી જેટલા સંયોગીનું પદ કાઢવું છે તેટલા આઢા કોઠાવાલો યત્ર કરવો અને ઉમા સ્થાના ત્રણ કરવા. પછી જેટલા ઠામનાં પદ હોય તે અંકમાંથી ઉપર લખેલ પહેલા પદનો છેલ્લો અંક વાદ કરવો, જે આવે તે મધ્ય પંક્તિના પહેલા સ્થાનામાં મુકવો, પછી ઉપરની પંક્તિનો પહેલો કોઠો મુકી વીજા કોઠામાં મધ્ય પંક્તિના પહેલા કોઠાના અંકમાં એક મેલવી લખવો. પછી તેમાં એક મેલવી વીજા કોઠામાં લખવો, તેમાં એક મેલવી ચોથા કોઠામાં લખવો. એમ એક એક વધારતાં જેટલા ઉપરની પંક્તિના કોઠા હોય તેટલા ભરવા. પછી નીચેની ત્રીજી પંક્તિનો પહેલો કોઠો મુકી વીજા કોઠામાં બેનો અંક મુકવો. ત્રીજામાં ત્રણનો અંક મુકવો. એમ એક એક વધારી નીચેની પંક્તિના કોઠા ભરવા. પછી મધ્યની પંક્તિના પહેલા અંકને ઉપરની પં-

ક્તિના વીજા કોઠાના અંકે ગુણવો, અને હેઠેની પંક્તિના વીજા કોઠાના અંકે ભાગવો, જે આવે તે મધ્યની પંક્તિના વીજા કોઠામાં મુકવો । પછી તે સંખ્યાને ઉપરના ત્રીજા કોઠાના અંકે ગુણી નીચેના ત્રીજા કોઠાના અંકે ભાગવો, જે આવે તે મધ્ય પંક્તિના વીજા કોઠામાં મુકવો, પછી તે સંખ્યાને ઉપરના ત્રીજા કોઠાના અંકે ગુણી નીચેના ત્રીજા કોઠાના અંકે ભાગવો, જે આવે તે મધ્યપંક્તિના ત્રીજા કોઠામાં ભરવો, એમ સર્વ કોઠા મધ્ય પંક્તિના ઉપરના કોઠાના અંકે ગુણી હેઠેની પંક્તિના કોઠાના અંકે ભાગીને ભરવા, પછી મધ્યની પંક્તિના છેલ્લા કોઠાનો અંક, તે પહેલા પદના પહેલા અંક ઉપર મુકવો, પછી તેના પૂર્વલા કોઠાનો અંક પદના વીજા અંક ઉપર મુકવો । એમ મધ્યની પંક્તિના પહેલા કોઠાનો અંક તે પહેલા પદના છેલ્લા અંક ઉપર મુકવો ! પછી તેનો સરવાળો કરી એક મેલવીએ તો તે સંયોગીના સર્વ પદની સંખ્યા નીકલે । પછી જે પદ પુછ્યું હોય તે ધ્યાનમાં રાખી પહેલા પદના પહેલા અંક ઉપરની જે સંખ્યા હોય તે પહેલા પદના છેલ્લા અંકમાં મેલવતાં જે રૂપ થાય તે પહેલા પદના છેલ્લા અંક ઉપર રહેલી સંખ્યામાં એક મેલવતાં જે થાય તેટલામું રૂપ જાણવું । એમ તે પહેલા પદના છેલ્લા અંક ઉપરનો અંક, તેના આગલા અંકમાં મેલવતાં જે રૂપ થાય તે મધ્ય પંક્તિના તે તે કોઠાના અંક મેલા કરી એક મેલવતાં જે આવે તેટલામું રૂપ સમજવું । એમ સર્વજ્ઞ જાણવું । જેમ સાત ઠામના ચડક સંયોગીનાં ૩૫ પદ થાય, તેમાં ૨૩ મું પદ કેવું છે ? એમ કોઈ પૂછે તો ચડક સંયોગીનું પહેલું પદ લખવું ‘૧૨૩૪’ આમાં ૭ ઠામનાં પદ છે માટે સાતમાંથી પહેલા પદનો છેલ્લો અંક ચાર છે તે વાદ કરતાં ૩ રહ્યા । તે યંત્રના મધ્યપંક્તિના પહેલા કોઠામાં મુકવો છે—

ગુણક.	૪	૫	૬
૩	૬	૧૦	૧૫
ભાજક	૨	૩	૪

પછી એક એક વધારી ચાર પાંચ અને છ ઉપરની પંક્તિમાં મુક્યા છે અને હેઠેની પંક્તિમાં બે ત્રણ અને ચાર મુક્યા છે । પછી ત્રણના અંકને ઉપરના ચારે ગુણી વેચે ભાગતાં છ થાય તે મધ્ય પંક્તિના ત્રીજા કોઠામાં મૂક્યો છે, પછી છને પાંચે ગુણી ત્રણે ભાગતાં દશ થાય, તે મધ્ય પંક્તિના ત્રીજા કોઠામાં મૂક્યો છે । પછી દશ ને છયે ગુણી ચારે ભાગતાં પંદર થાય તે ચોથા કોઠામાં મૂક્યો છે । તે મધ્ય પંક્તિનો સરવાલો કરતાં ૩૪ થાય, તેમાં એક મેલવતાં ૩૫ થાય, તે ચક્ર સંયોગિનાં સર્વ પદ જાણવાં ।

હવે મધ્ય પંક્તિના ચાર કોઠાના અંક છે તે પહેલા પદના અંક ઉપર વિલોમક્રમથી લખવા તે આવી રીતે—૧૫ ૧૦ ૬ ૩
૧ ૨ ૩ ૪

હવે છેલ્લા અંક ઉપર ત્રણ છે ને તેની નીચે ચોગડો છે તેમાં તે મેલવતાં '૧ ૨ ૩ ૭' આવું રૂપ થયું, તે ચોયું રૂપ થયું । પછી છેલ્લા અંક ઉપરનો જે ત્રણનો તે પદનો ત્રીજો અંક જે ત્રણનો તેની સાથે મેલવતાં '૧ ૨ ૬ ૭' આ રૂપ દશયું થયું કેમકે ચોગડાના ત્રણ અને ત્રણના છ મેલવતાં ૯ થાય અને

એક વધારાનો મલી-૧૦ થયા । પછી છેલા અંક ઉપરનો ત્રગડો ને પદનો વીજો અંક વગડો તે મેલવતાં ૧ ૫ ૬ ૭ આરુપ ૨૦ મું થયું, કેમકે વોગડા ઉપરના ત્રણ અને ત્રગડા ઉપરના છ અને વગડા ઉપરના દશ એ ત્રણેનો સરવાલો કરતાં ૧૯ થાય, તેમાં એક વધારાનો મેલવતાં ૨૦ થયા । હવે છેલા અંક ઉપરનો જે ત્રગડો તે પદના પહેલા અંકમાં મેલવતાં ૪ ૫ ૬ ૭ આરુપ ૩૫ મું થયું, કેમકે પદના ચારે અંકનો સરવાલો કરતાં ૩૪ ને એક વધારાનો એમ ૩૫ થાય, ને જોડ્યે છે ૨૩ મું માટે વીશમું પદ-૧ ૫ ૬ ૭ છે, તે પછીનું એકવીશમું પદ લખવું ૨ ૩ ૪ ૫ આની ઉપર અંક મુકવાને પૂર્વની પેઠે યંત્ર કરવો—

ગુણક.	૩	૪	૫
૨	૩	૪	૫
ભાજક	૨	૩	૪

આમાં ૭ માંથી પાંચ કાઢતાં બે વધ્યા તે મધ્ય પંક્તિનાં પહેલાં કોઠામાં મુક્યા છે, પછી પૂર્વની પેઠે ઉપરલા કોઠાએ ગુણતાં અને હેઠેની પંક્તિએ ભાગતાં મધ્યના કોઠા ભર્યા છે. મધ્ય પંક્તિના કોઠા પછી એકવીશમા પદ ઉપર વિલોમક્રમથી લખવા તે આવી રીતે—૫ ૪ ૩ ૨ હવે છેલા વેના અંક ને પદનો છેલ્લો અંક ૨ ૩ ૪ ૫

જે પાંચડો તેમાં મેલવતાં ૨ ૩ ૪ ૭ આરુપ ૨૩ મું થયું, કેમકે

વીશ પૂર્વના અને પાંચઢા ઉપરના બે અને એક વધારાનો એમ ૨૩ થાય । એવી રીતે જે પદ કાઢવું હોય તે કાઢવું ।

આઠ ઠામના પાંચ સંયોગીનાં ૫૬ પદ થાય તેમાં ૪૧ મું રૂપ કેવું થાય ? એમ કોઈ પૂછે ત્યારે પહેલું પદ લખવું ૧ ૨ ૩ ૪ ૫, આઠ ઠામનાં પદ છે માટે પાંચનો અંક આઠમાંથી વાદ કરતાં ૩ રહ્યા, તે યંત્ર કરી મધ્ય પંક્તિના પહેલા કોઠામાં ભરવો અને પૂર્વની રીતે આશ્વી પંક્તિ પૂરી ભરવી તેનો યંત્ર નીચે મૂજબ—

ગુણક	૪	૫	૬	૭
૧૩	૬	૧૦	૧૫	૨૧
ભાજક	૨	૩	૪	૫

મધ્ય પંક્તિના અંકો વિલોમ ક્રમથી પહેલા પદ ઉપર મુકવા તે આવી રીતે—૨૧ ૧૫ ૧૦ ૬ ૩ આમાં છેલ્લા અંક ઉપરના

૧ ૨ ૩ ૪ ૫

ત્રણનો અંક તે પહેલા પદના ઉપલા ચાર અંકમાં મેલવિયે તો ૧૫૬૭૮ આવું રૂપ ૩૫ મું થયું, કેમકે મધ્ય પંક્તિના છેલ્લા ચાર અંક મેલા કરિયે તો ૩૪ અને એક વધારાનો એમ ૩૫ થાય, પછી ૩૬ મું રૂપ લખવું તે ‘૨ ૩ ૪ ૫ ૬’ આઠમાંથી છેલ્લા છનો અંક વાદ કરતાં બે રહ્યા, તે મધ્યપંક્તિના પહેલા કોઠામાં મુકવો । હવે મધ્ય પંક્તિના અંકો ૩૬ મા પદ ઉપર મુકવા અને પૂર્વવત્ આશ્વી પંક્તિ ભરવી, તેનો યંત્ર નીચે મૂજબ—

ગુણક	૩	૪	૫	૬
૨	૩	૪	૫	૬
ભાજક	૨	૩	૪	૫

મધ્ય પંક્તિના અંકો વિલોમક્રમથી ૩૬ માં પદ ઉપર મૂકતાં
આ પ્રમાણે કોષ્ટક થયું—૬ ૫ ૪ ૩ ૨ આમાં છેલ્લા અંક

૨ ૩ ૪ ૫ ૬

ઉપરના વગદાને પદના છેલ્લા અંક ત્રે પાંચ અને છ માં ભેલવતાં
૨૩૪૭૮, આ રૂપ ૪૧ મું થયું કેમકે ૩૫ ઉપરના તેમાં વેને
ત્રણ ભેલવતાં ૪૦ થયાં અને એક વધારાનો એમ ૪૧ મું રૂપ
થયું. એમ સર્વત્ર પદના નષ્ટ કરવા।

૮ ઠામના ચક્રસંયોગીનું ૫૧ મું પદ.

૩૫	૨૦	૧૦	૪	ગુ.	૫	૬	૭
૧	૨	૩	૪	૫	૧૦	૨૦	૩૫
૧	૬	૭	૮	મા.	૨	૩	૪

આ ૩૫ મું પદ થયું

१५	१०	६	३	गु.	४	५	६
२	३	४	५	३	६	१०	१५
आ ३५ मुं पद							
२	३	७	८	भा.	२	३	४
आ ४५ मुं पद							

१५	१०	६	३	गु.	४	५	६
२	३	४	५	३	६	१०	१५
आ ४६ मुं पद							
२	३	७	८	भा.	२	३	४
आ ५१ मुं पद							

आठ ठामना छ संयोगीनुं २१ मुं पद							
७	६	५	४	३	२	गु.	३
१	२	३	४	५	६	४	५
१४५६७८	पद	२१	मुं	भा.	२	३	४

નવ ઠામના ચરક સંયોગીનું ૬૧ મું પદ							
૭૦	૩૫	૧૫	૫	ગુ.	૬	૭	૮
૧	૨	૩	૪	૫	૧૫	૩૫	૭૦
૧૭૮૯ પદ ૫૬ મું				ખા.	૨	૩	૪

૩૫	૨૦	૧૦	૪	ગુ.	૫	૬	૭
૨	૩	૪	૫	૬	૧૦	૨૦	૩૫
આ ૫૭ મું પદ							
૨૩૪૯ આ ૬૧ મું પદ				ખા.	૨	૩	૪

નવ ઠામના પાંચ સંયોગીનું ૩૧ મું પદ									
૫૬	૩૫	૨૦	૧૦	૪	ગુ.	૫	૬	૭	૮
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૧૦	૨૦	૩૫	૫૬
૧૨૩૮૯ આ ૧૫ મું પદ					ખા.	૨	૩	૪	૫

२१ १५ १० ६ ३ गु.	४	५	६	७
१ २ ४ ५ ६ आ १६ मुं पद	३	६	१०	१५ २१
१२४८९ आ २५ मुं पद	भा.	२	३	४ ५

६ ५ ४ ३ २ गु.	३	४	५	६
१ २ ५ ६ ७ आ २६ मुं पद	२	३	४	५ ६
१२५८९ आ ३१ मुं पद	भा.	२	३	४ ५

दश ठामना चउक संयोगीनुं ५० मुं पद				
१२६ ५६ २१ ६ गु.	७	८	९	
१ २ ३ ४	६ २१	५६	१२६	
१२९१० आ २८ मु पद	भा.	२	३	४

૭૦	૩૫	૧૫	૫	ગુ.	૬	૭	૮
૧	૩	૪	૫	૫	૧૫	૩૫	૭૦
૧૩૯૧૦ આ ૪૯ મું પદ				મા.	૨	૩	૪
- ૧૪૫૬ આ ૫૦ મું પદ -							

इति पदनष्ट विधि.

॥ અથ વિકલ્પનો નષ્ટ વિધિ ॥

જે સંયોગીમાંથી જેટલામો વિકલ્પ પુછ્યો હોય તે સંયોગીની પતાકામાં તેટલામે સ્થાને જે અંક હોય તે ધ્યાનમાં રાખવો, પછી જેટલા જીવના વિકલ્પ હોય તેટલી વાર વમણા વમણા કરી આડી લીટીએ લખવા અને તેના ઉપર એકઠા લખવા. તેમાં છેલ્લો જે અંક હોય તેમાંથી પતાકાનો જે અંક આગલ કહ્યો છે તે વાદ કરવો, જે રહે તેમાંથી આડી લીટીએ જે અંકો લખેલા છે તેમાં મહોટો જે અંક વાદ થતો હોય તે વાદ કરી તેના માથે જે એકઠો છે, તે ઉપર । આગું ચિહ્ન કરવું, પછી જે શેષ રહ્યો હોય તેમાંથી જે અંક વાદ થતો હોય તે વાદ કરી તેના એકઠા ઉપર । આગું ચિહ્ન કરવું, એમ જે અંક વાદ થાય તેના એકઠા

ઉપર ચિહ્ન કરતાં જવું, હેઠ્ઠાં કાંઈ પળ શેષ રહે નહિ ત્યાં સુધી બાદ કરવા. પછી જે એકડા ઉપર ઉપર ચિહ્ન ન હોય તેની હેઠ્ઠાં એકડો લખવો અને જે એકડા ઉપર ચિહ્ન હોય તેની હેઠ્ઠાં કાંઈ પળ લખવું નહિ, કિન્તુ તેની વાજુમાં ચિહ્ન વગરનો જે એકડો હોય તેમાં તે ભેલવી તેની હેઠ્ઠાં તે અંક લખવો । જેમ સાત જીવના પાંચ સંયોગીનો સાતમો વિકલ્પ પુછ્યો હોય તો સાત જીવની પતાકામાં પાંચ સંયોગીને સાતમે સ્થાને ૪૪ નો અંક છે તે આડી લીટીએ જે અંક લખ્યા છે, તેમાંના છેલ્લા અંક ૬૪ માંથી

| |

બાદ કરતા ૨૦ રહ્યા; તેમાંથી ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧
 ૧ ૨ ૪ ૮ ૧૬ ૩૨ ૬૪

મ્હોટો અંક ૧૬ નો બાદ થાય છે, માટે ૧૬ ના એકડા ઉપર ચિહ્ન કર્યું છે, પછી ચાર શેષ રહ્યા છે તેમાંથી ચારનો અંક બાદ કરતાં કાંઈ વધ્યું નહિ, માટે ચારના એકડા ઉપર ચિહ્ન કર્યું છે પછી ચિહ્ન વગરના અંકની નીચે એકડા અને ચિહ્નવાળા અંક નીચે વીજા અંકો લખતાં નીચે મુજબ કોષ્ટક થયું—

૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧	૨	૪	૮	૧૬	૩૨	૬૪	
૧	૧		૨		૨	૧	

હવે આમાં એક તથા બેના એકડા ઉપર ચિહ્ન નથી માટે તેની હેઠ્ઠાં એક એક લખ્યો છે, પછી ચારના એકડા ઉપર ચિહ્ન છે માટે તે એકડો તેની વાજુના આડ ઉપરના એકડામાં ભેલવી તેની હેઠ્ઠાં બે લખ્યા છે, પછી શોલના એકડા ઉપર ચિહ્ન છે, માટે તે એકડો તેની વાજુ ૩૨ ના એકડામાં ભેલવી તેની હેઠ્ઠાં બે

લખ્યા છે, પછી ચોસઠનો એકઢો ચિહ્ન વગરનો છે માટે તેની હેઠે એકઢો લખ્યો છે, તેથી પાંચ સંયોગીનો ૭ મો વિકલ્પ '૧૧૨૨૧' આ પ્રકારનો નીકલ્યો । એવી રીતે જે વિકલ્પ કાઢવો હોય તે કાઢવો.

છ જીવના ત્રિક સંયોગીનો ૭ મો વિકલ્પ.

૧	૧	૧	૧	૧	૧	$ \begin{array}{r} ૩૨ \\ ૧૮ \\ \hline ૧૪ \end{array} $
૧	૨	૪	૮	૧૬	૩૨	
૧				૪	-૧	

'૧૪૧' આ ૭ મો વિકલ્પ.

છ જીવના ચતુક સંયોગીનો ૯ મો વિકલ્પ.

૧	૧	૧	૧	૧	૧	$ \begin{array}{r} ૩૨ \\ ૨૭ \\ \hline ૫ \end{array} $
૧	૨	૪	૮	૧૬	૩૨	
	૨		૨	૧	૧	

૨૨૧૧ આ ૯ મો વિકલ્પ.

९ जीवना ५ संयोगीनो ४० मो विकल्प.

१	१	१	१	१	१	१	१	१	
१	२	४	८	१६	३२	६४	१२८	२५६	२५६ १४८ १०८
१	१			३			३	१	

११३३१ आ ४० मो विकल्प.

१० जीवना ६ संयोगीनो ६० मो विकल्प.

१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	
१	२	४	८	१६	३२	६४	१२८	२५६	५१२	५१२ २८६ २२६
१		२	१	१				४	१	

१२११४१ आ ६० मो विकल्प.

॥ इति विकल्प नष्टविधि ॥

વિકલ્પના નઘની વીજી રીત.

પતાકા વિના પળ ઉલટળીથી વિકલ્પના નઘ આ પ્રમાણે નીકલે છે. જે સંયોગીમાંથી વિકલ્પ કાઢવાનો હોય તે સંયોગીનો પહેલો વિકલ્પ એક કોષ્ટકમાં લખવો, અને તેની સ્હામે એકડો લખવો. તેથી થોડે છેટે સ્હામે ગુણકની નિશાની ગુ. અને તેની સ્હામે ભાજકની નિશાની ભા. અને તેની નજીક એકડો લખવો. આ પ્રમાણે પહેલા વિકલ્પની પંક્તિ પૂરી થઈ. ત્યાર પછી વીજી પંક્તિમાં પહેલા વિકલ્પના અન્ત્ય અંકમાંથી એક વાદ કરી, આદિ અંકમાં એક ડમેરી જે રૂપ વને તે લખવું. એમ છેલ્લો એકડો આવે ત્યાં સુધી અન્ત્ય અંકમાં એક ઘટાડતાં અને આદિમાં એક વધારતાં જે રૂપ વને તે નીચે લખતા જવું. પછી પહેલા વિકલ્પના મ્હોટા અંકની પૂર્વે જેટલા એકડા હોય તે અંક વીજી પંક્તિના વીજા કોઠામાં લખવું. તેમાં એક ડમેરી તેની સ્હામે ગુણક કોઠામાં લખવું. ભાજક કોઠામાં વેનો અંક લખવો, પછી વીજા કોઠાના અંકને ગુણકથી ગુણી, ભાજકથી ભાગતાં જે આવે તે ત્રીજી પંક્તિના વીજા કોઠામાં લખવું. પછી ગુણકની પંક્તિમાં અને ભાજકની પંક્તિમાં એકેક વધારીને નીચેના કોઠા ભરવા. ગુણાકાર ભાગાકાર કરતાં લઘ્યાંક આવે તેથી દરેક પંક્તિના વીજા નંવરના કોઠા ભરવા. પહેલી અને વીજી પંક્તિના વીજા કોઠાનો સરવાળો વીજી પંક્તિના છેલ્લા કોઠામાં લખવો. તે અંકમાં ત્રીજી પંક્તિના વીજા કોઠાનો અંક મેલવી તેની નીચેના છેલ્લા કોઠામાં લખવો. એમ તે તે પંક્તિના વીજા કોઠાનો અંક ઉપર ઉપરના છેલ્લા કોઠામાં મેલવી નીચે નીચેના છેલ્લા કોઠા ભરવા.

એવી રીતે ચાલુ કોષ્ઠક પૂર્ણ કરવો. આ કોષ્ઠકથી તેમાં લખેલ વિકલ્પો કયા કયા નંબરના છે તે જાણવામાં આવશે અને તે સંયોગીના એકંદર વિકલ્પ કેટલા થાય છે તે સંખ્યા પણ જણાશે.

પૂછેલ વિકલ્પ પહેલી ડલટણીમાં ન નીકલે તો તેની નજીકમાં નજીકનો જે વિકલ્પ હોય તેનો નંબર ધારી તેના પછીના વિકલ્પથી વીજી ડલટણી શરૂ કરવી. તેમાં પણ પૂર્વવત્ છેલા મ્હોટા અંકમાં એકેક ઘટાડતાં આદિમાં એકેક અંક વધારતાં વિકલ્પોનું પરિવર્તન કરવું. વિકલ્પની સ્થાને વીજા કોઠામાં પૂર્વવત્ મ્હોટા અંકની પહેલા જેટલા એકડા હોય તે અંક મુકી ગુણક ભાજકથી ગુણાકાર ભાગાકાર કરી લઘ્વાંકો મુકવા. ત્રીજા કોઠામાં આગલી ડલટણીના ધારેલ નંબરમાં વીજા કોઠાનો અંક ડમેરી લખવો. એમ ત્રણ કોઠાની વીજી ડલટણી પૂરી કરવી. તેમાં પણ પૂછેલ વિકલ્પ ન નીકલે તો ત્રીજી ચોથી ડલટણી પૂર્વવત્ કરવી. તેની ચોક્કસ સમજણ માટે થોડી વધારે ડલટણીઓ ઉદાહરણ તરીકે અત્રે આપવામાં આપવામાં આવી છે. તેથી નિર્ણય કરી લેવો. સાતજીવના ચક્રક સંયોગીનો ૧૬ મો વિકલ્પ કેવો થાય એમ કોઈ પૂછે તો નીચે પ્રમાણે ડલટણી કરવી.

૨૧૧૪	૧ ગુ. મા.	૧ લો
૨૧૧૩	૩ x ૪ ÷ ૨	૬ થો
૩૧૧૨	૬ x ૫ ÷ ૩	૧૦ મો
૪૧૧૧	૧૦	૨૦ મો

	૧૦	
૧૧૪૧	૧	૧૧ મો
૨૧૩૧	૨	૧૩ મો
૩૧૨૧	૩	૧૬ મો
૪૧૧૧	૪	૨૦ મો
<p>આમ ૧૬ મો વિકલ્પ ૩૧૨૧ આ પ્રકારનો આવે, એવી રીતે સર્વત્ર વિકલ્પની ઊલટણી કરી નજર કરવા.</p>		

૭ જીવના ૫ સંયોગીના વિકલ્પની ઉલટણી.			
૧૧૧૧૩	૧ ગુઠ માં	૧	૧ ટો
૨૧૧૧૨	$૪ \times ૫ \div ૨$	૪	૫ મો
૩૧૧૧૧	૧૦ ૧૫		૧૫ મો

	૫	
૧૧૧૩૧	૧	૬ ટો.
૨૧૧૨૧	૩	૯ મો.
૩૧૧૧૧	૬	૧૫ મો.

९ जीवना ५ संयोगीना विकल्प.		
११११५	१ गु. भा.	१ लो.
२१११४	४ × ५ ÷ २	५ मो.
३१११३	१० × ६ - ३	१५ मो.
४१११२	२० × ७ - ४	३५ मो.
५११११	३५ × ८ - ५ ७०	७० मो.

१११५१	३५ १	३६ मो
२११४१	३	३९ मो
३११३१	६	४५ मो
४११२१	१०	५५ मो
५११११	१५	७० मा

	૬૬	
૧૧૬૧૧	૧	૬૬ મો
૨૧૭૧૧	૨	૬૮ મો
૩૧૮૧૧	૩	૬૧ મો
૪૧૨૧૧	૪	૬૫ મો
૫૧૧૧૧	૫	૭૦ મો

	૬૬	
૧૬૧૧૧	૧	૬૬ મો
૨૭૧૧૧	૧	૬૭ મો
૩૩૧૧૧	૧	૬૮ મો
૪૨૧૧૧	૧	૬૯ મો
૫૧૧૧૧	૧	૭૦ મો

दश जीवना ५ संयोगीना विकल्प.

११११६	१	गु.	भा.	१ लो.	
२१११५	४	×	५	÷ २	५ मो.
३१११४	१०	×	६	— ३	१५ मो.
४१११३	२०	×	७	— ४	३५ मो.
५१११२	३५	×	८	÷ ५	७० मो.
६११११	५६	×	९	÷ ६	१२६ मो.
	१२६				

	७०	
१११६१	१	७१ मो
२११५१	३	७४ मो
३११४१	६	८० मा
४११३१	१०	९० मो
५११२१	१५	१०५ मो
६११११	२१	१२६ मो

	୧୦୫	
୧୧୬୧୧	୧	୧୦୬ ମୋ
୨୧୫୧୧	୨	୧୦୮ ମୋ
୩୧୪୧୧	୩	୧୧୧ ମୋ
୪୧୩୧୧	୪	୧୧୫ ମୋ
୫୧୨୧୧	୫	୧୨୦ ମୋ
୬୧୧୧୧	୬	୧୨୬ ମୋ

	୧୨୦	
୧୬୧୧୧	୧	୧୨୧ ମୋ
୨୬୧୧୧	୧	୧୨୨ ମୋ
୩୬୧୧୧	୧	୧୨୩ ମୋ
୪୬୧୧୧	୧	୧୨୪ ମୋ
୫୬୧୧୧	୧	୧୨୫ ମୋ
୬୬୧୧୧	୧	୧୨୬ ମୋ

૧૨ જીવના ૬ સંયોગીના વિફલ્પ.			
૧૧૧૧૮	૧	ગુ. મા.	૧ લો.
૨૧૧૧૭	૪ × ૬ ÷ ૨		૬ મો.
૩૧૧૧૬	૧૦ × ૬ ÷ ૩		૧૬ મો.
૪૧૧૧૫	૨૦ × ૭ ÷ ૪		૩૬ માં.
૫૧૧૧૪	૩૬ × ૮ ÷ ૬		૭૦ મો.
૬૧૧૧૩	૬૬ × ૯ ÷ ૬		૧૨૬ મો.
૭૧૧૧૨	૮૪ × ૧૦ ÷ ૭		૨૧૦ મો.
૮૧૧૧૧	૧૨૦		
	૩૩૦		૩૩૦ મો

	૨૧૦	
૧૧૧૮૧	૧	૨૧૧ મો
૨૧૧૭૧	૩	૨૧૪ મો
૩૧૧૬૧	૬	૨૨૦ મો
૪૧૧૫૧	૧૦	૨૩૦ મો
૫૧૧૪૧	૧૬	૨૪૬ મો
૬૧૧૩૧	૨૧	૨૬૬ મો
૭૧૧૨૧	૨૮	૨૯૪ મો
૮૧૧૧૧	૩૬	૩૩૦ મો

	૨૯૪	
૧૧૮૧૧	૧	૨૯૫ મો
૨૧૭૧૧	૨	૨૯૭ મો
૩૧૬૧૧	૩	૩૦૦ મો
૪૧૫૧૧	૪	૩૦૪ મો
૫૧૪૧૧	૫	૩૦૯ મો
૬૧૩૧૧	૬	૩૧૫ મો
૭૧૨૧૧	૭	૩૨૨ મો
૮૧૧૧૧	૮	૩૩૦ મો

	૩૨૨	
૧૮૧૧૧	૧	૩૨૩ મો
૨૭૧૧૧	૧	૩૨૪ મો
૩૬૧૧૧	૧	૩૨૫ મો
૪૫૧૧૧	૧	૩૨૬ મો
૫૪૧૧૧	૧	૩૨૭ મો
૬૩૧૧૧	૧	૩૨૮ મો
૭૨૧૧૧	૧	૩૨૯ મો
૮૧૧૧૧	૧	૩૩૦ મો

૧૩ જીવના ૫ સંયોગીના વિકલ્પ.

૧૧૧૧૧	૧ ગુ. માં.	૧ લો.
૨૧૧૧૮	$૪ \times ૫ \div ૨$	૫ મો.
૩૧૧૧૭	$૧૦ \times ૬ \div ૩$	૧૫ મો.
૪૧૧૧૬	$૨૦ \times ૭ \div ૪$	૩૫ મો.
૫૧૧૧૫	$૩૫ \times ૮ \div ૫$	૭૦ મો.
૬૧૧૧૪	$૫૬ \times ૯ \div ૬$	૧૨૬ મો.
૭૧૧૧૩	$૮૪ \times ૧૦ \div ૭$	૨૧૦ મો.
૮૧૧૧૨	$૧૨૦ \times ૧૧ \div ૮$	૩૩૦ મો.
૯૧૧૧૧	૧૬૫	૪૯૫ મો.
	૪૯૫	

	૩૩૦	
૧૧૧૧૧	૧	૩૩૧ મો
૨૧૧૮૧	૩	૩૩૪ મો
૩૧૧૭૧	૬	૩૪૦ મો
૪૧૧૬૧	૧૦	૩૫૦ મો
૫૧૧૫૧	૧૫	૩૬૫ મો
૬૧૧૪૧	૨૧	૩૮૬ મો
૭૧૧૩૧	૨૮	૪૧૪ મો
૮૧૧૨૧	૩૬	૪૫૦ મો
૯૧૧૧૧	૪૫	૪૯૫ મો

	૪૫૦	
૧૧૧૧૧	૧	૪૫૧ મો
૨૧૮૧૧	૨	૪૫૩ મો
૩૧૭૧૧	૩	૪૫૬ મો
૪૧૬૧૧	૪	૪૬૦ મો
૫૧૫૧૧	૫	૪૬૫ મો
૬૧૪૧૧	૬	૪૭૧ મો
૭૧૩૧૧	૭	૪૭૮ મો
૮૧૨૧૧	૮	૪૮૬ મો
૯૧૧૧૧	૯	૪૯૫ મો
	૪૮૬	
૧૧૧૧૧	૧	૪૮૭ મો
૨૮૧૧૧	૧	૪૮૮ મો
૩૭૧૧૧	૧	૪૮૯ મો
૪૬૧૧૧	૧	૪૯૦ મો
૫૫૧૧૧	૧	૪૯૧ મો
૬૪૧૧૧	૧	૪૯૨ મો
૭૩૧૧૧	૧	૪૯૩ મો
૮૨૧૧૧	૧	૪૯૪ મો
૯૧૧૧૧-	૧	૪૯૫ મો

૧૪ જીવના ૬ સંયોગીના વિકલ્પ.		
૧૧૧૧૧૯	૧ ગુ. મા.	૧ મો
૨૧૧૧૧૮	૬ × ૬ - ૨	૬ મો
૩૧૧૧૧૭	૧૬ × ૭ - ૩	૨૧ મો
૪૧૧૧૧૬	૩૬ × ૮ - ૪	૬૬ મો
૫૧૧૧૧૫	૭૦ × ૯ - ૫	૧૨૬ મો
૬૧૧૧૧૪	૧૨૬ × ૧૦ - ૬	૨૫૨ મો
૭૧૧૧૧૩	૨૧૦ × ૧૧ - ૭	૪૬૨ મો
૮૧૧૧૧૨	૩૩૦ × ૧૨ - ૮	૭૯૨ મો
૯૧૧૧૧૧	૪૯૬ ૧૨૮૭	૧૨૮૭ મો

	૭૯૨	
૧૧૧૧૧૧	૧	૭૯૩ મો
૨૧૧૧૮૧	૪	૭૯૭ મો
૩૧૧૧૭૧	૧૦	૮૦૭ મો
૪૧૧૧૬૧	૨૦	૮૨૭ મો
૫૧૧૧૫૧	૩૬	૮૬૨ મો
૬૧૧૧૪૧	૬૬	૯૧૮ મો
૭૧૧૧૩૧	૮૬	૧૦૦૨ મો
૮૧૧૧૨૧	૧૨૦	૧૧૨૨ મો
૯૧૧૧૧૧	૧૬૬	૧૨૮૭ મો

	୧୧୨୨	
୧୧୧୧୧୧	୧	୧୧୨୩ ମି
୨୧୧୮୧୧	୩	୧୧୨୬ ମି
୩୧୧୭୧୧	୬	୧୧୩୨ ମି
୪୧୧୫୧୧	୧୦	୧୧୪୨ ମି
୫୧୧୫୧୧	୧୫	୧୧୫୭ ମି
୬୧୧୪୧୧	୨୧	୧୧୭୮ ମି
୭୧୧୩୧୧	୨୮	୧୧୯୬ ମି
୮୧୧୨୧୧	୩୬	୧୨୪୨ ମି
୯୧୧୧୧୧	୪୫	୧୨୮୭ ମି

	૧૨૪૨	
૧૧૧૧૧૧	૧	૧૨૪૩ મો
૨૧૮૧૧૧	૨	૧૨૪૫ મો
૩૧૭૧૧૧	૩	૧૨૪૮ મો
૪૧૬૧૧૧	૪	૧૨૫૨ મો
૫૧૫૧૧૧	૫	૧૨૫૭ મો
૬૧૪૧૧૧	૬	૧૨૬૩ મો
૭૧૩૧૧૧	૭	૧૨૭૦ મો
૮૧૨૧૧૧	૮	૧૨૭૮ મો
૯૧૧૧૧૧	૯	૧૨૮૭ મો

	୧୨୭୮	
୧୧୧୧୧୧	୧	୧୨୭୯ ମୋ
୨୮୧୧୧୧	୧	୧୨୮୦ ମୋ
୩୭୧୧୧୧	୧	୧୨୮୧ ମୋ
୪୬୧୧୧୧	୧	୧୨୮୨ ମୋ
୫୫୧୧୧୧	୧	୧୨୮୩ ମୋ
୬୪୧୧୧୧	୧	୧୨୮୪ ମୋ
୭୩୧୧୧୧	୧	୧୨୮୫ ମୋ
୮୨୧୧୧୧	୧	୧୨୮୬ ମୋ
୯୧୧୧୧୧	୧	୧୨୮୭ ମୋ

૧૫ જીવના દ સંયોગીના વિકલ્પ.

૧૧૧૧૧૦	૧ ગુ. મા.	૧ લો
૨૧૧૧૧૯	૫ × ૬ - ૨	૨૬ ઠો
૩૧૧૧૧૮	૧૫ × ૭ - ૩	૨૧ મો
૪૧૧૧૧૭	૩૫ × ૮ - ૪	૫૬ મો
૫૧૧૧૧૬	૭૦ × ૯ - ૫	૧૨૬ મો
૬૧૧૧૧૫	૧૨૬ × ૧૦ - ૬	૨૫૨ મો
૭૧૧૧૧૪	૨૧૦ × ૧૧ - ૭	૪૬૨ મો
૮૧૧૧૧૩	૩૩૦ × ૧૨ - ૮	૭૯૨ મો
૯૧૧૧૧૨	૪૬૫ × ૧૩ - ૯	૧૨૮૭ મો
૧૦૧૧૧૧	૭૨૫ ૨૦૦૨	૨૦૦૨ મો

	୧୨୮୭	
୧୧୧୧୧୦୧	୧	୧୨୮୮ ମୋ
୨୧୧୧୧୧	୫	୧୨୯୨ ମୋ
୩୧୧୧୮୧	୧୦	୧୩୦୨ ମୋ
୪୧୧୧୭୧	୨୦	୧୩୨୨ ମୋ
୫୧୧୧୬୧	୩୫	୧୩୫୭ ମୋ
୬୧୧୧୫୧	୫୬	୧୪୧୩ ମୋ
୭୧୧୧୪୧	୮୫	୧୪୧୭ ମୋ
୮୧୧୧୩୧	୧୨୦	୧୬୧୭ ମୋ
୯୧୧୧୨୧	୧୬୫	୧୭୮୨ ମୋ
୧୦୧୧୧୧୧	୨୨୦	୨୦୦୨ ମୋ

	१७८२	
११११०११	१	१७८३ मो
२११९११	३	१७८६ मो
३११८११	६	१७९२ मो
४११७११	१०	१८०२ मो
५११६११	१५	१८१७ मो
६११५११	२१	१८३८ मो
७११४११	२८	१८६६ मो
८११३११	३६	१९०२ मो
९११२११	४५	१९४७ मो
१०१११११	५५	२००२ मो

	୧୯୫୭	
୧୧୧୦୧୧୧	୧	୧୯୫୮ ମି
୨୧୧୧୧୧	୨	୧୯୫୦ ମି
୩୧୮୧୧୧	୩	୧୯୫୩ ମି
୪୧୭୧୧୧	୪	୧୯୫୭ ମି
୫୧୬୧୧୧	୫	୧୯୬୨ ମି
୬୧୫୧୧୧	୬	୧୯୬୮ ମି
୭୧୪୧୧୧	୭	୧୯୭୫ ମି
୮୧୩୧୧୧	୮	୧୯୮୩ ମି
୯୧୨୧୧୧	୯	୧୯୯୨ ମି
୧୦୧୧୧୧୧	୧୦	୨୦୦୨-ମି

	१९९२	
११०११११	१	१९९३ मो
२९११११	१	१९९४ मो
३८११११	१	१९९५ मो
४७११११	१	१९९६ मो
५६११११	१	१९९७ मो
६५११११	१	१९९८ मो
७४११११	१	१९९९ मो
८३११११	१	२००० मो
९२११११	१	२००१ मो
१०१११११	१	२००२ मो

उलटणीना अंकनुं तात्पर्य.

दाखला तरीके सात जीवना त्रिक संयोगीना विकल्पनी उलटणी लईए.

૧૧૫	૧	ગુ.	મા.	૧ લો.
૨૧૪	૨	×	૩ - ૨	૩ જાં.
૩૧૩	૩	×	૪ - ૩	૬ છો.
૪૧૨	૪	×	૫ - ૪	૧૦ મો.
૫૧૧	૫			૧૫ મો.
	૧૫			

પહેલા કોઠામાં જુદા જુદા પાંચ વિકલ્પો છે. વીજા કોઠાના અંકોનો સરવાલો તે સંયોગીના વિકલ્પોની અંકંદર સંખ્યા દર્શાવે છે. ત્રીજા કોઠાના ગુણક અંકો અને ચોથા કોઠાના ભાજક અંકોનો ઉપયોગ ગુણાકાર ભાગાકારમાં થઈ ચુક્યો છે, છેલ્લા કોઠામાં ૧-૩-૬-૧૦-૧૫ એ અંકો તેની પંક્તિના વિકલ્પનો નંબર દર્શાવે છે. અર્થાત્ '૧૧૫' એ પહેલો વિકલ્પ, '૨૧૪' એ ત્રીજો વિકલ્પ, '૩૧૩' એ છઠો વિકલ્પ, '૪૧૨' એ દશમો વિકલ્પ અને '૫૧૧' એ પંદરમો વિકલ્પ. વીજા કોઠાના અંકોથી વીજી પણ એક વાત જણાય છે કે પંદર વિકલ્પમાં પાંચડાના અંતવાલો એક રૂપ છે. ચોગડાના અંતવાલો બે, ત્રગડાના અંતવાલો ત્રણ, ચગડાના અંતવાલો ચાર અને એકડાના અંતવાલો પાંચ રૂપ છે.

इति उलटणीया विकल्पे नष्ट विधि.

અથ ભાંગાનો નષ્ટ-વિધિ.

સાત જીવ સાત ઠેકાણે જાય તેનો ૪૦૦. મો ભાંગો કેવો થાય એમ કોઈ પૂછે-તો પ્રથમ સાત જીવ સાત ઠેકાણે જાય તેની શૂચી કરવી, સાત ઠામના અસંયોગીનાં પદ ૭ છે તેને સાત જીવના અસંયોગીનો વિકલ્પ એક, તેની સાથે ગુણતાં ૭ થાય, એમ દ્વિકસંયોગીનાં પદ ૨૧ તેને દ્વિકસંયોગીના વિકલ્પ ૬ ની સાથે ગુણતાં ૧૨૬ થાય, એ વન્ને મઠ્ઠી ૧૩૩ થયા । પછી ત્રિક સંયોગીનાં પદ ૩૬ ને ત્રિકસંયોગીના વિકલ્પ ૧૬ ની સાથે ગુણતાં ૫૨૫ થાય તે વધી જાય છે અને જોડીયે છિયે ૪૦૦ । હવે દ્વિક સંયોગી સુધી ૧૩૩ થયા છે, તે ચારસોમાંથી વાદ કરતાં ૨૬૭ રહ્યા, તે ત્રિક સંયોગીમાંથી કાઢવા; ત્રિકસંયોગીનાં પદ ૩૬ થાય છે તે લઘવાં અને સાત જીવના ત્રિક સંયોગીના વિકલ્પ યંત્રથી જાણવા. પછી ૩૫ પદ છે તેમાં સમશ્રેણી શોધવી । સમશ્રેણી એટલે જેટલા ઠામનાં પદ હોય તે અંક જ્યાં આવે ત્યાં સમશ્રેણી થાય । જેમ સાત ઠામનાં પદ છે તેમાં પ્રથમ સાતનો અંક પાંચમે પદે આવે માટે પાંચ પદની સમશ્રેણી થઈ । એમ નવમે પદે સાત આવે છે માટે નવપદની સમશ્રેણી થઈ । એમ જ્યાં જ્યાં સાતનો અંક આવે ત્યાં ત્યાં સમશ્રેણી થાય, તેને વિકલ્પ સાથે ગુણવી । હવે અર્ધિ ૧૫ પદની સમશ્રેણી થાય છે તેને વિકલ્પ ૧૫ ની સાથે ગુણતાં ૨૨૫ થાય, તે ૨૬૭ માંથી વાદ કરતાં ૪૨ રહ્યા, તેના માટે ત્રીજી શ્રેણી ૧૫ પદ પછી શોધવી રહી. ૧૯ મેં પદે સાતનો અંક આવે છે માટે ૧૯ પદની શ્રેણી થાય, પણ તેમાંથી ૧૬ પદ તો વિકલ્પની સાથે ગુણાઈ ગયા માટે તે વાદ કરતાં ૪ ની સમશ્રેણી થાય

તેને ૧૫ વિકલ્પની સાથે ગુણતાં ૬૦ થાય, અને જોડ્યે છિયે ૪૨, માટે ચાર પદનો એક વિકલ્પ, એમ ચાર પદનો વીજો વિકલ્પ, એમ દશ વિકલ્પની સાથે ગુણતાં ૪૦ થાય, તે ૪૨ માંથી વાદ કરતાં વે રહે । હવે શ્રેણી તો ચાર છે અને જોડ્યે છિયે વે, માટે ચારની શ્રેણીમાંથીજ વીજું પદ લેવું અને વિકલ્પ એક વધારવો, એટલે દશમાં એક મેલવતાં ૧૧ મો વિકલ્પ આવે અને પદ ૧૫, પહેલી શ્રેણીના અને વીજી ચારની શ્રેણીમાંથી વીજું પદ નીકલ્યું એટલે ૧૭ મું પદ આવ્યું. તેનો યંત્ર—

૨	૩	૫	પદ ૧૭ મું
૧	૫	૧	વિ. ૧૧ મો

એમ સાત જીવ સાત ઠામે જાય તેનો ભાંગો ૪૦૦ મો નિકલ્યો. હવે સાત જીવ સાત ઠામે જાય તેનો ૧૦૦૦ મો ભાંગો કેવો છે એમ કોઈ પૂછે તો પ્રથમ શૂંચી કરવી, તેમાં અસંયોગીનાં પદ ૭ અને અસંયોગીનો વિકલ્પ ૧ તેને પરસ્પર ગુણતાં ૭ આવે, તેથી સાત જીવ સાત ઠામે જાય, તેના અસંયોગીના ૭ ભાંગા થયા, એમ દ્વિકસંયોગીના પદ ૨૧ ને દ્વિકસંયોગીના વિકલ્પ છયે ગુણતાં ૧૨૬ ભાંગા દ્વિકસંયોગીના થયા. એમ પરસ્પર ગુણતાં ત્રિકસંયોગીના ૫૨૫ થયા, તેનો સરવાલો કરતાં ૬૫૮ થયા । હવે ચતુઃકસંયોગીના ૭૦૦ મેલવતાં તો વધી જાય માટે ચતુઃકસંયોગીમાંથી ૧૦૦૦ મો ભાંગો કાઢવો । ત્રણસંયોગી સુધીના ૬૫૮ એક હજારમાંથી વાદ કરતાં ૩૪૨ શેષ વધ્યા તે ચતુઃકસંયોગીના ૭૦૦ છે તેમાંથી કાઢવા । હવે ચતુઃકસંયોગીના પદ ૩૫ થાય અને વિકલ્પ ૨૭ થાય તે લખવા—

સાત ઠામના ચઝક

સંયોગીનાં પદ ૩૫

૧૨૩૪	૧૫૬૭
૧૨૩૫	૨૩૪૫
૧૨૩૬	૨૩૪૬
૧૨૩૭	૨૩૪૭
૧૨૪૫	૨૩૫૬
૧૨૪૬	૨૩૫૭
૧૨૪૭	૨૩૬૭
૧૨૫૬	૨૪૫૬
૧૨૫૭	૨૪૫૭
૧૨૬૭	૨૪૬૭
૧૩૪૫	૨૫૬૭
૧૩૪૬	૩૪૫૬
૧૩૪૭	૩૪૫૭
૧૩૫૬	૩૪૬૭
૧૩૫૭	૩૫૬૭
૧૩૬૭	૪૫૬૭
૧૪૫૬	
૧૪૫૭	
૧૪૬૭	

પર્વ. ૩૫

સાત જીવના ચઝકસં-

યોગીના વિકલ્પ ૨૦

૧૧૧૪
૧૧૨૩
૧૨૧૩
૨૧૧૩
૧૧૩૨
૧૨૨૨
૨૧૨૨
૧૩૧૨
૨૨૧૨
૩૧૧૨
૧૧૪૧
૧૨૩૧
૨૧૩૧
૧૩૨૧
૨૨૨૧
૩૧૨૧
૧૪૧૧
૨૩૧૧
૩૨૧૧
૪૧૧૧

પછી સોલ પદની શ્રેણી કલ્પીને વીશ વિકલ્પ છે તેની સાથે ગુણતાં ૩૨૦ થયા, તે ૩૪૨ માંથી વાદ કરતાં ૨૨ વધ્યા, પછી વીજી શ્રેણી ૧૮ મે પદે આવે છે તેમાં ૧૬ પદની શ્રેણી તો વિકલ્પની સાથે ગુણાઈ ગઈ છે માટે તે વાદ કરતાં બે પદની શ્રેણીને, વીશ વિકલ્પે ગુણીએ તો ૪૦ થાય અને જોડ્યે છે ૨૨, માટે ૧૧ વિકલ્પે ગુણતાં વરોવર થાય છે તો ૧૮ મું પદ અને ૧૧ મો વિકલ્પ એક હજારમેં માંગે આવે છે । તેનો ચંપ્ર

७-जीव ७ ठामे जाय तेनो १००० मो भांगो.				
१	४	५	७	पद १८ मुं।
१	१	४	१	विल्लप ११ मो

हवे २४ जीव ७ ठामे जाय तेनो एक लाखमो भांगो
कहाडवालुं कोई पूछे तो प्रथम सूची करवी—

सात ठामना पदनां यंत्र.						
भाजक.	२	३	४	५	६	७
७	२१	३५	३५	२१	७	१
गुणक	६	५	४	३	२	१

२४ जीवना विकल्पनो यंत्र.						
गुणक.	२३	२२	२१	२०	१९	१८
१	२३	२५३	१७७१	८८५५	३३६४९	१००९४७
भाजक	१	२	३	४	५	६

૨૪ જીવ ૭ ઠામે જાય તેની શુચીનો ચંત્ર-			
	પદ	વિકલ્પ	માંગા
અસંયોગીના	૭	૧	૭
દ્વિકસંયોગીના	૨૧	૨૩	૪૮૩
ત્રિકસંયોગીના	૩૫	૨૫૩	૮૮૫૫
ચતુકસંયોગીના	૩૫	૧૭૭૧	૬૧૯૮૫
પંચસંયોગીના	૨૧	૮૮૫૫	૧૮૫૯૫૫
છસંયોગીના	૭	૩૩૬૪૯	૨૩૫૫૪૩
સાતસંયોગીના	૧	૧૦૦૯૪૭	૧૦૦૯૪૭
	૧૨૭	૧૪૫૪૯૯	૫૯૩૭૭૫

હવે અસંયોગીના માંગા ૭, દ્વિકસંયોગીના ૪૮૩, ત્રિકસંયોગીના ૮૮૫૫, ચતુકસંયોગીના ૬૧૯૮૫, એનો સરવાલો કરતાં ૭૧૩૩૦ થયા, તેમાં પાંચ સંયોગીના મેલવતાં વધી જાય માટે તે પાંચ સંયોગીમાંથી માંગો એક લાખમો કાઢવો, એક લાખમાંથી ચારસંયોગી સુધીના ૭૧૩૩૦ વાદ કરતાં ૨૮૬૭૦ વધ્યા તે પાંચ સંયોગીમાંથી કાઢવા અને સમશ્રેણી શોધવી માટે પાંચ સંયોગીનાં પદ લખવા:—

પાંચ સંયોગીનાં પદ-૨૧ -

૧૨૩૪૫	૧૩૪૫૬
૧૨૩૪૬	૧૩૪૫૭
૧૨૩૪૭	૧૩૪૬૭
૧૨૩૫૬	૧૩૫૬૭
૧૨૩૫૭	૧૪૫૬૭
૧૨૩૬૭	૨૩૪૫૬
૧૨૪૫૬	૨૩૪૫૭
૧૨૪૫૭	૨૩૪૬૭
૧૨૪૬૭	૨૪૫૬૭
૧૨૫૬૭	૩૪૫૬૭

પદ. ૨૧

વિકલ્પ ઘણા છે માટે લખ્યા નથી, પછી સમશ્રેણી ત્રીજે પદે આવે છે માટે ત્રણ પદની સમશ્રેણીને પાંચ સંયોગીના ૮૮૫૫ વિકલ્પથી ગુણતાં ૨૬૫૬૫ થાય, તેને ૨૮૬૭૦ માંથી વાદ કરતાં ૨૧૦૫ રહ્યા, પછી પાંચમે પદે સમશ્રેણી થાય. તેમાંથી ત્રણની શ્રેણીયે ગણાડ ગયા માટે પાંચમાંથી ત્રણ વાદ કરતાં બે પદની શ્રેણીને ૧૦૫૨ વિકલ્પે ગુણતાં ૨૧૦૪ થાય, તે ૨૧૦૫ માંથી વાદ કરતાં શેષ એક વધે તો ચોથું પદ અને ૧૦૫૩ મો વિકલ્પ આવે. આ રીતે જે ભાંગો કાઢવો હોય તે કાઢવો.

૭ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૫૦૦ મો ભાંગો.

૨	૬	૭	ત્રિક સંયોગીનું પદ ૨૫ મું.
૧	૪	૨	વિકલ્પ ૭ મો.

૭ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૫૧૨ મો ભાંગો.			
૩	૪	૫	ત્રિકસંયોગીનું પદ ૨૬ મું.
૧	૨	૪	વિકલ્પ વીજાં.

૭ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૫૬૩ મો ભાંગો.			
૩	૫	૭	ત્રિક સંયોગીનું પદ ૩૦ મું.
૨	૨	૩	વિકલ્પ ૫ મો.

૭ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૬૩૫ મો ભાંગો.			
૪	૬	૭	ત્રિકસંયોગીનું પદ ૩૪ મું
૧	૪	૨	વિકલ્પ ૭ મો

૭ જાણ ૬ ટામે જાણ નેનાં ૧૩૦૦ મોં ભાગો.					
૩	૪	૬	૭	જાણનાં મોંનાં વડ ૩૩ મોં.	
૧	૧	૭	૩	જિલ્લા મોંનાં	

૭ જાણ ૭ ટામે જાણ નેનાં ૧૨૦૦ મોં ભાગો.					
૧	૭	૬	૬	૭	૨ મોંનાં મોંનાં વડ ૧૦ મોં
૧	૧	૨	૨	૧	જિલ્લા ૬ મોં.

૧૦ જાણ ૭ ટામે જાણ નેનાં ૧૦૦૦ મોં ભાગો.					
૪	૬	૬	૬	૬ મોંનાં મોંનાં વડ ૩૧ મોં.	
૨	૨	૩	૩	જિલ્લા ૩૨ મોં	

૧૦ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૫૦૦૦ મો. માંગો					
૧	૨	૩	૫	૭	પાંચ સંયોગીનું પદ ૫ મું
૨	૩	૩	૧	૧	વિકલ્પ ૧૧૩ મો

૧૦ જીવ ૭ ઠામે ઉપજે તેનો ૭૦૫૭ મો માંગો.						
૧	૨	૩	૪	૫	૬	છ સંયોગીનું પ્રથમ પદ
૧	૧	૧	૨	૨	૩	વિકલ્પ ૮ મો

૧૦ જીવ ૧૦ ઠામે જાય તેનો ૫૦૦૦ મો માંગો.				
૧	૨	૪	૧૦	ચતુકસંયોગીનું પદ ૧૩ મું
૨	૧	૫	૨	વિકલ્પ ૩૮ મો

૧૨ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૧૦૦૦૦ મો ભાંગો.					
૧	૨	૪	૫	૭	પંચ સંયોગીનું પદ ૮ મું.
૧	૨	૨	૩	૪	વિકલ્પ ૪૧ માં.

૧૨ જીવ ૧૨ ઠામે જાય તેનો ૩૭૦૦૦૦ મો ભાંગો.						
૧	૨	૩	૫	૬	૯	છ સંયોગીનું પદ ૩૧ મું.
૧	૨	૧	૫	૧	૨	વિકલ્પ ૧૯૯ મો

૧૩ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૧૪૦૦૦ મો ભાંગો.					
૧	૨	૪	૫	૬	પંચ સંયોગીનું પદ ૭ મું.
૧	૬	૧	૪	૧	વિકલ્પ ૩૮૧ મો.

૧૫ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૨૦૦૦૦ મો ભાંગો.					
૧	૨	૩	૫	૬	પંચ સંયોગીનું ૪ થું પદ
૬	૧	૧	૪	૩	વિકલ્પ ૩૮૬ મો

૧૫ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૩૮૦૦૦ મો-ભાંગો.						
૧	૨	૩	૪	૫	૬	છસંયોગીનું પદ ૧ છે
૫	૨	૧	૧	૨	૪	વિકલ્પ ૩૭૭ મો

૧૬ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૫૦૦૦૦ મો ભાંગો.						
૧	૨	૩	૪	૫	૬	છ સ. પદ પ્રથમ.
૫	૧	૧	૪	૧	૪	વિકલ્પ ૭૦૭ મો

૨૦ જીવ ૭ ઠામે જાય-તેનો ૫૦૦૦૦ મો ભાંગો.					
૧	૨	૩	૪	૫	પંચ સંયોગીનું પદ પહેલું.
૧	૪	૭	૭	૧	વિકલ્પ ૩૨૩૨ મો

૨૦ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૧૫૦૦૦૦ મો ભાંગો						
૧	૨	૩	૪	૬	૭	છ સંયોગીનું પદ ૩ જું
૪	૨	૬	૧	૪	૩	વિકલ્પ ૫૦૪૨ મો

૨૦ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૨૦૦૦૦૦ મો ભાંગો.						
૨	૩	૪	૫	૬	૭	છ સંયોગીનું પદ ૭ મું.
૧	૧૨	૩	૧	૧	૨	વિકલ્પ ૮૫૩૦ મો.

૨૪ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ભાંગો ૧૦૦૦૦૦ મો.					
૧	૨	૩	૫	૬	પચ સંયોગીનું પદ ચોથું
૨	૫	૧	૭	૯	વિક. ૧૦૫૩ મો.

૨૪ જીવ ૨૪ ઠામે જાય તેનો ૧૯૫૧૪૫૫૧ મો ભાંગો.					
૧	૨	૩	૫	૨૪	પચ સં. નું પદ ૩૯ મું
૨	૧	૧	૩	૧૭	વિકલ્પ ૧૯ મો

૨૫ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૧૦૦૦૦૦ મો ભાંગો.					
૧	૨	૩	૪	૬	પચ સંયોગીનું પદ બીજું
૪	૮	૨	૮	૩	વિકલ્પ ૬૩૩૦ મો

૨૫ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૬૦૦૦૦૦ મો ભાંગો						
૨	૩	૪	૫	૬	૭	છસંયોગીનું પદ ૭ મું
૧૧	૫	૪	૨	૨	૧	વિકલ્પ ૪૦૮૧૯ મો

૫૦ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૫૨૦૦૦૦૦૦ મો ભાંગો.						
૧	૨	૩	૪	૫	૭	છ સંયોગીનું પદ બીજું.
૯	૧	૭	૪	૨	૨૭	વિકલ્પ ૩૧૭૮૪ મો

૧૦૦ જીવ ૭ ઠામે જાય તેનો ૧૦૦૦૦૦૦ મો ભાંગો.			
૨	૪	૭	ત્રિક સંયોગીનું પદ ૨૨ મું.
૨૪	૪૯	૩૭	વિકલ્પ ૧૯૧૫ મો.

આં સઘલા સદાહરણમાં પદ અને વિકલ્પ આપ્યા છે તે
 ઉપરથી ભાંગાના પ્રસ્તારનો રીત પ્રમાણે પ્રસ્તાર સ્વયં વનાવી લેવો.
 इति भांगानो नष्ट विधि.

પ્રકરણ ૬ ઠું=ઉદ્દિષ્ટ.

॥ અથ પદના ઉદ્દિષ્ટ ॥

આઠ ટામના ચક્રસંયોગીનું ૨૪૬૭ આ પદ કેટલામું છે એમ કોઈ પુછે તો ચક્રસંયોગીનું પહેલું પદ લખી તેના ઉપર પૂર્વોક્ત નષ્ટરીતિયે યંત્ર કરી, નષ્ટની રીતે પહેલા પદ ઉપર અંક ભરવા જેમકે ૩૫ ૨૦ ૧૦ ૪ | પછી છેલ્લા અંક ઉપર જે ૧ ૨ ૩ ૪ | ચોગઢો છે તે પદના ત્રીજા ત્રીજા અને ચોથા અંકમાં મેલવતાં '૧૬૭૮' આવું ૩૫ મું રૂપ થયું જેમકે ૪-૧૦-૨૦-નો સરવાળો કરતાં ૩૪ થયા ને એક વધારાનું, પૂછેલ પદ વગડાની આદિનું છે માટે આ પછીનું છે, તેથી ૩૬ મું પદ લખી તેના ઉપર નષ્ટની રીતિયે અંક મુકવા. ૧૫ ૧૦ ૬ ૩ પછી છેલ્લો ત્રણનો અંક પદના છેલ્લા બે અંકમાં ૨ ૩ ૪ ૫

મેલવતાં ૨૩૭૮ આ ૪૫ મું રૂપ થાય । જેમકે ૩૫ પૂર્વના અને ત્રણ અને છ મેલવતાં ૪૪ અને એક વધારાનો એમ ૪૫ થયા. પછી પૂછેલ રૂપ ૨૪ ની આદિનું છે અને '૪૬ મું રૂપ પણ ૨૪ ની આદિનું આવે છે માટે તે પછી થોડાં રૂપ લખવાં '૨૪૬૬' આ ૪૬ મું રૂપ, '૨૪૬૭' એ ૪૭ મું, '૨૪૬૮' એ ૪૮ મું, '૨૪૬૭' એ ૪૯ મું પૂછેલ રૂપ આવ્યું એ રીતે ઉદ્દિષ્ટ કરી પૂછેલ રૂપનો અંક કાઢવો ।

७ टामना त्रिक संयोगीनुं '० ३ ५' आ केदलामुं पद छे ।

३० १० ४	१८७	२ ३ ४ आ १८ मुं पद
१ २ ३	आ १५ मुं पद	२ ३ ५ आ १९ मु पद छे.

७ टामना चतुक् संयोगीनुं '० ५ ६ ७' आ केदलामुं पद छे ।

१५ १० ६ ३	५ ४ ३ २
१ २ ३ ४	० ३ ४ ५ आ २१ मुं पद
१ २ ६ ७	० ५ ६ ७ आ ३० मुं पद
आ २० मु पद	

८ टामना चतुक् संयोगीनुं '१ २ ६ ७' आ केदलामुं पद छे ।

३५ २० १० ४	१ ४ ५ ६ आ २६ मुं पद
१ २ ३ ४	१ ४ ५ ७ आ २७ मुं पद
१ २ ७ ८ आ १५ मुं पद	१ ४ ५ ८ आ २८ मुं पद
१५ १० ६ ३	१ ४ ६ ७ आ २९ मुं पद
१ ३ ४ ५ आ १६ मुं पद	
१ ३ ७ ८ आ २५ मुं पद	

इति पदोद्दिष्ट ।

॥ વિકલ્પના ઉદ્દિષ્ટ ॥

જે રૂપ પૂછ્યું હોય તેમાં પ્રથમ જે અંક હોય તેની હેઠે તેટલી વાર વમણા કરી લખવા, પછી વીજો અંક જે હોય તેની હેઠે પળ પહેલી પંક્તિમાં જે છેલ્લો અંક હોય તેને વમણા વમણા કરી તેટલી વાર લખવા । એમ જેટલા અંક હોય તેની હેઠે જે અંક હોય તેટલીવાર વમણા વમણા કરી લખવા, પછી હેઠે લખેલ અંકોની દરેક પંક્તિમાં પહેલો અને છેલ્લો અંક મુકી વાકીના અંકોનો સરવાલો કરી, જે આવે તે છેલ્લામાં છેલ્લો જે અંક હોય તેમાંથી બાદ કરવો, જે શેષ અંક રહે તે અંક પૂછેલ જીવની પતાકામાં જે સંયોગીના જેટલામું સ્થાને હોય તે સંખ્યા પૂછેલ રૂપની સમજવી । જેમ સાત જીવનો ‘ ૨૧૨૨ ’ આ કેટલામો વિકલ્પ છે ? તો ‘ ૨૧૨૨ ’ આમાં પ્રથમ વગડો છે, માટે તેની હેઠે બે વાર વમણા કરી એક અને બે મુક્યા ૨ ૧ ૨ ૨ છે, પછી વીજો અંક એકડો છે,

૧ ૪ ૮ ૩૨

૨ ૧૬ ૬૪

માટે એકંજવાર બેને વમણા કરી ચાર મુક્યા છે, પછી ત્રીજો વગડો છે, માટે ચારને બે વાર વમણા કરી આઠ ને શોલ મુક્યા છે, પછી ચોથો પળ વગડો છે, માટે શોલને બે વાર વમણા કરી ૩૨ અને ૬૪ તેની હેઠે મુક્યા છે । પછી પહેલી પંક્તિમાં પહેલો અને છેલ્લો મુકતાં વચ્ચે એકજ છે । વીજી પંક્તિમાં તો બેજ અંક પહેલો અને છેલ્લો છે માટે વચ્ચે લેવાનું કાંઈ નથી । ત્રીજી પંક્તિમાં વચ્ચે આઠનો અંક છે તે લેવો, અને

चौथी पंक्तिमां वच्चेनो ३२ नो अंक लेवो, हवे १, ८, ३२'
ए व्रणेनो सरवालो करतां ४१ थया, ते छेल्ला ६४ ना अंक-
मांथी वाद करतां २३ रया. ते २३ नो अंक ७ जीवनी पता-
कार्मा चउक संयोगीनि ७ में स्थाने छे, माटे '२१२२' ए चउक
संयोगीनो ७ मो विकल्प छे. आ गीतर्था पूछेल विकल्पनी
संग्या काढवा ॥

छ जीवनी '१२१' आ केदलामो विकल्प छे ?				
१	४	१	३२	१२१ आ छ जी-
१	२	३२	१४	वना चिक संयो-
	४		१८	गीनो ७ मो
	८			विकल्प.
	१६			

७ जीवनी '४२१' आ केदलामो विकल्प ?				
४	२	१	६४	४२१ आ ७ जीवना
१	१६	६४	२३	चिक संयोगीनो १४
२	३२		४१	मो विकल्प.
४				
८				

૭ જીવનો ૧૧૨૨૧ આ કેટલામો વિકલ્પ ?

૧	૧	૨	૨	૧	૬૪
૧	૨	૪	૧૬	૬૪	૨૦
					૪૪

૪૪ નો અંક પતાકામાં પંચ સંયોગીને ૭ મેં સ્થાને
છે માટે ૭ જીવના પાંચ સંયોગીનો ૭ મો વિકલ્પ છે

છ જીવનો ૨૨૧૧ આ કેટલામો વિકલ્પ ?

૨	૨	૧	૧	૩૨
૧	૪	૧૬	૩૨	૫
				૨૭
૨	૮			

૨૨૧૧-આ છ જીવના ચતુક સંયોગીનો
૯ મો વિકલ્પ.

૭ જીવનો ૨૧૩૧ આ કેટલામો વિકલ્પ ?

૨	૧	૩	૧	૬૪	૨૧૩૧ આ સાત
૧	૪	૮	૬૪	૨૫	જીવના ચતુક
૨		૧૬	૩૯		સંયોગીનો ૧૩
		૩૨			મો વિકલ્પ.

૮ જીવનાં ૩૧૨૨ આ કેટલામો વિકલ્પ?					
૩	૧	૨	૨	૧૨૮	૩૧૨૨ આ આટલું જીવના
૧	૮	૧૬	૬૪	૮૩	ચઠક સંયોગીનો ૧૬ મો
૨		૩૨	૧૨૮	૪૫	વિકલ્પ છે.
૪					

॥ इति विकल्पोद्दिष्ट ॥

॥ अथ भांगाना उद्दिष्ट ॥

જે ભાંગાનું રૂપ પૂછ્યું હોય તેમાં કેટલામું પદ અને કેટલામો વિકલ્પ છે તે વિચારી ધ્યાનમાં રાખવું, તે પદ જો પહેલી શ્રેણીમાં જ હોય તો તેને જેટલામો વિકલ્પ હોય તેની સાથે ગુણતાં જે અંક આવે તેટલામો ભાંગો સમજવો । તે ભાંગાનું પદ જો પહેલી શ્રેણી પૂરી થયા પછી વીજી શ્રેણીમાં હોય તો પહેલી શ્રેણીનાં જેટલાં પદ હોય તેને તે સંયોગીના જેટલા વિકલ્પ હોય તેટલાં ગુણતાં જે આવે તે સંખ્યા ધ્યાનમાં રાખવી, તે પછી વીજી શ્રેણીનાં જેટલાં પદ હોય તેને ભાંગામાં જેટલામો વિકલ્પ હોય તેટલાં ગુણી જે આવે તે આગલી સંખ્યામાં ભેળવતાં જે આવે તેટલામો ભાંગો સમજવો । કદાચિત્ વીજી શ્રેણીનું છેલ્લું પદ તે ન હોય અને એક વે ઓછાં હોય તો તે છેવટે આવેલી સંખ્યામાંથી વાદ કરતાં જે આવે તેટલાંમો ભાંગો કહેવો ।

ભાંગાનું પદ જો ત્રીજી શ્રેણીમાં હોય તો તે શ્રેણીનાં પદને સમગ્ર વિકલ્પે ગુણવા અને ત્રીજી શ્રેણીનાં જેટલાં પદ હોય તેને જેટલામો વિકલ્પ હોય તેની સાથે ગુણી જે આવે તેમાં આગલી સંખ્યા મેલવતાં જે આવે તેટલામો ભાંગો સમજવો । જેમ સાત જીવ સાત ઠામે જાય તેનો ત્રિક સંયોગીનો ‘ ૦૦૨૦૨૦૩ ’ આ કેટલામો ભાંગો છે એમ કોઈ પૂછે તો આમાં ત્રીજે પાંચમે અને સાતમે સ્થાને વિકલ્પ મુકેલ છે માટે ૩૫૭ આ ૩૦ મું પદ છે. અને ૨૨૩ આ પાંચમો વિકલ્પ છે, તો ત્રીશમા પદ સુધી અગિઆર શ્રેણી છે અને તેની આગલ દશ શ્રેણી સુધી ૨૮ પદ છે માટે ૨૮ ને ત્રિક સંયોગીના ૧૫ વિકલ્પની સાથે ગુણતાં ૪૨૦ થયા, પછી તે પદની અગિઆરમી શ્રેણી છે અને વિકલ્પ પાંચમો છે. માટે પાંચને વેચે ગુણતાં ૧૦ થયા તે આગલી સંખ્યામાં મેલવતાં ૪૩૦ થયા, માટે પૂછેલ ભાંગો ત્રિક સંયોગીનો ૪૩૦ મો છે અને અસંયોગી તથા દ્વિક સંયોગીના ૧૨૬ મેલવતાં ૫૬૩ મો ભાંગો થાય છે. એવી રીત જે ભાંગો પૂછ્યો હોય તે કાઢી આપવો.

દશ જીવ સાત ઠામે જાય તેના ચડક સંયોગીનો ૦૦૨૨૩૩૦ આ કેટલામો ભાંગો છે ? આમાં ૩૪૫૬ આ ૩૧ મું પદ છે । હવે આગલ ૩૦ પદની શ્રેણીને ૧૦ જીવના ચડકસંયોગીના ૮૪ વિકલ્પે ગુણતાં ૨૫૨૦ થયા । ત્રીજી શ્રેણી તે પદની તેને ૨૨૩૩ એ ૨૫ મા વિકલ્પે ગુણતાં ૫૦ થયા, પણ ત્રીશપદની શ્રેણી પછી ત્રીશમે પદે શ્રેણી છે અને પૂછેલ ભાંગામાં ૩૧ મું પદ છે માટે ૫૦ માંથી એક ઘટાડી ૪૯ થયા તે આગલી સંખ્યામાં મેલવતાં ૨૫૬૯ થયા માટે તેટલામો ભાંગો ચડકસંયોગીનો થયો. અને આગલા ત્રણ સંયોગીના ૧૪૫૬ મેલવતાં ૪૦૨૫ મો ભાંગો છે ।

દશ જીવ સાત ઠામે જાય તેના છસંયોગીનો ‘૧૧૧૨૨૩૦’ આ કેટલામો ભાંગો છે ? આમાં ૧૨૩૪૫૬ આ પદ પહેલું છે અને વિકલ્પ આઠમો છે. હવે પહેલી શ્રેણી વે પદની છે તેને આઠે ગુણતાં ૧૬ થયા પળ પહેલી શ્રેણીનાં વે પદ છે અને પૂછેલ માંગામાં પહેલું પદ છે; માટે ૧૬ માંથી એક વાદ કરતાં છ સંયોગીનો ૧૫ મો ભાંગો છે અને આગલના પાંચ સંયોગીના ૭૦૪૨ મેલવતાં મૂલથી ૭૦૫૭ મો ભાંગો થાય છે ॥

॥ ઇતિ ભાંગાના હદિષ્ટ ॥

પ્રકરણ ૭ મું=મેરુ.

॥ અથ પદના સંયોગી કાઢવાનો મેરુ-વિધિ ॥

સંવેધ યંત્રથી જેમ પદના અસંયોગી દ્વિકસંયોગાદિ પ્રસ્તારની સંખ્યા નીકલે છે તેમ મેરુયંત્રથી પણ સંખ્યા નીકલે, તે મેરુયંત્ર આ પ્રમાણે વનાવવો. જેટલા ઠામનાં સંયોગી પદ જાણવાં હોય તેટલા સ્થાનાની પહેલી ડમી પંક્તિ કરવી, વીજી પંક્તિમાં ઉપરનું એક સ્થાનું કમી કરવું, એમ એક એક સ્થાનું ઉપરનું ઘટાડતાં એક સ્થાનાની છેલ્લી ડમી પંક્તિ કરવી, પહેલી પંક્તિમાં એકથી ચડતા આંક લખી જવા, અને દરેક પંક્તિના પહેલા સ્થાનામાં એકઠા ભરી જવા, વચલા સ્થાનામાં જે સ્થાનો ખરવાં હોય તેની ઉપરના સ્થાનાનો અને ઉપરની ઢાવી વાજુના સ્થાનાનો અંક મેલો કરી પ્રકૃત સ્થાનામાં મુકવો, એવી રીતે સઘળાં સ્થાનાં પુરવાં । એકથી સાત ઠામના પદનો મેરુયંત્ર—

૧	૧						
૨	૧	૩					
૩	૩	૧	૭				
૪	૬	૪	૧	૧૫			
૫	૧૦	૧૦	૫	૧	૩૧		
૬	૧૫	૨૦	૧૫	૬	૧	૬૩	
૭	૨૧	૩૫	૩૫	૨૧	૭	૧	૧૨૭
અસં.	દ્વિસં.	ત્રિસં.	ચ-સં.	પં-સં.	છ-સં.	સાસં.	

આ મેરુચંત્રથી એકથી સાત ઠામ સુધીના પદની સર્વ સંખ્યા અને અસંયોગી દ્વિકસંયોગી આદિની સંખ્યા જાણવામાં આવશે । દાખલા તરીકે છ ઠામનાં પદ જાણવાં હોય તો છગ-ડાની આઢી પંક્તિ જોવી એટલે અસં-૬, દ્વિકસં-૧૫, ત્રિકસં-૨૦, ચત્વકસં-૧૫, પંચસં-૬ અને છસં-૧ એકંદર છ ઠામનાં ૬૩ પદ થયાં । એમ ગમે તેટલા ઠામનો મેરુ બનાવી પદની સંખ્યા જાણવી ।

॥ અથ પદના પ્રસ્તારમાં આદ્યન્ત અંક કાઢવાની

આમ્નાય ॥

.જેટલા ઠામના પ્રસ્તાર હોય તેટલા રાનાની બે આઢી પંક્તિ કરવી, પ્રથમ પંક્તિમાં પૂર્વાનુપૂર્વીએ ઠામ વમણા આંક

भरवा, अने बीजी पंक्तिमां पछानुपूर्वीए ठाम वमणा आंक
भरवा, प्रथम पंक्तिना अंको अन्त्य एकडादि प्रस्तारमां केटला
छे ते सूचवे छे, त्यारे बीजी पंक्तिना अंको आद्य एकडा वगडा
आदिनी संख्या सूचवे छे ।

सात ठामना पदना प्रस्तारना आद्यन्त अंक शोधक यंत्र-

	एकडा	वगडा	त्रगडा	चोगडा	पांचडा	छगडा	सातडा
अन्त्यांक	१	२	४	८	१६	३२	६४
आद्यंक	६४	३२	१६	८	४	२	१
	एकडा	वगडा	त्रगडा	चोगडा	पांचडा	छगडा	सातडा

आ यंत्रनुं रहस्य ए छे के सात ठामना १२७ पद
प्रस्तारमां अन्त्य एकडावाहुं एक रूप, अन्त्य वगडानां २ यावत्
अन्त्य सातडानां ६४ रूप छे, तेमज आदि एकडानां ६४, आदि
वगडानां ३२ यावत् आदि सातडानुं एक रूप छे । ए रीते
गमे तेटला ठामना प्रस्तारना आद्यन्त अंक शोधवाने, तेटला
तेटला खानानो यंत्र वनावी आद्यन्त अंकनी संख्या शोधवी ॥

॥ અથ આદ્યંક તથા અન્ત્યાંક શોધક મેરુ વિધિ ॥

જેટલા ઠામના પ્રસ્તાર હોય તેટલા સ્થાનાના વેમેરુ આગલ કહ્યા પ્રમાણે વનાવવા, આદ્યંક શોધક મેરુના છેલ્લા વધા સ્થાનામાં એકઢા ભરવા અને અન્ત્ય અંક શોધક મેરુના વધા પહેલા સ્થાનામાં એકઢા ભરવા, પછી આદ્યંક મેરુમાં પછાનુપૂર્વી-એ અને અન્ત્યાંક મેરુમાં પૂર્વાનુપૂર્વીએ ઠામ વમણા અંકો સ્વાલી કોઠામાં ભરવા—

અર્થા સાત ઠામ સુધીનો આદ્યંક શોધક મેરુચંત્ર—

૧	૧						
૨	૧	૩					
૪	૨	૧	૭				
૮	૪	૨	૧	૧૫			
૧૬	૮	૪	૨	૧	૩૧		
૩૨	૧૬	૮	૪	૨	૧	૬૩	
૬૪	૩૨	૧૬	૮	૪	૨	૧	૧૨૭
અકઢા	વગઢા	ત્રગઢા	ચોગઢા	પાંચઢા	છગઢા	સાતઢા	

જે ઠામના પ્રસ્તારના આગ્રંક જોવા હોય તે, પંક્તિના અંકો તરફ ધ્યાન આપવું । દાખલા તરીકે છ ઠામના જોવા હોય તો છઠી પંક્તિના આઠા સ્થાના ૩૨-૧૬-૮ વગેરે અંકો પ્રસ્તારમાં આદિ એકઠા વગડા આદિ વાલા રૂપો સૂચવે છે ।

એકથી સાત ઠામ સુધીનો અન્ટ્યાંક શોધક મેરુયંત્ર.

૧	૧						
૧	૨	૩					
૧	૨	૪	૭				
૧	૨	૪	૮	૧૬			
૧	૨	૪	૮	૧૬	૩૧		
૧	૨	૪	૮	૧૬	૩૨	૬૩	
૧	૨	૪	૮	૧૬	૩૨	૬૪	૧૨૭
પકડા	વગડા	ત્રગડા	ચોગડા	પાંચડા	છગડા	સાતડા	

જે ઠામના પ્રસ્તારના અન્ત્ય અંક જોવા હોય તે પંક્તિના આઠા ધાનાના અંકો જોવા । સાત ઠામના જોવા હોય તો ૧-૨-૪-૮-૧૬ યાવત્ ૬૪ આ અંકો સાત ઠામના ૧૨૭ પ્રસ્તારમાંના અન્ત્ય એકઢા વગડાવાલા રૂપો સુચવે છે ।

॥ ઇતિ પદના સંયોગી કાઢવાનો મેરુવિધિ ॥

॥ અથ વિકલ્પના મેરુ વિધિ ॥

જેટલા જીવનો મેરુ કરવો હોય તેટલી પંક્તિ મેરુને આકારે કરવી, પછી પહેલી પંક્તિમાં એક કોઠો કરવો, વીજી પંક્તિમાં વે કોઠા, ત્રીજીમાં ત્રણ, એમ એક એક કોઠો દરેક પંક્તિમાં વધારવો, પછી પહેલા અને છેલ્લા કોઠામાં એકઢા મુકવા અને વચ્ચેના ધાલી કોઠા ઉપરની પંક્તિના વે અંકો શૃંધલા-વંધ ન્યાયે મેગા કરી ક્રમથી મરવા । પછી જે પંક્તિનો સરવાલો કરીએ અને જે સંખ્યા આવે તે જેટલામી પંક્તિ હોય તેટલા જીવના સર્વ વિકલ્પ સમજવા, તે પંક્તિના પહેલા કોઠામાં જે અંક હોય તે અસંયોગીના વિકલ્પ સમજવા । એમ વીજે કોઠે જે અંક હોય તેટલા વિકલ્પ દ્વિકસંયોગીના થાય, ત્રીજે કોઠે જે અંક હોય તેટલા વિકલ્પ ત્રિક સંયોગીના સમજવા । એમ જેટલામે કોઠે જે અંક હોય તે તેટલા સંયોગીના વિકલ્પ સમજવા । એહવી રીતે જેટલા જીવનો મેરુ કરવો હોય તે કરવો ।

દશ જીવના વિકલ્પનો મેરુ.

	૧	૧	૧								
	૨	૧	૧	૨							
	૩	૧	૨	૧	૪						
	૪	૧	૩	૩	૧	૮					
	૫	૧	૪	૬	૪	૧	૧૬				
	૬	૧	૫	૧૦	૧૦	૫	૧	૩૨			
	૭	૧	૬	૧૫	૨૦	૧૫	૬	૧	૬૪		
	૮	૧	૭	૨૧	૩૫	૩૫	૨૧	૭	૧	૧૨૮	
	૯	૧	૮	૨૮	૫૬	૭૦	૫૬	૨૮	૮	૧	૨૫૬
૧૦	૧	૯	૩૬	૮૪	૧૨૬	૧૨૬	૮૪	૩૬	૯	૧	૫૧૨

જે જીવના વિકલ્પના સંયોગી જોવા હોય તેટલામી
આઠી પંક્તિમાં જોવું, છ જીવના જોવા હોય તો જુઓ છઠી
પંક્તિ; તેમાં ૧-૫-૧૦ વગેરે અંકો છે તે છ જીવના અસંયોગી
દ્વિસંયોગી આદિના કેટલા કેટલા વિકલ્પો થાય તે બતાવે છે !

ਮੇਰੇ ਲੇਖਕਾਨੀ ਬੀਜੀ ਰੀਤ.

੧										
੧	੧									
੧	੨	੧								
੧	੩	੩	੧							
੧	੬	੬	੬	੧						
੧	੫	੧੦	੧੦	੫	੧					
੧	੬	੧੫	੨੦	੧੫	੬	੧				
੧	੭	੨੧	੩੫	੩੫	੨੧	੭	੧			
੧	੮	੨੮	੫੬	੭੦	੫੬	੨੮	੮	੧		
੧	੯	੩੬	੮੪	੧੨੬	੧੨੬	੮੪	੩੬	੯	੧	

॥ અથ વિકલ્પનો આદ્યન્ત અંક શોધવાનો યંત્ર ॥

હમી વે પંક્તિ કરી તેમાં જેટલા જીવનાં વિકલ્પ હોય તેટલા સ્થાના કરવા, પહેલી પંક્તિમાં અનુક્રમે એકઢા વગઢા લખવા, વીજી પંક્તિમાં છેલ્લા વે સ્થાનામાં એકઢા મુકવા, અને પછી પછાતુપૂર્વીએ એકથી ઠામ વમણા અંકો લખવા જેમકે સાત જીવના આદ્યન્ત અંક શોધક યંત્ર—

આદ્યન્ત	એકઢા	વગઢા	ત્રગઢા	ચોગઢા	પાંચઢા	છગઢા	સાતઢા	૬૪
વિકલ્પ	૩૨	૧૬	૮	૪	૨	૧	૧	

વિકલ્પના પ્રસ્તારમાં પદની પેઠે આદ્યન્ત અંકની સંખ્યા જુદી જુદી થતી નથી કિન્તુ આદ્યંક જેટલાજ અંત્ય અંકના વિકલ્પ થાય છે. જેમ સાત જીવના વિકલ્પમાં આદિ એકઢાવાળા ૩૨ રૂપ છે તેમ અન્ત્ય એકઢાવાળા પણ ૩૨ છે ।

इति विकल्पना आद्यन्त अंक शोधक यंत्र विधि.

॥ અથ વિકલ્પનો આદ્યન્ત અંક શોધક મેરુવિધિ ॥

પૂર્વની માફક ૩૪ વિકલ્પ જેટલા સ્થાનાવાળો મેરુયંત્ર બનાવી તેની દરેક પંક્તિના છેલ્લા વે સ્થાનામાં એકઢા ભરવા. પછી પછાતુપૂર્વીએ ઠામ વમણા અંકોથી સ્વાલી કોઠા ભરવા । જેમકે—

૧	૧						
૨	૧	૧					
૩	૨	૧	૧				
૪	૪	૨	૧	૧			
૫	૮	૪	૨	૧	૧		
૬	૧૬	૮	૪	૨	૧	૧	
૭	૩૨	૧૬	૮	૪	૨	૧	૧
આરંભ	પ.	વ.	ત્ર.	ચો.	પાં.	છ.	સા.

॥ इति आद्यन्त अंकशोधक मेरु ॥

॥ अथ भांगानो मेरुविधि ॥

પૂર્વવત્ મેરુચંત્ર વનાવવો, જેટલા ટામ હોય તેટલા ઉમી પંક્તિમાં સ્થાના કરવા, અને જેટલા જીવ હોય તેટલા છેલ્લી પંક્તિમાં આડા સ્થાના કરવા, પહેલી પંક્તિના ઉમા સ્થાનામાં અનુક્રમે એકથી ચઢતા અંકો ભરવા, દરેક પંક્તિના છેલ્લા સ્થાનામાં તેની ડાવી

જાણના સર્વ સ્થાનાનો સરવાલો કરી એક હમેશાં જે અંક આવે તે મુકવો । વચલા સ્થાલી સ્થાનામાં તેના ઢાલા સ્થાનાનો અને તેની ઉપરના સ્થાનાનો અંક મેલવી લખવો । આ રીતે સર્વ સ્થાના ભરવા જેમકે—

સાત જીવના સાત ઠામનો મેરુ.

એક સ્થાન	૧						
બે સ્થાન	૨	૩					
ત્રણ સ્થાન	૩	૬	૧૦				
ચાર સ્થાન	૪	૧૦	૨૦	૩૫			
પાંચ સ્થાન	૫	૧૫	૩૫	૭૦	૧૨૬		
છ સ્થાન	૬	૨૧	૫૬	૧૨૬	૨૫૨	૪૬૨	
સાત સ્થાન	૭	૨૮	૮૪	૨૧૦	૪૬૨	૯૨૪	૧૭૧૬
	પ.	બે-	ત્ર.	ચા.	પાં.	છ.	સાતજીવ

જેટલા જીવના જેટલા સ્થાનકના ભાંગા જોવા હોય તે તેટલા જીવના તેટલા ઠામની પંક્તિમાં જોવું, જેમકે છ જીવ છ ઠામે જાય તો છ સ્થાનકની પંક્તિમાં છ જીવની સ્થામે ૪૬૨ નો અંક છે માટે ૪૬૨ ભાંગા થાય । છ જીવ સાત ઠામે જાય તો ૯૨૪ ભાંગા, સાત જીવ સાત ઠામે જાય તો ૧૭૧૬ ભાંગા થાય । તે મેરુ યંત્રમાં જોઈ લેવું ।

અથ ભાંગાના આવ્યન્ત અંક શોધક મેરુ યંત્ર ।

પૂર્વવત્ મેરુ ઘનાવી આદ્ય અંક શોધક મેરુના વધા છેલ્લા સ્થાનામાં અને અંત્ય અંક શોધક મેરુના વધા પહેલા સ્થાનામાં એકઠા મુકવા । આદ્ય અંક શોધક મેરુના છેલ્લેથી વીજા સ્થાનામાં અને અંત્ય અંક શોધક મેરુના પહેલેથી વીજા સ્થાનામાં અનુક્રમે એકથી ચઢતા આંક મુકવા । આદ્ય અંક શોધકના પહેલા સ્થાનામાં અને અંત્ય અંક શોધક મેરુના છેલ્લા સ્થાનામાં તેની જોડેના સ્થાનાથી ડવલ અંક મુકવા । વાકીના સ્થાલી સ્થાનામાં તેની ઉપરની પંક્તિનો એક જમણો સ્થાનો એક ઉપરનો અને ડાબી વાજુના વધા સ્થાનાના અંકનો સરવાલો કરી ને તે સ્થાનામાં મુકવા ।
જેમકે—

भांगानो आद्य अंक शोधक मेरु.

१	२						
२	१	३					
६	३	१	१०				
२०	१०	४	१	३५			
७०	३५	१५	५	१	१२६		
२५२	१२६	५६	२१	६	१	४६२	
९२४	४६२	२१०	८४	२८	७	१	१७१६
एका- दि	विआ.	त्र. आ	चा. आ.	पं. आ	छ.आ	सा. आ.	

ભાંગાનો અન્ત્ય અંક શોધક મેરુ.

૧	૧						
૧	૨	૩					
૧	૩	૬	૧૦				
૧	૬	૧૦	૨૦	૩૫			
૧	૬	૧૫	૨૫	૬૦	૧૨૬		
૧	૬	૨૧	૫૬	૧૨૬	૨૫૨	૪૬૨	
૧	૬	૨૮	૮૭	૨૧૦	૪૬૨	૯૨૭	૧૭૧૬
પ.અ.	કે.અ.	ગ.અ.	ચા.અ.	પાં.અ.	છ.અ.	સા.અ.	

પ્રકરણ ૮ મું--પતાકાં.

અથ પતાકાકરણવિધિ ।

જેટલા જીવની પતાકા કરવી હોય તો પ્રથમ આડી ઓલીયે વમણા વમણા આંક માંડવા । જેમકે સાત જીવની પતાકા કરવી છે તો પ્રથમ અંક આ રીતે માંડવા-૧-૨-૪-૮-૧૬-૩૨-૬૪-પછી તેની હેઠે આડી ઓલીયે ૧ હેઠે કાંઈ પણ આંક માંડવો નહીં, વગડાની હેઠે એકડામાં બેનો અંક મેલવતાં ૩ થાય તે મુકવો । તેની હેઠે એકડામાં ૪ મેલવતાં ૫ થાય તે મુકવો । તેની હેઠે એકડામાં ૮ મેલવતાં ૯ થાય તે મુકવો । તેની હેઠે એકડામાં ૧૬ મેલવતાં ૧૭ થાય તે મુકવો । તેની હેઠે એકડામાં ૩૨ મેલવતાં ૩૩ થાય તે મુકવો । હવે જોડ્યે છે ૬૪, ને એકડામાં ૬૪ મેલવતાં ૬૫ થાય તે આગલા ૩૩ ના આંકની હેઠે મુકવાની જરૂર નથી । એ રીતે દ્વિક સંયોગીના ૬ વિકલ્પ થાય, પછી ત્રીજી પંક્તિ લેવી તેમાં પ્રથમ ૪ નો અંક છે તે ૪ માં એકડો મેલવતાં ૫ થાય, તે ૫ નો અંક બીજી પંક્તિમાં આવી ગયો છે માટે એકડાવાલી પંક્તિ છોડી દેવી । પછી ત્રીજી પંક્તિ લેવી । તેના ૨ નો અંક ચારની સાથે મેલવતાં ૬ થાય તે ૪ ની હેઠે મુકવો. ૨ હેઠે ત્રણ છે તે ૪ ની સાથે મેલવતાં ૭ થાય તે ૬ ની હેઠે મુકવો । પછી ૪ ની સાથે ૫ મેલવતાં ૯ થાય તે આંક ત્રીજી પંક્તિમાં આવી ગયો છે, માટે ત્રીજી પંક્તિ છોડી દઈ ચોથી પંક્તિમાં ૮ નો અંક છે, તે ૮ માં બે મેલવતાં ૧૦ થાય તે પૂર્વોક્ત ૭ ના હેઠે મુકવો । ૮ માં ૩ મેલવતાં ૧૧ થાય, તે ૧૦ ની હેઠે મુકવો । ૮ માં ૫ મેલવતાં ૧૩

थाय ते ११ नी हेठे मुकवो, ८ मां ९ भेलवतां १७ थाय ते अंक बीजी पंक्तिमां आवी गयो छे माटे चोथी पंक्ति लेवी तेना १६ मां २ भेलवतां १८ थाय, ते १३ नी हेठे मुकवो । १६ मां ३ भेलवतां १९ थाय, ते १८ नी हेठे मुकवो, १६ मां ५ भेलवतां २१ थाय, ते १९ नी हेठे मुकवो । १६ मां ९ भेलवतां २५ थाय, ते २१ नी हेठे मुकवो । १६ मां १७ भेलवतां ३३ थाय, ते अंक बीजी पंक्तिमां आवी गयो छे, माटे पांचमी पंक्ति छोडी देवी, पछी छठी पंक्तिमां ३२ नो अंक छे तेमां एक भेलवीये तो ३३ थाय ते बीजी पंक्तिमां आवी गयो छे, माटे प्रथम पंक्ति छोडी दई बीजी पंक्तिना बे साथे भेलवतां ३४ थाय, ते २५ नी हेठे मुकवो । ३२ मां ३ भेलवतां ३५ थाय, ते ३४ नी हेठे मुकवो ३२ मां ५ भेलवतां ३७ थाय, ते ३५ हेठे मुकवो । ३२ मां नव भेलवतां ४१ थाय, ते ३७ नी हेठे मुकवो । ३२ मां १७ भेलवतां ४९ थाय, ते ४१ नी हेठे मुकवो । ३२ मां ३३ भेलवतां ६५ थाय, ने जोड़ये छे ६४ माटे ६५ मुकवानी जरूर नथी । ए त्रिक संयोगीना १५ विकल्प थया । आ रीते चउक संयोगी पंच संयोगी छसंयोगी सात संयोगी प्रमुखनी पताका एक एक अंकमां एक एक अंक भेलवतां थाय छे ते पोतानी बुद्धिये समजी लेवी ।

१३५

१ जीवनी पताका. २ जीवनी पताका. त्रण जीवनी पताका.

१
१

१	२
१	१

१	२	४
१	३	१
	२	

चार जीवनी पताका.

५ जीवनी पताका.

१	२	४	८
१	३	६	१
	५	७	
	३	३	

१	२	४	८	१६
१	३	६	१२	१
	५	७	१४	
	९	१०	१५	
	८	११	४	
		१३		
		६		

૧૩૬

છ જીવની પતાકા.

૧	૨	૪	૮	૧૬	૩૨
૧	૩	૬	૧૨	૨૪	૧
	૫	૭	૧૪	૨૮	
	૯	૧૦	૧૫	૩૦	
	૧૭	૧૧	૨૦	૩૧	
		૧૩	૨૨		
	૫	૧૮	૨૩	૫	
		૧૯	૨૬		
		૨૧	૨૭		
		૨૫	૨૯		
		૧૦	૧૦		

सात जीवनी पत्रिका.

साल सं.	६३	२०										
छ सं.वा.	३२	३८	५६	६०	६२	६३	३०					३३
पंच सं.	१६	२३	२८	३०	३१	३०	३३					३३
जल सं.	८	१२	१७	१९	२०	२२	२३					२३
जिक सं.	३	६	७	१०	११	१३	१८					१९
दिक सं.	२	३	५	९	१७	३३	३३					३३
असं.वा.	१	२०										

आठ जीवनी पताका.

१	२	४	८	१६	३२	६४	१२८
१	३	६	१२	२४	४८	९६	१
	५	७	१४	२८	५६	११२	
	९	१०	१५	३०	६०	१२०	
	१७	११	२०	३१	६२	१२४	
	३३	१३	२२	४०	८३	१२६	
	६५	१८	२३	४४	८८	१२७	
७	१९	२६	४६	८८	७		
	२१	२७	४७	९२			
	२५	२९	५२	९४			
	३४	३६	५४	९५			
	३५	३८	५५	१०४			
	३७	३९	५८	१०८			
	४१	४२	५९	११०			
	४९	४३	६१	१११			
	६६	४५	७३	११६			
	६७	५०	७६	११८			
	६९	५१	७८	११९			

१३९

७३	५३	८९	१२२
८१	५७	८४	१२३
९७	६८	८६	१२५
२१	७०	८७	२१
	७१	९०	
	७४	९१	
	७५	९३	
	७७	१००	
	८२	१०२	
	८३	१०३	
	८५	१०६	
	८९	१०७	
	९८	१०९	
	९९	११४	
	१०१	११५	
	१०५	११७	
	११३	१२१	

३५ ३५

પતાકાનું રહસ્ય.

વિકલ્પના ઉદ્દિષ્ટનું અનુસંધાન પતાકાની સાથે છે. ઉદ્દિષ્ટમાં છેકેલા અંકોનો સરવાળો વિકલ્પની સર્વ સંખ્યામાંથી બાદ કરતાં જે અંક રહે તે પતાકામાં જોવાય છે. તે અંક પતાકામાં જે સ્થાને હોય તે સંયોગીનો તેટલામો વિકલ્પ ઉદ્દિષ્ટના ફલ તરીકે કહી શકાય. વિકલ્પના સંયોગીની સંખ્યા તથા સર્વ સંખ્યા પણ પતાકાથી જણાય છે. આ વે પ્રયોજન પતાકાનાં છે.

પ્રકરણ ૧ મું--મર્કટી.

અથ ગંગીયા સારણિ (મર્કટી) કરણવિધિ ।

જેટલા જીવ અને જેટલા ઠામની સારણી કરવી હોય તે પ્રમાણે યંત્ર વનાવવો પણ તેમાં જેટલા જીવ હોય તેટલા આઠા કોઠા કરવા અને જેટલા ઠામ હોય તેમાં એક વધારી ઉભા કોઠા કરવા, આડી પહેલી પંક્તિ અને ઉભી પહેલી પંક્તિના સર્વ કોઠામાં એકઠા મુકવા, खाली કોઠામાં પહેલો જે કોઠો खाली છે તેના ઉપરનો અંક અને તેની ઢાઘી વાજુનો અંક એ વન્ને મેગા કરી તે खाली खानામાં લખવો । તેની હેઠેના खाली કોઠામાં પણ ઉપરનો અંક અને તેની ઢાઘી વાજુનો અંક મેગા કરી લખવા, એમ જેટલા खालી કોઠા હોય તે खालી કોઠા ઉપરનો અંક અને તેની ઢાઘી વાજુનો અંક એ વન્ને મેગા કરી खालી કોઠા સર્વ ભરવા । જેમ ૭ જીવ ૭ ઠામે જાય તેની ગંગીયા સારણી કરવી હોય તો આઠા કોઠા સાત કરવા અને ઉભા કોઠા આઠ કરવા તે આવી રીતે—

૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૧	૩	૬	૧૦	૧૫	૨૧	૨૮
૧	૪	૧૦	૨૦	૩૫	૫૬	૮૪
૧	૫	૧૫	૩૫	૭૦	૧૨૬	૨૧૦
૧	૬	૨૧	૫૬	૧૨૬	૨૫૨	૪૬૨
૧	૭	૨૮	૮૪	૨૧૦	૪૬૨	૯૨૪
૧	૮	૩૬	૧૨૦	૩૩૦	૭૯૨	૧૭૧૬

સારણી અથવા મર્કટીનું તાત્પર્ય એ છે કે સાત જીવના ભાંગાની સંખ્યા કાઢવી હોય તો વીજી પંક્તિમાં સાતનો અંક છેલ્લા કોઠામાં છે માટે તે છેલ્લી પંક્તિમાં ૭ નો જે અંક છે, તે ૭ જીવ એક ઠામે જાય તેના ભાંગાની સંખ્યા છે । પછી તેની હેઠે અઠવાવીસની સંખ્યા છે, તે સાત જીવો વે ઠામે જાય તેના ભાંગાની સંખ્યા છે । એમ ૭ જીવ ૭ ઠામે જાય તેના ભાંગાની સંખ્યા ૧૭૧૬ છે । એમ છ જીવના પણ સમજાવ્યા । જેમ છ જીવ

એક ઠામે જાય તેના ૬ ભાંગા, બે ઠામે જાય તેના ૨૧, ત્રણ ઠામે
 જાય તેના ૫૬, ચાર ઠામે જાય તેના ૧૨૬, પાંચ ઠામે જાય
 તેના ૨૫૨, છ ઠામે જાય તેના ૪૬૨ અને ૭ ઠામે જાય તેના
 ૭૯૨ ભાંગા થાય. એમ જે ભાંગાની સંખ્યા કાઢવી હોય તે
 સારણીથી સમજવી. વલી આ યંત્રમાંથી અસંયોગાદિક પદની
 સંખ્યા પણ નીકલે છે. જેમ ૭ ઠામના અસંયોગાદિક પદ કાઢવાં
 હોય તો પ્રથમ ૭ નો અંક છે તે ૭ ઠામના અસંયોગી પદની
 સંખ્યા છે, સાતની ઢાવી વાજુની હેઠેનો જે ૨૧ નો અંક છે
 તે ૭ ઠામના દ્વિક સંયોગીનો સમજવો. ૨૧ ની ઢાવી
 વાજુના કોઠાની હેઠે ૩૬ નો અંક છે તે ત્રિક સંયોગીનાં પદ
 સમજવાં, ૩૬ ની ઢાવી વાજુના કોઠાની હેઠે વીજો ૩૫ નો
 અંક છે તે ચક્રસંયોગીનાં પદ સમજવાં, ૩૬ ની ઢાવી
 વાજુના કોઠાની હેઠે ૨૧ નો અંક છે તે પંચ સંયોગીનાં પદ
 સમજવાં. ૨૧ ની ઢાવી વાજુના કોઠાની હેઠે સાતનો અંક
 છે તે છ સંયોગીનાં પદ સમજવાં. ૭ ની ઢાવી વાજુના કોઠાની
 હેઠે એકનો અંક છે તે સાત સંયોગીનાં પદ સમજવાં. એમ જેટલા
 ઠામનાં અસંયોગાદિક પદ કાઢવાં હોય તે આવી રીતે કાઢવાં.

વલી આમાંથી જીવના અસંયોગાદિક વિકલ્પ કાઢવા હોય
 તો પણ નીકલે છે. જેમ છ જીવના અસંયોગાદિક વિકલ્પ કા-
 ઢવા છે તો વીજી પંક્તિમાં જે છનો અંક છે તેના ઉપર એકનો
 અંક છે તે છ જીવના અસંયોગીનો વિકલ્પ છે. એકઠાની
 ઢાવી વાજુના કોઠાની હેઠે પાંચનો અંક છે તે દ્વિકસંયોગીના વિક-
 લ્પ છે. પાંચની ઢાવી વાજુના કોઠાની હેઠે દશનો અંક છે, તે
 ત્રિક સંયોગીના વિકલ્પ સમજવા. દશની ઢાવી વાજુના કોઠાની
 હેઠે દશનો અંક છે તે ચક્ર સંયોગીના વિકલ્પ સમજવા. દશની

ડાવી વાજુના કોઠાની હેઠે પાંચ છે તે પાંચ સંયોગીના વિકલ્પ સમજવા । પાંચની ડાવી વાજુના કોઠાની હેઠે એક છે તે છ જીવના છ સંયોગીના વિકલ્પ છે । એ સર્વ થઈને ૩૨ થયા । એ રીતે ધોંગા અસંયોગાદિક પદ અને અસંયોગાદિક વિકલ્પ કાઢવા ।

૧૦ જીવ ૧૦ ઠામે જાય તેની સારણિ—મર્કટી.

૧	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૦
૧	૩	૬	૧૦	૧૫	૨૧	૨૮	૩૬	૪૫	૫૫	૬૫
૧	૪	૧૦	૨૦	૩૫	૫૬	૮૪	૧૨૦	૧૬૫	૨૨૦	૨૮૦
૧	૫	૧૫	૩૫	૭૦	૧૨૬	૨૧૦	૩૩૦	૪૯૫	૭૧૫	૯૮૦
૧	૬	૨૧	૫૬	૧૨૬	૨૫૨	૪૬૨	૭૯૨	૧૨૮૭	૨૦૦૨	૨૮૦૨
૧	૭	૨૮	૮૪	૨૧૦	૪૬૨	૯૨૪	૧૭૧૬	૩૦૦૩	૫૦૦૫	૭૦૦૫
૧	૮	૩૬	૧૨૦	૩૩૦	૮૧૨	૧૭૧૬	૩૪૩૨	૬૪૩૫	૧૧૪૪૦	૧૬૪૪૦
૧	૯	૪૫	૧૬૫	૪૯૫	૧૨૮૭	૩૦૦૩	૬૪૩૫	૧૨૮૭૦	૨૪૩૧૦	૩૮૬૨૦
૧	૧૦	૫૫	૨૨૦	૭૧૫	૨૦૦૨	૫૦૦૫	૧૧૪૪૦	૨૪૩૧૦	૫૮૬૨૦	૯૮૦૨૦
૧	૧૧	૬૬	૨૮૬	૧૦૦૧	૩૦૦૩	૮૦૦૮	૧૯૪૪૮	૪૩૭૫૮	૯૨૩૭૮	૧૨૩૭૮

१५ जीव १० ठामे जाय तेजी सारणि—मर्कटी.

[illegible]

२० जीव ७ ठामे जाय तेनी सारणी-प्रकटी यंत्र-----

[illegible]

੦੦੭੭੭੩	੦੦੩੦੭੭੭	੭੦੦੦੩੭੭	੭੭੦੦੭੭੭	੭੭੭੭੭੭੭੭
੦੦੦੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭੭
੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭
੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭
੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭
੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭
੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭
੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭
੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭
੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭	੭੭੭੭੭੭

ગ્રંથ ૨ જો.

। શ્રાવકવ્રતભંગદીપિકા ।

નમન કરી મહાત્રીગ્ને પ્રણમી સદ્ગુરુપાય ।

શ્રાવકવ્રતભંગદીપિકા રચવાને ચિત્ત ચ્હાય ॥૧॥

વિકલ્પ પદને સૂચિકા સિદ્ધભાંગા પ્રસ્તાર ।

નષ્ટ અને ઉદ્દિષ્ટ એ ષટ્ પ્રકરણ છે સાર ॥૨॥

પ્રકરણ ૧ લું. વિકલ્પ

ભંગીઓના સંયોગને વિકલ્પ કહેવાય છે । ભંગીઓ પાંચ છે, તેમાં ષટ્ (છ) ભંગી અને નવભંગી, એ વે મૂલ ભંગી છે, અને એક-વીશભંગી ઓગણપચાસભંગી તથા ૧૪૭ ભંગી એ ત્રણ ઉત્તર ભંગી કહેવાય છે ।

ષટ્ભંગીનું સ્વરુપ.

શ્રાવક--ગૃહસ્થાશ્રમી અનુમોદનનો ત્યાગ ન કરી શકે તેથી વધારેમાં વધારે તે વે કરણ અને ત્રણ યોગે વ્રત ધારી શકે, પણ કોઈ વ્રત વ્હી વે કરણ અને વેયોગે, કોઈ એક કરણ ને ત્રણ યોગે, કોઈ એક કરણને વે યોગે, અને કોઈ એક કરણ ને એક યોગે આદરે । એટલે કે-- દુવિહં તિવિહેણં ૧, દુવિહં દુવિહેણં ૨, દુવિહં એગવિહેણં ૩, એગવિહં તિવિહેણં ૪, એગવિહં દુવિહેણં ૫, એગવિહં એગવિહેણં ૬, એ છ ભાંગે વ્રત આદરે । આ છ ભાંગા એજ ષટ્ભંગી । શ્રાવક સંત્યારો કરે ત્યારે અનુમો-

दननो पण त्याग करे, माटे अनुमोदनना । त्रण . भांगा--तिविहं
तिविहेणं १, तिविहं दुविहेणं २, तिविहं एगविहेणं ३ ए त्रण
उक्त षट्भंगीमां उमेरवाथी नवभंगी थाय ।

षट्भंगीना उत्तरभांगा करवाथी एकवीश भंगी थाय छे ते
नीचे प्रमाणे—

षट्भंगीनो पहलो भांगो—दुविहं तिविहेणं न करेमि न कार-
वेमि मणसा वयसा कायसा, एमां विकल्प उठता नथी माटे एनो
उत्तरभांगो एकज रहे । बीजो भांगो—दुविहं दुविहेणं, एना उत्तर
भांगा त्रण थाय ते न करेमि न कारवेमि मणसा वयसा १, न
करेमि न कारवेमि मणसा कायसा २, न करेमि न कारवेमि
वयसा कायसा ३ । त्रीजो भांगो—दुविहं एगविहेणं, एना उत्तर-
भांगा त्रण—न करेमि न कारवेमि मणसा १, न करेमि न कार-
वेमि वयसा २, न करेमि न कारवेमि कायसा ३ । चोथो भांगो—
एगविहं तिविहेणं, एना उत्तरभांगा बे—न करेमि मणसा वयसा
कायसा १, न कारवेमि मणसा वयसा कायसा २ । पांचमो भांगो
एगविहं दुविहेणं, एना उत्तरभांगा ६ नकरेमि मणसा वयसा १,
नकरेमि मणसा कायसा २, न करेमि वयसा कायसा ३, न कार-
वेमि मणसा वयसा ४, न कारवेमि मणसा कायसा ५, न कार-
वेमि वयसा कायसा ६ । छहो भांगो—एगविहं एगविहेणं, एना
उत्तरभांगा ६ न करेमि मणसा १, न करेमि वयसा २, न करेमि
कायसा ३, न कारवेमि मणसा ४, न कारवेमि वयसा ५ न
कारवेमि कायसा ६ । एवी रीति षट्भंगीना उत्तरभांगा २१ थाय,
एज एकवीशभंगी कहेवाय छे ।

પદ્મભંગી અને એકવીશ ભંગીનો ચંત્ર.

પદ્મભંગી.	કરણ	યોગ	ઉત્તરભાંગા. ૨૧
દુ. તિ. ૧	૨	૩	૧
દુ. દુ. ૨	૨	૨	૩
દુ. પ. ૩	૨	૧	૩
પ. તિ. ૪	૧	૩	૨
પ. દુ. ૫	૧	૨	૬
પ. પ. ૬	૧	૧	૬

આ પાંચે ભંગીનો વિકલ્પના પ્રસ્તારમાં ઉપયોગ થાય છે અને તે વિકલ્પોના અસંયોગ દ્વિકસંયોગાદિકની સંખ્યા જાણવા માટે દેવકુલિકામાં પણ તેનો ઉપયોગ થાય છે. એક એક ભંગીની એક એક દેવકુલિકા થવાથી ઉક્ત પાંચભંગીની પાંચ દેવકુલિકા થાય છે. અર્થાત્ દેવકુલિકા, સિદ્ધભાંગા અને વિકલ્પના પ્રસ્તારમાં પ્રકૃત ભંગીઓનો ઉપયોગ હોવાથી તેનું સ્વરૂપ વરાવર મગજમાં ઠસાવવું જોઈએ.

નવભંગીના ઉત્તરભાંગા કરવાથી ૪૯ ભંગી થાય છે તે આ પ્રમાણે—નવ ભંગીનો પહેલો ભાંગો—તિવિહં તિવિહેળં, તેનો ઉત્તર

भांगो पण एकज-न करेमि न कारवेमि करंत नाणुजाणामि मणसा वयसा कायसा । बीजो भांगो तिविहं दुविहेणं तेना उत्तर भांगा वण-न करेमि न कारवेमि करंत नाणुजाणामि मणसा वयसा १, न करेमि न कारवेमि करंत नाणुजाणामि मणसा कायसा २, न करेमि न कारवेमि करंत नाणुजाणामि वयसा कायसा ३ । बीजो भांगो-तिविहं एगविहेणं तेना उत्तर भांगा ३-न करेमि न कारवेमि करंत नाणुजाणामि मणसा १, न करेमि न कारवेमि करंत नाणुजाणामि वयसा २ । न करेमि न कारवेमि करंत नाणुजाणामि कायसा ३ । चोथो भांगो-दुविहं तिविहेणं तेना उत्तर भांगा ३-न करेमि न कारवेमि मणसा वयसा कायसा १, न करेमि करंत नाणुजाणामि मणसा वयसा कायसा २, न कारवेमि करंत नाणुजाणामि मणसा वयसा कायसा ३ । पांचमो भांगो-दुविहं दुविहेणं तेना उत्तर भांगा ९-न करेमि न कारवेमि मणसा वयसा १, न करेमि न कारवेमि मणसा कायसा २, न करेमि न कारवेमि वयसा कायसा ३, न करेमि करंत नाणुजाणामि मणसा वयसा ४, न करेमि करंत नाणुजाणामि मणसा कायसा ५, न करेमि करंत नाणुजाणामि वयसा कायसा ६, न कारवेमि करंत नाणुजाणामि मणसा वयसा ७, न कारवेमि करंत नाणुजाणामि मणसा कायसा ८, न कारवेमि करंत नाणुजाणामि वयसा कायसा ९ । छठो भांगो-दुविहं एगविहेणं तेना उत्तर भांगा ९-न करेमि न कारवेमि मणसा १, न करेमि न कारवेमि वयसा २, न करेमि न कारवेमि कायसा ३, न करेमि करंत नाणुजाणामि मणसा ४, न करेमि करंत नाणुजाणामि वयसा ५, न करेमि करंत नाणुजाणामि कायसा ६, न कारवेमि करंत नाणुजाणामि मणसा ७, न कारवेमि करंत नाणुजाणामि वयसा ८, न कारवेमि करंत नाणुजाणामि कायसा ९ । सातमो भांगो-एगविहं तिविहेणं तेना उत्तर भांगा ३-न करेमि मणसा

વયસા કાયસા ૧, ન કારવેમિ મળસા વયસા કાયસા ૨ ।
 કરંતં નાણુજાણામિ મળસા વયસા કાયસા ૩ । આ-
 ઠમો ભાંગો--એગવિહં દુવિહેળં તેના ઉત્તર ભાંગા ૧--ન કરેમિ
 મળસા વયસા ૧, ન કરેમિ મળસા કાયસા ૨, ન કરેમિ વયસા
 કાયસા ૩, ન કારવેમિ મળસા વયસા ૪, ન કારવેમિ મળસા
 કાયસા ૫, ન કારવેમિ વયસા કાયસા ૬, કરંતં નાણુજાણામિ
 મળસા વયસા ૭, કરંતં નાણુજાણામિ મળસા કાયસા ૮, કરંતં
 નાણુજાણામિ વયસા કાયસા ૯ । નવમો ભાંગો--એગવિહં એગ-
 વિહેળં તેના ઉત્તર ભાંગા ૧--ન કરેમિ મળસા ૧, ન કરેમિ વયસા
 ૨, ન કરેમિ કાયસા ૩, ન કારવેમિ મળસા ૪, ન કારવેમિ
 વયસા ૫, ન કારવેમિ કાયસા ૬, કરંતં નાણુજાણામિ મળસા
 ૭, કરંતં નાણુજાણામિ વયસા ૮, કરંતં નાણુજાણામિ કાયસા ૯ ॥

ए नवभंगीना ४९ भांगा यथा, तेने भूत मविष्य अने वर्त-
 मान ए त्रण काले गुणवाथी १४७ थाय; एज १४७ भंगी छे ।
 नवभंगी तथा ४९ भंगीनो यंत्र.

નવભંગી	કરણ	યોગ	ઉત્તરભાંગા ૪૯
તિ. તિ. ૧	૩	૩	૧
તિ. દુ. ૨	૩	૨	૩
તિ. પ. ૩	૩	૧	૩
દુ. તિ. ૪	૨	૩	૩
દુ. દુ. ૫	૨	૨	૯
દુ. પ. ૬	૨	૧	૯
પ. તિ. ૭	૧	૩	૩
પ. દુ. ૮	૧	૨	૯
પ. પ. ૯	૧	૧	૯

१४७ भंगीनो यंत्र.

भू. का.	व. का.	भ. का.
४९	४९	४९

षट्भंगी आदिने असंयोगी द्विकसंयोगादिरूपे विस्तारवाची
जे विकल्प थाय छे ते आ प्रमाणे—

षट्भंगीना असंयोगी छ विकल्प थाय, तेने छए गुणवाची
द्विकसंयोगीना '३६' विकल्प थाय, तेने छए गुणवाची त्रिकसं-
योगीना '२१६' विकल्प थाय । एम उत्तरोत्तर छए छए गुणतां
उत्तरोत्तर संयोगना विकल्प थाय । नवभंगीना विकल्प काढवा
होय तो उत्तरोत्तर नवे गुणवा । एम ज एकवीश आदि भंगीमां
पण जाणवुं । व्रत वार छे माटे वार संयोगी सुधी आवी रीते
उत्तरोत्तर विकल्प काढवा । उदाहरण तरीके षट्भंगीना विक-
ल्पोनो प्रस्तार अहिं लखवामां आवे छे—

असं. ६	द्विक सं. ३६	२४	४३
		२५	४४
१	११	२६	४५
२	१२	३१	४६
३	१३	३२	५१
४	१४	३३	५२
५	१५	३४	५३
६	१६	३५	५४
—	२१	३६	५५
पंच ६	२२	४१	५६
—	२३	४२	६१

६२
६३
६४
६५
६६

कुल ३६

त्रिक सं. २१६
विकल्प.

१११
११२
११३
११४
११५
११६
११७
११८
११९
१२०
१२१
१२२
१२३
१२४
१२५
१२६
१२७
१२८
१२९
१३०
१३१
१३२
१३३
१३४
१३५
१३६
१३७
१३८
१३९
१४०

१४२
१४३
१४४
१४५
१४६
१५१
१५२
१५३
१५४
१५५
१५६
१५७
१५८
१५९
१६०
१६१
१६२
१६३
१६४
१६५
१६६
१६७
१६८
१६९
१७०
१७१
१७२
१७३
१७४
१७५
१७६
१७७
१७८
१७९
१८०

२३४
२३५
२३६
२४१
२४२
२४३
२४४
२४५
२४६
२४७
२४८
२४९
२५०
२५१
२५२
२५३
२५४
२५५
२५६
२५७
२५८
२५९
२६०
२६१
२६२
२६३
२६४
२६५
२६६
२६७
२६८
२६९
२७०
२७१
२७२
२७३
२७४
२७५
२७६
२७७
२७८
२७९
२८०

३४६
३४७
३४८
३४९
३५०
३५१
३५२
३५३
३५४
३५५
३५६
३५७
३५८
३५९
३६०
३६१
३६२
३६३
३६४
३६५
३६६
३६७
३६८
३६९
३७०
३७१
३७२
३७३
३७४
३७५
३७६
३७७
३७८
३७९
३८०
३८१
३८२
३८३
३८४
३८५
३८६
३८७
३८८
३८९
३९०

પંચ સંયોગીના ૭૭૭૬

૫૬૬૬૬૬
૬૬૬૬૬૬

૭૭૭૬
૭૭૭૬

૧૧૧૧૧	
૧૧૧૧૬	૬
૧૧૧૬૬	૩૬
૧૧૬૬૬	૨૧૬
૧૬૬૬૬	૧૨૯૬
૨૬૬૬૬	૧૨૯૬
૩૬૬૬૬	૧૨૯૬
૪૬૬૬૬	૧૨૯૬
૫૬૬૬૬	૧૨૯૬
૬૬૬૬૬	૧૨૯૬

કુલ ૭૭૭૬

છ સંયોગીના ૪૬૬૫૬

૧૧૧૧૧૧	
૧૧૧૧૧૬	૬
૧૧૧૧૬૬	૩૬
૧૧૬૬૬૬	૨૧૬
૧૬૬૬૬૬	૧૨૯૬
૨૬૬૬૬૬	૭૭૭૬
૩૬૬૬૬૬	૭૭૭૬
૪૬૬૬૬૬	૭૭૭૬

કુલ ૪૬૬૫૬

સાત સંયોગીના ૨૭૯૯૩૬

૧૧૧૧૧૧૧	
૧૧૧૧૧૧૬	૬
૧૧૧૧૧૬૬	૩૬
૧૧૧૧૬૬૬	૨૧૬
૧૧૧૬૬૬૬	૧૨૯૬
૧૧૬૬૬૬૬	૭૭૭૬
૧૬૬૬૬૬૬	૪૬૬૫૬
૨૬૬૬૬૬૬	૪૬૬૫૬
૩૬૬૬૬૬૬	૪૬૬૫૬
૪૬૬૬૬૬૬	૪૬૬૫૬
૫૬૬૬૬૬૬	૪૬૬૫૬
૬૬૬૬૬૬૬	૪૬૬૫૬

કુલ ૨૭૯૯૩૬

આઠ સંયોગીના ૧૬૭૯૬૧૬

૧૧૧૧૧૧૧૧	
૧૧૧૧૧૧૧૬	૬
૧૧૧૧૧૧૬૬	૩૬
૧૧૧૧૬૬૬૬	૨૧૬

११११६६६६—१२९६		
१११६६६६६—७७७६	२३	५७
११६६६६६६—४६६५६	२४	५८
१६६६६६६६—२७९९३६	२५	५९
२६६६६६६६—२७९९३६	२६	६१
३६६६६६६६—२७९९३६	२७	६२
४६६६६६६६—२७९९३६	२८	६३
५६६६६६६६—२७९९३६	२९	६४
६६६६६६६६—२७९९३६	३१	६५

एवं कुल १६७९६१६
 षष्ठी रीते नव संयोगीया व्रतथी
 जाव बारसंयोगीसुधीनो
 प्रस्तार करवो ।

इति षट् भंगीना प्रस्तार ॥

अथ नवभंगीना विकल्पनो
 प्रस्तार—

असं० ९ द्विक सं ८१

१		४३	७७
२	११	४४	७८
३	१२	४५	७९
४	१३	४६	८१
५	१४	४७	८२
६	१५	४८	८३
७	१६	४९	८४
८	१७	५१	८५
९	१८	५२	८६
—	१९	५३	८७
—	१९	५४	८८
कुल ९	२१	५५	८९
—	२२	५६	९१

९२	चउक संयोगीना	४९९९९—६५६१
९३		५९९९९—६५६१
९४	६५६१	६९९९९—६५६१
९५		७९९९९—६५६१
९६	११११	८९९९९—६५६१
९७	१११९—९	९९९९९—६५६१
९८	११९९—८१	
९९	१९९९—७२९	कुल. ५९०४९
—	२९९९—७२९	
—	३९९९—७२९	एवी रीते छ संयोगी-
कुल ८१	४९९९—७२९	थी यावत् वार संयोगी
—	५९९९—७२९	सुधीना विकल्पो स्वयं
	६९९९—७२९	योजी लेवा.
	७९९९—७२९	एकवीश भंगीना
	८९९९—७२९	प्रस्तार—
	९९९९—७२९	असंयोगीना २१
त्रिक सं० ७२९	कुल. ६५६१	
१११	—	१ १२
११९—९		२ १३
१९९—८१		३ १४
२९९—८१	पंच संयोगीना	४ १५
३९९—८१	५९०४९	५ १६
४९९—८१		६ १७
५९९—८१		७ १८
६९९—८१	१११११	८ १९
७९९—८१	११११९—९	९ २०
८९९—८१	१११९९—८१	१० २१
९९९—८१	११९९९—७२९	११
—	१९९९९—६५६१	—
कुल ७२९	२९९९९—६५६१	कुल २१
—	३९९९९—६५६१	—

દ્વિક સંયોગી ૪૪૧

૭૧

ત્રિક સંયોગીના ૯૨૬૧

૧૧	૭૨૧—૨૧
૧૨	૮૧
૧૩	૮૨૧—૨૧
૧૪	૯૧
૧૫	૯૨૧—૨૧
૧૬	૧૦૧
૧૭	૧૦૨૧—૨૧
૧૮	૧૧૧
૧૯	૧૧૨૧—૨૧
૧૧૦	૧૨૧
૧૧૧	૧૨૨૧—૨૧
૧૧૨	૧૩૧
૧૧૩	૧૩૨૧—૨૧
૧૧૪	૧૪૧
૧૧૫	૧૪૨૧—૨૧
૧૧૬	૧૫૧
૧૧૭	૧૫૨૧—૨૧
૧૧૮	૧૬૧
૧૧૯	૧૬૨૧—૨૧
૧૨૦	૧૭૧
૧૨૧—૨૧	૧૭૨૧—૨૧
૨૧	૧૮૧
૨૨૧—૨૧	૧૮૨૧—૨૧
૩૧	૧૯૧
૩૨૧—૨૧	૧૯૨૧—૨૧
૪૧	૨૦૧
૪૨૧—૨૧	૨૦૨૧—૨૧
૫૧	૨૧૧
૫૨૧—૨૧	૨૧૨૧—૨૧
૬૧	
૬૨૧—૨૧	<u>કુલ ૪૪૧</u>

૧૧૧
૧૧૨૧—૨૧
૧૨૧૨૧—૪૪૧
૨૨૧૨૧—૪૪૧
૩૨૧૨૧—૪૪૧
૪૨૧૨૧—૪૪૧
૫૨૧૨૧—૪૪૧
૬૨૧૨૧—૪૪૧
૭૨૧૨૧—૪૪૧
૮૨૧૨૧—૪૪૧
૯૨૧૨૧—૪૪૧
૧૦૨૧૨૧—૪૪૧
૧૧૨૧૨૧—૪૪૧
૧૨૨૧૨૧—૪૪૧
૧૩૨૧૨૧—૪૪૧
૧૪૨૧૨૧—૪૪૧
૧૫૨૧૨૧—૪૪૧
૧૬૨૧૨૧—૪૪૧
૧૭૨૧૨૧—૪૪૧
૧૮૨૧૨૧—૪૪૧
૧૯૨૧૨૧—૪૪૧
૨૦૨૧૨૧—૪૪૧
૨૧૨૧૨૧—૪૪૧

કુલ ૯૨૬૧

આ પ્રમાણે ૪૯ સંગી
તથા ૧૪૭ સંગીના પળ
વિકલ્પ જાણી લેવા ।

इति विकल्पना प्रस्तार

વિકલ્પના પ્રસ્તારના આંકડાનું તાત્પર્ય.

ષટ્ભંગીના ત્રિકસંયોગીનો છઠ્ઠો વિકલ્પ '૧૧૬' છે. આમાં પહેલાં વે એકઠા છે, એટલે પહેલું અને વીજું વ્રત ષટ્ભંગીમાંના પહેલે ભાંગે આદરે અને ત્રીજો છગડો છે. એટલે ત્રીજું વ્રત છઠ્ઠે ભાંગે આદરે । ચોક સંયોગીનો ૨૧૬ મો વિકલ્પ ૬૬૬ છે. આમાં ત્રણે છગડા છે માટે પહેલું વીજું અને ત્રીજું એ ત્રણ વ્રત છઠ્ઠે ભાંગે આદરે । એમજ નવભંગી આદિના વિકલ્પના આંકડાનું તાત્પર્ય સમજી લેવું ॥

પ્રકરણ ૨ જું-પદ.

વ્રતોને અસંયોગ દ્વિક સંયોગાદિ રૂપે વિસ્તારવાથી પદ નિપજે છે. એક વ્રતનું એક પદ, વે વ્રતનાં ત્રણ પદ, ત્રણ વ્રતનાં સાત પદ, ચાર વ્રતનાં ૧૫, એમ યાવત્ ૧૨ વ્રતનાં ૪૦૯૫ પદ થાય । એહનો વિધિ એવો છે કે આગલા વ્રતનાં પદને ઢવલ કરી એક મેલવીએ એટલે પાછલા પાછલા વ્રતનાં પદની સંખ્યા નીકલે જમે વે વ્રતનાં ત્રણ પદ, તેને વમ્પણા કરી એક મેલવવો એટલે ત્રણ વ્રતનાં સાત પદ નીકલ્યાં । એ રીતે ચાર વ્રતનાં ૧૫, પાંચનાં ૩૧, છનાં ૬૩, સાતનાં ૧૨૭, આઠનાં ૨૫૫, નવનાં ૫૧૧, દશનાં ૧૦૨૩, અગીયારનાં ૨૦૪૭, વાર વ્રતનાં ૪૦૯૫ પદ થાય । આ રીતે એકંદર નીકલેલ પદમાં અસંયોગીના

કેટલા ? દ્વિક સંયોગીના કેટલા ? તે જાણવાની રીત આ પ્રમાણે છે. દાસલા તરીકે સાત વ્રત લઈએ, તેનાં અસંયોગીનાં સાત પદ થાય, તેમાંથી એક ઓછો કર્યો તો છ રહ્યાં, તેને સાંતે ગુણતાં ૪૨ થાય, તેને દ્વિક સંયોગીના પદ શોધવાને માટે બેયે ભાગતાં ૨૧ લબ્ધ આવે માટે દ્વિકસંયોગીના ૨૧ પદ થાય. તેને પાંચે ગુણી ત્રણે ભાગતાં ૩૫ આવ્યા. તે ત્રિક સંયોગીનાં પદ. તેને ચારે ગુણી ચારે ભાગતાં ૩૬ આવ્યા, તે ચતુક સંયોગીનાં પદ. તેને ત્રણે ગુણી પાંચે ભાગતાં ૨૧ આવે, તે પાંચ સંયોગીનાં પદ. તેને બેય ગુણી છયે ભાગતાં ૭ આવે, તે છ સંયોગીનાં પદ. તેને એકે ગુણી સાતે ભાગતાં એક આવ્યો, તે સાત સંયોગીનું પદ. અર્થાત્ ગુણવામાં એક એક ઘટાડતાં અને ભાગવામાં એક એક વધારતાં ઉત્તરોત્તર સંયોગીનાં પદ નીકળે. ઉદાહરણ તરીકે પદ કાઢવાનો યંત્ર નીચે પ્રમાણે—

સાત વ્રતના અસંયોગી દ્વિક સંયોગી આદિ પદનો સંવેધ યંત્ર—								
ગુ.	૭	૬	૫	૪	૩	૨	૧	
	૭	૨૧	૩૫	૩૬	૨૧	૭	૧	૧૨૭
ભા.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	

વાર વ્રતના અસંયોગી દ્વિકસંયોગી આદિ પદનો સંવેધ યંત્ર—

ગુ.	૧૨	૧૧	૧૦	૯	૮	૭	૬	૫	૪	૩	૨	૧
	૧૨	૬૬	૨૨૦	૪૯૫	૭૯૨	૯૨૪	૭૯૨	૪૯૫	૨૨૦	૬૬	૧૨	૧
મા.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨

વ્રતનાં પદના પ્રસ્તાર લખવાની રીતિ ગંગીયાનાં પદના પ્રસ્તાર જેવી જ છે. ઉદાહરણ તરીકે સાત વ્રતનાં પદના પ્રસ્તાર અહિં લખવામાં આવે છે.

૧ વ્રતનાં પદ ૧

અસં.

૧

—

૧

૨ વ્રતનાં પદ ૨

અસં.

દ્વિક સં.

૧

૧૨

૨

—

૨

૧

૩ વ્રતનાં પદ ૭

અ સં.

દ્વિક સં.

ત્રિક સં.

૧

૧૨

૧૨૩

૨

૧૩

—

૩

૨૩

૧

—

૩

—

૩

चारव्रतनां पद १५

चउक सं०

३५
४५पं. सं.
१२३४५

असं०

१२३४

—

—

१

—

१०

१

२

१

—

—

३

४

४

पांच व्रतनां

त्रि. सं.

छव्रतनां पद ६३

पद ३१

१२३

१

१२४

२

१२५

३

१३४

४

१३५

५

१४५

६

२३४

७

२३५

—

२४५

८

३४५

—

—

१०

त्रि. सं.

त्रिक सं.

१२

१३

१४

२३

२४

३४

—

६

—

१

२

३

४

५

—

५

—

त्रि. सं.

च० सं.

१२

१३

१४

१५

१६

२३

२४

२५

२६

३४

३५

त्रिक सं.

१२३

१२४

१३४

२३४

—

४

—

१२

१३

१४

१५

२३

२४

२५

३४

१३३४

१२३५

१२४५

१३४५

२३४५

—

५

—

३६	चौक सं०	छसं. १	१७
४५			२३
४६	१२३४	१२३४५६	२४
५६	१२३५	<hr/>	२५
<hr/>	१२३६	१	२६
१५	१२४५		२७
	१२४६	सर्वमली ६३	३४
त्रि. सं.	१२५६		३५
	१३४५	सात व्रतनां	३६
१२३	१३४६	पद १२७	३७
१२४	१३५६		४५
१२५	१४५६		४६
१२६	२३४५	अ. सं.	४७
१२७	२३४६		५६
१३४	२३५६	१	५७
१३५	२४५६	२	६७
१३६	३४५६	३	<hr/>
१४५	<hr/>	४	२१
१४६	१५	५	<hr/>
१५६	<hr/>	६	
२३४		७	त्रिक सं०
२३५	पंच सं०	<hr/>	
२३६		७	१२३
२४५	१२३४५	<hr/>	१२४
२४६	१२३४६		१२५
२५६	१२३५६	त्रि. सं.	१२६
३४५	१२४५६		१२७
३४६	१३४५६	१२	१३४
३५६	२३४५६	१३	१३५
४५६	<hr/>	१४	१३६
<hr/>	६	१५	१३७
२०	<hr/>	१६	१४५

१४६	१२३६	३५६७	छ संयोगी.
१४७	१२३७	४५६७	
१५६	१२४५	—	१२३४५६
१५७	१२४६	३५	१२३४५७
१६७	१२४७	—	१२३४६७
२३४	१२५६	१२३४५	१२३४६७
२३५	१२५७	१२३४६	१२४५६७
२३६	१२६७	१२३४७	१३४५६७
२३७	१३४५	१२३४६	२३४५६७
२४५	१३४६	१२३५७	—
२४६	१३४७	१२३६७	७
२४७	१३५६	१२४५६	—
२५६	१३५७	१२४५७	
२५७	१३६७	१२४६७	सातसंयोगी.
२६७	१४५६	१२५६७	
३४५	१४५७	१३४५६	१२३४५६७
३४६	१४६७	१३४५७	—
३४७	१५६७	१३४६७	१
३५६	२३४५	१३५६७	मर्वमली १२७
३५७	२३४६	१४५६७	
३६७	२३४७	२३४५६	आठ त्रतनां पद
४५६	२३५६	२३४५७	२५५
४५७	२३५७	२३४६७	
४६७	२३६७	२३५६७	
५६७	२४५६	२४५६७	अमं०
—	२४५७	३४५६७	
३५	२४६७	—	१
—	२५६७		३
	३४५६	२१	३
खल० सं०	३४५७	—	४
१२३४	३४६७		५
१२३५			६

१६५

७ ८ — ८ —	५८ ६७ ६८ ७८ — ८८ —	२३८ २४५ २४६ २४७ २४८ २५६ २५७ २५८ २६७ २६८ २७८ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३५६ ३५७ ३५८ ३६७ ३६८ ३७८ ४५६ ४५७ ४५८ ४६७ ४६८ ४७८ ५६८ ५७८ ५८८ ५९८ ६७८ ६८८ ६९८	चैतक संयोग १२३४ १२३५ १२३६ १२३७ १२३८ १२४५ १२४६ १२४७ १२४८ १२५६ १२५७ १२५८ १२६७ १२६८ १२७८ १२८८ १२९८ १३०८ १३१८ १३२८ १३३८ १३४८ १३५८ १३६८ १३७८ १३८८ १३९८ १४०८ १४१८ १४२८ १४३८ १४४८ १४५८ १४६८ १४७८ १४८८ १४९८ १५०८ १५१८ १५२८ १५३८ १५४८ १५५८ १५६८ १५७८ १५८८ १५९८ १६०८ १६१८ १६२८ १६३८ १६४८ १६५८ १६६८ १६७८ १६८८ १६९८ १७०८ १७१८ १७२८ १७३८ १७४८ १७५८ १७६८ १७७८ १७८८ १७९८ १८०८ १८१८ १८२८ १८३८ १८४८ १८५८ १८६८ १८७८ १८८८ १८९८ १९०८ १९१८ १९२८ १९३८ १९४८ १९५८ १९६८ १९७८ १९८८ १९९८ २००८
विक सं०	प्रिक सं०		
१२	१२३		
१३	१२४		
१४	१२५		
१५	१२६		
१६	१२७		
१७	१२८		
१८	१२९		
२३	१३०		
२४	१३१		
२५	१३२		
२६	१३३		
२७	१३४		
२८	१३५		
२९	१३६		
३०	१३७		
३१	१३८		
३२	१३९		
३३	१४०		
३४	१४१		
३५	१४२		
३६	१४३		
३७	१४४		
३८	१४५		
३९	१४६		
४०	१४७		
४१	१४८		
४२	१४९		
४३	१५०		
४४	१५१		
४५	१५२		
४६	१५३		
४७	१५४		
४८	१५५		
४९	१५६		
५०	१५७		
५१	१५८		
५२	१५९		
५३	१६०		
५४	१६१		
५५	१६२		
५६	१६३		
५७	१६४		
५८	१६५		
५९	१६६		
६०	१६७		
६१	१६८		
६२	१६९		
६३	१७०		
६४	१७१		
६५	१७२		
६६	१७३		
६७	१७४		
६८	१७५		
६९	१७६		
७०	१७७		
७१	१७८		
७२	१७९		
७३	१८०		
७४	१८१		
७५	१८२		
७६	१८३		
७७	१८४		
७८	१८५		
७९	१८६		
८०	१८७		
८१	१८८		
८२	१८९		
८३	१९०		
८४	१९१		
८५	१९२		
८६	१९३		
८७	१९४		
८८	१९५		
८९	१९६		
९०	१९७		
९१	१९८		
९२	१९९		
९३	२००		

३३३

१५७८	३५६७	१२६७८	३५६७८
१५६७	३५६८	१३५६६	३५६७८
१५६८	३५७८	१३५५७	३५६७८
१५७८	३६७८	१३५५८	३५६७८
१६७८	४५६७	१३५६७	—
२३५६	४५६८	१३५६८	५६
२३५६	४५७८	१३५७८	—
२३५७	४६७८	१३५६७	
२३५८	५६७८	१३५६८	छ संयोगी०
२३५६	—	१३५७८	
२३५७	७०	१३६७८	१२३५६६
२३५८	—	१४५६७	१२३५५७
		१४५६८	१२३५५८
		१४५७८	१२३५६७
		१५६७८	१२३५६८
२३६७	१२३५५	२३५५६	१२३५७८
२३६८	१२३५६	२३५५७	१२३५७८
२३७८	१२३५७	२३५५८	१२३५६७
२४५६	१२३५८	२३५६७	१२३५६८
२४५७	१२३५६	२३५६८	१२३५७८
२४५८	१२३५७	२३५७८	१२३५६७
२४६७	१२३५८	२३५६७	१२३५६८
२४६८	१२३५७	२३५६८	१२३५७८
२४७८	१२३५६	२३५६७	१२३५६८
२५६७	१२३५८	२३५६८	१२३५७८
२५६८	१२३५७	२३५६७	१२३५६८
२५७८	१२३५६	२३५६८	१२३५७८
२६७८	१२३५७	२३५६७	१२३५६८
३५५६	१२३५८	२३५६८	१२३५७८
३५५७	१२३५७	२३५६७	१२३५६८
३५५८	१२३५६	२३५६८	१२३५७८
३५६७	१२३५७	२३५६७	१२३५६८
३५६८	१२३५८	२३५६८	१२३५७८
३५७८	१२३५७	२३५६७	१२३५६८

૨૩૪૫૬૮	સાત સંયોગી.	૨૩૪૫૬૭૮	સર્વ મલી ૨૫૫
૨૩૪૫૭૮		—	
૨૩૪૬૭૮	૧૨૩૪૫૬૭	૮	પવી રીતે ચારે
૨૩૫૬૭૮	૧૨૩૪૫૬૮	—	વ્રતનાં પદ
૨૪૫૬૭૮	૧૨૩૪૫૭૮	આઠ સંયોગી.	કાઢવા
૩૪૫૬૭૮	૧૨૩૪૬૭૮		
—	૧૨૩૫૬૭૮	૧૨૩૪૫૬૭૮	—
૨૮	૧૨૪૫૬૭૮	—	
—	૧૩૪૫૬૭૮	૧	

પદના પ્રસ્તારના આંકડાનું પ્રયોજન વ્રતના નંબર અને સંયોગ દર્શાવવાનું છે. જેમકે સાત વ્રતના ત્રિક સંયોગીનું તેરમું પદ ૧૫૬ છે, આમાં ત્રિકસંયોગી છટલે સાતમાંથી ગમે તે ત્રણ વ્રત આદરવાનાં છે. તેમાં એકઢો પાંચઢો અને છગઢો પહેલા પાંચમા અને છઠ્ઠા વ્રતનો સંયોગ દર્શાવે છે. સાત વ્રતના ચૌક સંયોગીનું એકવીશમું પદ ૨૩૪૫ છે, તે વીજા ત્રીજા ચોથા અને પાંચમા એ ચાર વ્રતનો સંયોગ દર્શાવે છે. એમ પદના પ્રસ્તારના આંકડાનું રહસ્ય સમજી લેવું ।

પ્રકરણ ૩ જું=શૂચિકા.

વિકલ્પ અને પદને પરસ્પર યોજવાથી જે ભાંગા થાય તે સિદ્ધ ભાંગા કહેવાય છે. એકથી ચારવ્રત સુધીમાંના ગમે તે વ્રતના ગમે તે સંયોગના સિદ્ધ ભાંગાની સંખ્યા કે એકંદર સંખ્યા જાણવી હોય તો દેવકુલિકાની જરૂર પડે છે । ષટ્ભંગી નવભંગી આદિ પાંચ પ્રકારની દેવકુલિકામાંથી જે ભંગીના સિદ્ધ ભાંગા

કાઢવા હોય તે ધંગીની દેવકુલિકામાં જોવું પડે છે. પાંચ ધંગીની પાંચ દેવકુલિકાના કોષ્ટકો નીચે પ્રમાણે તૈયાર કરવા । તેના કોઠામાં ષટ્ધંગી આદિના વિકલ્પની અસંયોગી આદિ સંખ્યા લખવી. ત્રીજા કોઠામાં પદની અસંયોગી દ્વિકસંયોગી આદિ સંખ્યા લખવી. અને તે વચ્ચેનો પરસ્પર ગુણાકાર કરી જે સંખ્યા આવે તે ત્રીજા કોઠામાં લખવી । ષટ્ધંગી, નવધંગી, એકવીશ-ધંગી, ઓગણપચાસ ધંગી એકસો મુઢતાલીશ ધંગી, એ પાંચ ધંગીને એક વ્રતથી ચાર વ્રત ઉપર ઉતારતાં એક એક ધંગીના એકથી માંડી ચાર (૨) કોષ્ટકો થાય છે. તે ઉપરા ઉપર લખીએ તો તેનો આકાર દેવકુલ જેવો થાય તેથી તેનું નામ દેવકુલિકા પાડવામાં આવેલ છે । પાંચ ધંગીની પાંચ દેવકુલિકા ક્રમશઃ નીચે મુજબ—

અથ ષટ્ધંગી દેવકુલિકા.

પ્રા. ૬	૧	૬
સર્વ ૬		
પ્રા. ૬	૨	૧૨
મુ. ૩૬	૧	૩૬

१६९

प्रा. ६	३	१८
सू. ३६	३	१०८
अ. २१६	१	२१६

सर्व ३४२

प्रा. ६	४	२४
सू. ३६	६	२१६
अ. २१६	४	८६४
मै. १२९६	१	१२९६

सर्व. २४००

प्रा. ६	५	३०
सू. ३६	१०	३६०
अ. २१६	१०	२१६०
मै. १२९६	५	६४८०
प. ७७७६	१	७७७६

सर्व. १६८०६

૧૭૦

પ્રા. ૬	૬	૩૬
મુ. ૩૬	૧૫	૫૪૦
અ. ૨૧૬	૨૦	૪૩૨૦
મૈ. ૧૨૯૬	૧૫	૧૯૪૪૦
પ. ૭૭૭૬	૬	૪૬૬૫૬
દિ. ૪૬૬૫૬	૧	૪૬૬૫૬

સર્વ ૧૧૭૬૪૮

પ્રા. ૬	૭	૪૨
મુ. ૩૬	૨૧	૭૫૬
અ. ૨૧૬	૩૫	૭૫૬૦
મૈ. ૧૨૯૬	૩૫	૪૫૩૬૦
પ. ૭૭૭૬	૨૧	૧૬૩૨૯૬
દિ. ૪૬૬૫૬	૭	૩૨૬૫૯૨
મો. ૨૭૯૯૩૬	૧	૨૭૯૯૩૬

સર્વ ૮૨૩૫૪૨

૧૭૧

ગ્રા. ૬	૮	૪૮
મૃ. ૩૬	૨૮	૧૦૦૮
અ. ૨૧૬	૫૬	૧૨૦૯૬
મૈ. ૧૨૯૬	૭૦	૯૦૬૨૦
પ. ૭૭૭૬	૫૬	૪૩૫૪૫૬
દિ. ૪૬૬૫૬	૨૮	૧૩૦૬૩૬૮
મો. ૨૭૯૯૩૬	૮	૨૨૩૯૪૮૮
અ. ૧૬૭૯૬૧૬	૧	૧૬૭૯૬૧૬

સર્વમલી ૫૭૬૪૮૦૦

ગ્રા. ૬	૯	૫૪
મૃ. ૩૬	૩૬	૧૨૯૬
અ. ૨૧૬	૮૪	૧૮૧૪૪
મૈ. ૧૨૯૬	૧૨૬	૧૬૩૨૯૬
પ. ૭૭૭૬	૧૨૬	૯૭૯૭૭૬
દિ. ૪૬૬૫૬	૮૪	૩૯૧૯૧૦૪
મો. ૨૭૯૯૩૬	૩૬	૧૦૦૭૭૬૯૬
અ. ૧૬૭૯૬૧૬	૯	૧૫૧૧૬૫૪૪
સા. ૧૦૦૭૭૬૯૬	૧	૧૦૦૭૭૬૯૬

સર્વ મલી. ૪૦૩૫૩૬૦૬

૬૭૨

ગ્રા. ૬	૨૦	૬૦
મૃ. ૩૬	૪૫	૧૬૨૦
અ. ૨૧૬	૧૨૦	૨૫૧૨૮
મૈ. ૧૨૯૬	૨૨૦	૨૭૨૧૬૦
પ. ૭૭૭૬	૨૫૨	૧૯૫૯૫૫૨
દિ. ૪૬૬૫૬	૨૧૦	૯૭૯૭૭૬૦
મો. ૨૭૯૯૩૬	૧૨૦	૩૩૫૯૨૩૨૦
અ. ૧૬૭૯૬૧૬	૪૫	૭૫૫૮૨૭૨૦
સા. ૧૦૦૭૭૬૯૬	૧૦	૧૦૦૭૭૬૯૬૦
કે. ૬૦૪૬૬૧૭૬	૧	૬૦૪૬૬૧૭૬

સર્વ. ૨૮૨૪૭૫૨૪૮

१७३

मा. ६	११	६६
मृ. ३६	५५	१९८०
अ. २१६	१६५	३५६४०
मै. १२९६	३३०	४२७६८०
प. ७७७६	४६२	३५९२५१२
दि. ४६६५६	४६२	२१५५५०७२
भो. २७९९३६	३३०	९२३७८८८०
अ. १६७९६१६	१६५	२७७१३६६४०
सा. १००७७६९६	५५	५५४२७३२८०
दे. ६०४६६१७६	११	६६५१२७९३६
पो. ३६२७९७०५६	१	३६२७९७०५६

सर्व १९७७३२६७४२

१७४

प्रा. ६	१२	७२
मृ. ३६	६६	२३७६
अ. २१६	२२०	४७५२०
मि. १२९६	४९५	६४१५२०
प. ७७७६	१७९२	६१५८५९२
दि. ४६६५६	९२४	४३११०१४४
उव. २७९९३६	७९२	२२१७०९३१२
अ. १६७९६१६	४९५	८३१४०९९२०
सा. १००७७६९६	२२०	२२१७०९३१२०
वे. ६०४६६१७६	६६	३९९०७६७६१६
पो. ३६२७९७०५६	१२	४३५३५६४६७२
अति. २१७६७८२३३६	१	२१७६७८२३३६

सर्व. १३८४१२८७२००

१३ सौ कोडि ८४ कोडि १२ लाख ८७ हजार बसौ आचक व्रत भंगा.

पट्भंगी यंत्र

अंक नं. ६	२३	२२	२१	१३	१२	११
करण ३	२	२	२	१	१	१
योग ३	३	२	१	३	२	१
लघुअंक ६	१	१	१	१	१	१

द्वादशव्रतोपरि पट्भंगी यंत्र—

प्राणातिपात वेरमणव्रत.	२३	२२	२१	१३	१२	११
मृषावाद वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
अदत्तादान वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
मैथुन वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
परिग्रह वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
दिग्व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
उवभोगपरिभोग० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
अनर्थदंडनिवृत्ति व्रत.	२३	२२	२१	१३	१२	११
सामायिक व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
देशावगासिक व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
पौषध व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
अतिथिसंविभाग व्रत.	२३	२२	२१	१३	१२	११

१७६

नवभंगी देवकुलिका.

ग्रा. ९	१	९
---------	---	---

सर्व. ९

ग्रा. ९	२	१८
मृ. ८१	१	८१

सर्व ९९

ग्रा. ९	३	२७
मृ. ८१	३	२४३
अ. ७२९	१	७२९

सर्व. ९९९

ग्रा. ९	४	३६
मृ. ८१	६	४८६
अ. ७२९	४	२९१६
मै. ६५६१	१	६५६१

सर्व. ९९९९

१७७

प्रा. ९	५	४५
सू. ८१	१०	८१०
अ. ७२९	१०	७२९०
मै. ६५६१	५	३२८०५
प. ५९०४९	१	५९०४९

सर्व. ९९९९९

प्रा. ९	६	५४
सू. ८१	१५	१२१५
अ. ७२९	२०	१४५८०
मै. ६५६१	१५	९८४१५
प. ५९०४९	६	३५४२९४
८. ५३१४४१	१	५३१४४१

सर्व. ९९९९९९

प्रा. ९	७	६३
सू. ८१	२१	१७०१
अ. ७२९	३५	२५५१५
मै. ६५६१	३५	२२९६३५
प. ५९०४९	२१	१२४००२९
दि. ५३१४४१	७	३७२००८७
उ. ४७८२९६९	१	४७८२९६९

सर्व. ९९९९९९९

१७८

प्रा. ९	८	७२
सू. ८१	२८	२२६८
अ. ७२९	५६	४०८२४
मै. ६५६१	७०	४५९२७०
प. ५९०४९	५६	३३०६७४४
दि. ५३१४४१	२८	१४८८०३४८
उ. ४७८२९६९	८	३८२६३७५२
अन. ४३०४६७२१	१	४३०४६७२१

सर्व. ९९९९९९९९

प्रा. ९	९	८१
सू. ८१	३६	२९१६
अ. ७२९	८४	६१२३६
मै. ६५६१	१२६	८२६६८६
प. ५९०४९	१२६	७४४०१७४
दि. ५३१४४१	८४	४४६४१०४४
उ. ४७८२९६९	३६	१७२१८६८८४
अन. ४३०४६७२१	९	३८७४२०४८९
सा. ३८७४२०४८९	१	३८७४२०४८९

सर्व. ९९९९९९९९९

१७९

प्रा. ९	१०	९०
सू. ८१	४५	३६४५
अ. ७२९	१२०	८७४८०
मै. ६५६१	२१०	१३७७८१०
प. ५९०४९	२५२	१४८८०३४८
दि. ५३१४४१	२१०	१११६०२६१०
उ. ४७८२९६९	१२०	५७३९५६२८०
अन. ४३०४६७२१	४५	१९३७१०२४४५
सा. ३८७४२०४८९	१०	३८७४२०४८९०
दे. ३४८६७८४४०१	१	३४८६७८४४०१

सर्व. ९९९९९९९९९९

प्रा. ९	११	९९
सू. ८१	५५	४४५५
अ. ७२९	१६५	१२०२८५
मै. ६५६१	३३०	२१६५१३०
प. ५९०४९	४६२	२७२८०६३८
दि. ५३१४४१	४६२	२४५५२५७४२
उ. ४७८२९६९	३३०	१५७८३७९७७०
अन. ४३०४६७२१	१६५	७१०२७०८९६५
सा. ३८७४२०४८९	५५	२१३०८१२६८९५
दे. ३४८६७८४४०१	११	३८३५४६२८४११
पो. ३१३८१०५९६०९	१	३१३८१०५९६०९

सर्व. ९९९९९९९९९९

१८०

ग्रा. ९	१२	१०८
मृ. ८१	६६	५३४६
आ. ७२९	२२०	१६०३८०
मै. ६५६१	४९५	३२४७६९५
ष. ५९०४९	७९२	४६७६६८०८
दि. ५३१४४१	९२४	४९१०५१४८४
उ. ४७८२९६९	७९२	३७८८१११४४८
अन. ४३०४६७२१	४९५	२१३०८१२६८९५
सा. ३८७४२०४८९	२२०	८५२३२५०७५८०
वे. ३४८६७८४४०१	६६	२३०१२७७७०४६६
पो. ३१३८१०५९६०९	१२	३७६५७२७१५३०८
अति. २८२४२९५३६४८१	१	२८२४२९५३६४८१

सर्व. ९९९९९९९९९९९९

९९ हजार ९ सो ९९ कोडि, ९९ लाख ९९ हजार ९ सो
९९ आषकत्रस भेगा.

द्वादशत्रतोपरि नवभंगी यंत्र—

प्रा.	मृ.	अ.	मै.	प.	दि.	उ.	अन	सा	दे	पो.	अति
२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३
२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२
२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१
२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०
१९	१९	१९	१९	१९	१९	१९	१९	१९	१९	१९	१९
१८	१८	१८	१८	१८	१८	१८	१८	१८	१८	१८	१८
१७	१७	१७	१७	१७	१७	१७	१७	१७	१७	१७	१७
१६	१६	१६	१६	१६	१६	१६	१६	१६	१६	१६	१६
१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५
१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४
१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३
१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२
११	११	११	११	११	११	११	११	११	११	११	११

नवभंगी.

अंक.	करण.	जोग.	लघु. द.९.
२३	३	३	१
२२	३	२	१
२१	३	१	१
२०	२	३	१
१९	२	२	१
१८	२	१	१
१७	१	३	१
१६	१	२	१
१५	१	१	१

१८२

२१ भंगी देवकुलिका.

प्रा. २१	१	२१
----------	---	----

सर्व. २१

प्रा. २१	२	४२
मृ. ४४१	१	४४१

सर्व ४८३

प्रा. २१	३	६३
मृ. ४४१	३	१३२३
अ. ९२६१	१	९२६१

सर्व. १०६४७

प्रा. २१	४	८४
मृ. ४४१	६	२६४६
अ. ९२६१	४	३७०४४
मै १९४४८१	१	१९४४८१

सर्व. २३४२५५

१८३

प्रा. २१	५	१०५
मृ. ४४१	१०	४४१०
अ. ९२६१	१०	९२६१०
मै १९४४८१	५	९७२४०५
प. ४०८४१०१	१	४०८४१०१

सर्व. ५१५३६३१

प्रा. २१	६	१२६
मृ. ४४१	१५	६६१५
अ. ९२६१	२०	१८५२२०
मै. १९४४८१	१५	२९१७२१५
प. ४०८४१०१	६	२४५०४६०६
दि. ८५७६६१२१	१	८५७६६१२१

सर्व ११३३७९९०३

प्रा. २१	७	१४७
मृ. ४४१	२१	९२६१
अ. ९२६१	३५	३२४१३५
म. १९४४८१	३५	६८०६८३५
प ४०८४१०१	२१	८५७६६१२१
दि. ८५७६६१२१	७	६००३६२८४७
उ. १८०१०८८५४१	१	१८०१०८८५४१

सर्व २४९४३५७८८७

१८४

ग्रा. २१	८	१६८
मृ. ४४१	२८	१२३४८
अ. ९२६१	५६	५१८६१६
मै. १९४४८१	७०	१३६१३६७०
प. ४०८४१०१	५६	२२८७०९६५६
दि. ८५७६६१२१	२८	२४०१४५१३८८
उ. १८०१०८८५४१	८	१४४०८७०८३२८
अ. ३७८२२८५९३६१	१	३७८२२८५९३६१

सर्व. ५४८७५८७३५३५

ग्रा. २१	९	१८९
मृ. ४४१	३६	१५८७६
अ. ५२६१	८४	७७७९२४
मै. १९४४८१	१२६	२४५०४६०६
प. ४०८४१०१	१२६	५१४५९६७२६
दि. ८५७६६१२१	८४	७२०४३५४१६४
उ. १८०१०८८५४१	३६	६४८३९१८७४७६
अ. ३७८२२८५९३६१	९	३४०४०५७३४२४९
सा. ७९४२८००४६५८१	१	७९४२८००४६५८१

सर्व. १२०७२६९२१७७९१

१८५

प्रा: २१	१०	२१०
मृ.४४१	४५	१९८४५
अ.९२६१	१२०	११११३२०
मै.१९४४८१	२१०	४०८४१०१०
प.४०८४१०१	२५२	१०२९१९३४५२
दि.८५७६६१२१	२१०	१८०१०८८५४१०
उ १८०१०८८५४१	१२०	२१६१३०६२४९२०
अ.३७८२२८५९३६१	४५	१७०२०२८६७१२४५
सा ७९४२८००४६५८१	१०	७९४२८००४६५८१०
दे.१६६७९८८०९७२०१	१	१६६७९८८०९७८२०१

सर्व. २६५५९९२२७९१४२३

प्रा.२१	११	२३१
सु.२२१	५५	२२२५५
स.१२३१	१३५	१५२८०३५
मै.१९४४८१	३३०	६४१७८३३०
प.४८४१०१	४३२	१८८३५४३३२
दि.८५७३३१२१	४३२	३९६२३९४७२०२
उ.१८०१०८८५४१	४३०	५९४३५९२१८५३०
सह७८२२८५२३३३	१३५	६२४०७३१७९६५३५
सा.७९४२८००४३५८१	५५	४३६८५४०२५३१९५५
दे.१३६७९८८०९७८२०१	११	१८३४७८६९०७६०२११
पो.३५०२७७५००५४२२२१	१	३५०२७७५००५४२२२१

सर्व ५८३१८३०१४११३२७

१८७

ग्रा. २१	१२	२५२
मृ. ४४१	६६	२९१०६
अ. ९२६१	२२०	२०३७४२०
भै. १९४४८१	४९५	९६२६८०९५
प. ४०८४१०१	७९२	३२३४६०७९९२
दि. ८५७६६१२१	९२४	७९२४७८९५८०४
उ १८०१०८८५४१	७९२	१४२६४६२१२४४७२
अ३७८२२८५९३६१	४९५	१८७२२३१५३८३६९५
सा. ७९४२८००४६५८१	२२०	१७४७४१६१०२४७८२०
दे १६६७९८८०९७८२०१	६६	११००८७२१४४५६१२६६
पो. ३५०२७७५००५४२२२१	१२	४२०३३३०००६५०६६५२
अ. ७३५५८२७५११३८६६४१	१	७३५५८२७५११३८६६४१

सर्व. १२८५५००२६३१०४९२१५

१२८ कोडाकोडि ५५ लाख कोडि २६३ कोडि १० लाख
४९ हजार २१५ आवक व्रत भांगा.

उत्तरएकवीश भंगीनो यंत्र

अंक नं. ६	२३	२२	२१	१३	१२	११
करण ३	२	२	२	१	१	१
योग ३	३	२	१	३	२	१
लघुअंक २१	१	३	३	२	६	६

द्वादशव्रतोपरि उत्तरएकवीशभंगी यंत्र—

प्राणातिपात वेरमणव्रत.	२३	२२	२१	१३	१२	११
मृषावाद वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
अदत्तादान वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
मैथुन वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
परिग्रह वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
दिग्व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
उवभोगपरिभोग० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
अनर्थदंडनिवृत्ति व्रत.	२३	२२	२१	१३	१२	११
सामायिक व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
देशावगासिक व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
पौषध व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
अतिथिसंविभाग व्रत.	२३	२२	२१	१३	१२	११

१८९

४९ भंगी देवकुलिका.

प्रा. ४९	१	४९
----------	---	----

सर्व. ४९

प्रा. ४९	२	९८
मृ. २४०१	१	२४०१

सर्व. २४९९

प्रा. ४९	३	१४७
मृ. २४०१	३	७२०३
अ. ११७६४९	१	११७६४९

सर्व. १२४९९९

प्रा. ४९	४	१९६
मृ. २४०१	६	१४४०६
अ. ११७६४९	४	४७०५९६
मै. ५७६४८०१	१	५७६४८०१

सर्व. ६२४९९९९

उत्तरएकवीश भंगीनो यंत्र

अंक नं. ६	२३	२२	२१	१३	१२	११
करण ३	२	२	२	१	१	१
योग ३	३	२	१	३	२	१
लघुअंक २१	१	३	३	२	६	६

द्वादशव्रतोपरि उत्तरएकवीशभंगी यंत्र—

प्राणातिपात वेरमणव्रत.	२३	२२	२१	१३	१२	११
मृषावाद वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
अदत्तादान वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
मैथुन वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
परिग्रह वे० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
दिग्व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
उवभोगपरिभोग० व्र.	२३	२२	२१	१३	१२	११
अनर्थदंडनिवृत्ति व्रत.	२३	२२	२१	१३	१२	११
सामायिक व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
देशावगासिक व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
पौषध व्रत	२३	२२	२१	१३	१२	११
अतिथिसंविभाग व्रत.	२३	२२	२१	१३	१२	११

१८९

४९ भंगी देवकुलिका.

प्रा. ४९	१	४९
----------	---	----

सर्व. ४९

प्रा. ४९	२	९८
मृ. २४०१	१	२४०१

सर्व २४९९

प्रा. ४९	३	१४७
मृ. २४०१	३	७२०३
अ. ११७६४९	१	११७६४९

सर्व. १२४९९९

प्रा. ४९	४	१९६
मृ. २४०१	६	१४४०६
अ. ११७६४९	४	४७०५९६
मै. ५७६४८०१	१	५७६४८०१

सर्व. ६२४९९९९

१९०

ग्रा.४९	५	२४५
मृ.२४०१	१०	२४०१०
अ.११७६४९	१०	११७६४९०
मै.५७६४८०१	५	२८८२४००५
प.२८२४७५२४९	१	२८२४७५२४९

सर्व. ३५२४९९९९९

ग्रा.४९	६	२९४
मृ.२४०१	१५	३६०१५
अ.११७६४९	२०	२३५२९८०
मै.५७६४८०१	१५	८६४७२०१५
प.२८२४७५२४९	६	१६२४८५१४९४
दि१३८४१२८७२०१	१	१३८४१२८७२०१

सर्व. १५६२४९९९९९९

ग्रा. ४९	७	३४३
मृ.२४०१	२१	५०४२१
अ.११७६४९	३५	४११७७१५
मै.५७६४८०१	३५	२०१७६८०३५
प.२८२४७५२४९	२१	५९३१९८०२२९
दि.१३८४१२८७२०१	७	९६८८९०१०४०७
उ.६७८२२३०७२८४९	१	६७८२२३०७२८४९

सर्व. ७८१२४९९९९९९९

ગ્રા.૪૯	૮	૩૯૨
મૃ.૨૪૦૧	૨૮	૬૭૨૨૮
અ. ૧૧૭૬૪૯	૫૬	૬૫૮૮૩૪૪
મૈ. ૫૭૬૪૮૦૧	૭૦	૪૦૩૫૩૬૦૭૦
પ. ૨૮૨૪૭૫૨૪૯	૫૬	૧૫૮૧૮૬૧૩૯૪૪
દિ. ૧૩૮૪૧૨૮૭૨૦૧	૨૮	૩૮૭૫૬૦૪૧૬૨૮
ત. ૬૭૮૨૨૩૦૭૨૮૪૯	૮	૫૪૨૫૭૮૪૫૮૨૭૯૨
અ. ૩૩૨૩૨૯૩૦૫૬૯૬૦૧	૧	૩૩૨૩૨૯૩૦૫૬૯૬૦૧

સર્વમલી ૩૯૦૬૨૪૯૯૯૯૯૯૯૯

ગ્રા. ૪૯	૯	૪૪૧
મૃ.૨૪૦૧	૩૬	૮૬૪૩૬
અ.૧૧૭૬૪૯	૮૪	૨૮૮૨૫૧૬
મૈ.૫૭૬૪૮૦૧	૧૨૬	૭૨૬૩૬૪૯૨૬
પ. ૨૮૨૪૭૫૨૪૯	૧૨૬	૩૫૫૧૧૮૮૧૩૭૪
દિ.૧૩૮૪૧૨૮૭૨૦૧	૮૪	૧૧૬૨૬૬૮૧૨૪૮૮૪
ત. ૬૭૮૨૨૩૦૭૨૮૪૯	૩૬	૨૪૪૧૬૦૩૦૬૨૨૫૬૪
અ. ૩૩૨૩૨૯૩૦૫૬૯૬૦૧	૯	૨૯૯૦૯૬૩૭૫૧૨૬૪૦૯
સા.૧૬૨૮૪૧૩૫૯૭૯૧૦૪૪૯	૧	૧૬૨૮૪૧૩૫૯૭૯૧૦૪૪૯

સર્વ મલી. ૧૯૫૩૧૨૪૯૯૯૯૯૯૯૯૯

૧૧૨

ગ્રા.૪૯	૧૦	૪૯૦
મૃ.૨૪૦૧	૪૫	૧૦૮૦૪૫
અ.૧૧૭૬૪૯	૧૨૦	૧૪૧૧૭૮૮૦
મૈ.૫૭૬૪૮૦૧	૨૧૦	૧૨૧૦૬૦૮૨૧૦
પ.૨૮૨૪૭૫૨૪૯	૨૫૨	૭૧૧૮૩૭૬૨૭૪૮
દિ.૧૩૮૪૧૨૮૭૨૦૧	૨૧૦	૨૯૦૬૬૭૦૩૧૨૨૧૦
ત.૬૭૮૨૨૩૦૭૨૮૪૯	૧૨૦	૮૧૩૮૬૭૬૮૭૪૧૮૮૦
અ.૩૩૨૩૨૨૩૦૫૬૯૬૦૧	૪૫	૧૪૯૫૪૮૧૮૭૫૬૩૨૦૪૫
સા.૧૬૨૮૪૧૩૫૯૭૯૧૦૪૪૯	૧૦	૧૬૨૮૪૧૩૫૯૭૯૧૦૪૪૯૦
દે.૭૧૭૧૨૨૬૬૨૯૭૬૧૨૦૦૧	૧	૭૧૭૧૨૨૬૬૨૯૭૬૧૨૦૦૧

સર્વ. ૧૭૬૫૬૨૪૯૧૧૧૧૧૧૧૧૧

ગ્રા.૪૯	૧૧	૫૩૯
મૃ.૨૪૦૧	૫૫	૧૩૨૦૫૫
અ. ૧૧૭૬૪૯	૧૬૫	૧૯૪૧૨૦૮૫
મૈ.૫૭૬૪૮૦૧	૩૩૦	૧૯૦૨૩૮૪૩૩૦
પ.૨૮૨૪૭૫૨૪૯	૪૬૨	૧૩૦૫૦૩૫૬૫૦૩૮
દિ.૧૩૮૪૧૨૮૭૨૦૧	૪૬૨	૬૩૯૪૬૭૪૬૮૬૮૬૨
ત. ૬૭૮૨૨૩૦૭૨૮૪૯	૩૩૦	૨૨૩૮૧૩૬૧૪૦૪૦૧૭૦
અ.૩૩૨૩૨૨૩૦૫૬૯૬૦૧	૧૬૫	૫૪૮૩૪૩૩૫૪૩૯૪૧૬૫
સા. ૧૬૨૮૪૧૩૫૯૭૯૧૦૪૪૯	૫૫	૮૧૫૬૨૭૪૭૮૮૫૦૭૪૬૧૫
દે. ૭૧૭૧૨૨૬૬૨૯૭૬૧૨૦૦૧	૧૧	૮૭૭૭૧૪૬૨૯૨૭૩૭૩૨૦૧૧
પો.૩૯૦૯૮૨૧૦૪૮૫૮૨૯૮૦૪૯	૧	૩૯૦૯૮૨૧૦૪૮૫૮૨૯૮૦૪૯

સર્વ. ૪૮૮૨૮૧૨૪૯૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧

१९३

प्रा. ४९	१२	५८८
सू. २४०१	६६	१५८४६६
आ. ११७६४९	२२०	२५८८२७८०
मै. ५७६४८०१	४९५	२८५३५७६४९५
प. २८२४७५२४९	७९२	२२३७२०३९७२०८
दि. ३८४१२८७२०१	९२४	१२७८९३४९३७३७२४
उ. ६७८२२३०७२८४९	७९२	५३७९५२६७३६९६४०८
अ. ३३२३२९३०५६९६०१	४९५	१६४५०३००६३१९५२४९५
सा १६२८४१३५९७९१०४४९	२२०	३५८२५०९९१५४०२९८७८०
वे. ७९७९२२६६२९७६१२००१	६६	५२६६२८९५७५६४२३९२०६६
पो. ३९०९८२१०४८५८२९८८०४९	१२	४६९१७८५२५८२९९५८५६५८८
अ१९१५८१२३१३८०५६६४१४४०१	१	१९१५८१२३१३८०५६६४१४४०१

सर्व. २४४१४०६२४९९९९९९९९९९९

२४ लाख ४१ हजार ४०६ कोडाकोडि, २४ लाख ९९ हजार
९ सौ ९९ कोडि, ९९ लाख ९९ हजार ९ सौ नवानुं आवकत्रत भांगा.

द्वादशत्रतोपरि ४९ भंगी यंत्र—

प्रा.	मृ.	अ.	मै.	प.	दि.	उ.	अन	सा	दे	पो.	अति
३३	३३	३३	३३	३३	३३	३३	३३	३३	३३	३३	३३
३२	३२	३२	३२	३२	३२	३२	३२	३२	३२	३२	३२
३१	३१	३१	३१	३१	३१	३१	३१	३१	३१	३१	३१
२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३	२३
२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२
२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१	२१
१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३
१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२
११	११	११	११	११	११	११	११	११	११	११	११

उत्तर ४९ भंगीयंत्र—

अंक नं. ९	३३	३२	३१	२३	२२	२१	१३	१२	११
करण. ३	३	३	३	२	२	२	१	१	१
जीम. ३	३	२	१	३	२	१	३	२	१
लघु. अ. ४९	१	३	३	३	९	९	३	९	९

१९५

त्रण काल आश्री १४७ भंगी देवकुलिका.

प्रा. १४७	१	१४७
-----------	---	-----

सर्व. १४७

प्रा. १४७	२	२९४
सु. २१६०९	१	२१६०९

सर्व २१९०३

प्रा १४७	३	४४१
सु. २१६०९	३	६४८२७
अ. ३१७६५२३	१	३१७६५२३

सर्व. ३२४१७९१

प्रा. १४७	४	५८८
सु. २१६०९	६	१२९६५४
अ. ३१७६५२३	४	१२७०६०९२
मै. ४६६९४८८८१	१	४६६९४८८८१

सर्व. ४७९७८५२१५

૧૧૬

પ્રા. ૧૪૭	૫	૭૩૫
મૃ. ૨૧૬૦૯	૧૦	૨૧૬૦૯૦
અ. ૩૧૭૬૫૨૩	૧૦	૩૧૭૬૫.૨૩૦
મૈ. ૪૬૬૯૪૮૮૮૧	૫	૨૩૩૪૭૪૪૪૦૫
પ. ૬૮૬૪૧૪૮૫૫૦૭	૧	૬૮૬૪૧૪૮૫૫૦૭

સર્વ. ૭૧૦૦૮૨૧૧૯૭

પ્રા. ૧૪૭	૬	૮૮૨
મૃ. ૨૧૬૦૯	૧૫	૩૨૪૧૩૫
અ. ૩૧૭૬૫૨૩	૨૦	૬૩૫૩૦૪૬૦
મૈ. ૪૬૬૯૪૮૮૮૧	૧૫	૭૦૦૪૨૩૩૨૧૫
પ. ૬૮૬૪૧૪૮૫૫૦૭	૬	૪૧૧૮૪૮૯૧૩૦૪૨
કિ. ૧૦૦૯૦૨૯૮૩૬૯૫૨૯	૧	૧૦૦૯૦૨૯૮૩૬૯૫૨૯

સર્વ ૧૦૫૦૯૨૧૫૩૭૧૨૬૩

ગ્રા. ૧૪૭	૭	૧૦૨૯
મુ. ૨૧૬૦૯	૨૧	૪૫૩૭૮૯
અ. ૩૧૭૬૫૨૩	૩૫	૧૧૧૧૭૮૩૦૫
મૈ. ૪૬૬૯૪૮૮૮૧	૩૫	૧૬૩૪૩૨૧૦૮૩૫
પ. ૬૮૬૪૧૪૮૫૫૦૭	૨૧	૧૪૪૧૪૭૧૧૯૫૬૪૭
દિ. ૧૦૦૯૦૨૯૮૩૬૯૫૨૯	૭	૭૦૬૩૨૦૮૮૫૮૬૭૦૩
ક. ૧૪૮૩૨૭૩૮૬૦૩૨૦૭૬૩	૧	૧૪૮૩૨૭૩૮૬૦૩૨૦૭૬૩

સર્વ ૧૫૫૫૩૬૩૮૭૪૯૪૭૦૭૧

ગ્રા. ૧૪૭	૮	૧૧૭૬
મુ. ૨૧૬૦૯	૨૮	૬૦૫૦૫૨
અ. ૩૧૭૬૫૨૩	૫૬	૧૭૭૮૮૫૨૮૮
મૈ. ૪૬૬૯૪૮૮૮૧	૭૦	૩૨૬૮૬૪૨૧૬૭૦
પ. ૬૮૬૪૧૪૮૫૫૦૭	૫૬	૩૮૪૩૯૨૩૧૮૮૩૯૨
દિ. ૧૦૦૯૦૨૯૮૩૬૯૫૨૯	૨૮	૨૮૨૫૨૮૩૫૪૩૪૬૮૧૨
ક. ૧૪૮૩૨૭૩૮૬૦૩૨૦૭૬૩	૮	૧૧૮૬૬૧૯૦૮૮૨૫૬૬૧૦૪
અ. ૨૧૮૦૪૧૨૫૭૪૬૭૧૫૨૧૬૧	૧	૨૧૮૦૪૧૨૫૭૪૬૭૧૫૨૧૬૧

સર્વ. ૨૩૦૧૯૩૮૫૩૪૯૨૧૬૬૬૫૫

ପ୍ରା. ୧୫୭	୧	୧୩୨୩
ସୁ. ୨୧୬୦୧	୩୬	୭୭୭୧୨୫
ଅ. ୩୧୭୬୫୨୩	୮୫	୨୬୬୮୨୭୧୩୩
ମୈ. ୫୬୬୧୫୮୮୮୧	୧୨୬	୫୮୮୩୫୫୫୦୦୬
ପ. ୬୮୬୫୧୫୮୫୦୭	୧୨୬	୮୬୫୮୮୨୭୧୭୩୮୮
ବି. ୧୦୦୧୦୨୮୮୩୬୫୫୫	୮୫	୮୫୭୫୮୫୦୬୩୦୫୩୩୩
ଉ. ୧୫୮୩୩୩୮୬୦୩୩୩୩	୩୬	୫୩୩୧୭୮୮୮୭୧୭୧୫୭୫୩୩
ଅ. ୨୧୮୦୫୧୨୫୭୫୭୧୫୫୫	୧	୧୧୬୨୩୭୧୩୩୩୩୩୩୩୩
ସା ୨୦୫୨୦୬୫୮୫୭୫୭୧୫୭୫୭	୧	୩୨୦୫୨୦୬୫୮୫୭୫୭୧୫୭୫୭

ସର୍ବ. ୩୫୦୬୮୬୧୦୩୧୫୮୫୦୬୫୦୮୭

પ્રા. રૂપા	૧૦	રૂપા
મુ. ૨૧૬૦૧	૪૫	૧૭૨૪૦૫
અ. ૩૧૭૬૫૨૩	૧૨૦	૩૮૧૧૮૨૭૬૦
મી. ૪૬૬૯૪૮૮૧	૨૧૦	૨૮૦૫૨૬૫૦૧૦
પ. ૬૮૬૪૧૪૮૫૫૦૭	૨૫૨	૧૭૨૧૭૬૫૪૩૫૭૬૪
ચિ. ૧૦૦૧૦૨૮૩૬૧૫૨૧	૨૧૦	૨૧૧૮૨૬૨૬૫૭૬૦૧૦૧૦
અ. ૧૪૮૩૨૭૩૮૬૦૩૨૦૭૬૩	૧૨૦	૧૭૭૧૧૨૮૬૩૨૩૮૪૧૧૫૬૦
અ. ૨૧૮૦૪૧૨૫૭૪૭૧૫૨૧૬૧	૪૫	૧૮૧૧૮૫૬૫૮૬૦૨૧૮૪૭૨૪૫
સા. ૩૨૦૫૨૦૬૪૮૪૭૭૧૩૬૭૬૭	૧૦	૩૨૦૫૨૦૬૪૮૪૭૭૧૩૬૭૬૭૦
દે. ૪૭૧૧૬૫૩૫૩૨૬૦૭૬૧૦૪૭૦૪૧	૧	૪૭૧૧૬૫૩૫૩૨૬૦૭૬૧૦૪૭૦૪૧

સર્વ. ૫૦૪૨૧૬૬૧૬૬૮૧૨૪૧૮૪૩૨૨૩

મા રૂપ	રૂ	રૂપ
સુ. રૂપ	૫૫	૧૧૮૮૫૨૫
આ. રૂપ	૧૬૫	૫૨૫૧૨૬૨૨૫
મૈ. રૂપ	૩૩૦	૧૫૫૦૯૩૧૩૦૭૩૦
પ. રૂપ	૫૬૨	૩૧૭૧૨૩૬૬૩૦૫૨૩૫
દિ. રૂપ	૫૬૨	૫૬૬૧૭૧૭૮૫૬૭૨૨૩૬૮
ક. રૂપ	૩૩૦	૫૮૨૫૮૦૩૭૩૯૦૫૧૭૯૦
આ. રૂપ	૧૬૫	૩૫૯૭૬૮૦૭૫૮૦૮૦૧૦૬૫૬૫
સા. રૂપ	૫૫	૧૭૬૨૮૬૩૫૬૬૬૨૧૯૨૫૨૧૬૮૫
દે. રૂપ	૧૧	૫૧૮૨૮૮૮૫૮૬૮૫૬૦૧૫૧૭૫૩૯
પો. રૂપ	૧	૬૯૨૬૧૩૦૬૯૨૯૩૩૦૫૮૩૯૧૬૨૦૩૯

મક. ૭૫૬૨૫૦૬૨૭૦૦૦૭૭૯૨૮૦૭૫૬૧

आ.१४७	१२	१७६४
मु.२१६०९	६६	१४२६१९४
आ.३१७६५२३	२२०	६९८३५०६०
मौ. ४६६९४८८१	४९५	२३१३९६९६०९५
प. ६८६४१४८५५००७	७९२	५४३६४०५६५२१५४४
वि.१००९०२९८३६९५२९	९२४	९३२३४३५६९३४४४७९६
उ.१४८३२७३८६०३२०७६३	७९२	११७४७५२८९७३७४०४४२९६
अ. २१८०४१२५७४६७१५२१६१	४९५	१०७९३०४२२४४६२४०३१९६६५
सा ३२०५२०६८४७७१३६७६६७	२१०	७०५१४५४२६६८७७००८६७४०
वे. ४७११६५३५३२६०७६९१०४७४९	६६	३१०९६९१३३३१५२१०७६०९१०५२३४
पो. ६९२६१३०६९२९३३०५८३९१६२०३	१२	८३११३५६८३१५१९९६७००६९९४३६
ति.१०८१४१२१८६११९५९५८३५६८१८४१	१	१०८१४१२११८६११९५९५८३५६८१८४१
सर्व. ११०४३६०७७१९६११५३३३६९५७६९५		

लाख १० हजार ४ सौ ४३ कोटाकोडि, ६० लाख ७७ हजार १ सौ ९६ कोटाकोडि, ११ लाख
 ५३ हजार ३ सौ ३५ कोटा, ६९ लाख, ५७ हजार ६ सौ ९५ आक व्रत भांगा.

દેવકુલિકાનું તાત્પર્ય-

પહેલો કોઠો વિકલ્પના અસંયોગી દ્વિક સંયોગી ત્રિક-સંયોગી આદિની સંખ્યા બતાવે છે । બીજો કોઠો પદના અસંયોગી દ્વિકસંયોગી આદિની સંખ્યા બતાવે છે અને ત્રીજો કોઠો સિદ્ધ ભાંગાના અસંયોગી દ્વિકસંયોગી આદિની સંખ્યા બતાવે છે । બંધા સંયોગોનો એકંદર સર્વાલો કરવાથી તે તે વ્રતના વિકલ્પ પદ અને સિદ્ધ ભાંગાની એકંદર સંખ્યા નીકળે છે ।

સિદ્ધભાંગાની એકંદર સંખ્યા કાઢવાની- વીજી રીત-જે વ્રતના ભાંગાની સંખ્યા જાણવી હોય તેના આગલા વ્રતના સિદ્ધ ભાંગાની સંખ્યાને જે મંગી હોય તેમાં એક ઉમેરતાં જે સંખ્યા આવે તે સંખ્યાએ ગુણી, તેમાં તે મંગીનો અંક ઉમેરવાથી ભાંગાની સંખ્યા નીકળે છે । જેમકે-ષટ્મંગી હોય તો સાતે ગુણી છ મેલવવા । નવમંગી હોય તો દશે ગુણી નવ મેલવવા । ૨૧ મંગી હોય તો ૨૨ થી ગુણી ૨૧ મેલવવા । ૪૯ મંગી હોય તો ૫૦ થી ગુણી ૪૯ મેલવવા અને ૧૪૭ મંગી હોય તો ૧૪૮ થી ગુણી ૧૪૭ મેલવવા । ઉદાહરણ-—ષટ્મંગીયે સાત વ્રતના સિદ્ધ ભાંગાની કુલ સંખ્યા જાણવી હોય તો છ વ્રતના સિદ્ધ ભાંગાની કુલ સંખ્યા ૧૧૭૬૮ છે. તેને ષટ્મંગી છે માટે સાતે ગુણી છ મેલવતાં ‘ ૮૨૩૫૪૨ ’ આ એકંદર સંખ્યા સાત વ્રતના સિદ્ધ ભાંગાની નિકળી. એવી રીતે નવ મંગી આદિના સિદ્ધ ભાંગાની કુલ સંખ્યા કાઢવી । એક વ્રતથી ઉત્તરોત્તર વ્રતના ભાંગાની એકંદર સંખ્યા કાઢવામાં આ રીત સુગમ થઈ પડે છે ।

પ્રકરણ ૪ થું-સિદ્ધભાંગાના પ્રસ્તાર.

દેવકુલિકામાં વતાવ્યા પ્રમાણે ષટ્ભંગીયે આઠ વ્રતના દ્વિકસંયોગે ૧૦૦૮ સિદ્ધ ભાંગા થાય । તે કેવી રીતે લખાય એમ કોઈ પુછે તો ષટ્ભંગીના દ્વિક સંયોગે ૩૬ વિકલ્પ થાય અને આઠ વ્રતના દ્વિક સંયોગે ૨૮ પદ થાય, તેમાં ૩૬ વિકલ્પ પહેલા પદની સાથે, ૩૬ વિકલ્પ વીજા પદની સાથે એમ યાવત્ અઢાવીશમા પદ સાથે યોજતાં ૧૦૦૮ ભાંગાની નિષ્પત્તિ થાય । તે સિદ્ધ ભાંગાના પ્રસ્તાર નીચે પ્રમાણે ।

એકવ્રતના	૨૦	૧૩	૪૩
ભાંગા ૬	૩૦	૧૪	૪૪
	૪૦	૧૫	૪૫
	૫૦	૧૬	૪૬
૧	૬૦	૨૧	૫૧
૨	૦૧	૨૨	૫૨
૩	૦૨	૨૩	૫૩
૪	૦૩	૨૪	૫૪
૫	૦૪	૨૫	૫૫
૬	૦૫	૨૬	૫૬
—	૦૬	૩૧	૬૧
૬	—	૩૨	૬૨
—	૧૨	૩૩	૬૩
વેવ્રતના	—	૩૪	૬૪
ભાંગા ૪૮	દ્વિકલં	૩૫	૬૫
અસં	૧૧	૪૧	—
૧૦	૧૨	૪૨	૬૬

अणव्रतना	११०	५५०	५०१
भांगा ३४२	१२०	५६०	५०२
	१३०	५१०	५०३
	१४०	५२०	५०४
असं०	१५०	५३०	५०५
	१६०	५४०	५०६
१००	२१०	५५०	५०७
२००	२२०	५६०	५०८
३००	२३०	५७०	५०९
४००	२४०	५८०	५१०
५००	२५०	५९०	५११
६००	२६०	६००	५१२
७००	२७०	६१०	५१३
८००	२८०	६२०	५१४
९००	२९०	६३०	५१५
०१०	३००	६४०	५१६
०२०	३१०	६५०	५१७
०३०	३२०	६६०	५१८
०४०	३३०	६७०	५१९
०५०	३४०	६८०	५२०
०६०	३५०	६९०	५२१
०७०	३६०	७००	५२२
०८०	३७०	७१०	५२३
०९०	३८०	७२०	५२४
१००	३९०	७३०	५२५
१०१	४००	७४०	५२६
१०२	४१०	७५०	५२७
१०३	४२०	७६०	५२८
१०४	४३०	७७०	५२९
१०५	४४०	७८०	५३०
१०६	४५०	७९०	५३१
१०७	४६०	८००	५३२
१०८	४७०	८१०	५३३
१०९	४८०	८२०	५३४
११०	४९०	८३०	५३५
१११	५००	८४०	५३६
११२	५१०	८५०	५३७
११३	५२०	८६०	५३८
११४	५३०	८७०	५३९
११५	५४०	८८०	५४०

चारव्रतना
भांगा २४००-
असंयोगी.

त्रिकसं०

१०००	११००
२०००	१२००
३०००	१३००
४०००	१४००
५०००	१५००
६०००	१६००
७०००	२१००
८०००	२२००
९०००	२३००
१००००	२४००
११०००	२५००
१२०००	२६००
१३०००	३१००
१४०००	३२००
१५०००	३३००
१६०००	३४००
१७०००	३५००
१८०००	३६००
१९०००	४१००
२००००	४२००
२१०००	४३००
२२०००	४४००
२३०००	४५००
२४०००	४६००
२५०००	४७००
२६०००	४८००
२७०००	४९००
२८०००	५०००
२९०००	५१००
३००००	५२००
३१०००	५३००
३२०००	५४००
३३०००	५५००
३४०००	५६००
३५०००	५७००
३६०००	५८००
३७०००	५९००
३८०००	६०००
३९०००	६१००
४००००	६२००
४१०००	६३००
४२०००	६४००
४३०००	६५००
४४०००	६६००
४५०००	६७००
४६०००	६८००
४७०००	६९००
४८०००	७०००
४९०००	७१००
५००००	७२००
५१०००	७३००
५२०००	७४००
५३०००	७५००
५४०००	७६००
५५०००	७७००
५६०००	७८००
५७०००	७९००
५८०००	८०००
५९०००	८१००
६००००	८२००
६१०००	८३००
६२०००	८४००
६३०००	८५००
६४०००	८६००
६५०००	८७००
६६०००	८८००
६७०००	८९००
६८०००	९०००
६९०००	९१००
७००००	९२००
७१०००	९३००
७२०००	९४००
७३०००	९५००
७४०००	९६००
७५०००	९७००
७६०००	९८००
७७०००	९९००
७८०००	१००००
७९०००	१०१००
८००००	१०२००
८१०००	१०३००
८२०००	१०४००
८३०००	१०५००
८४०००	१०६००
८५०००	१०७००
८६०००	१०८००
८७०००	१०९००
८८०००	११०००
८९०००	१११००
९००००	११२००
९१०००	११३००
९२०००	११४००
९३०००	११५००
९४०००	११६००
९५०००	११७००
९६०००	११८००
९७०००	११९००
९८०००	१२०००
९९०००	१२१००
१०००००	१२२००

२४

६१००
६२००
६३००
६४००
६५००
६६००-३६
१०१०
६०६०-३६
१००१
६००६-३६
०११०
०६६०-३६
०१११

०६०६-३६
००११
००६६-३६

२१६

त्रिकसंयोगी.

११११
१६६०-३६
२११०
२६६०-३६
३११०
३६६०-३६
४११०
४६६०-३६
५११०

५६६०-३६
६११०
६६६०-३६

२१६

११०१
६६०६-२१६
१०११
६०६६-२१६
०१११
०६६६-२१६

८६४

चउकसंयोगी.

११११
११६६-३६
१६६६-२१६
२६६६-२१६
३६६६-२१६
४६६६-२१६
५६६६-२१६
६६६६-२१६

१२९४

सर्वमली-२४००

पांचव्रतना
भांगा १६८०६

असंयोगी.

१००००

२००००

३००००

४००००

५००००

६००००—६

०१०००

०६०००—६

००१००

००६००—६

०००१०

०००६०—६

००००१

००००६—६

३०

त्रिकसं०

११०००

६६०००—३६

६०६००—३६

६००६०—३६

६०००६—३६

०६६००—३६

०६०६०—३६

०६००६—३६

००६६०—३६

००६०६—३६

०००६६—३६

३६०

त्रिकसंयोगी.

११११०

१६६००—३६

६६६००—२१६

६६०६०—२१६

६६००६—२१६

६०६६०—२१६

६०६०६—२१६

६००६६—२१६

०६६६०—२१६

०६६०६—२१६

०६०६६—२१६

००६६६—२१६

२१६०

चौक संयोगी.

११११०

११६६०—३६

१६६६०—२१६

६६६६०—१२९६

६६६०६—१२९६

६६०६६—१२९६

६०६६६—१२९६

०६६६६—१२९६

६४८०

पांच संयोगी.

१११११

१११६६—३६

११६६६—२१६

१६६६६—१२९६

२६६६६—१२९६

३६६६६—१२९६

४६६६६—१२९६

५६६६६—१२९६

६६६६६—१२९६

७७७७

सर्वमली १६, ०६

छ व्रतना भांगा
११७६४८.

असंयोगी.

१०००००

६०००००—६

०६००००—६

००६०००—६
०००६००—६
००००६०—६
०००००६—६

३६

त्रिक संयोगी.

११००००
६६००००—३६
६०६०००—३६
६००६००—३६
६०००६०—३६
६००००६—३६
०६६०००—३६
०६०६००—३६
०६००६०—३६
०६०००६—३६
००६०००—३६
००६०६०—३६
०००६००—३६
००००६०—३६
०००००६—३६

५४०

त्रिकसंयोगीना.

१११०००
१६६०००—३६
६६६०००—२१६
६६०६००—२१६
६६००६०—२१६
६६०००६—२१६
६०६६००—२१६
६०६०६०—२१६
६०६००६—२१६
६००६६०—२१६
६००६०६—२१६
६०००६६—२१६
०६०६०६—२१६
०६००६६—२१६
००६०६६—२१६
०००६६६—२१६
००००६६—२१६

४३२०

चौक संयोगीना.

११११००

११६६००—३६
१६६६००—२१६
६६६६००—१२९६
६६६०६०—१२९६
६६६००६—१२९६
६६०६६०—१२९६
६६०६०६—१२९६
६६००६६—१२९६
६०६६६०—१२९६
६०६६०६—१२९६
६००६६६—१२९६
०६६६६०—१२९६
०६६०६६—१२९६
००६६६६—१२९६
०००६६६—१२९६

१९४४०

पांच संयोगीना.

१११११०
१११६६०—३६
११६६६०—२१६
१६६६६०—१२९६
६६६६६०—७७७६
६६६०६६—७७७६
६६०६६६—७७७६
६००६६६—७७७६

६०६६६६—७७७६

०६६६६६—७७७६

४६६५६

छ संयोगीना.

११११११

११११६६—३६

१११६६६—२१६

११६६६६—१२९६

१६६६६६—७७७६

६६६६६६—४६६५६

४६६५६

सर्वमली ११७६४८

सात व्रतना भांगा.

८२३५४२

असंयोगीना.

१००००००

००००००१—७

००००००२—७

००००००३—७

००००००४—७

००००००५—७

००००००६—७

४२

द्विकसंयोगीना.

११०००००

६६०००००—३६

६०६००००—३६

६००६०००—३६

६०००६००—३६

६००००६०—३६

६०००००६—३६

०६६००००—३६

०६०६०००—३६

०६००६००—३६

०६०००६०—३६

०६००००६—३६

००६६०००—३६

००६०६००—३६

००६००६०—३६

००६०००६—३६

०००६६००—३६

०००६०६०—३६

०००६००६—३६

००००६६०—३६

०००००६६—३६

७५६

त्रिकसंयोगीना.

१११००००

११६००००—६

१६६००००—३६

६६६००००—२१६

००००६६६—७५६०

७५६०

चउकसंयोगीना.

११११०००

१११६०००—६

११६६०००—३६

१६६६०००—२१६

६६६६०००—१२९६

०००६६६६—४५३६०

४५३६०

पंच संयोगीना.

१११११००

११११६००—६

१११६६००—३६

११६६६००—२१६

१६६६६००—१२९६

६६६६६००—७७७६

००६६६६६—१६३२९६

१६३२९६

छ संयोगीना

११११११०
 ११११११०—६
 ११११११०—३६
 ११११११०—३६
 ११११११०—२१६
 ११११११०—१२९६
 ११११११०—७७७६
 ११११११०—४६६६६
 ०६६६६६६—३२६६९२

३२६६९२

सात संयोगीना.

१११११११
 १११११११—६
 १११११११—३६
 १११११११—२१६
 १११११११—१२९६
 १११११११—७७७६
 १११११११—४६६६६
 ६६६६६६६—२७९९३६

२७९९३६

सर्वमली. ८२३५४२

आठ व्रतना भांगा.

५७६४८००

असंयोगीना.

१०००००००
 ६०००००००—६
 ०६००००००—६
 ००६०००००—६
 ०००६००००—६
 ००००६०००—६
 ०००००६००—६
 ००००००६०—६
 ०००००००६—६

४८

द्विकसंयोगीना.

११००००००
 ६६००००००—३६
 ००००००६६—१००८

१००८

त्रिक संयोगीना.

१११००००००
 ११६००००००—६

१६६००००—३६
 ६६६००००—२१६
 ००००६६६—१२०९६

१२०९६

चउक संयोगीना.

११११००००
 १११६००००—६
 ११६६००००—३६
 १६६६००००—२१६
 ६६६६००००—१२९६
 ००००६६६६—९०७२०

९०७२०

पल संयोगीना.

११११०००
 १११६०००—६
 ११६६०००—३६
 १६६६०००—२१६
 १६६६०००—१२९६
 ६६६६०००—७७७६
 ०००६६६६—४३६४६६

४३६४६६

छ संयोगीना.

१११११००
 ११११६००—६
 १११६६००—३६
 ११६६६००—२१६
 १६६६६००—१२९६
 १६६६६००—७७७६
 ६६६६६००—४३६४६
 ००६६६६६—१३०६३६८

१३०६३६८

सात संयोगीना.

११११११०
 ११११६०—६
 १११६६०—३६
 ११६६६०—२१६
 १६६६६०—१२९६
 १६६६६०—७७७६
 १६६६६०—४३६४६
 ६६६६६०—२७९९३६
 ०६६६६६६—२२३९४८८

२२३९४८८

આઠ સંયોગીના.

૧૬૬૬૬૬૬૬—૨૭૧૯૩૬.

૬૬૬૬૬૬૬૬—૧૬૭૯૬૧૬

૧૧૧૧૧૧૧૧

૧૧૧૧૧૧૧૬—૬

૧૧૧૧૧૧૬૬—૩૬

૧૬૭૯૬૧૬

૧૧૧૧૧૬૬૬—૨૧૬

૧૧૧૧૬૬૬૬—૧૨૯૬

સર્વ મલી ૫૭૬૪૮૦૦

૧૧૧૬૬૬૬૬—૭૭૭૬

૧૧૬૬૬૬૬૬—૪૬૬૫૬

સિદ્ધભાંગાના પ્રસ્તાર લખવાની બીજી રીત.

પહેલી રીતમાં જેમ પ્રકૃત સંયોગના વધા વિકલ્પ પહેલાં પદની સાથે પછી વધા વિકલ્પ બીજા પદની સાથે એમ થાય છેલ્લા પદ સાથે યોજ્યા છે, તેમ આ રીતમાં વિકલ્પોનું પરાવર્તન કરતાં માત્ર એક વિકલ્પ લઈ પ્રકૃતસંયોગનાં વધાં પદ સાથે યોજી પછી બીજો વિકલ્પ લઈ વધાં પદ સાથે યોજવો. દાખલા તરીકે—આઠ વ્રતના દ્વિક સંયોગી ૧૦૦૮ ભાંગા લખવા છે. છટ-ભંગીના દ્વિકસંયોગે ૩૬ વિકલ્પ, અને આઠ વ્રતનાં દ્વિક સંયોગે ૨૮ પદ થાય છે. તેમાં પ્રથમ પહેલો વિકલ્પ ૨૮ પદ સાથે યોજી પછી બીજો વિકલ્પ લેવો તે પણ ૨૮ પદ સાથે યોજવો. એમ અનુક્રમે છેલ્લો છત્રિશમો વિકલ્પ ૨૮ પદ સાથે યોજવો. એટલે ૧૦૦૮ ભાંગા તૈયાર થઈ જશે.

ભાંગાની સંખ્યા વધે રીતમાં સરખાઈ છે, ફેર એટલો કે પહેલી રીતમાં વિકલ્પોનો ગુંફ સાથે રહે છે અને પદ છુટાં પડી જાય છે. ત્યારે બીજી રીતમાં પદનો ગુંફ સાથે રહી વિકલ્પો છુટા પડી જાય છે. ઉદાહરણ તરીકે બીજી રીત પ્રમાણે સિદ્ધ ભાંગાના થોડા પ્રસ્તાર નીચે પ્રમાણે—

प्रथम व्रतना.

विक सं. ३६

भांगा. ६		
१	११	६६
२	१२	६१
३	१३	६२
४	१४	६३
५	१५	६४
६	१६	६५
७	२१	६६
८	२२	—
९	२३	३६
१०	२४	—
११	२५	—

बीजा व्रतना

भांगा ४८

असं. १२

१०	३१
२०	३२
३०	३३
४०	३४
५०	३५
६०	३६
७०	३७
८०	३८
९०	३९
१००	४०
११०	४१
१२०	४२
१३०	४३
१४०	४४
१५०	४५
१६०	४६
१७०	४७
१८०	४८
१९०	४९
२००	५०
२१०	५१
२२०	५२
२३०	५३
२४०	५४
२५०	५५
२६०	५६
२७०	५७
२८०	५८
२९०	५९
३००	६०
३१०	६१
३२०	६२
३३०	६३
३४०	६४
३५०	६५
३६०	६६
३७०	६७
३८०	६८
३९०	६९
४००	७०
४१०	७१
४२०	७२
४३०	७३
४४०	७४
४५०	७५
४६०	७६
४७०	७७
४८०	७८
४९०	७९
५००	८०
५१०	८१
५२०	८२
५३०	८३
५४०	८४
५५०	८५
५६०	८६
५७०	८७
५८०	८८
५९०	८९
६००	९०
६१०	९१
६२०	९२
६३०	९३
६४०	९४
६५०	९५
६६०	९६
६७०	९७
६८०	९८
६९०	९९
७००	१००
७१०	१०१
७२०	१०२
७३०	१०३
७४०	१०४
७५०	१०५
७६०	१०६
७७०	१०७
७८०	१०८
७९०	१०९
८००	११०
८१०	१११
८२०	११२
८३०	११३
८४०	११४
८५०	११५
८६०	११६
८७०	११७
८८०	११८
८९०	११९
९००	१२०
९१०	१२१
९२०	१२२
९३०	१२३
९४०	१२४
९५०	१२५
९६०	१२६
९७०	१२७
९८०	१२८
९९०	१२९
१०००	१३०

बीजाव्रतना भांगा.

३४२

असं—१८

१००
२००
३००
४००
५००
६००—६
७००—७
८००—८
९००—९
१००—
११०—
१२०—
१३०—
१४०—
१५०—
१६०—
१७०—
१८०—
१९०—
२००—
२१०—
२२०—
२३०—
२४०—
२५०—
२६०—
२७०—
२८०—
२९०—
३००—
३१०—
३२०—
३३०—
३४०—
३५०—
३६०—
३७०—
३८०—
३९०—
४००—
४१०—
४२०—
४३०—
४४०—
४५०—
४६०—
४७०—
४८०—
४९०—
५००—
५१०—
५२०—
५३०—
५४०—
५५०—
५६०—
५७०—
५८०—
५९०—
६००—
६१०—
६२०—
६३०—
६४०—
६५०—
६६०—
६७०—
६८०—
६९०—
७००—
७१०—
७२०—
७३०—
७४०—
७५०—
७६०—
७७०—
७८०—
७९०—
८००—
८१०—
८२०—
८३०—
८४०—
८५०—
८६०—
८७०—
८८०—
८९०—
९००—
९१०—
९२०—
९३०—
९४०—
९५०—
९६०—
९७०—
९८०—
९९०—
१०००—

२१५

सर्व ३४२

क्रि. सं. १०८

चारव्रतना भांगा.

२४००

असं. २४

१०००

६०००—६

०६००—६

००६०—६

०००६—६

२४

क्रि. सं. २१६

११००

१०१०

१००१—३

०११०

०१०१—२

००११—१

१२००—६

००१२—६

१३००

००१३—६

१४००

००१४—६

१५००

००१५—६

१६००—

००१६—६

२१००

००२६—३६

३१००

००३६—३६

४१००

००४६—३६

५१००

००५६—३६

६१००

००६६—३६

२१६

क्रि. सं. ८६४

१११०

११०१

१०११

०१११—४

११२०

०११२—४

११३०

०११३—४

११४०

०११४—४

११५०

११०

१६०—६

२१०

२६०—६

३१०

३६०—६

४१०—

४६०—६

५१०—

५६०—६

६१०

६६०—६

१०१

६०६—३६

०११

०६६—३६

१०८

क्रि. सं. २१६

१११

११६—६

१६६—३६

६६६—२१६

२१६

२१६

०११६—४
 ११६०
 ०११६—४
 १२१०
 ०१२६—२४
 १३१०
 ०१३६—२४
 १४१०
 ०१४६—२४
 १५१०
 ०१५६—२४
 १६१०
 ०१६६—२४
 १७१०
 ०१७६—१४४
 ३११०
 ०३६६—१४४
 ४११०
 ०४६६—१४४
 ५११०
 ०५६६—१४४
 ६११०
 ०६६६—१४४
 ८६४
 चउक सं. १२९६
 ११११
 १११६—६

११६६—३६
 १६६६—२१६
 ६६६६—१२९६
 १२९६
 सर्वमली.
 २४००
 पांचव्रतना भांगा.
 १६८०६
 अस्त. ३०
 १००००
 ०१०००
 ००१००
 ०००१०
 ००००१—५
 २००००
 ०२०००
 ००२००
 ०००२०
 ००००२—५
 ३००००
 ००००३—५
 ४००००
 ००००४—५
 ५००००

००००५—५
 ६००००
 ००००६—५
 ३०
 द्वि. सं. ३६०
 ११०००
 १०१००
 १००१०
 १०००१—४
 ०११००
 ०१०१०
 ०१००१—३
 ००११०
 ००१०१
 ०००११—३
 १२०००
 ०००१२—१०
 १३०००
 ०००१३—१०
 १४०००
 ०००१४—१०
 १५०००
 ०००१५—१०
 १६०००
 ०००१६—१०
 २१०००
 ०००२६—६०
 ३१०००
 ०००३६—६०

४१०००
०००४६—६०
५१०००
०००५६—६०
६१०००
०००६६—६०
—
३६०
—

त्रिकलं. २१६०

१११००
११०१०
११००१—३
१०११०
१०१०१
१००११—३
०१११०
०११०१
०१०११
००१११—४
११२००
००११२—१०
११३००
००११३—१०
११४००
००११४—१०
११५००
००११५—१०
११६००
००११६—१०

१२१००
००१२६—६०
१३१००
००१३६—६०
१४१००
००१४६—६०
१५१००
००१५६—६०
१६१००
००१६६—६०
२११००
००२१६—३६०
३११००
००३१६—३६०
४११००
००४१६—३६०
५११००
००५१६—३६०
६११००
००६१६—३६०
—
२१६०
—

चउक सं. ६४८०

११११०
१११०१
११०११
१०१११
०११११—५

१११२०
०१११२—५
१११३०
०१११३—५
१११४०
०१११४—५
१११५०
०१११५—५
१११६०
०१११६—५
११२१०
०११२१—३०
११३१०
०११३१—३०
११४१०
०११४१—३०
११५१०
०११५१—३०
११६१०
०११६१—३०
१२११०
०१२११—१८०
१३११०
०१३११—१८०
१४११०
०१४११—१८०
१५११०
०१५११—१८०
१६११०
०१६११—१८०
२१११०
०२१११—१०८०

२१८

३१११०
०३६६६—१०८०
४१११०
०४६६६—१०८०
५१११०
०५६६६—१०८०
६१११०
०६६६६—१०८०

६४८०

पंचसंयोगी. ७७७६

१११११
११११६—६
१११६६—३६
११६६६—२१६
१६६६६—१२९६
६६६६६—७७७६

७७७६

सर्वमली १६८०६

छ त्रतना भांगा

११७६४८

असंयोगी.

१०००००

०१००००

००१०००

०००१००

००००१०

०००००१—६

२०००००

०००००६—३६

३६

क्रि. सं. ५४०

११००००

१००००१—५

०११०००

०१०००१—४

००११००

००१००१—३

०००११०

००००११—३

६१००००—९०

००००६६—५४०

५४०

त्रिक सं. ४३२०

१११०००

११०००१—४

१०११००

१०१००१—३

१००११०

१०००११—३

०१११००

०११००१—३

०१०११०

०१००११—३

००१११०

०००१११—४

११६०००

०००१६६—१२०

२११०००—७२०

०००६६६—४३२०

४३२०

च. सं. १९४४०

११११००

००११११—१५

१११६००

००१११६—९०

११६१००

००११६६—५४०

१६११००

००१६६६—३२४०

२१११००

००६६६६—१९४४०

१९४४०

પં. સં. ૪૬૬૫૬

૧૧૧૧૧૦-
૦૧૧૧૧૧-૬
૧૧૧૧૬૦-
૦૧૧૧૧૬-૩૬
૧૧૧૨૧૦
૦૧૧૧૬૬-૨૧૬
૧૧૨૧૧૦
૦૧૧૬૬૬-૧૨૧૬
૧૨૧૧૧૦
૦૧૬૬૬૬-૭૭૭૬
૨૧૧૧૧૦
૦૬૬૬૬૬-૪૬૬૫૬

૪૬૬૫૬

છ સં. ૪૬૬૫૬

૧૧૧૧૧૧
૧૧૧૧૧૬-૬
૧૧૧૧૬૬-૩૬
૧૧૧૬૬૬-૨૧૬
૧૧૬૬૬૬-૧૨૧૬
૧૬૬૬૬૬-૭૭૭૬
૬૬૬૬૬૬-૪૬૬૫૬

૪૬૬૫૬

સર્વ મલી. ૧૧૭૬૪૮

સાત વ્રતનાં

માંગા--૮૨૩૫૪

અસં.--૪૨

૧૦૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૦૧-૭
૬૦૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૦૬-૪૨

૪૨

ક્રિ. સં.--૭૫૬

૧૧૦૦૦૦૦
૧૦૦૦૦૦૧-૬
૦૦૦૦૦૧૧-૨૧
૧૨૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૧૬-૧૨૬
૨૧૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૬૬-૭૫૬

૭૫૬

ત્રિ. સં. ૭૫૬૦

૧૧૧૦૦૦૦
૦૦૦૦૧૧૧-૩૬
૧૧૨૦૦૦૦

૦૦૦૦૧૧૬—૨૧૦
 ૧૨૧૦૦૦૦
 ૦૦૦૦૧૬૬—૧૨૬૦
 ૨૧૧૦૦૦૦
 ૦૦૦૦૬૬૬—૭૫૬૦

૭૫૬૦

ચતુક સં. ૪૫૩૬૦

૧૧૧૧૦૦૦
 ૦૦૦૧૧૧૧—૩૫
 ૧૧૧૨૦૦૦
 ૦૦૦૧૧૧૬—૨૧૦
 ૧૧૨૧૦૦૦
 ૦૦૦૧૧૬૬—૧૨૬૦
 ૧૨૧૧૦૦૦
 ૦૦૦૧૬૬૬—૭૫૬૦
 ૨૧૧૧૦૦૦
 ૦૦૦૬૬૬૬—૪૫૩૬૦

૪૫૩૬૦

પં. સં. ૧૬૩૨૧૬

૧૧૧૧૧૦૦
 ૦૦૧૧૧૧૧—૨૧
 ૧૧૧૧૨૦૦
 ૦૦૧૧૧૧૬—૧૨૬
 ૧૧૧૨૨૧૦

૦૦૧૧૧૬૬—૭૫૬
 ૧૧૨૧૧૦૦
 ૦૦૧૧૬૬૬—૪૫૩૬
 ૧૨૧૧૧૦૦
 ૦૦૧૬૬૬૬—૨૭૨૧૬
 ૨૧૧૧૧૦૦
 ૦૦૬૬૬૬૬—૧૬૩૨૧૬

૧૬૩૨૧૬

છા સં. ૩૨૬૫૧૨

૧૧૧૧૧૧૦
 ૦૧૧૧૧૧૧—૭
 ૦૧૧૧૧૧૬—૪૨
 ૦૧૧૧૧૬૬—૨૫૨
 ૦૧૧૧૬૬૬—૧૫૧૨
 ૦૧૧૬૬૬૬—૧૦૭૨
 ૦૧૬૬૬૬૬—૫૪૫૩૨
 ૦૬૬૬૬૬૬—૩૨૬૫૧૨

૩૨૬૫૧૨

સા. સં. ૨૭૧૧૩૬

૧૧૧૧૧૧૧
 ૧૧૧૧૧૧૬—૬
 ૧૧૧૧૧૬૬—૩૬
 ૧૧૧૧૬૬૬—૨૧૬
 ૧૧૧૬૬૬૬—૧૨૧૬

૧૧૬૬૬૬—૭૭૭૬
૧૬૬૬૬૬—૪૬૬૬
૬૬૬૬૬૬—૨૭૯૯૩૬

૨૭૯૯૩૬
સર્વ મલી ૮૨૩૫૪૨

આઠ વ્રતના માંગા.

૫૭૬૪૮૦૦

અસં. ૪૮.

૧૦૦૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૦૦૧—૮
૦૦૦૦૦૦૦૬—૪૮

૪૮

ક્રિસં. ૧૦૦૮

૧૧૦૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૦૧૧—૨૮
૧૨૦૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૦૧૬—૧૬૮
૨૧૦૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૦૬૬—૧૦૦૮

૧૦૦૮

ક્રિ. સં. ૧૨૦૯૬
૧૧૧૦૦૦૦૦

૦૦૦૦૦૧૧૧—૫૬
૧૧૨૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૧૧૬—૩૩૬
૧૨૧૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૧૬૬—૨૦૧૬
૨૧૧૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૬૬૬—૧૨૦૯૬

૧૨૦૯૬

ચ. સં. ૧૦૭૨૦

૧૧૧૧૦૦૦૦
૦૦૦૦૧૧૧૧—૭૦
૧૧૧૨૦૦૦૦
૦૦૦૦૧૧૧૬—૪૨૦
૧૧૨૧૦૦૦૦
૦૦૦૦૧૧૬૬—૨૫૨૦
૧૨૧૧૦૦૦૦
૦૦૦૦૧૬૬૬—૧૫૧૨૦
૨૧૧૧૦૦૦૦
૦૦૦૦૬૬૬૬—૧૦૭૨૦

૧૦૭૨૦

પં. સં. ૪૩૫૪૫૬

૧૧૧૧૦૦૦૦
૦૦૦૧૧૧૧૧—૫૬
૧૧૧૨૦૦૦૦
૦૦૦૧૧૧૧૬—૩૩૬
૧૧૨૨૦૦૦૦
૦૦૦૧૧૧૬૬—૨૦૧૬

११२११०००
 ०००११६६६—१२०९६
 १२१११०००
 ०००१६६६६—७२५७६
 २११११०००
 ०००६६६६६—४३५४५६

४३५४५६

छा. सं. १३०६३६८
 ११११११००
 ००११११११—२८
 १११११६००
 ००१११११६—१६८
 ११११२१००
 ००१११११६६—१००८
 १११२११००
 ००१११६६६—६०४८
 ११२१११००
 ००११६६६६—३६२८८
 १२११११००
 ००१६६६६६—२१७७२८
 २१११११००
 ००६६६६६६—१३०६३६८

१३०६३६८

सा. सं. २२३९४८८
 १११११११०
 ०१११११११—८
 ११११११२०
 ०११११११६—४८

१११११२१०
 ०१११११६६—२८८
 ११११२११०
 ०११११६६६—१७२८
 १११२१११०
 ०१११६६६६—१०३६८
 ११२११११०
 ०११६६६६६—६२२०८
 १२१११११०
 ०१६६६६६६—३७३२४८
 २११११११०
 ०६६६६६६६—२२३९४८८

२२३९४८८

आ. सं. १६७९६१६
 ११११११११
 १११११११६—६
 ११११११६६—३६
 १११११६६६—२१६
 १११११६६६—१२९६
 १११६६६६६—७७७६
 ११६६६६६६—४६६५६
 १६६६६६६६—२७९९३६
 ६६६६६६६६—१६७९६१६

१६७९६१६

सर्व मली ५७६४८००
 आ प्रमाणे गमे ते व्रतना
 गमे ते भेगीए सिद्धभांगा
 योजी लेवा ।

સિદ્ધભાંગાના પ્રસ્તારનું તાત્પર્ય ।

સિદ્ધ ભાંગામાં શૂન્ય તે વ્રતનાં મૂલઘર છે અને આંકડા વિકલ્પ સૂચક આગંતુક મિજમાન છે। જેટલા વ્રતના ભાંગા લખવા હોય તેટલાં શૂન્ય પ્રથમ લખવાં । જેમકે આઠ વ્રતનાં હોય તો ૦૦૦૦૦૦૦૦ આઠ શૂન્ય. આઠ વ્રતનો કોઈપણ ભાંગો આ આઠ શૂન્યમાંથી વનશે । દાસ્તલા તરીકે આઠ વ્રતના દ્વિકસંયોગનો ૩૬ મો ભાંગો બનાવવો હોય તો પહેલી રીત પ્રમાણે ૩૬ મો વિકલ્પ અને પહેલું પદ તથા વીજી રીત પ્રમાણે વીજો વિકલ્પ અને આઠમું પદ । એ વેના જોડાણથી ૩૬ મો ભાંગો થાય । ૩૬ મો વિકલ્પ ૬૬ અને પહેલું પદ ૧૨ છે. વિકલ્પના બે છગડાને આઠ શૂન્યમાં જગ્યા લેવાની છે. પદના આંકડા તે જગ્યાને નિયમિત કરે છે. એટલે પહેલા અને વીજા શૂન્યને ઠામેજ બે છગડાને બેસવું પડે છે । વીજી રીત પ્રમાણે વીજો વિકલ્પ ‘૧૨’ એકડો ને વગડો, તેને આઠમું પદ ૨૩ એટલે વીજા અને વીજા નંબરનાં શૂન્યને સ્થાને જગ્યા લેવી પડશે । એમ કરતાં ૩૬ મા ભાંગાનો આકાર પહેલી રીત પ્રમાણે ૬૬૦૦૦૦૦૦, અને વીજી રીત પ્રમાણે ૦૧૨૦૦૦૦૦ થાય છે । આમાં આઠ-માંથી છ ઘરશૂન્ય એટલે આઠ વ્રતમાંથી છ વ્રત શૂન્ય અને બે વ્રત ભરેલ અર્થાત્ આદરેલ । તેમાં પહેલી રીત પ્રમાણે પહેલું અને વીજું વ્રત આદરેલ અને વીજી રીત પ્રમાણે વીજું અને વીજું વ્રત આદરેલ । વિકલ્પના બે છગડા ષટ્ભંગીમાંના છઠા (એગવિહં એગવિહેણ) ભાંગાનું સૂચન કરે છે । વીજી રીતમાં વિકલ્પનો એકડો અને વગડો ષટ્ભંગીના પહેલા અને વીજા ભાંગા (દુવિહં તિવિ-

હેળં દુવિહં દુવિહેળં) નું સૂચન કરે છે । અર્થાત્ બીજું વ્રત પહેલે અને ત્રીજું વ્રત બીજે ભાંગે આદર્યું । એકંદર રીતે ૬૬૦૦૦૦૦૦ આ ભાંગાનો અર્થ એવો થાય છે કે કોઈ માણસે આઠ વ્રતમાંથી પહેલું અને બીજું વ્રત છઠે ભાંગે આદર્યું । ૦૧૨૦૦૦૦૦ આનો અર્થ એ કે કોઈ માણસે આઠ વ્રત પૈકી બીજું વ્રત પહેલે ભાંગે અને ત્રીજું વ્રત બીજે ભાંગે આદર્યું । પહેલું ચોથું પાંચમું છઠું સાતમું અને આઠમું એ છ વ્રત શૂન્ય એટલે આદર્યા વગરનાં સમજવાં । એમ દરેક ભાંગાનું તાત્પર્ય સમજવું ।

પ્રકરણ ૫. મું-નષ્ટવિધિ.

ભાંગાના નષ્ટ વિધિ.

ગમે તે વ્રતના કુલ ભાંગામાંથી અમુક સંખ્યાનો ભાંગો પુછવામાં આવે તો તે પુછેલ સંખ્યામાંથી સૂચીના યંત્રમાં-દેવકુલિકામાં જોઈ અસંયોગી તથા દ્વિકસંયોગાદિકના જેટલા જેટલા ભાંગા વાદ થઈ શકે તેટલા એક પછી એક અથવા સરવાલો કરી વાદ કરવા. એમ વાદ કરતાં કરતાં જે સંયોગીમાંની સંખ્યા તે પુછેલા ભાંગામાંથી વાદ થઈ ન શકે ત્યારે જાણવું કે પુછેલ ભાંગો, તે સંયોગીમાંથી નીકળશે । પછી તે સંયોગીના વિકલ્પ અને પદ કેટલાં છે તે સૂચીયંત્રમાં જોઈ લેવું । પછી વાદ કરતાં જે સંખ્યા બાકી રહી છે તેને (પ્રસ્તારની પહેલી રીત પ્રમાણે) તે સંયોગીના વિકલ્પની સંખ્યાએ ભાગવી । ભાગતાં જે લઘ્વાંક આવે તેમાં એક હમેરતાં જે થાય તેટલામું પદ, તે પુછેલ ભાંગાનું સમજવું, અને ભાગાકાર કરતાં જે શેષ વધે તેટલામો વિકલ્પ, તે પુછેલ

ભાંગાનો સમજવો । જો ભાગાકાર કરતાં એકે લઘ્વાંક ન આવે અર્થાત્ મુદ્દલ-ભાગ ચાલે નહીં તો લઘ્વાંક શૂન્ય સમજી તેમાં એક ડમેરવો દટલે પહેલું પદ પુછેલ ભાંગાનું થશે, અને શેષ રહે તેટલામો વિકલ્પ । જો શેષ કંઈ પણ ન વધે તો લઘ્વાંકમાં એક મેલવવો નહીં, કિન્તુ તે સંયોગીનો છેલ્લો વિકલ્પ સમજવો । આ પ્રમાણે પુછેલ ભાંગાના નીકલેલ પદ અને વિકલ્પ એ વેની યોજના કરી ભાંગા લખવાની રીત પ્રમાણે ભાંગો કરી પુછનારને કહેવું કે પુછેલ સંખ્યાનો સિદ્ધભાંગો આ પ્રમાણે થાય ।

પ્રસ્તારની વીજી રીત પ્રમાણે ભાંગો કાઢવો હોયતો પુછેલ સંખ્યામાંથી અસંયોગી દ્વિકસંયોગાદિકના સિદ્ધભાંગાની સંખ્યા વાદ કરતાં જે સંખ્યા શેષ રહી હોય તેને તે સંયોગીના વિકલ્પની સંખ્યાને વદલે પદની સંખ્યાએ ભાગ આપવો । જે લઘ્વાંક આવે તેમાં એક મેલવતાં જે થાય તેટલામો વિકલ્પ, અને શેષ રહે તેટલામું પદ પુછેલ ભાંગાનું સમજવું । જો લઘ્વાંક શૂન્ય હોય અર્થાત્ ભાગ ન ચાલે તો તેમાં એક ડમેરવાથી પહેલો વિકલ્પ અને શેષ રહે તેટલામું પદ જાણવું । જો શેષ કંઈ ન વધે તો લઘ્વાંકમાં એક ન ડમેરવો, કિન્તુ લઘ્વાંક જેટલામો વિકલ્પ અને તે સંયોગીનું છેલ્લું પદ પુછેલ ભાંગાનું સમજવું । આ પ્રમાણે પદ વિકલ્પ મુકરર થયા પછી સિદ્ધભાંગો સ્વયં યોજી લેવો ।

ઉદાહરણ કોઈ પુછે કે ષટ્મંગીયે પાંચ વ્રતનો ૩૬૦૦ મો ભાંગો કેવો થાય ? ઉક્ત સંખ્યામાંથી ત્રિક સંયોગી સુધીના $૩૦ + ૩૬૦ + ૨૧૬૦$ મલી ૨૫૫૦ ભાંગો વાદ કરતાં ૧૦૫૦ વાકી રહ્યા તેમાંથી ચડક સંયોગીના ભાંગા વાદ જતાં નથી, માટે તે ભાંગો ચડક સંયોગીમાંથી નીકલવો જોઈએ, ચડક સંયોગીના વિકલ્પ ૧૨૯૬ છે તેથી ૧૦૫૦ ની સંખ્યાનો ભાગ ન

ચાલે માટે પહેલી રીત પ્રમાણે પહેલું પદ અને ૧૦૫૦ મો વિકલ્પ પુછેલ ભાંગાનો આવ્યો, તે બેની યોજના કરતાં ૩૬૦૦ મો સિદ્ધભાંગો આ પ્રમાણે થયો ।

ઉદાહરણ—નં. ૧

૧	૨	૩	૪		પદ પહેલું
૫	૬	૧	૬		વિકલ્પ ૧૦૫૦
૫	૬	૧	૬	૦	ભાંગો ૩૬૦૦ મો

બીજી રીત પ્રમાણે ૧૦૫૦ ને ચક્રસંયોગીના પાંચ પદે ભાગતાં લઘ્યાંક ૨૧૦ આવ્યા અને શેષ કાંઈ ન રહ્યું એટલે ૨૧૦ મો વિકલ્પ અને છેલ્લું પાંચમું પદ આવ્યું તે બેની યોજના કરતાં બીજી રીત પ્રમાણે ૩૬૦૦ મો ભાંગો આ પ્રમાણે થયો ।

ઉદાહરણ—નં. ૧

૨	૩	૪	૫		પાંચમું પદ
૧	૬	૫	૬		૨૧૦ મો વિકલ્પ
૦	૧	૬	૫	૬	૩૬૦૦ મો ભાંગો

ઉદાહરણ નં. ૨—પહેલી રીતે પ્રમાણે—છ વ્રતનો ૧૮૭૬૫ મો ભાંગો કેવો થાય ? ૧૮૭૬૫ માંથી ત્રિકસંયોગીસુધીના $૩૬ + ૫૪૦ + ૪૩૨૦ = ૪૮૯૬$ બાદ કરતાં $૧૮૭૬૫ - ૪૮૯૬ = ૧૩૮૬૯$ રહ્યાં, તેને ચક્રસંયોગીના વિકલ્પ ૧૨૯૬ થી ભાગતાં $૧૩૮૬૯ \div ૧૨૯૬ =$ લઘ્યાંક ૧૦ અને શેષ ૯૦૯ ।

લઘ્યાંક ૧૦માં ૧ ડમેરતા ૧૧ થયા તે ૧૧ મું પદ અને શેષ ૯૦૯ એ વિકલ્પ ।

૨૩૪૬	૧૧ મું પદ
૫૨૨૩	૯૦૯ મો વિકલ્પ

અર્થાત્ છઠા વ્રતના ચક્રસંયોગીનો ૧૮૭૬૫ મો ભાંગો ૦૫૨૨૩૦ આ પ્રમાણે થયો ।

ઉદાહરણ નં ૨-બીજી રીત પ્રમાણે—

૧૮૭૬૫ માંથી ત્રિકસંયોગી સુધીના ભાંગો ૪૮૯૬ વાદ કરતાં ૧૩૮૬૯ રહ્યા ચક્રસંયોગીનાં પદ ૧૫ છે, માટે ૧૩૮૬૯ ને ૧૫ થી ભાગતાં લઘ્યાંક ૯૨૪ અને શેષ ૯ । લઘ્યાંક ૯૨૪ માં ૧ ડમેરતાં ૯૨૫ થયા તેટલામો વિકલ્પ અને શેષ ૯ તેટલામું પદ સમજવું ।

૧	૩	૫	૬	૯ મું પદ
૫	૨	૫	૧	૯૨૫ મો વિકલ્પ

‘૫૦૨૦૫૧’ આ ૧૮૭૬૫ મો ભાંગો થયો ।

ઉદાહરણ-નં. ૩-પહેલી રીત પ્રમાણે ૭ વ્રતનો ૨૬૭૩૫ મો ભાંગો કેવો થાય ?

૨૬૭૩૫ માંથી ત્રિકસંયોગીસુધીના ૮૩૫૮ વાદ કરતાં ૧૮૩૭૭ રહ્યાં તેને-ચક્રસંયોગીના વિકલ્પ ૧૨૯૬ થી ભાગતાં લઘ્યાંક ૧૪ અને શેષ ૨૩૩ । લઘ્યાંક ૧૪ માં એક ડમેરતાં ૧૫ થયા તેટલામું પદ અને શેષ ૨૩૩ એ વિકલ્પ ।

૧	૩	૫	૭	૧૫ મુ પદ
૨	૧	૩	૫	૨૩૩ મો વિકલ્પ

૨૦૧૦૩૦૫ આ ૨૬૭૩૫ મો ભાંગો થયો ।

હદા નં ૩-વીજી રીત પ્રમાણે સાતવ્રતનો ૨૬૭૩૫ મો ભાંગો કેવો થાય ?

૨૬૭૩૫ માંથી ત્રિકસંયોગીમુધીના ૮૩૫૮ વાદ કરતાં વાકી ૧૮૩૭૭ રહ્યાં, તેને સાત વ્રતના ચક્રસંયોગીના પદ ૩૫ થી ભાગતાં લઘ્યાંક ૫૨૫ અને શેષ ૨ । લઘ્યાંક ૫૨૫ માં એક ઝમેરતાં ૫૨૬ થયા તે વિકલ્પ અને શેષ ૨ તે વીજું પદ સમજવું.

૧	૨	૩	૫	૨ જું પદ
૩	૩	૪	૪	૫૨૬ મો વિકલ્પ

૩૩૪૦૪૦૦ આ ૨૬૭૩૫ મો ભાંગો થયો ।

વિકલ્પના નષ્ટ ।

જે ભંગીના જે સંયોગીનો વિકલ્પ પુછ્યો હોય તેટલે સ્થાને તે ભંગીના ઉત્તરોત્તર ગુણાકાર મુકી જવા । પછી પુછેલ સંખ્યા-માંથી એક વાદ કરીને ઉત્તરોત્તર ગુણાકારમાંની પ્રથમ મોટી સંખ્યાએ ભાગ દેવો. લઘ્યાંક તેની નીચે મુકવો અને શેષ રહેલ સંખ્યાને તેની જોડેની સંખ્યાએ ભાગ દેવો અને લઘ્યાંક તેની નીચે મુકવો. એમ જોડે જોડેની સંખ્યાએ ભાગતાં અનુક્રમે જે લઘ્યાંક આવે તેમાં એક એક ઝમેરવાથી પુછેલ વિકલ્પનું રૂપ આવશે ।

ઉદાહરણ-પટ્ટભંગીના છસંયોગીનો-૨૯૧૩૪ મો વિકલ્પ કેવો થાય ?

પુછેલ વિકલ્પ ૨૯૧૩૪ છે તેમાંથી ૧ વાદ કરતાં ૨૯-૧૩૩ રહ્યાં તેને ઉત્તરોત્તર ગુણક '૭૭૭૬, ૧૨૯૬, ૨૧૬, ૩૬, ૬, ૧' થી ક્રમશઃ ભાગતાં લઘ્યાંક ૩, ૪, ૨, ૫, ૧, ૩ આવે । જેમકે- $૨૯૧૩૩ \div ૭૭૭૬ =$ લઘ્યાંક ૩ અને શેષ $૫૮૦૫ \div ૧૨૯૬ =$ લઘ્યાંક ૪ અને શેષ $૬૨૧ \div ૨૧૬ =$ લઘ્યાંક ૨, શેષ $૧૮૯ \div ૩૬ =$ લઘ્યાંક ૫; શેષ $૯ \div ૬ =$ લઘ્યાંક ૧, શેષ $૩ \div ૧ =$ લઘ્યાંક ૩ । લઘ્યાંકમાં એક એક ડમેરવાથી ૪ ૫ ૩ ૬ ૨ ૪ થાય તે વિકલ્પ સમજવો ।

ભાજક	૭૭૭૬	૧૨૯૬	૨૧૬	૩૬	૬	૧
લઘ્ય.	૩	૪	૨	૫	૧	૩
ડમેરો.	૧	૧	૧	૧	૧	૧
વિકલ્પ	૪	૫	૩	૬	૨	૪

૪૫૩૬૨૪ આ ૨૯૧૩૪ મો વિકલ્પ થયો.
પટ્ટભંગીના પંચસંયોગીનો ૬૧૦ મો વિકલ્પ કેવો થાય ?

ભાજક.	૧૨૯૬	૨૧૬	૩૬	૬	૧
લઘ્ય	૦	૨	૪	૫	૩
ડમેરો.	૧	૧	૧	૧	૧
વિકલ્પ.	૧	૩	૫	૬	૪

૧૩૬૬૪ આ ૬૧૦ મો વિકલ્પ થયો ।

નવમંગીના પંચસંયોગીનો ૩૬૩૧૧ મો વિકલ્પ કેવો થાય ?

ખાજક.	૬૫૬૧	૭૨૯	૮૧	૯	૧
લબ્ધ.	૫	૪	૭	૨	૪
ઉમેરો.	૧	૧	૧	૧	૧
વિકલ્પ.	૬	૫	૮	૩	૫

૬૫૮૩૫ આ પંચ સંયોગીનો ૩૬૩૧૧ મો વિકલ્પ થયો ।

૧૬૪૩૯૮ આ એકવીશ મંગીના ચઢક સંયોગીનો ૧૬૪૩૯૮ મો

વિકલ્પ કેવો થાય ?

ખાજક.	૧૨૬૧	૪૪૧	૨૧	૧
લબ્ધ.	૧૬	૧૪	૨	૫
ઉમેરો.	૧	૧	૧	૧
વિકલ્પ.	૧૭	૧૫	૩	૬

૧૭-૧૫-૩ ૬ આ એકવીશ મંગીના ચઢક સંયોગીનો ૧૬૪૩૯૮

મો વિકલ્પ થયો ।

ओगणपचास भंगीना चउक संयोगीनो ४९०६०१७
मो विकल्प केवो थाय ?

भाजक.	११७६४९	२४०१	४९	१
लब्ध.	४१	३४	१५	३८
उमेरो.	१	१	१	१
विकल्प.	४२	३५	१६	३९

४२-३५-१६-३९ आ ओगणपचास भंगीना चउक
संयोगीनो ४९०६०१७ मो विकल्प थयो.

एकसो सडतालीस भंगीना त्रिकसंयोगीनो २०७३७६४ मो
विकल्प केवो थाय ?

भाजक.	२१६०९	१४७-	१
लब्ध.	९५	१४२	३४
उमेरो.	१	१	१
विकल्प.	९६	१४३	३५

९६-१४३-३५ आ १४७ भंगीना त्रिक संयोगीनो
२०७३७६४ मो विकल्प थयो ।

इति. नष्ट प्रकरणम् ।

પ્રકરણ ૬ ઠું-ઉદ્દિષ્ટ વિધિ.

સિદ્ધભાંગાના ઉદ્દિષ્ટની રીત ।

કોઈ પુછે કે અમુક ભાંગો કેટલામો છે ? આ પૂછેલ ભાંગા ઉપરથી ભાંગાનો નંબર શોધી કાઢવો તેને ઉદ્દિષ્ટ કહેવામાં આવે છે, તેની રીત આ પ્રમાણે છે—

પૂછેલ ભાંગામાં કયા સંયોગીનું કેટલામું પદ અને કયા સંયોગીનો કેટલામો વિકલ્પ છે તે પ્રથમ જોવું । પહેલી રીત પ્રમાણે જેટલામું પદ હોય, તેમાંથી એક વાદ કરી, તેને તે સંયોગીના વિકલ્પની સંખ્યાએ ગુણાકાર કરવો, જે આવે તેમાં જેટલામો વિકલ્પ ભાંગામાં આવ્યો હોય તે સંખ્યા ઉમેરવી, જે સંખ્યા થાય તેમાં તે સંયોગીથી ઉપરના સંયોગીઓની ભાંગાની સંખ્યા સૂચીમાં જોઈ ઉમેરવી, જે આવે તે પૂછેલ ભાંગાનો નંબર જાણવો ।

બીજી રીત પ્રમાણે પૂછેલરૂપમાં જેટલામો વિકલ્પ હોય તેમાંથી એક વાદ કરી તે સંયોગીના એકંદર પદની સંખ્યાએ ગુણાકાર કરવો, જે આવે તેમાં પૂછેલ રૂપમાં જેટલામું પદ હોય, તે સંખ્યા ઉમેરવી, જે આવે તેમાં ઉપરના સંયોગીના ભાંગાની સંખ્યા ઉમેરતાં જે સંખ્યા આવે તેટલામો નંબર પૂછેલ ભાંગાનો સમજવો.

ઉદાહરણ નં ૧—પહેલી રીત પ્રમાણે પાંચ વ્રતના ચઢક-સંયોગીના ૫-૬-૧-૬-૦ આ ભાંગો કેટલામો છે? આમાં ૫-૬-૧-૬ આ વિકલ્પ તેના ઉદ્દિષ્ટની રીત પ્રમાણે જોતાં ષટ્તંભીના ચઢક-સંયોગીનો ૧૦૫૦ મો છે, અને ૧૨૩૪ આ પદ પહેલું છે. એકમાંથી એક વાદ કરતાં શૂન્ય આવે એટલે ગુણાકાર ન થાય માટે

વિકલ્પ નંબર ૧૦૫૦ માં ઉપરના ત્રણ સંયોગીના ભાંગા ૨૫૫૦
ઊમેરતાં ૩૬૦૦ થાય, માટે પુછેલ ભાંગો પહેલી રીત પ્રમાણે
૩૬૦૦ મો છે ।

વીજી રીત પ્રમાણે વિકલ્પ સંખ્યા ૧૦૫૦ માંથી એક વાદ
કરતાં ૧૦૪૯ રહ્યા, તેને ચક્રસંયોગીનાં પાંચ પદે ગુણતાં ૫૨૪૫
થયા. તેમાં પુછેલ ભાંગામાં પહેલું પદ છે માટે એક ઊમેરતાં ૫૨૪૬
થાય, તેમાં ઉપરના ત્રણ સંયોગીના ૨૫૫૦ ઊમેરતાં ૭૭૯૬ થાય,
માટે પુછેલ ભાંગાનો નંબર ૭૭૯૬ મો સમજવો ।

ઉદાહરણ નં. ૨

પહેલી રીત પ્રમાણે ષટ્ભંગી છ વ્રતનો ૦૫૨૨૩૦ આ ભાંગો
કેટલામો ? પુછેલ ભાંગામાં ૨-૩-૪-૫ એ પદ ૧૧ મું ૫-૨-
૨-૩ એ વિકલ્પ ષટ્ભંગીના ચક્રસંયોગીનો ૯૦૯ મો છે. ૧૧
માંથી એક વાદ કરતાં ૧૦ રહ્યા, તેને ચક્રસંયોગીના ૧૨૯૬
વિકલ્પે ગુણતાં ૧૨૯૬૦ થયા. તેમાં આવેલ વિકલ્પ સંખ્યા
૯૦૯ ઊમેરતાં ૧૩૮૬૯ થાય, તેમાં ઉપરના ત્રણસંયોગીના ૪૮૯૬
મેલવતાં ૧૮૭૬૫ થાય તે પુછેલ ભાંગાનો નંબર છે ।

વીજી રીત પ્રમાણે ષટ્ભંગી છ વ્રતનો ૦૫૨૨૩૦ આ
કેટલામો ભાંગો છે ? ૫૨૨૩ એ વિકલ્પ ષટ્ભંગીના ચક્રસંયો-
ગીનો ૯૦૯ મો છે અને ૨-૩-૪-૫ એ પદ ૧૧ મું છે । ૯૦૯
માંથી એક વાદ કરી ૯૦૮ ને ચક્રસંયોગીનાં પદ ૧૫ થાય,
તેને કરી ગુણતાં ૧૩૬૨૦ થાય । તેમાં ૧૧ મું પદ માટે ૧૧
ઊમેરતાં ૧૩૬૩૧ થાય, તેમાં ઉપરના ત્રણસંયોગીના ૪૮૯૬
ભાંગા મેલવતાં ૧૮૫૨૭ થાય તે પુછેલ ભાંગાનો નંબર જાણવો ।

ઉદાહરણ નં. ૩

પહેલી રીત પ્રમાણે ષટ્ભંગી સાતવ્રતનો ૨૦૧૦૩૦૫ આ ભાંગો કેટલામો છે ?

આમાં ૧-૩-૫-૭ એ પદ ૧૫ મું છે, તેમાંથી એક બાદ કરી ચઢકસંયોગીના ૧૨૯૬ વિકલ્પે ગુણતાં ૧૮૧૪૪ થાય, તેમાં ૨૧૩૫ એ વિકલ્પ ૨૩૩ મો છે, તે ભેલવતાં ૧૮૩૭૭ થયાં, તેમાં ઉપરના ત્રણ સંયોગીના ભાંગા ૮૩૫૮ ઉમેરતાં ૨૬૭૩૫ થાય, માટે પૂછેલ ભાંગો ૨૬૭૩૫ મો છે ।

બીજી રીત પ્રમાણે ષટ્ભંગીએ સાત વ્રતનો ૨૦૧૦૩૦૫ આ ભાંગો કેટલામો છે ।

આમાં ૨૧૩૫ એ વિકલ્પ ષટ્ભંગીનો ચઢક સંયોગીનો ૨૩૩ મો છે, તેમાંથી એક બાદ કરી ૨૩૨ ને ચઢકસંયોગીનાં પાંત્રીશ પદે ગુણતાં ૮૧૨૦ થાય, તેમાં ૧૫ મું પદ છે માટે ૧૫ ઉમેરતાં ૮૧૩૫ થાય. તેમાં ઉપરના ત્રણસંયોગીના ૮૩૫૮ ઉમેરતાં ૧૬૪૯૩ થાય માટે પૂછેલ ભાંગો ૧૬૪૯૩ મો છે ।

અથ વિકલ્પના ઉદ્દિષ્ટની રીત ।

વિકલ્પનો નંબર શોધવાને જે રૂપ-પ્રસ્તાર આપવામાં આવે, તે દરેકની નીચે એકઠા મુકી બાદ કરવા, શેષ રહે તે દરેકના ઉપર જે જે ભંગી હોય તેટલે તેટલે ઉત્તરોત્તર ગુણતાં જે. આંકડા આવે તે મુકી જવા પછી નીચેના અને ઉપરના આંકડાનો સ્હામ સ્હામે પરસ્પર ગુણાકાર કરી, એક બાજુ મુકવા, પછી બધા ગુણાકારનો સરવાલો કરી એક ઉમેરવાથી પુછેલ વિકલ્પનો નંબર નિકલશે ।

उदाहरण नं.-१.

षट्भंगीनो ४-५-३-६-२-४ आ विकल्प केटलामो छे?

४-५-३-६-२-४ आ विकल्पमांथी एकटा वाद करतां

४	५	३	६	२	४
१	१	१	१	१	१
३	४	२	५	१	३

३-४-२-५-१-३ रह्या, तेनाथी उत्तरो-

त्तर छ छगुणां ७७७६, १२९६, २१६,

३६, ६, १ आ आंकडाने क्रमसर

गुणवा। जेमके ७७७६ \times ३ = २३३२८, १२९६ \times ४ = ५१८४,

२१६ \times २ = ४३२, ३६ \times ५ = १८०, ६ \times १ = ६, १ \times ३ = ३।

३३३२८

५१८४

४३२

१८०

६

३

२९१३३

१

२९१३४

७७७६	१२९६	२१६	३६	६	१
३	४	२	५	१	३
३३३२८	५१८४	४३२	१८०	६	३

आ दरेक गुणाकारनो सरवालो करी एक जोड़वाथी २९१३४

थाय. आ पुछेल विकल्पनो नंबर समजवो।

ઉદાહરણ નં. ૨

ષટ્ભંગીનો ૧-૩-૬-૬-૪ આ વિકલ્પ કેટલામો છે ?

૧-૩-૫-૬-૪ આમાંથી એકઢા વ્રાદ કરતાં ૨-૪-૬-૩ રહ્યાં.

૧-૧-૧-૧-૧

૦-૨-૪-૬-૩

૧૨૯૬	૨૧૬	૩૬	૬	૧
૦	૨	૪	૬	૩
૦	૪૩૨	૧૪૪	૩૦	૩

૪૩૨

૧૪૪

૩૦

૩

પુછેલ વિકલ્પનો ૬૧૦ મો નંબર છે.

૬૦૯

૧

૬૧૦

ઉદાહરણ નં. ૩

નવભંગીનો ૬-૫-૮-૩-૬ આ વિકલ્પ કેટલામો છે ?

૬-૫-૮-૩-૬ આમાંથી એકઢા વ્રાદ કરતાં ૫-૪-૭-૨-૪ રહ્યાં.

૧-૧-૧-૧-૧

૬-૪-૭-૨-૪

૬૬૬૧	૭૨૯	૮૧	૯	૧
૬	૪	૭	૨	૪
૩૨૮૦૬	૨૯૧૬	૬૬૭	૧૮	૪

$૩૨૮૦૫ + ૨૯૧૬ + ૫૬૭ + ૧૮ + ૪ = ૩૬૩૧૦$. આમાં
 ૧૬૩૧૧ આ પુછેલ વિકલ્પનો નંબર છે.

ઉદાહરણ નં. ૪

૧૭-૧૫-૩-૬ આ વિકલ્પ કેટલામો છે ?

૧૭-૧૫-૩-૬ આમાંથી ૧૬૬૬૬ બાદ કરતાં ૧૬-૧૪-૪-૫ રહ્યાં.

૧ ૧ ૧ ૧
 ૧૬-૧૪-૨-૫

૯૨૬૧	૪૪૧	૨૧	૧
૧૬	૧૪	૨	૫
૧૪૮૧૭૬	૬૧૭૪	૪૨	૫

$૧૪૮૧૭૬ + ૬૧૭૪ + ૪૨ + ૫ = ૧૫૪૩૯૭ + ૧ = ૧૫૪૩૯૮$
 આ પુછેલ વિકલ્પનો નંબર છે.

ઉદાહરણ નં. ૫

૪૩-૩૫-૧૬-૩૯ આ વિકલ્પ કેટલામો ?

૪૩-૩૫-૧૬-૩૯ આમાંથી ૪૨-૩૪-૧૫-૩૮ રહ્યાં

૧ ૧ ૧ ૧
 ૪૨ ૩૪ ૧૫ ૩૮

૧૧૭૬૭૯	૨૪૦૧	૪૯	૧
૪૨	૩૪	૧૫	૩૮
૪૮૨૩૬૦૯	૮૧૬૩૪	૭૩૫	૩૮

$૪૮૨૩૬૦૯ + ૮૧૬૩૪ + ૭૩૫ + ૩૮ = ૪૯૦૬૦૧૬ + ૧ =$
 ૪૯૦૬૦૧૭ આ પુછેલ વિકલ્પનો નંબર છે ।

ઉદાહરણ નં. ૬

અકસોસડતાલીસ મંગીનો ૯૬-૧૪૩-૩૫ આ વિકલ્પ કેટલામો છે ?

૯૬-૧૪૩-૩૫ આમાંથી એકઠા બાદ કરતાં ૯૫-૧૪૨-૩૪ રહ્યાં.
 ૧ ૧ ૧.

૯૫ ૧૪૨ ૩૪

૨૧૬૦૯	૧૪૭	૧
૯૫	૧૪૨	૩૪
૨૦૫૨૮૫૫	૨૦૮૭૪	૩૪

$૨૦૫૨૮૫૫ + ૨૦૮૭૪ + ૩૪ = ૨૦૭૩૭૬૩ + ૧ = ૨૦૭૩૭૬૪$
 આ પુછેલ વિકલ્પનો નંબર છે ।

પદના નષ્ટ અને ઉદ્દિષ્ટની રીતિ મંગીયાના ભાંગામાં બતાવ્યા
 પ્રમાણે જ છે તેથી જિજ્ઞાસુ તેમાંથી જોઈ લેવું.

इति उद्दिष्टप्रकरणम् ।

ગ્રંથ ૩ જો

અનુપૂર્વીના ભાંગા-પ્રસ્તાર

પદ અને વિકલ્પની માફક અનુપૂર્વીના પળ પ્રસ્તાર થાય છે. વિકલ્પના પ્રસ્તારમાં જેમ જેટલા જીવ હોય તેના અંકનો મેલ મેલવવો પડે છે તેમ અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારમાં મેલ મેલવવો પડતો નથી કિન્તુ અનુક્રમે અંક લેવાય છે. જેમ પાંચ પદની અનુપૂર્વીના પ્રથમ પ્રસ્તારમાં ૧-૨-૩-૪-૫ આ આંકડા આવે છે. તેનો સરવાલો કરીએ તો ૧૫ થઈ જાય છે. વિકલ્પના પ્રસ્તારમાં તો સાત જીવના પ્રસ્તાર હોય તો તેનો સરવાલો સાતજ આવવો જોઈએ. પ્રકૃત પ્રસ્તારમાં પ્રથમ અનુક્રમ સચવાય છે માટેજ આનું નામ અનુપૂર્વી રાખવામાં આવ્યું છે. આ વિશેષતાને લીધેજ પદ અને વિકલ્પના પ્રસ્તાર કરતાં અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારની સંખ્યા અધિક થાય છે. ગમે તે ઇષ્ટ વસ્તુના અનુક્રમે અંક કલ્પી તેનું પરિવર્તન કરવાથી અનુપૂર્વીના પ્રસ્તાર થાય છે. અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુ ૧ પાંચ પરમેષ્ઠિના અરિહંત ૧ સિદ્ધ ૨ આચાર્ય ૩ ઉપાધ્યાય ૪ અને સાધુ ૫ આ પાંચ અંક અનુક્રમાનુસાર કલ્પી તેના પરિવર્તનથી થતા ૧૨૦ પ્રસ્તાર અત્યન્ત પ્રસિદ્ધ છે. જેમ પાંચ પરમેષ્ઠિની અનુપૂર્વી છે તેમ છ ફાય, સાત નય, આઠ મદ, નવ તત્ત્વ, ચોવીશ તીર્થંકર આદિ ગમે તે વસ્તુની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તાર થઈ શકે છે.

પ્રકરણ ૧ લું

પ્રસ્તારની સંખ્યા

એકથી માંડી ચઢતાં પદની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તાર કેટલા કેટલા થાય તેની સંખ્યા જાણવાને માટે સંવેધયંત્ર બનાવવો. જેટલા પદની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તાર બનાવવા હોય તેટલા અંકો અનુક્રમે એક પંક્તિમાં લખી જવા. પછી પહેલા અંક ઉપર શૂન્ય મુકી બીજા અંક ઉપર એકઢો લખવો, તેનો તેની નીચેના અંક સાથે ગુણાકાર કરી તેની જોડેના અંક ઉપર લખવો. એમ આગલા આગલા બધે અંકનો ગુણાકાર પાછલા પાછલા અંક ઉપર લખવો, એ રીતે પંક્તિ પૂરી કરવી, ઉપર ઉપરનાં અંકો નીચે નીચેના આગલા પદના પ્રસ્તારની સંખ્યા દર્શાવે છે. જેમ એકથી માંડી પાંચ પદની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારની સંખ્યા કાઢવી હોય તો નીચે પ્રમાણે સંવેધયંત્ર કરવો—

૦	૧	૨	૬	૨૪	૧૨૦
૧	૨	૩	૪	૫	

આમાં બેના ઉપર એક છે તે એક પદની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારની સંખ્યા । ત્રણના ઉપર બે છે તે બે પદની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારની સંખ્યા । ચાર ઉપર છ છે તે ત્રણ પદની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારની સંખ્યા । પાંચના ઉપર ચોવીશ છે તે ચાર પદની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારની સંખ્યા અને ચોવીશની જોડે એકસોવીશ છે તે પાંચ પદની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારની સંખ્યા જાણવી.

प्रकरण २ जुं-प्रस्तार लखवानी रीत.

जेटला पदनी अनुपूर्वीना प्रस्तार लखवा होय तेटला अंको अनुक्रमे पहेला प्रस्तारमां लखी जवा, पछी छेला वे अंको कायम राखी आगलना अंकोनुं परिवर्तन करवुं, ते एवी रीते के लघु अंक आगल मुकवा अने गुरु अंक पाछल मुकवा. प्रथम लघु अंकोनुं परिवर्तन करी पछी गुरु अंकनुं करवुं, एम अंकोनुं परिवर्तन थई रहे त्यारे ते कोष्टक पूर्ण करी, कायमना वे अंकोमां एक दशको घटाडी पूर्ववत् बीजुं कोष्टक पूर्ण करवुं, एटलुं ध्यानमां राखवुं के एक प्रस्तारमां एने ए वे अंक न आवे, एम करतां करतां ज्यारे प्रथम प्रस्तारनो पुरेपुरो व्युत्क्रम थई जाय त्यारे ते प्रस्तारनी समाप्ति थशे, उदाहरण तरीके त्रणथी मांडी पांच पदनी अनुपूर्वीना प्रस्तार आंहि लखवामां आवे छे.

त्रण पदनी अनुपूर्वीना प्रस्तार ६.

१ २ ३

२ १ ३

१ ३ २

३ १ २

२ ३ १

३ २ १

ચાર પદની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તાર ૨૪.

૧ ૨ ૩ ૪	૧ ૨ ૪ ૩	૧ ૩ ૪ ૨	૨ ૩ ૪ ૧
૨ ૧ ૩ ૪	૨ ૧ ૪ ૩	૩ ૧ ૪ ૨	૩ ૨ ૪ ૧
૧ ૩ ૨ ૪	૧ ૪ ૨ ૩	૧ ૪ ૩ ૨	૨ ૪ ૩ ૧
૩ ૧ ૨ ૪	૪ ૧ ૨ ૩	૪ ૧ ૩ ૨	૪ ૨ ૩ ૧
૨ ૩ ૧ ૪	૨ ૪ ૧ ૩	૩ ૪ ૧ ૨	૩ ૪ ૨ ૧
૩ ૨ ૧ ૪	૪ ૨ ૧ ૩	૪ ૩ ૧ ૨	૪ ૩ ૨ ૧
૨૪			

પાંચ પદની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તાર ૧૨૦

૧

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
૨ ૧ ૩ ૪ ૫
૧ ૩ ૨ ૪ ૫
૩ ૧ ૨ ૪ ૫
૨ ૩ ૧ ૪ ૫
૩ ૨ ૧ ૪ ૫

૨

૧ ૨ ૪ ૩ ૫
૨ ૧ ૪ ૩ ૫
૧ ૪ ૨ ૩ ૫
૪ ૧ ૨ ૩ ૫
૨ ૪ ૧ ૩ ૫
૪ ૨ ૧ ૩ ૫

૩

૧ ૩ ૪ ૨ ૫
૩ ૧ ૪ ૨ ૫
૧ ૪ ૩ ૨ ૫
૪ ૧ ૩ ૨ ૫
૩ ૪ ૧ ૨ ૫
૪ ૩ ૧ ૨ ૫

૪

૨ ૩ ૪ ૧ ૫
૩ ૨ ૪ ૧ ૫
૨ ૪ ૩ ૧ ૫
૪ ૨ ૩ ૧ ૫
૩ ૪ ૨ ૧ ૫
૪ ૩ ૨ ૧ ૫

૫

૧ ૨ ૩ ૫ ૪
૨ ૧ ૩ ૫ ૪
૧ ૩ ૨ ૫ ૪
૩ ૧ ૨ ૫ ૪
૨ ૩ ૧ ૫ ૪
૩ ૨ ૧ ૫ ૪

૬

૧ ૨ ૫ ૩ ૪
૨ ૧ ૫ ૩ ૪
૧ ૫ ૨ ૩ ૪
૫ ૧ ૨ ૩ ૪
૨ ૫ ૧ ૩ ૪
૫ ૨ ૧ ૩ ૪

ရုံးဗဟု

9

१	२	४	५	३
२	१	४	५	३
१	४	२	५	३
४	१	२	५	३
२	४	१	५	३
४	२	१	५	३

4

2	3	4	5	6
7	8	9	10	11
12	13	14	15	16
17	18	19	20	21
22	23	24	25	26
27	28	29	30	31

9

१	२	३	४	५
६	७	८	९	१०
११	१२	१३	१४	१५
१६	१७	१८	१९	२०
२१	२२	२३	२४	२५
२६	२७	२८	२९	३०

१२

2	6	4	2	5
6	2	4	2	5
2	4	6	2	5
4	2	6	2	5
6	4	2	2	5
4	6	2	2	5

22

୨	୪	୬	୮	୧୦
୪	୬	୮	୧୦	୧୨
୬	୮	୧୦	୧୨	୧୪
୮	୧୦	୧୨	୧୪	୧୬
୧୦	୧୨	୧୪	୧୬	୧୮
୧୨	୧୪	୧୬	୧୮	୨୦

20

१	२	३	४	५
२	३	४	५	६
३	४	५	६	७
४	५	६	७	८
५	६	७	८	९
६	७	८	९	१०

१५

2	3	4	5	6
3	4	5	6	7
4	5	6	7	8
5	6	7	8	9
6	7	8	9	10
7	8	9	10	11
8	9	10	11	12

28

२	३	५	४	२
३	१	५	४	२
१	५	३	४	२
५	१	३	४	२
३	५	१	४	२
५	३	१	४	२

22

१	२	३	४	५
६	७	८	९	१०
११	१२	१३	१४	१५
१६	१७	१८	१९	२०
२१	२२	२३	२४	२५
२६	२७	२८	२९	३०

૧૬

૩	૪	૬	૧	૨
૪	૩	૬	૧	૨
૩	૬	૪	૧	૨
૬	૩	૪	૧	૨
૪	૬	૩	૧	૨
૬	૪	૩	૧	૨

૧૭

૨	૩	૪	૬	૧
૩	૨	૪	૬	૧
૨	૪	૩	૬	૧
૪	૨	૩	૬	૧
૩	૪	૨	૬	૧
૪	૩	૨	૬	૧

૧૮

૨	૩	૬	૪	૧
૩	૨	૬	૪	૧
૨	૬	૩	૪	૧
૬	૨	૩	૪	૧
૩	૬	૨	૪	૧
૬	૩	૨	૪	૧

૧૯

૨	૪	૬	૩	૧
૪	૨	૬	૩	૧
૨	૬	૪	૩	૧
૬	૨	૪	૩	૧
૪	૬	૨	૩	૧
૬	૪	૨	૩	૧

૨૦

૩	૪	૬	૨	૧
૪	૩	૬	૨	૧
૩	૬	૪	૨	૧
૬	૩	૪	૨	૧
૪	૬	૩	૨	૧
૬	૪	૩	૨	૧

કુલ એકસોને વીસ પ્રસ્તાર થયા ।

આ પ્રમાણે છ સાત આઠ इत्यादि. इच्छित पदनी अनु-
पूर्वीना प्रस्तर लखवा. पांच पदनी अनुपूर्वीना प्रस्तरमां-
छेला कायमना वे अंको-४५-३५-२५-१५।-५४-३४-२४
-१४ । ५३-४३-२३-१३ । ५२-४२-३२-१२- । ५१-
४१-३१-२१ । खास ध्यानमां राखवाना छे. कायमना वे
अंको शिवाय त्रण त्रण अंकोनुं दरेक कोष्ठकमां .यथोचित परि-
वर्तन करवामां आव्युं छे. चार पदना प्रस्तरमां- ववे अंकनुं ज
परिवर्तन करवानुं रहे छे, तेनुं परिवर्तन जल्दी यवाथी कायमना

વે અંકોનું પળ જલ્દી પરિવર્તન થાય છે. પાંચ પદના પ્રસ્તારમાં ત્રણ અંકોના પરિવર્તનને જરા વિલંબ થાય છે તેથી કાયમના વે અંકો પળ ધીમે ધીમે ઇટલે છ છ પ્રસ્તારે પરિવર્તન પામે છે— જેમ જેમ વધારે પદ તેમ તેમ પરિવર્તન ધીમે ધીમે થાય અને પ્રસ્તાર વધે.

પ્રસ્તારના અંકનું તાત્પર્ય.

પાંચ પદની અનુપૂર્વીમાં પાંચ પદ તે અરિહંત, સિદ્ધ, આ-
ચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુ એમ કલ્પના કરી છે. પ્રસ્તારમાં જ્યાં
એકડો છે ત્યાં ‘ નમો અરિહંતાણં ’ જ્યાં વગડો છે ત્યાં ‘ નમો
સિદ્ધાણં ’ જ્યાં ત્રગડો આવે ત્યાં ‘ નમો આચરિયાણં ’ જ્યાં
ચોગડો આવે ત્યાં ‘ નમો ઉવજ્જાયાણં ’ અને જ્યાં પાંચડો
આવે ત્યાં ‘ નમો લોએ સવ્વસાહૂણં ’ બોલવું. એમ જે જે
પદમાં જે જે અંકોની કલ્પના કરી હોય તે પ્રમાણે અંકોનું
તાત્પર્ય સમજી લેવું.

પ્રકરણ ૩ જું=અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારનો નષ્ટ વિધિ.

જેટલાં પદની અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારમાંથી નષ્ટ શોધવો હોય
તેટલા કોઠાનો સંવેધ યંત્ર વે પંક્તિવાળો પૂર્વવત્ વનાવવો અને
તેમાં અંકો પળ આગલ કહ્યા પ્રમાણે ભરવા. પછી જે નંબરનો
પ્રસ્તાર પુછ્યો હોય તેમાંથી એક વાદ કરી વાકીની સંખ્યાને
સંવેધ યંત્રમાંના જે જે અંકથી ભાગી શકાય તે અંકથી ક્રમસર
ભાગવો. જે જે અંકથી ભાગાકાર થાય તેની નીચે લઘ્વાંક
મુકવા અને શેષ સ્થાને શૂન્ય મુકવા. વંનેનો સરવાળો કરવો.

सरवाळाना अंक प्रमाणे संवेधयंत्रना वीजी पंक्तिना अंको उपर ' आबुं चिह्न करवुं, ते प्रमाणे ते अंको पंक्तिमां गोठववा । जेना उपर चिह्न थई गयुं होय तेने नंवरनी गणनामां न लेवो, आम करतां जे रूप तैयार थाय ते पूछेल प्रस्तारनुं रूप जाणवुं । दा-खला तरीके सात पदनी अनुपूर्वीना ५०४० प्रस्तार थाय छे. तेमांनो ३६० मो प्रस्तार केवो होय एम कोई पूछे तो तेना माटे आ प्रमाणे संवेध यंत्र वनाववो—

०	१	२	६	२४	१२०	७२०	५०४०
१	२	३	४	५	६	७	

३६० मांथी एक वाद करतां ३५९ रह्या, तेने ६ नी उपरना १२० थी भागतां ११९ शेष रह्या. लब्धांक २ आब्या, ते ६ नी नीचे मुकवा, पछी ११९ ने २४ थी भागतां २३ शेष रह्या. लब्धांक ४ ते ५ नी नीचे मुकवा । पछी २३ ने ६ थी भागतां ५ शेष रह्या. लब्धांक ३ ते ४ नी नीचे मुकवा । पछी ५ ने २ थी भागतां १ शेष रह्यो. लब्धांक २ ते ३ नी नीचे मुकवा । पछी १ ने १ थी भागतां लब्धांक १ आब्यो ते २ नी नीचे मुकवो । पछी लब्धांकनी नीचे एकडा मुकी सरवाळो करवो तेनो यंत्र आ प्रमाणे—

ध्रुवांक	०	१	२	६	२४	१२०	७२०
	१	२	३	४	५	६	७
लब्धांक	०	१	२	३	४	५	०
उमेरो	१	१	१	१	१	१	१
सरवाळी	१	२	३	४	५	३	१

૨૪૮

૩૬૦

૧

૧૨૦)૩૬૦(૨

૨૪૦

૨૪)૧૧૯(૪

૯૬

૬)૨૩(૩

૧૮

૨)૫(૨

૪

૧)૧(૧

૧

૦

સરવાળામાં છેલ્લો અંક એક છે માટે પચ્છાનુપૂર્વીએ પહેલું સ્થાન જે ૭, તેના ઉપર ચિન્હ કરી ૧ ની નીચે મુકવો. તેની જોડે ૩ નો અંક છે માટે ત્રીજું સ્થાન ૪, તેના ઉપર ચિન્હ કરી તે ૩ ની નીચે મુકવો. તેની જોડે ૫ નો અંક છે માટે પાંચમું સ્થાન ૧ છે તેના ઉપર ચિન્હ કરી પાંચની નીચે મુકવો, તેની જોડે ૪ છે માટે ચોથું સ્થાન ૨ છે તે ચિન્હ કરી ૪ ની નીચે મુકવો, તેની જોડે ૩ છે માટે ત્રીજું સ્થાન ૩ છે તેના ઉપર ચિન્હ કરી ૩ ની નીચે મુકવો. તેની જોડે ૨ છે માટે બીજું સ્થાન ૫ છે તેના ઉપર ચિન્હ કરી ૨ ની નીચે મુકવો, તેની જોડે ૧ છે માટે પહેલું સ્થાન ૬ છે તેના ઉપર ચિન્હ કરી એકની નીચે મુકવો । નીચે પંક્તિ તૈયાર થઈ તે ૩૬૦ માં પ્રસ્તાર સમજવો । તેનો યંત્ર નીચે મુજબ-

१	२	३	४	५	६	७
१	२	३	४	५	६	७
६	५	४	३	२	१	७

६ ५ ३ २ १ ४ ७ आ रूप ३६० मो प्रस्तार छे ।
एवी रीते कोई पण नंबरनो अनुपूर्वीनो प्रस्तार पुछवामां आवे
तो उपर प्रमाणे नष्ट विधिधी ते नंबरनो प्रस्तार शोधी काढवो ।

प्रकरण ४ थुं-अनुपूर्वीना प्रस्तारना उद्दिष्ट ।

पुछेल प्रस्तार उपर संवेधयंत्र प्रमाणे आंकडा मुकी जवा.
पछी प्रस्तारना अंक पच्छानुपूर्वीए तपासवा. जे जे अंकथी
आगल आगल जेटला मोटा अंक होय ते ते अंक उपरना अंकने
तेटला गुणा करी तेनी नीचे मुकवा. पछी नीचेनी पंक्तिनो एक-
दर सरवालो करी तेमां एक उमेरीए तो पुछेल प्रस्तारनो नंबर
निकले । उदाहरण—

६ ५ ३ २ १ ४ ७ आ। प्रस्तार केटलामो छे ?
एम कोई पुछे तो संवेधयंत्र प्रमाणे तेना उपर आंकडा मुकवा ।
जेमके—

०	१	२	६	२४	१२०	७२०
६	५	३	२	१	४	७

આમાં સાત કરતાં કોઈ મોટો અંક આગલ નથી માટે તેની નીચે શૂન્ય. ચાર કરતાં બે અંક મોટા છે માટે, ૧૨૦ ને ડબ્બલ કરવા । એકથી ચાર અંક આગલ મોટા છે માટે તેની ઉપરના ૨૪ ને ચાર ગુણા કરવા । તેની આગલના બે કરતાં ત્રણ અંક મોટા છે, માટે તેની ઉપરના ૬ ને ત્રણ ગુણા કરવા । તેની આગલના ૩ કરતાં બે અંક મોટા છે, માટે તેની ઉપરના બેને ડબ્બલ કરવા । તેની આગલના ૫ કરતાં એક અંક મોટો છે માટે તેની ઉપરના ૧ ને એકગુણા કરવા । છ આગલ કોઈ અંક નથી માટે તેની નીચે શૂન્ય. તેનો યંત્ર આ પ્રમાણે—

૦	૧	૨	૬	૨૪	૧૨૦	૭૨૦
૬	૫	૩	૨	૧	૪	૭
૦	૧	૪	૧૮	૯૬	૨૪૦	૦

નીચેની પંક્તિનો સરવાલો ૩૫૯ થાય છે. તેમાં એક હમે-રતાં ૩૬૦ થાય માટે પુછેલ પ્રસ્તાર સાતપદની અનુપૂર્વીમાં ૩૬૦ નંબરનો છે । એવી રીતે જે કોઈ અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારનો નંબર પુછવામાં આવે તો તેનો હિસ્ટ્ર વિધિ ઉપર પ્રમાણે કરી નંબર શોધી લેવો ।

પ્રકરણ ૫ મું—અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારના અંકોના સરવાલાનો વિધિ ।

જેટલા પદની અનુપૂર્વી હોય તેના પહેલા પ્રસ્તારના અંકોનો સરવાલો કરી તે પ્રસ્તારની સર્વ સંખ્યાનો ગુણાકાર કરવો ।

जेटला पदनी अनुपूर्वीं होय ते संख्याथी उक्त गुणाकारने भागवो ।
 लब्धांकने जेटला पदनी अनुपूर्वीं होय तेटली वार एक एक
 स्थान डावी वाजु छोडीने जमणी वाजु वधारी नीचे नीचे अंक
 मुक्वा, तेनो जे सरवालो थाय ते ते पदनी अनुपूर्वींना प्रस्तारना
 अंकोनो एकंदर सरवालो समजवो । जेम पांच पदनी अनुपूर्वींना
 प्रस्तारना अंकोनो सरवालो करवो होय तो तेनो पहिलो प्रस्तार
 १-२-३-४-५, आनो सरवालो १५ थाय । पांच पदनी अनु-
 पूर्वींना प्रस्तारनी संख्या १२० छे तेने १५ थी गुणतां १८००
 थाय, तेने पांचथी भागतां ३६० आवे, तेने पांच वार उपर
 कहेल रीति प्रमाणे गोठवतां तेनो सरवालो ३९९९६० थाय ।
 अंकोनी गोठवण आ प्रमाणे-

३६०
३६०
३६०
३६०
३६०
३६०
३९९९६०

आ संख्या पांच पदनी अनुपूर्वींना प्रस्तारना अंकोनी
 एकंदर संख्या छे । एवी रीति गमे ते अनुपूर्वींना प्रस्तारना
 अंकोनी संख्या काढवी ।

इति प्रस्तार अंक संकलनविधि ।

ગ્રંથ ૪ થો.

પૂર્વાનુપૂર્વીના માંગા.

પ્રકરણ ૧ લું-પ્રસ્તાર સંખ્યા.

જેટલા દ્રવ્યના પૂર્વાનુપૂર્વી માંગા કાઢવા હોય તેટલા આઠા
 खानावालो वे पंक्तिनो यंत्र करवो । पहली पंक्तिना खानामां
 अनुक्रमे अंको लखवा, बीजी पंक्तिना पहला खानामां, एक
 मुकवो । तेने तेनी उपरना जमणा खानाना अंक साथे गुणाकार
 करी ते आंक उमेरी. बीजो खानो भरवो । एम बधा खाना
 भरवा । जेमके एकथी आठ द्रव्यना पૂર્વાનુपૂર્વી માંગા-

ગુણાંક	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
લઘ્વાંક	૧	૪	૧૫	૬૪	૩૨૫	૧૨૫૬	૧૩૬૯૯	૧૦૯૬૦૦

આ યંત્રથી એક દ્રવ્યનો ૧ માંગો, બેના ચાર, ત્રણના ૧૫
 ચારના ૬૪, પાંચના ૩૨૫, છના ૧૨૫૬, સાતના ૧૩૬૯૯
 અને આઠના ૧૦૯૬૦૦ માંગા થાય એમ જણાય છે ।
 એવી રીતે જેટલા દ્રવ્યના માંગા જાણવા હોય તે આવો યંત્ર
 કરી જાણવા ।

અથ સંયોગીસંવેધયંત્ર ।

ચાર દ્રવ્યના ૬૪ માંગા થાય પણ તેમાં અસંયોગી દ્વિક
 સંયોગી વગેરેના કેટલા કેટલા માંગા થાય તે જાણવું હોય તો

જેટલા દ્રવ્ય અથવા સંયોગ હોય તેટલા સ્થાનાનો વે પંક્તિનો સંવે-
ધયંત્ર બનાવવો । પહેલી પંક્તિના સ્થાનામાં પછાનુપૂર્વીં એકથી
ચ્છદતા આંક લખવા । વીજી પંક્તિના પહેલા સ્થાનામાં ઉપરનોજ
આંક મુકવો । તને તેની ઉપરના જમણા સ્થાના સાથે ગુણી વીજા
સ્થાનામાં મુકવો । તેની ઉપરના જમણા સ્થાનાના અંક સાથે
ગુણી ત્રીજા સ્થાનામાં મુકવો. એમ વધા સ્થાના પૂરવા । જેમકે-
ચાર દ્રવ્યના સંયોગી ભાંગાનો સંવેધયંત્ર-

વ્યુત્ક્રમ ગુણાંક	૪	૩	૨	૧	
લઘ્વાંક	૪	૧૨	૨૪	૨૪	૬૪
	અસં.	દ્વિ.સં.	ત્રિ.સં.	ચ.સં.	

ચાર દ્રવ્યના ૬૪ ભાંગામાં અસંયોગીના ૪, દ્વિક સંયોગીના
૧૨, ત્રિક સંયોગીના ૨૪ અને ચતુકસંયોગીના ૨૪ એમ
૬૪ આંક યંત્રથી જણાય છે ।

પૂર્વાનુપૂર્વિના સંયોગીભાંગાનો વિધિ.

જેટલા સંયોગ તેટલા સ્થાનાનો ત્રણ પંક્તિનો યંત્ર કરવો ।
પહેલી પંક્તિમાં અનુપૂર્વીના ભાંગા અનુક્રમે લખવા, વીજી પંક્તિમાં
પદના સંયોગી લખવા. તે વેનો પરસ્પર ગુણાકાર કરી ત્રીજી
પંક્તિ પૂરવી । જેમકે ચાર દ્રવ્યના સંયોગી ભાંગાનો યંત્ર-

અનુ. ભાં.	૧	૨	૬	૨૪
પદ સં.	૪	૬	૪	૧
લઘ્વ.	૪	૧૨	૨૪	૨૪
	અસં.	દ્વિ.સં.	ત્રિ.સં.	ચ. સં.

પદ સંયોગી લાવવાનો યંત્ર—				
ભાજક.	૧	૨	૩	૪
ગુણક.	૪	૩	૨	૧
લઘ્વ.	૪	૬	૪	૧

પ્રકરણ ૨ જું. પૂર્વાનુપૂર્વી ભાંગા લખવાની રીત ।

અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારમાં અસંયોગી દ્વિક સંયોગી આદિ નથી, પણ પૂર્વાનુપૂર્વીના પ્રસ્તારમાં પદ અને વિકલ્પની માફક અસંયોગી દ્વિકસંયોગી આદિ છે । તે તે સંયોગીનો પહેલો પ્રસ્તાર અનુક્રમ અંકે લખી ચ્હડતે અંકે લગભગ પદની માફક કરવું । એક પ્રસ્તારમાં એજ એ પદ વે વાર ન આવે તે સ્થાલ લખવો. ઉદાહરણ તરીકે ચાર દ્રવ્યના પૂર્વાનુપૂર્વીના ભાંગાના પ્રસ્તાર આ પ્રમાણે—

અસં. ૪	૪૩	૩૨૪	૨૧૪૩
	—	૩૪૧	૨૩૧૪
૧	૧૨	૩૪૨	૨૩૪૧
૨	—	૪૧૨	૨૪૧૩
૩	ત્રિ. સ. ૨૪	૪૧૩	૨૪૩૧
૪	૧૨૩	૪૨૧	૩૧૨૪
—	૧૨૪	૪૨૩	૩૧૪૨
૫	૧૩૨	૪૩૧	૩૨૧૪
—	૧૩૪	૪૩૨	૩૨૪૧
દ્વિ. સ. ૧૨	૧૪૨	—	૩૪૧૨
	૧૪૩	૨૪	૩૪૨૧
૧૨	૨૧૩	—	૪૧૨૩
૧૩	૨૧૪	ચત. સં. ૨૪	૪૧૩૨
૧૪	૨૩૧	૧૨૩૪	૪૨૧૩
૨૧	૨૩૪	૧૨૪૩	૪૨૩૧
૨૩	૨૪૧	૧૩૨૪	૪૩૧૨
૨૪	૨૪૩	૧૩૪૨	૪૩૨૧
૩૧	૩૧૨	૧૪૨૩	—
૩૨	૩૧૪	૧૪૩૨	૨૪
૩૪	૩૨૧	૨૧૩૪	પકંદર ૬૪ ।
૪૧			
૪૨			

અનુપૂર્વીના પ્રસ્તારમાં જેમ છેલા વે અંક કાયમ રહી ધીમે ધીમે પરિવર્તન પામે છે તેમ આમાં પહેલા વે અંક કાયમ રહી ધીમે ધીમે પરિવર્તન પામે છે । પાછલા અંકનું જલ્દી પરિવર્તન થાય છે, માટે તેને પૂર્વાનુપૂર્વી કહેવામાં આવે છે । એવી રીતે ગમે તેટલા દ્રવ્યના પૂર્વાનુપૂર્વીના પ્રસ્તાર લખવા ।

પ્રકરણ ૩ જું-પૂર્વાનુપૂર્વીના સંયોગી ભાંગા કાઢવાનો મેરુવિધિ ।

પૂર્વવત્ મેરુયંત્ર બનાવવો, જેટલા દ્રવ્યના ભાંગા કાઢવા હોય તેટલી પંક્તિ કરવી, દરેક પંક્તિના પહેલાં યાનામાં અનુક્રમે ચઢતા આંક લખવા અને છેલ્લા યાનામાં છેલ્લાની જોડેના ઢાબા યાનાનો આંક મુકવો, વચલા યાના આ રીતે ભરવા, યાલી પંક્તિના આઘયાનાના અંકને તેની ઉપરની પંક્તિના અંક સાથે ગુણી; અનુક્રમે નીચેની પંક્તિના યાલી યાના ભરવા । એમ સઘલા યાના પૂરવા ।

૧							
૨	૨						
૩	૬	૬					
૪	૧૨	૨૪	૨૪				
૫	૨૦	૬૦	૧૨૦	૧૨૦			
૬	૩૦	૧૨૦	૩૬૦	૭૨૦	૭૨૦		
૭	૪૨	૨૧૦	૮૪૦	૨૫૨૦	૫૦૪૦	૫૦૪૦	
અ સં.	દ્વિ સં.	ત્રિ.સં.	ચ.સં.	પં. સં.	છ.સં.	સા.સં.	

અથ પૂર્વાનુપૂર્વી માંગાનો આઘ અંક શોધક મેરુવિધિ.

પૂર્વવત્ દ્રવ્ય જેટલી પંક્તિનો મેરુ વનાવવો । એટલું વિશેષ
કે એક જ્ઞાનાની પહેલી પંક્તિ ન કરવી, કિન્તુ બે જ્ઞાનાની
પંક્તિ જ શરૂઆતથી પહેલી પંક્તિ ગણવી । દરેક પંક્તિના પહેલા
જ્ઞાનામાં અનુક્રમે ચ્હડતા અંક લખવા । પહેલી પંક્તિના વીજા
જ્ઞાનામાં એક મુકવો, વીજીના વીજા જ્ઞાનામાં વગડો મુકવો, તેને
તેના વામ જ્ઞાનાના અંક સાથે ગુણી એક ડમેરી નીચેના જ્ઞાનામાં
મુકવો । તેને તેના વામ અંક સાથે ગુણી, એક ડમેરી, તેની
નીચેના જ્ઞાનામાં મુકવો । એ રીતે સઘલી પંક્તિના વીજા જ્ઞાના
ભરવા અને વીજા જ્ઞાનાનો અંક તેની જમણી તરફના સઘલા
જ્ઞાનામાં મુકવો । એમ દરેક પંક્તિના જ્ઞાના પુરવા । ઉદાહરણ—

ગ્રન્થ પ્રશસ્તિ:

—

શાર્દૂલવિક્રીડિત વૃત્તમ્—

શૂન્યાષ્ટાઙ્કથરામિતે સુવિદિતે શ્રી વિક્રમાબ્દે શુભે
પૌષે શુક્લદલાન્તિમે શશિદિને શિષ્યેણ રત્નેન્દુના
શ્રીમત્સ્વામિગુલાવચન્દ્રકૃતિનઃ પ્રસ્તારરત્નાવાલિઃ
સ્થિત્વા ગુર્જરદેશરાજનગરે સમ્પાદિતા શ્રેયસે ॥૧॥

અર્થ—પૂજ્યપાદ શ્રી ગુલાવચંદ્રજી સ્વામિના શિષ્ય મુનિશ્રી
રત્નચંદ્રજીએ વિક્રમ સંવત્ ૧૯૮૦ ના પૌષ મહિનાના શુક્લપક્ષને છેલ્લે
દિવસે પટલે પુનમને સોમવારે ગુજરાત દેશમાં સુપ્રસિદ્ધ રાજનગર
અપરનામ અમદાવાદ શહેરમાં રહીને આ પ્રસ્તાર રત્નાવાલિ નામના ગ્રંથની
યોજના પોતાના અને પરના શ્રેયને માટે કરી છે.

—

अगरचंद भैरोदान सेठिया जैनग्रन्थालयकी तरफसे

छपी हुई पुस्तकें—

१ प्रकरण (थोकडा) संग्रह भाग २ जा.

इसका योजक लींबडी सम्प्रदायके विद्वान् पूज्यमुनिश्री उत्तमचंद्रजी स्वामी हैं। इसमें पञ्चीस क्रिया, योनिद्वार, गर्भावास, श्वासोच्छ्वास, जीवके १४ भेदकी चरचा, ५६३ भेदकी चरचा, महादंडक, चार ध्यान, देशबंध सर्वबंध, संख्याताऽसंख्याता अनंता, पांचशरीर, पांचइन्द्रिय, पुद्गलपरावर्त्तन, पांचज्ञान, सप्रदेशी अप्रदेशी, पढमापढम, चरमाचरम, आहारक अणाहारक, समवसरण, बंधी, लब्धि, बड़कर्मप्रकृति, ४४ बौलका अल्पबहुत्व, पंद्रहयोगका अल्पबहुत्व, जीवके १४ भेदका अल्पबहुत्व, इत्यादि अनेक प्रकरणोंका संग्रह किया गया है। और लींबडीसम्प्रदायके विद्वान् पूज्यमुनिश्री गुलाबचंद्रजी स्वामीजीने परिश्रम लेकर शुद्ध करदिया है। बढौया कागज और ३० फोर्मकी पक्की जिल्द होनेपर भी किमत लागत मात्र एकरुपिया रु. १-पोस्टखर्च अलग।

२ सामायिकसूत्र ।

हिन्दी शब्दार्थ और भावार्थ सहित श्रीमान् शतावधानी पं. मुनिश्री रत्नचंद्रजी स्वामीद्वारा शुद्ध कराई हुई हैं। और साथमें प्राकृतशब्दकोष भी दिया है, जिससे पढ़नेके लिये यह अत्युत्तम है किमत दो आना।

३ प्रतिक्रमणसूत्र ।

हिन्दी शब्दार्थ और भावार्थसमेत हैं. किमत दोआना ।

४ तेतीस बोलकां थोकडा ।

कि एकआना ।

५ जैन बालोपदेश ।

प. मुनिश्री ज्ञानचंद्रजी पंजाबी रचित बालकोंकी पढ़ने के लिये अत्युत्तम है । किमत दो आना ।

६ विविध रत्नस्तवन भाग तीसरा ।

कि. देढआना.

७ विविध रत्नस्तवन भाग चौथा ।

कि. एकआना.

८ प्राकृत ज्योतिषसार—हिन्दी सानुवाद ।

कि. बारहआना.

९ सामायिकसूत्र और प्रतिक्रमणसूत्र मूल.

कि. डेढआना.

इससे अलावा जो कितनैक पुस्तके भेट की है इसमें जो तैयार होगी वह इसके साथ भेज दी जायगी । और उपरोक्त पुस्तकोंका जो मूल्य आवेगा वह सब ज्ञानखोतामेंही लंगादिया जाता है ।

तैयार हो रहे हैं-

गणितसारसंग्रह-श्रीमहावीराचार्य प्रणीत गणित विषयका अपूर्व ग्रन्थ ।

वास्तुसार याने शिल्पशास्त्र-श्रीमत्परम जैन ठंकरफेस विरचित प्राकृत गाथा बद्ध । इसमें मकान, मंदिर, मूर्ति, इत्यादि बनानेका अच्छी तरह वर्णन है ।

त्रैलोक्यप्रकाश-श्री हेमप्रभसूरि प्रणीत जन्मफल और वर्ष-फलादेशका प्राचीन ग्रन्थ है ।

भुवनदीपक सटीक-मूल श्रीपद्मप्रभसूरिप्रणीत और टीका-सिंहतिलकसूरिकृत प्रश्न विषयके अपूर्व ग्रन्थ है ।

..... पुस्तक प्राप्ति स्थान—

पं. भगवानदास जैन.

टी. सेठिया जैनप्रीन्टींग प्रेस.

बीकानेर, (राजपूताना)

सेठिया जैनप्रीन्टींग प्रेस ।

इस प्रेसमें जैन धर्म विषयकी पुस्तकें बहुत अच्छी और शुद्ध छपी जाती है । जिन महाशयको छपाना हो वह कॉपी भेज दें ।

मैनेजर-

सेठिया जैनप्रीन्टींग प्रेस.

बीकानेर, (राजपूताना)

छपरही है.

कर्त्तव्यकोमुदी भाग २ जा-श्रीमान् शतावधानी पं. मुनिश्री
रत्नचंद्रजी स्वामीकृत हिन्दी भाषान्तर सहित.

जैनसिद्धांत कौमुदी-अर्द्ध मागधी व्याकरण-श्रीमान् शता-
वधानी पं. मुनिश्री रत्नचंद्रजी स्वामीकृत तय्यार हो रहा है।

प्राकृत मार्गोपदेशिका-धातुरूपसंग्रह (मागधी)-श्रीमान् शता-
वधानी पं. मुनिश्री रत्नचंद्रजी स्वामीकृत. और कईएक पुस्तकें
छपाने के लिये तय्यार हो रही हैं।

पुस्तक मिलनेका पत्ता—

अगरचंद भैरोदान सेठिया जैनग्रन्थालय.

महोला-भरोटियोंका.

बीकानेर, (राजपूताना)

